పీ ఠి క.

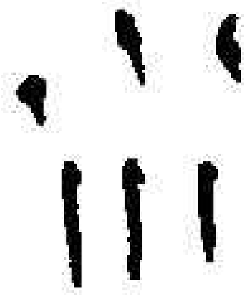
శ్రీ సర్ - రఘుపతి వెంకటరత్నముగారి యౌదార్యమును, ఆంధ్ర విశ్వకళాపరిషత్తువారి యభిమానమును ఈయుపన్యాసములు నాచేఁజేయించి నన్ను ధన్యుని జేసినవి.

శక్తిలో లోపములు చాలఁగలిగినను శ్రద్ధలో లోపములేకుండ ప్రయత్నించితినిగాని, దూరదేశమందుండుటచే తగిన సహాయసంపదలేక నాకే తృప్తిగా ఈకార్యమును నెఱవేర్చలేక పోయితిని. కడపకర్నూలు మండలములలో సావకాశముగా సంచారముచేసినఁ గాని, వేమన కాలదేశములు నిర్ణయముగాఁ జెప్పవీలులేదు. పెక్కు వ్రాఁతప్రతులనుచూచి పద్యములన్నియు సంగ్రహింపనిది యతని సిద్ధాంతములు నికరముగా ఏర్పఱుప వీలుగాదు. కావున నేఁజేయఁగల్గినదంతయు, ముందు వేమన పద్యములను వ్యాసంగముఁ జేయఁగలవారి కొకవిధముగా పూర్వపక్షములను సమకూర్చుటయే కాని వేఱుకాదు.

ఇందు నే నుదాహరించిన పద్యములు సామాన్యముగా బందరుప్రతి నాధారముగాఁగొని వ్రాయఁబడినవైనను, పాఠములలో నల్పభేదము లందందుఁ గనవచ్చును. నేను చూచిన తక్కిన వ్రాఁత యచ్చుప్రతులందలి పాఠములుగూడ నింకను విమర్శింపవలసి యున్నవి. ఆపని యిఁక ముందు సవిమర్శముగా వేమన పద్యముల నచ్చువేయువారు చేయవలసినది.

మైసూరు.
10—11—1928.

రాళ్ళపల్లి - అనంతకృష్ణశర్మ.

విషయసూచిక.

సవరణ.

పుట.	పంక్తి.	తప్పు.	ఒప్పు.
౯	౨౪	యొక	యొక్
౧౦	౨౨	గమమనించి	గమనించి
౧౭	౨౫	ప్ర - భా	చా - ప
౧౯	౨౩	నిని	సని
౨౪	౧౦	త్తానును	త్తాపమును
౩౮	౧౧	రెడ్డియ	రెడ్డియని
౫౪	౪	యూ	యీ
౬౨	౧౫	నలు	వనలు
౬౫	౧౨	ముఖ్యమై,	ముఖ్యమైన
౯౪	౨౬	అధు	ఆధు
౯౫	౨౦	నన్నను	న్నను
౯౮	౯	గుణమును	గుణములు
౧౦౯	౨౫	పప్రం	ప్రపం
౧౧౧	౯	రరుల	రుల
,,	౧౨	నిలుట	నిల్చుట
౧౨౮	౨౫	స్వరూపముగామాజీ అభావ	అభావస్వరూపముగామాటి
౧౩౧	౧౩	వేటే	వేకే
౧౩౨	౧౩	త్వము	త్వమా

పుట.	పంక్తి.	తప్పు.	ఒప్పు.
౧౩౩	౪	ఉగు	లగు
,,	౫	మందండు	మందందండు
౧౪౦	౨౪	తతి	తని
౧౪౧	౧౭	వచ్చు	వట్చు
౧౪౬	౨	రిడకీ	రికీ
౧౫౯	౭	ధారపీరి	ధారివీర
౧౭౧	౧౩	తులు	తుల
౧౭౩	౨	ఓల్వా	ఓర్వా
౨౧౧	౧౫	బటెలు	బట్టెలు
౨౧౫	౮	మార్	మార్స్

శ్రీః.

మొదటి యుపన్యాసము.

ఉపోద్ఘాతము.

వేమన ఆంధ్రులలో, సాటిలేని వ్యక్తి. అతీంద్రియము లైన తత్త్వములను దెలిసికొనవలెనను నాశ, వాని ననుభవ పూర్వకముగా సాధించు సాహసము, తనకుఁ దెలిసిన వానిని నిర్భయముగా ప్రపంచమునకు బోధించు ధైర్యము, దానికి సాధనమై యిరుప్రక్కలందును మఱుఁగులేని మంచిపదను గల చురకత్తివంటి కవితాశక్తి, దానికి మెఱుఁగిచ్చునట్టి సంకేతదూషితము కాని ప్రపంచవ్యవహారములందలి సూక్ష్మదృష్టి, గాయపుమందు కత్తికే పూసి కొట్టినట్లు తిట్టుచునే నవ్వించు హాస్యకుశలత,—ఇవన్నియు వేమన్నను సృష్టిచేయునపుడు బ్రహ్మదేవుఁ డుపయోగించిన మూలద్రవ్యములు. తత్త్వ విద్యార్థులున్నారు కాని వారిదంతయు పుస్తకపాఠము. వారిశక్తియంతయు ఇతరులు చెప్పినదానిని వల్లించుటలో ముగిసినది. యోగమును సాధించు వీరులున్నారు గాని వారిలో ననేకులకు మాటలాడుటయే రాదు; వచ్చినను ఇతరులకు బోధించుటకు కాలము కర్చుపెట్టుట నష్టమని భావించు వారే యనేకులు; తక్కిన వారు చాలవఱకు తాము సత్యమని నమ్మినవానిని గూడ ఇతరుల మనసు నొచ్చునేమోయని చెప్పక తప్పించుకొని తిరుగునట్టి 'ధన్యులు'. కవులు మనలో దండిగ—కావలసినంతకన్న ఎక్కువగానే—యున్నారు. కాని వారిది మనప్రపంచము గాదు. గంధర్వనగరము. ఇఁక తిట్టుకవిత్వము తెలుఁగు వారు పెట్టిన భిక్షయే; కవిత్వమును తిట్లకై యుపయోగించుట తెనుఁగు జాతిలోని విశేషగుణము! కాని యా తిట్లలో స్వార్థ

మున్నంత పరార్థము లేదు. 'నాకియ్యలేద'ని తిట్టినవారే కాని 'నీవు చెడి పోవుచున్నా'వని తిట్టిన వారరుదు. ఇఁక హాస్యమా ? అది మనతాతలగు సంస్కృతము వారికే రాదు, మనకెట్లు వచ్చును ? నవ్వించు వారున్నారు ; అసహ్యముతో నవ్వుదురు ; వెక్కిరింతలకు నవ్వుదురు ; అంతేకాని నయము తోడి నవ్వు మనకింకను ఎవరైన నేర్పవలసి యున్నది. పైగుణము లన్నియు ఒకచో నేకీభవించినమూర్తి వేమనతప్ప తెలుఁగు వారిలో ఇతరుఁడు నాకంటఁబడలేదు.

ఆంధ్రులలో కొన్ని విచిత్రములు గలవు. వానికి తృప్తికరముగా నిది యిఁకెవరును సమాధాన మిచ్చి యుండలేదు. భరతఖండమున ప్రసిద్ధములగు నన్ని భాషలలోను ప్రవేశించి అసంఖ్యగ్రంథములను వ్రాసిన జైనులు మన భాషలో గ్రంథములు రచించినట్లే కానరాక పోవుట యొకటి. ఆంధ్ర భాష ద్రావిడ శాఖనుండి చాలనాళ్ళక్రిందనే చీలి వేఱుపడిన దని స్పష్ట ముగా నూహింప వీలున్నను, పదునొకండవ శతాబ్దికి వెనుక సారస్వత వ్యాపారమే యందులో జరిగినట్లు తెలియకపోవుట వేఱొకటి. సంస్కృత వాఙ్మయములో చక్కని నాటకరచన రెండువేల యేండ్లకుముందునుండి జరిగివచ్చుచున్నను, ఆవాఙ్మయమునే ఆధారముగాఁ గొని శబ్దము, అర్థము, భావముఁ గూడ అనువాదము చేయుచు వచ్చిన యాంధ్రులలో ఒక్కని కైన మొన్నటివఱకు అట్టి నాటకములను తెనుఁగునఁ గూడ వ్రాయవలయు నను నాశ జనించినట్లే తోఁపక పోవుట మఱియొకటి !

ఈయన్నిటి కంటె విచిత్రమైన విషయము, సుప్రసిద్ధమతస్థాపకు లెవరును ఆంధ్రులై పుట్టి ఆంధ్రదేశమున మతబోధ చేయకపోవుట. ప్రాచీనకాలమున—అనఁగా ఉపనిషత్తులకాలమున—శిష్యులే గురువును వెదకుకొని పోయి తత్త్వబోధను బొందుచుండిరంతే; కాని, తత్త్వజ్ఞుఁ డితరులున్నచోటికిఁ బోయి బలవంతముగానైనను బోధించి మతపుగుంపు లను తయారుచేయ మొదలిడినవాఁడు బుద్ధుఁడే కాఁబోలు. వానికి తరు వాతి వారిలో మొదటివ్యక్తి శంకరాచార్యులు. ఇతఁడు మళయాళమున

జనించి, ఆసేతుహిమాచలము సంచరించి యద్వైతప్రధానముగా వైదికమతమును బోధించి యందందు మఠములను స్థాపించెను. ఇతని ముఖ్యపీఠమైన శృంగగిరి జన్మదేశమునకు సమీపమందే కన్నడదేశమందున్నది. కాని యాంధ్రదేశమందితని మఠముగాని, సంచారము చేసినట్లు గుర్తులుగాని, కానరావు. రామానుజాచార్యులు అరవదేశమందు జనించెను. శంకరాచార్యులవలె భరతఖండమంతయు సంచరించి, వైదికమతము భక్తిప్రధానమైన విశిష్టాద్వైతమని బోధించి మఠములందందు స్థాపించెను గాని, యితని కాంధ్రదేశమందు సంచారము చేయునవకాశము లభింపలేదు. మఱి ఆంధ్రులు తన్ను భయపెట్టఁగా కన్నడదేశమునకు పాఱిపోవలసి వచ్చెను. శుద్ధకర్ణాటకుఁడగు ఆనందతీర్థాచార్యుల ద్వైతమతవ్యాప్తి కర్ణాటమహారాష్ట్రదేశములను దాఁటినట్లే కానరాదు. వీరివలె వైదికమతమునే వేఱువేఱు విధముగా బోధించిన నింబార్కాచార్యులును వల్లభాచార్యులును ఆంధ్రజాతికిఁ జేరినవారైనను వారి మతమంతయు ఆంధ్రదేశము వెలుపలనే యున్నది. ఏకారణముచేతనైనను స్వదేశము, స్వజాతి వారికి పనికిరాదయ్యెను. ఇఁక బసవేశ్వరుఁడు ఆంధ్రుఁడనుకొనుటలో అభిమాన మెంత యున్నదో అసత్యమంత యున్నది. అతని వ్రాఁతలన్నియు కన్నడమందే కలవు. శ్రీవైష్ణవులకరవమువలె నేఁటికిని శైవులకు కన్నడ మభిమానభాష.

ఇట్లగుట కేమికారణము? తెలుఁగు వారికి తీవ్రములగు తత్త్వములను విచారించుటకుఁ గావలసిన మేధాశక్తి లేదని చెప్పుట సాహసము. వారికి తత్త్వవిచారములందు రుచిలేదని యూహించుట యన్యాయమగును. మతమనునది, యొకఁడు తానెఱిఁగినది యింకొకనికిఁ జెప్పి, యతఁడు వినకున్న నీయిష్టమని వెడలి పోవుట కాక, యొకవ్యక్తి యొకసంఘమునకే తత్త్వమును దెలిపి దానినాశ్రయించినందుకు గుఱుతుగా వేషము, భాష, ఆచారము, మొదలగు వానియందు ఆసంఘమునకంతయు మార్పును గలిగించునది యగుటచే, సహజముగా స్వాతంత్ర్యశక్తియు, స్వాభిమానమును బలముగాఁగల

యాంధ్రజాతిని గొఱ్ఱెలమందలవలె నొకమతపుదొడ్డిలోఁ దోలుటకే తత్త్వజ్ఞానికిని సాధ్యముగాక పోయెనేమో! వివేకానందుఁడు, రామతీర్థస్వామి మొదలగు మహాపురుషులెన్నియుపన్యాసములిచ్చి యెంతప్రయాసపడినను, స్వతంత్రబుద్ధి బలసిన పాశ్చాత్త్యజాతి హిందూమతము నాశ్రయింపఁ దలఁపలేదని మనమెఱుఁగుదుము గదా. మఱియు మొదటినుండి రాజకీయ విప్లవములచేతను అంతరంగ బహిరంగ కలహములచేతను నెమ్మదిని శాంతిని క్రమముగా ననుభవించిన వారు కారు గావున మనవారికి తొందఱలే చాలి నన్నియుండుటచేత, పారలౌకిక విషయములను తత్త్వవిషయములను విమర్శించి నిర్ణయించునంతటి యోర్పులేకుండును. ఆంధ్రులు కొంత నెమ్మది ననుభవించిన కాలము కాకతీయుల సామ్రాజ్యమందును విజయనగరపు సామ్రాజ్యకాలమందును. అందు మొదటికాలమున వీరశైవమతమును రెండవ కాలమున రామానుజమతమును ఆంధ్రదేశమునఁ బ్రవేశించి నిల్చినవి. కాని యామాత్రము గూడ మతకర్తల మూలమునఁ గాక, వారి యనుయాయులగు మతప్రచారకుల మూలమున వచ్చినందువలన, ఆంధ్రజాతియందు పైమతములకు దృఢమైన నిలుకడ కలుగలేదు. మొదటినుండియు తత్త్వవిచారమును మతమును ఎక్కువగాఁ బట్టుకొన్నవారు బ్రాహ్మణులు. ఆంధ్రబ్రాహ్మణులలో ముక్కాలు మువ్వీసము అందఱు అద్వైతులే. వీరందఱును ప్రాయశః దేశాంతరమునుండి వలసవచ్చిచేరి నిలిచిన శాంకరమతానుయాయులు. తెనుఁగు దేశమందలి మాధ్వరామానుజీయబ్రాహ్మణులెవరుగాని నిజమైన యాంధ్రులుగారు. ఇఁక బ్రాహ్మణేతరులలో వీరశైవముగాని వీరవైష్ణవముగాని వేఱూటి నిలువలేదు. భస్మధారణము చేసిన పాపమని గాని నామాలువేసిన నరకమనిగాని తీవ్రముగా నమ్మిన బ్రాహ్మణేతరులాంధ్రులలో నెక్కువగాలేరు. కావుననే శ్రీశైలము, అహోబిలము తప్ప సుప్రసిద్ధమైన శైవవైష్ణవక్షేత్రము లేవియు తెలుఁగు దేశమున లేవు. అందు రెండవది యిప్పటికిని అరవవారి యాజమాన్యమందే యున్నది. శ్రీశైలపు సమాచారము నేనెఱుఁగను. ఇఁక తిరుపతి మాదనుకొని సంతోషించు తెలుఁగువారు

ధన్యులుగాని యదంతయు అరవసామ్రాజ్యమే. అది యట్లుండె. చెప్పవచ్చిన దేమనఁగా, ఆంధ్రులలో మతప్రచారకులందఱు పుష్కలముగాఁ గలరు గాని మతకర్తలు లేరనుట. ఆమతప్రచారకులును చాలవఱకును తత్త్వబలముచేఁ గాక తామాశ్రయించిన రాజుల శక్తిబలముచే స్వకార్యమును సాధించిన వారుగానే కానవచ్చుచున్నారు.

వేమన యిందు కొక విధముగా అపవాదమనవచ్చును. తనకుఁ దోఁచిన తత్త్వమును నిర్భయముగా ప్రజల కందఱికిని బోధించుటకై ఆంధ్రదేశమంతయు నించుమించుగా తిరిగి, యందందు మఠములను స్థాపించి, తనకు తరువాత తన మతమందు నమ్మకగలవారు కొందఱుండు నట్లు చేయఁగలిగిన తెనుఁగువారిలో నితఁడు ముఖ్యుఁడు. బహుశః మొదటివాఁడే కావచ్చును. 'ఒకవిధముగా' నని వేరపు మాట యేల చెప్పితి ననఁగా, ఇతఁడు బోధించిన మతమున కితఁడు మూలకర్త గాఁడు. అది యనాదిగా హిందువులలో నుండు అద్వైతమతము. కాని దాని నితఁడు అనేకులవలె పుస్తకములనుండి పారాయణము చేయక, యోగసాధనచే నందలి తత్త్వమును గ్రహించి, నిస్సందేహముగా తా ననుభవించి, తన దేశమువారిని గూడ నట్లు తరింపఁజేయవలయునను ఉదారాశయముచే ఉపన్యసించుట కుపక్రమించిన వాఁడు. కావుననే యితని బోధనలలో జీవమున్నది. ఇతరుల మాటలను గాక తన యనుభవమును నమ్మినవాఁడగుట చేత, సిద్ధాంతమందలి తత్త్వమును కొందఱు సందేహించినను, బోధన లందలి నిష్కపటత్వమును సందేహించువారు పలువురుండరు. కనుక అట్లు సందేహించుటకు శక్తిలేనివారందఱును వెంటనే యతనిమాటలు నమ్మి భక్తులైన శిష్యులౌదురు. అనఁగా, మతకర్తలు కాని మత ప్రచారకులలో మతకర్తల కున్నంత విలువను వ్యాప్తిని కొంతవఱకు సంపాదించుకొనఁ గలిగిన ధీరుఁడు వేమన యన్నమాట. ఇతని శిష్యుఁడనఁదగు కటార్లపల్లె వేమన్న, ఏగంటి వారు, పోతులూరి వీరబ్రహ్మము, సదానందయోగి మొదలగు వారనేకులిట్టి మతమునే ప్రచారమునకుఁ దెచ్చినవారు. ప్రాచీను

లలో శివయోగసారమును వ్రాసిన గణపతి దేవుఁడు మొదలగు వారు ఇదే మతమును పండితరంజకముగా గ్రంథములం దుపపాదించినవారు. ఇట్లే భక్తి ప్రధాన మగు వైష్ణవమతమును సామాన్యజనులలో వ్యాప్తికిఁ దెచ్చిన రామదాసు, త్యాగరాజు, తాళ్ళపాకవారు మొదలగు కీర్తనకారులును, శృంగారము మూలమున విష్ణుభక్తిని వ్యాపింపఁజేయఁ బ్రయత్నించిన క్షేత్రయ మొదలగు అనేకపదకర్తలును ఇట్టిమతకర్తలు కాని మత ప్రచారకులే. కాని వీరిలో నెవరికిని వేమన్నకున్నంత వ్యాప్తి, చనవు, రాలేదు

కారణము స్పష్టమే. వీరిలో కొందఱనుభవము గలవారు. పలువురది లేని యట్టి నమ్మకము గలవారు. అనుభవించినవానిని గాని నమ్మినవానిని గాని యితరులకు నచ్చఁజెప్పు ధారాళమైన వాగ్ధాటి గలవారరుదు; ఉన్నను ఇతరుల కుపదేశింపవలెనను నుద్రేకముగలవారరుదు. మతమనునది మొత్తము మీఁద తనకు సంబంధించినది: అనఁగా ఇందులోఁ జొరఁబడిన వాఁడు ముఖ్యముగా తనగతిని తాను చూచుకొనును. అందును అద్వైత మతము. ఆయద్వైతానుభవానందమును వదలి తెలియనివారికి, నమ్మక లేనివారికి, దానిని తెలిపి నమ్మించు నంతటి స్వార్థత్యాగులు అనేకు లుండరు. ఉండినవానికి పాండిత్యమే మైనఁ గొంత యలవడెనా యిఁక పామర ప్రపంచమునకును అతనికిని సంబంధముండదు. చేసిన పనికి పండితతృప్తి వాని పరమార్థము. ఫలము 'శివయోగసారము' వంటి గ్రంథములు. సామాన్య జనులకు వీనివలన నేమియు లాభము లేదు. త్యాగరాజువంటి వారి కీర్తనలలో భక్తియెంత యున్నను వారి గాన పాండిత్యము దానిని గప్పిపెట్టినది. పల్లవి దాఁటులను జూపుద మనిపించునే కాని. వానిని పాడునపుడు ప్రాయికముగ భక్తిని ప్రకటింత మనిపింపదు. క్షేత్రయవంటి వారి శృంగారపదములలో మూలభూతమైన భక్తి మునిఁగిపోయి, వినువారి కందలి పచ్చిపచ్చి మాటలు మాత్రము తటాలున తలకెక్కును. ఇఁక రామదాసుపాటలవంటివానిలో రచన లేదు. గుంపులు గట్టి కోలాహలము చేయు రచ్చభజనలకు పనికి వచ్చునే, కాని విను వారి హృదయమును బట్టి పిండునట్టి కావ్య శక్తి

వానిలో లేదు. మఱియు నొక్కొక్క కీర్తనయును విశేషమేమియు లేక దిక్కులేనంత పొడుగుగా నీడ్వఁబడి యుండుటచే నందు భక్తియున్నను భావసంగ్రహములేదు. వేమన పద్యములట్టివి కావు. అతనివి చిటుకలో ముగింపఁగల చిన్ని పలుకులు; అచ్చ తెనుఁగు పద్యపు నడక; గుండుదెబ్బ వలె గుఱి తప్పని చిక్కని చెక్కిన మాటలు. నోరుగల తెలుఁగు వారందఱును నేర్వవచ్చును. మఱియు 'నేనొక గ్రంథము వ్రాసినాను. చదువుఁడు. మీకు తత్త్వము కరతలామలకమగును' అని చెప్పవలసిన పనిలేదు. పోయిన చోట్లనెల్ల పద్యములే. ప్రశ్నించిన వారికెల్ల పద్యములే. నిన్న చెప్పిన పద్యమే నేఁడు చెప్పుటకు వెనుదీయలేదు. ప్రాఁతపద్యము కొంత మఱచి పోయిన క్రొత్తగా నప్పుడే కూర్చి యతికించుటకును కొంకులేదు. విషయములను జెప్పునప్పుడొకరి లక్ష్యము లేదు. బిడియము, సంకోచము సున్న. తా నాడుమాటలలో తన కెప్పుడును సందేహములేదు. కనుక నే సామాన్య ప్రజల కితని యెడ నమ్మిక భక్తి జనించినవి. పండితులగువారికిఁ గూడ నితనిని పూర్తిగా తిరస్కరించుట సాధ్యము కాదు.

మతకర్తలు కాని మత ప్రచారకులవలె కవులను పేరు రాక కవిత్వమును రచించినవారు మనలో ననేకు లున్నారు. పైఁ జెప్పిన శతకములు, కీర్తనలు, పదములు వ్రాసిన యసంఖ్యాకులు ఈ తెగకుఁ జేరినవారు. లాక్షణిక దాసులగు ప్రాచీనులు వీరిని కవులలో లెక్కింపక పోవుట యొక వింతగాదు. వీరేశలింగము పంతులుగారి వంటి "సర్వభావధురంధరులను" వీరు కవులని తోఁపలేదు. వేమనగూడ నీగతిని దప్పించు కొన్నవాఁడు గాఁడు. మఱియొక వింత యేమనఁగా, మనవారితనిని కవిగాఁ దలఁపక పోయినను, ఇతని పద్యముల నన్నిటిని బహు శ్రమచే సంపాదించి, తిద్దించి, వ్రాయించి, తానే యింగ్లీషున టీక వ్రాసి, ప్రకటించి, శాశ్వతకీర్తి సంపాదించిన బ్రౌను దొర కూడ ఇతనిని కవి యనలేఁడయ్యెను. * వేమన యందుఁ గల యసాధారణ కవితా ధర్మములను గూర్చి వేఱుగా

---

* ('The Verses of Vemana' వావిళ్ళవారి ముద్రణము. పీఠిక మూఁడవ పేజిచూడుము)

చర్చింతును. నిఘంటుపండితులును వ్యాకరణ పండితులును ఏమను కొన్నను, ఇతని కాంధ్రదేశమందుఁ గల మర్యాదకు, ఇతనిబోధ లింకను చెడక తెలుఁగు వారి హృదయముల నాఁటుకొని యుండుటకును, ఇతని పలుకులయందుఁ గల కవితానైశిత్యమే ముఖ్యకారణమనుట నిస్సందేహము. కావున మతాభిమానము కవిత్వమందభిరుచి గలవారందఱును వేమనవాక్యములను చూడకపోయిన నష్టపడినవారగుదురు. అతని సిద్ధాంతముల నమ్మి యంగీకరించుట వేఱు మాట.

కాని వేమనపద్యములను, జదివి యందుమూలమున నతని వివిధ సిద్ధాంతములను నిర్ణయించుటకుఁ బూనుకొంటిమేని మనకు కొన్ని కష్టములున్నవి. వానిలో మొదటిది అతనిపద్యములేవి, కానివేవి, యని నిర్ణయించుట. ఇతరులు వ్రాసిన గ్రంథములలో మనమాటలు దూర్చుట మనలో అనాదియైన యాచారము. వేదములు, ఉపనిషత్తులు గూడ నీయవస్థకు లోపడినవే; కావుననే యందందు వేదవాక్యములసంఖ్యను నిర్ణయించు వాక్యములు వానిలో చేర్పఁబడినవి. ఇఁక పురాణములగతి యడుగఁ బనిలేదు. కాళిదాసాది కవుల కావ్యములుగూడ నీయవస్థకుఁ దప్పలేదు. అట్లుండ వేమననుమాత్రము మనవారు మన్నించుటకుఁ గారణములేదు. మఱియు వేమన యొకగ్రంథముగా వ్రాసినవాఁడు కాఁడని మొదలే చెప్పితిని. 'వ్రాలకందని పద్యముల్ వేలసంఖ్య' *(౨౨౬౮) గాఁ జెప్పినవాఁడు.

"క. భువి రాజ తారకంబులు
ప్రవిమల తరహంసయోగ భావంబులకున్
వివరంబులు గావించెద" (౨౮౫౩)

---

* ఈ సంఖ్య బందరులో ప్రకటింపఁబడిన 'వేమన సూక్తిరత్నాకర' మను గ్రంథమందలి పద్యసంఖ్యను దెలుపును. వేఱువేఱు ప్రతులలో నుండి యుదాహరించునపుడు వానిని ప్రత్యేకముగఁ జేర్కొందును కాని పట్టిసంఖ్య యెందున్నను అది యీకూర్పునకే యన్వయించునని తెలియునది.

అనుపద్యమొకటి యితఁడొక గ్రంథము వ్రాయనారంభించినట్లు సూచించు చున్నది; అందందు కొన్ని పద్యములు, ముఖ్యముగా కందములు, ప్రాయికముగ కేవలయోగరహస్యాదివిషయములను దెలుపునవియై, వేమనకు సహజముగు వేఁడిలేక, నిదానముగా కూర్చుండి వ్రాసిన గ్రంథములోనివేమో యనిపించును. కాని, ఆ గ్రంథమునతఁడు పూర్తిగా ముగించినాఁడను నమ్మిక నాకులేదు.

"తే. శ్రీకరుండగు వేమన చెప్పినట్టి
పద్యముల నెవ్వఁడేనియు పఠనచేయు
నట్టి పురుషుఁడు మనమున నిట్టిదనుచుఁ
జెప్పరానట్టి వస్తువుఁ జేరు వేమ" (౩౬౪౨)

అనుపద్యమువంటివి కొన్నిపద్యములున్నవికాని యవి గ్రంథాంతమందలి ఫలశ్రుతి పద్యములే యని చెప్పుటకు తగిన సాధనములు లేవు. గ్రంథము సమగ్రముగా లభించువఱకును ఈ పద్యములు,

"వేదాతీతుఁడు వేమన సుమ్మీ
వేమన వాక్యము వేదము సుమ్మీ." (౩౫౩౨)

ఇత్యాది పద్యములవలె, సమయమువచ్చినప్పుడాత్మ ప్రశంసకై యతఁడే చెప్పినవో, లేక, తరువాతి భక్తులు చేర్చినవో యగుననియే మనము నమ్మవలసి యున్నది. బందరువారు ముద్రించిన 'వేమనసూక్తిరత్నాకరము'లో అతఁడు తనచరిత్రమును వ్రాసికొన్నట్లుండు పద్యములు నాకుఁజూడఁగా వేమనవిగావు. ఇది వఱకున్న యనేక ముద్రణములలోఁ గాని, బ్రౌనుదొర సంపాదించి పెట్టిన సుమారు ఏఁబది వ్రాఁత ప్రతులలోఁ గాని, యవిలేవు.

మఱియు తానిన్ని పద్యములు వ్రాసితినన్న జ్ఞానమే వేమనకుండెనని నేను నమ్మను. 'శతసంఖ్య పద్యము' లని (౩౫౯౦) యొకచోట, 'వేయి పద్యంబు'లని (౩౫౯౨) మఱియొకచోట, 'వేయునేనూఱుపద్యము' లని యింకొకచోట * 'పదియునైదువేల పద్యములని' (వేదాంతసిద్ధాంతము.

---

* (ఈ పద్యము శ్రీవంగూరి సుబ్బరావుగారు తమ 'వేమన' గ్రంథములోనుదాహరించిరి పే. ౧౧౨)

ప 3) వేఱొకచోటఁ గానవచ్చుచున్నది ! ఇందులో నేది నిజము ? నాకుఁ జూడఁగా వేమన యేసంఖ్యయు నెఱుఁగఁ డనుటయే నిజము. అచ్చైన ప్రతులలో నాలుగువేలకు మీఁదుగా పద్యములు గలవు. బ్రౌనుదొర సంపాదించిన ప్రతులలో నిన్ని లేవుగాని అచ్చుప్రతులలో లేని పద్యము లనేకములందుఁ గలవు. కావున వేమన యొక శతకము, సహస్రము అను సంఖ్యానియమమునకు లోపడక స్వతంత్రముగా నవకాశము వచ్చినపు డెల్ల పద్యములు చెప్పినవాఁడనియు, వానిని విన్నవారిలో నభిమానము గలవారప్పుడప్పుడు గుర్తువేయుచు వచ్చిరనియు, ఆతనికి తరువాతఁ గొందఱు గురుభక్తితో నతని పద్యము లన్నియుఁ జేర్చి కూర్పఁ బ్రయత్నించిరనియు నమ్మునట క్షేమము. ప్రక్షేపములు చేర్చువారికింతకన్న మంచి యవకాశమెందు లభించును? ఇతనిపద్యములలో ప్రక్షేపము లెక్కువ యుండవని యొకమాఱు తలఁచితిని. * కాని యిటీవల నా కాభావము కొంతవఱకును మాఱినది. అన్ని ప్రతుల కంటె నెక్కువ పద్యములు గలిగి, విశ్వకర్మ వంశీయులగు బందరు పూర్ణయాచారిగారు ప్రకటించిన ప్రతిలో, తక్కినయేచోటను లేనివి, విశ్వకర్మను బొగడి వ్రాసిన పద్యము లనేకములు గలవు.

ప్రక్షేపముల పాప మట్లుండఁగా దానికిఁ దోడు తిద్దుఁబాట్లు తొందఱ యొకటి యున్నది. ప్రాయశః మొదటినుండి వేమన పద్యములు వ్రాసిన వారందఱును అవ్యుత్పన్నులే. భక్తియున్నంత జ్ఞానముగలవారరుదు. కాని తమకుఁ దెలియని దానిని దిద్దుటకు మాత్రము వెనుదీయరు. ఇట్టి వారిని గూర్చియే బ్రౌను దొర ఒక వ్రాఁత ప్రతిపై స్వహస్తముతో,

"తే. తప్పు గమమనించి వ్రాయు టుత్తమము, లేక
ప్రతి సమానముగా వ్రాయుటతిముదంబు;
రెండు విడనాడి వ్రాసెడి లేఖకుండు
గలుగు టరయంగఁ గవియభాగ్యంబు గాదె;"

---

* (చూ. వావిళ్ళవారి కడపటి ముద్రణపు పీఠిక)

యని వ్రాసికొనెనఁట *చూడుఁడు; 'ఉప్పుకప్పురంబు' అను వేమన్న ముద్దు పద్యమెఱుఁగనివారులేరుగదా. ఇది యొకానొకవ్రాతప్రతిలో నిట్లున్నది.—

''ఉప్పు కప్పురంబు వొక్కరీతఁన నుండు
చెప్పఁజెప్ప వారి చెవులు వెట్టి
పురుష రూపొక్కటి పుణ్య పురుషుఁడు వేఱు''

(ఓరియింటల్ లైబ్రరీ మద్రాసు. ౧౩-౧-౨-౨౦)

వ్రాఁత ప్రతుల స్థితి యిట్లుండఁగా అచ్చుప్రతులు మఱింత యసహ్యముగా నున్నవి. అందును 'గుజిలీ' ప్రతులకన్న 'పరిశోధించి' వేసిన నవనాగరకుల ముద్రణములు చాల అశ్రద్ధను వెల్లఁబుచ్చుచున్నవి. వేమన స్వభావము, మతము, కవిత్వధర్మము, భాష, మొదలగు వాని నేమియు గమనింపక, వ్రాఁతప్రతుల పాఠములను విచారింపక, అర్థభావములకు వచ్చునర్థమును లక్ష్యపెట్టక, తిద్దిముద్రించిన పాఠముల నేకములందుఁ గలవు. మచ్చునకు ఒకటి రెండు.—

''ఆ. తెవులుఁ బడ్డవాఁడు దేవతాభక్తుండు,
ఈటెలేని వాఁడు పోటు బంటు,
కాసులేని వాఁడు కడుబ్రహ్మచారి యౌ
విశ్వదాభిరామ. (ఓ. లై. ౧౨-౯-౧౯)

ఇది ప్రాచీనపాఠము. దీనికి బందరు ప్రతిపాఠము:—

'' తెలుపఁబడ్డవాఁడు దేవతాభక్తుండు
మాట లేనివాఁడు పోటు బంటు.'' (౧౯౬౬)

వావిళ్ళవారి కీడపటి ముద్రణము చప్పుడులేకుండ దీనినే యనువాదము చేయుచున్నది. (చూ-పే- ౧౭౮) మఱియు;

''క. పసరపు నంజుడు మెక్కియు
మసలక సురఁద్రాగి ముసలిమానులఁగూర్చెన్

---

* శ్రీ వేటూరి ప్రభాకర శాస్త్రిగారు చెప్పినది.

కుసుమాంగి కధర మాంసము
కుసుమాస్త్రిని బెట్టి చెఱిచె కుంభిని వేమా'' (౨౮౭౭)

ఇది బందరు ప్రతిపాఠము. 'అర్థమేమిరా' యని తలపగులఁ గొట్టుకొంటిని. వ్రాఁతప్రతులు సాహాయ్యమునకు వచ్చినవి:—

"క. పసరపు మాంసముఁ బెట్టియు
మసలక సులతాను ముసల్మానులఁ జేసెన్
శశిముఖుల యధరమాంసము
కుసుమాస్త్రుఁడు పెట్టి చెఱిచె కులములు వేమా''
(ఓ- లై-౧౧-౬-౧౫)

ఇట్లే 'ఉత్తమాంశమూని యున్నసిలోఁ జేరి' అనుచోట, ఉన్నసి యర్థము కాక కాఁబోలు 'ఊని యున్మహిలోఁ జేరి' అని ముద్రింపఁబడినది. (౫౦౮) 'వేఁడు బట్టువాని వినయంబు లధికంబు' అని యుండఁగా 'పేదుముట్టె వాని, యని యర్థములేని సవరణగలదు. (౭౯౦౭) 'నూనెలేక దివ్వె నూలిచే (దారముచే) వెల్గునా, యనునది 'నువ్వుల వెల్గునా' యనిమార్పఁబడినది. (౯౮౮) కాని ఏట్టి నూవులుదంచి నడుమ వత్తిఁ బెట్టినను దివ్వెమండుననుట యాఁడు వారికందఱికిని దెలియును. ఇట్టివనేకములు. ఇఁక బాలవ్యాకరణము, అప్పకవీయము, మొదలగు వానిదెబ్బలకు వేమన పద్యములెంత నలినులియైనవో చెప్పితీఱదు. తక్కిన వారి మాట యట్లుండనిండు. బ్రౌను దొరయే 'గృహము గూడుఁ జేసి గుణము వత్తిగఁ జేసి' 'గూబ యెక్కినట్టి గృహము పాడుగఁ జేసి' యనుపద్యములలో యతి చెడనేయని, 'గృహము'ను 'గురము'ను గా ముద్రించి, క్రింది టీకలో,

'గురము, ఇది గృహశబ్దము యొక్క అశాస్త్రీయమైన తద్భవము. దీనిని వేమన యొక్కఁడే యుపయోగించిన వాఁడని తలఁచెదను.'

(Brown's Verses of Vemana, P. 113)

అని ఇంగ్లీషున వ్రాసెను. లేనితద్భవమును గల్పించి యంటఁ గట్టుట కంటె యతియే కొంత దారి తప్పిన దనుకొన్న నష్ట మేమి?

వ్రాఁతకాండ్ర తప్పుల నట్లుంచి మూలమునే కొంతవఱకు సూక్ష్మముగాఁ బరీక్షించితిమేని వేమన్న కచ్చితముగా నేనియమమునకును లోపడినవాఁడు కాఁడని స్పష్టమగును. విసంధులు, వ్యవహారమందలి కొన్ని భాషా రూపములు, సామాన్యమైన పద్యపు నడకకు నష్టము రాని ఛందోభంగములు—ఇత్యాదుల నతఁడు గమనించినవాఁడు కాఁడు. అసలు గమనింపఁ గల్గినంత చదువు చదువుకొన్నవాఁడే కాఁడని సందేహింపవలసియున్నది. కావున 'కల్లు కిమ్మునట్లు చల్ల కీయఁగ లేరు' ఇత్యాదులలో అపశబ్ద భ్రాంతిచే 'కల్లున కిడునట్లు' (౧౦౧౦) ఇత్యాదిగా తిద్దుట వేమన శైలిని ధ్వంసము చేయుటయే. 'తెలియ నీదుమాయ దీనిల్లు పాడాయ' అను దానిని 'పాడాయె' (౩౧౮) అని యును 'ఉత్తమపురుషుండు ఒక్కఁడు చాలదా' అనుదానిని 'పురుషుఁడటు లొక్కఁడు చాలఁడా' యనియును (౨౮౦౧) ఆధునికులు చేసినసవరణలు, స్వచ్ఛందముగాపరువెత్తు బిడ్డల కాళ్ళకు సంకెళ్ళు తగిలించుట వంటివి.

ఇదిగాక వేమనయే మనకర్థము గానట్లు వ్రాసిన పద్యముల నేకములు గలవు. ముఖ్యముగా తత్త్వవిషయములను దెలుపు పద్యములు చాలవఱకు దుర్బోధములు. సామాన్యముగా తత్త్వశాస్త్రవిషయముల నెఱుఁగని నావంటి వానికా శాస్త్రపరిభాషాపదము లర్థము గాక పోవుట సహజము. కాని, అందఱెఱిఁగిన పదార్థములకే మాఱుపేరులు పెట్టి వ్రాసినప్పుడా చిక్కును వదలించుట సామాన్యకార్యముగాదు. బ్రహ్మరంధ్రమందలి సహస్రారచక్రమునకు 'నంది దుర్గ'మని పేరుపెట్టిన నెవరు దానిని భేదింపఁ గల్గుదురు ? (౨౧౫౧) ఇట్లు మఱుగు పఱిచి వ్రాయుట వేదముల కాలము నుండి కలదు. చూడుఁడు:—

"ద్వా సుపర్ణా సయుజా సఖాయా
సమానం వృక్షం పరిషస్వజాతే
తయో రన్యః పిప్పలం స్వాద్వత్తి
అనశ్నన్నన్యో అభిచాకశీతి" (ముండకోపనిషత్తు ౩-౧-౧)

"పరస్పర మిత్రములై యెప్పుడును ఒకటినొకటి వీడని రెండు పక్షులు ఒక రావిచెట్టును గౌఁగలించికొని యుండును. వానిలో నొకటి తీయనియామ్రాని పండ్లను దినును. మఱొక్కటి తినక చూచుచుండును" అని యర్థము. ఒకటే సంసారమందు జీవాత్మపరమాత్మ లిరువురును ఎడతెగక యుందు రనియు, పుణ్యపాపఫలములను జీవుఁడు భుజించుచుండఁగా పరమాత్మ యూరక నిర్లేపుఁడై చూచుచుండు ననియును భావము. వేమన్న దాఁకఁ గూడ నీసంప్రదాయము దిగి వచ్చినది:—

"ఆ. నీరు కార మాయె కారంబు నీరాయె
కారమైన నీరు కారమాయె
కారమందు నీరు కడు రమ్యమై యుండు" (౨౨౬౭)

ఇది నాకర్థము కాలేదు. మఱియు దీనికి దిక్కులేనన్ని పాఠాంతరము లున్నవి. దేనికేమి యర్థమో! ఇట్టివి లెక్కలేనన్ని. ఇట్లగుటచేత వేమన పద్యముల కన్నిటికిని కొద్దిగనో గొప్పగనో గూఢార్థము గలదనునొక యభిప్రాయము బైలుదేఱినది. చూడుఁడు.—

"ఆ. చెప్పు లోనిరాయి, చెవిలోని జోరీగ,
కంటిలోని నలుసు, కాలిముల్లు,
ఇంటిలోని పోరు ఇంతంత గాదయా
విశ్వదాభిరామ వినర వేమ." (౧౪౩౦)

ఇందులో తెలుఁగు వారికి తెలియనిదేమున్నది? కాని, ఉన్నదని సంప్రదాయజ్ఞులనఁబడువారు గంభీరముఖముతో ప్రత్యుత్తరమిత్తురు. మనలో సకలదుర్వ్యాఖ్యానములకును ఆధారము సంప్రదాయము. 'ఇందులో నేమోయంతరార్థమున్నట్లున్నది' అని బ్రౌనుదొరకూడ మొగముముడివేసికొని వ్రాసెను. * కాలము, చెడినది గాని, లేకున్న శిష్యుఁడు దీని రహస్యార్థము దెలుసుకొనవలెనన్న గురుసేవ కనీసముపండ్రెండేండ్లయినను జేయవలసి యుండును. కాని అచ్చు వచ్చి గురువులవారిగుట్టు చెఱిచినది..దమ్మ్మ

* (See Brown's verses of Vemana, P. 109.)

డీకి తరచుగానిదీనియంతరార్థమును శ్రీవంగూరు సుబ్బారావుగారు సంగ్రహించి- ప్రకటించిరి. * కుతూహలము గలవారందు చూడవచ్చును.

ఇట్లగుటచే మొదలు వేమనపద్యముల సంఖ్యానిర్ణయించుట, వాని మూలపాఠమును గుర్తించుట, గ్రంథకర్త యర్థము నెఱుంగుట, యను మూఁడు చిక్కులు, సామాన్యముగ తెగనివి, యున్నవి.

ఇప్పుడు ప్రకటించిన పద్యములు నాలుగు వేలకు మించియున్నవంటిని. అవిబంధరుప్రతిలోనివి. దీనిలో లేనివి ౧౩౫ పద్యములు 'వేమనయోగి వేదాంతసిద్ధాంతము' అను ప్రతిలోఁగలవు. వావిళ్ళవారి ముద్రణమందును కొన్ని గలవు. కాని విమర్శించి చూచితిమేని కనీసము వేయి పద్యములైనను అచ్చుప్రతులనుండి మనము త్రోసి వేయవలసి యున్నది. వేమన పద్యములతో బోధించినవాఁడు విషయ మొక్కటియైనప్పుడు జ్ఞప్తి చక్కఁగా నుండెనా నిన్నటి పద్యమే వచ్చును; లేకున్న భావముననుసరించినఁ జాలునని యప్పటికిఁ దోఁచిన మార్పులతోఁ జెప్పి పోవుచుండెడివాఁడు. అట్లగుటచేత ఆపద్యములలో అర్థభేదమును రూపభేదమును లేక, ఒకటిరెండు పదములుమాత్రము భేదించినపద్యముల నేకములు గనుపట్టును. మఱియు ఒకటే పద్యమును వేఱువేఱుచోట్ల విన్నవారు మరలఁ జెప్పునప్పుడు జ్ఞప్తి చక్కఁగ లేక, వేమన కవిత్వమునకు వారి పైత్యమును కొంత చేరి, పాఠభేదములు గలుగును. ఇట్టి పద్యము లన్నియు, ప్రకృతము ముద్రించిన వారివలె, వేఱుగా లెక్కించుట యన్యాయము. వేమన 'పదియు నైదువేల పద్యములను' చెప్పినట్లు తానే చెప్పికొనుట నిజమేని, ఆసంఖ్య యిట్టే పదాక్షరభేదముచే పెరిగినదేని, ఆ కాలమున నతనికి వచ్చిన 'వెఱ్ఱి వేమన' యనుబిరుదు సార్థకమగుటకు నేఁడు నేనును వెనుదీయను! సంఖ్య విషయమున మనవారికి ఊహ పాఱినట్లు మఱెవరికిని పాఱదనుకొందును! రామాయణము మొదట వాల్మీకి వ్రాసినది శతకోటి గ్రంథము! శుక్రనీతి శతలక్షలు! అంతయేల? మొన్నటి త్యాగరాజు వ్రాసినకీర్తనలు ఇరువదినాల్గు వేలు!! ఇప్పటి రామాయణసంఖ్య! ఉన్నస్థితికిని ఊహకును ఎంతదూరమైన

---

* (చూ. వం. సు. గారి 'వేమన' పే. ౧౩౯)

నంతసంతోషమేమో మనకు ! అది యట్లుండె. పదములకుఁ గల పాఠాంతరములు పద్యములకే రూపాంతరములుగా భావించుటచేత ఇప్పటి వేమన పద్యముల సంఖ్య యింతయైనది. అట్టివి త్రోసివేసి వ్రాఁతప్రతులలోని యముద్రితపద్యములను చేర్చుకొంటిమేనియు మూఁడువేలకు మించునట్లు కానరాలేదు. వేమన్న నామము అజరామరముగా ఆంధ్రలోకమున నిలుచుటకు అయిన్ని పద్యములు చాలునను కొందును.

ఇఁక వీనిలో ప్రక్షిప్తములెన్ని ? ఈనిర్ణయమే కష్టతరము ; కాని యసాధ్యము గాదు. వేమనను వరించి వచ్చినది ఆటవెలఁది. ఆపద్యములలో తొంబదిపాళ్ళాతనివే యని శైలీసామ్యమునుఁబట్టి చెప్పవలసియున్నది. ఇఁక నిప్పటి ముద్రితప్రతిలోని కందములసంఖ్య ౬౫౧. (వే సూ. ర. చూడు) చెన్నపట్టణము ప్రాచ్యలిఖిత పుస్తకశాలలోనివి సుమారు ఏఁబది వ్రాఁతప్రతులను జూచితినిగాని వానిలో నెందును ఇన్ని లేవు. ముఖ్యముగా నొక వ్రాఁతప్రతిలో(ఓ. లై. ౧౧-౬--౨౮) వేమన కందములనే యొత్తియొకచో వ్రాయఁ బ్రయత్నము చేయఁబడినది. అందు ౧౦౨ మాత్రము కందములుగలవు. అచ్చుప్రతిలో ౩౨౮ తేట గీతులున్నవి. (వే. సూ. ర.) కాని వ్రాఁత ప్రతులలో తేటగీతులసంఖ్య చాలతక్కువ. బ్రౌనుగారు ప్రకటించిన సుమారు ఏడువందలపద్యములలో రెండే తేటగీతులు గలవు. అందులో నొకటి సీసగీతము ! వ్రాఁత యచ్చుప్రతులలోని యనేకతేటగీతుల మకుటము 'విమలగుణ రాజయోగీంద్ర వేమనార్య' యని యుండును. కాని వ్రాఁతప్రతులలో నీమకుటముతోఁడిపద్యమే నేను జూచినట్లు జ్ఞప్తిలేదు. కావుననే కాఁబోలు, బందరువారి ప్రతిలోను, దానినే పూర్తిగా ననుసరించిన వావిళ్ళవారి కడపటి ప్రతిలోను, పైమకుటమును పూర్తిగావదలి, ఆచోట అతికీయతుకని ముక్కల నన్ని తేపవేసినారు ! వేమన తత్త్వవిచారములను ముఖ్యముగాఁ జెప్పుటకు అప్పుడప్పుడు కందములను గీతములను ఉపయోగించెనని యూహింప వీలున్నది గాని, బలమైన హేతువులభించువఱకును, ఇప్పటి కందగీతులలో ననేకములతనివి గావని నేను నమ్ముచున్నాను.

ఇది గాక చంపకాది వృత్తములు కొన్ని యతని పేరనున్నవి. పాటలవంటివి కొన్నిగలవు. అందుఁగొన్ని వ్రాఁతప్రతులలోనే యున్నవి. వాని నన్నిటిని వేమనవని నమ్మఁజాలను. ఈక్రింది పద్యములు చూడుఁడు:—

"మ॥ తిలలం దైలము, పాలవెన్న, శిలలం దెల్లఁబుగా లోహ,ము
జ్జ్వల దీపాంకురమందు కజ్జలము, కాష్ఠశ్రేణియందగ్ని భూ
తలఘాతంబున నీరు గల్గుటయుఁ దథ్యంబంచు నూహించి తాఁ
దలఁపన్ యత్నము సేయుచున్నఁ దగునే ధర్మంబు వేమాహ్వయా."

(వేదాంత సిద్ధాంతము. పే. ౧౦౮)

"ఇనుమునఁ జేసిన మైనపు కడ్డి,
ఇంటి వెనుక నర్ఘావుల దొడ్డి,
అవిటికి మేపిన కుందురు గడ్డి, (?)
విప్పిచెప్పరా వేమా రెడ్డి." (ఓ. లై. ౧౩-౯-౧౯)

రెండును వేమన పేరనే యున్నవి. కాని సహృదయుఁడెవ్వఁడుఁగాని రెండును ఒకఁడే వ్రాసినవనలేఁడు. వ్రాసి యుండిన రెండవది వేమన వ్రాసి యుండవచ్చునేమో. వేమనకైవాడము మొదటి దానియందు శూన్యము. అది భారతశయ్య. రెండవ దానియందు కొంచెము వేమన్న వాసన యున్నది. మఱియు,

"ఉ. వాసనలేని పూవు, బుధవర్గములేని పురంబు, చాల వి
శ్వాసములేని భార్య, గుణవంతుఁడు గాని కుమారుఁడున్, సదా
భ్యాసము లేని విద్య, పరిహాసములేని ప్రసంగవాక్యమున్,
గ్రాసములేని ప్రాపు కొఱగాదయ భూమిని వెఱ్ఱివేమనా"

(వేదాంత సిద్ధాంతము. పే. ౧౦౭)

ఈ పద్యము 'కొఱగానివి పెమ్మయసింగ ధీమణీ' యను మార్పుతో జక్కన చెప్పిన 'పెమ్మయ ధీమణి శతకము'లోని దని, శ్రీ॥ వేటూరి ప్రభాకర శాస్త్రులుగారు చాటుపద్యమణిమంజరిలోఁ బ్రకటించిరి. (ప్ర. భా. పే.)

౧౦-౨) సుమతీశతకము, తిరుమలేశుని పద్యములు, మొదలగు వానిలోనివి గూడ వేమన్న పేరున ప్రకటింపఁబడినవి. ఇట్టివెన్ని కలవో !

వేమనపద్యములందలి ప్రక్షేపములను నిర్ణయించుటలో అర్థభావముల కన్న పద్యరచనాస్వరూపము ముఖ్యముగా గమనింపవలెనని నాయభిప్రాయము. ఎందుకనఁగా: వేమనకు విరుద్ధముకాని యర్థభావములను ఇతరులును జేర్పవచ్చును; వేమనయే సహజమైనస్వాచ్ఛంద్యముచేతనో, సన్నివేశము, వయస్సు, అనుభవము, మొదలగు వాని భేదముచేతనో, తానాడిన వానికి విరుద్ధములైన భావములు తానే యాడవచ్చును. కాని, ప్రకృతి సిద్ధమైన శైలీవిశేషమును అతఁడు మార్చుకోలేఁడు; ఇతరులనువాదము చేయలేరు. శైలి కర్తయొక్క ముఖమువంటిది. అంతరంగ మెంతమాఱినను అది మాఱదు. కారణాంతరములచేఁ గొంతమాఱినను స్వత్వమును పూర్తిగాఁ బోఁగొట్టుకొనఁ జాలదు. కావుననే ఒకవస్తువు నొకచోటఁ బొగడి వేఱొకచోట దానిని ఖండించినాఁడన్న మాత్రాన, పైరెండు పద్యములలో నొకటి యతనిది గాదని నిర్ణయించుట సాహసమని నేను తలఁచుచున్నాను. మఱి యిప్పుడు వేమన్న పేరనున్న పద్యములన్నియుఁ జదువఁగా, నందులో విశేషభాగము వేమన్నదనుటలో సందేహముండదుగావున, అందువలన వేమన శైలీస్వరూపము దృఢముగా భావము నందేర్పఱుచుకొని, తద్విరుద్ధములైనవి యతనివి కావని నిశ్చయించుట సహృదయునకు అసాధ్య కార్యము కా నేరదు. అనఁగా అర్థభావములు పూర్తిగా వదలవలెనని కాదు. అది యసాధ్యము. కాని, ఒక యుద్దేశముతో ఆద్యంతములుగల గ్రంథము వ్రాయక సమయము వచ్చినప్పుడు హృదయమునఁ దోఁచిన భావములను మఱుగు పఱుచుకోలేక బైటఁబెట్టు వేమనవంటి తీటనాలుకవానికవిత్వమునందు, అతనిశైలీ స్వరూపము నిర్ణయించుటకు, అర్థభావములకంటె, ఛందోగతి, యతి విశేషము, పదములకూర్పు మొదలగు బహిరంగములే యెక్కువ పనికి వచ్చుననుట నామనవి. ఈ దృష్టితో చూడఁగల్గితి మేని, ప్రక్షిప్త పద్యముల సంఖ్యను నికరముగా,చరిత్రకారుల పటుకారులకు చిక్కు-

నట్లు, చెప్పి చూప లేకున్నను, స్థూలముగా నైనను తెలియఁగలము. ప్రకృతమింతకన్న నెక్కువ చేయఁలేము. నేనిందుదాహరించు పద్యములనెల్ల ప్రాయికముగ నిట్టి దృష్టిచేత నే చూచి నిర్ణయింపఁ బ్రయత్నింతును.

ఇట్లే మూలపాఠమును గుర్తింపవలసి యున్నది. ఇది వఱకును సామాన్యముగ సవరించినవారు తమకు రుచియైన పాఠమును గ్రహించుట యలవాటైనది. అందేదియు రుచింపని యెడల, అర్థము కాకున్న, స్వేచ్ఛగాఁ దిద్దుటయు వాడుకయైనదని మొదలే విన్నవించితిని గదా. ఇవి యొకటి కంటెనింకొకటి యన్యాయమని చెప్పఁబనిలేదు. మనరుచి వేమన్నకుండవలెనని యూహించుట పొరఁబాటు. మనకర్థముకానిదానిని కాలేదని యంగీకరించిన నవమానమని తలంచుట యంతకంటె పొరఁబాటు. ఇది వఱకు బైలుపడిన తెలుఁగు గ్రంథములు శోధించిన, వారనేకులు ఈయవస్థపాలైనవారే. ఇట్టి పరిశోధకుల పిలుగని పేరంటమునుండి మూలమును విడఁదీయవలయునన్న వ్రాఁతప్రతులే శరణ్యము. వేమనపద్యములు వ్రాసినవారు ఎక్కువచదువరులు గారు గావున వారివి కలము పొరఁబాట్లే కాని కవిత్వపు పొరఁబాట్లెక్కువ యుండవు. ఈపద్యము వినుఁడు.—

"ఆ. ఇహమునందు సుఖము ఇంపారకుండిన
పరమునందు నెట్లు పడయ వచ్చు
మొదట లేని చేవ తుద నెట్లు కల్గురా, విశ్వ."

ఇందలి 'చేవ' పదమును వ్రాఁతగాండ్రు 'చావ' యని వ్రాసిరి. సామాన్యజనులపద్ధతిప్రకారము ఇందలిచకారము తాలవ్యముగా నుచ్చరింపఁబడుచుండెను. చదువుకొన్న శోధకుఁ డొకఁడు బాలవ్యాకరణ ప్రకారము 'చావ' యని దంత్యముగా దాని నుచ్చరించి యర్థము గాక 'చావు' అని యుండవలెనని తీర్మానించెను. ఒకానొకరు దానికి విచిత్రముగా వ్యాఖ్యానము గూడ చేసిరి! (మా. వేదాంత సిద్ధాంతము. పే.23) ఇంకఁ గొందఱు చేవయనువ్రాఁతలోని వకారమును తకారముగా చదువుకొని 'చేఁత' యనుకొనిరి. ఈగందరగోళమేలయని యింకఁ గొందఱు ఆస్థానమందు 'సుఖము' అని మార్పుచేసిరి. వీనిలో 'చావు'ను మాత్రము వదలి బందరువారు, చేఁత,

చేవ, సుఖము, మూఁడును దీసికొని మూఁడు వేలువేలు పద్యములుగా ముద్రించిరి! (వే. సూ. పే. ౩౬) విమర్శకులు పరిశోధకులుగా నేర్పడని యవస్థయిది. వ్రాఁతప్రతులను సవిమర్శముగా పరీక్షించితి మేని యీకష్టము చాల వఱకు నివారణయగును.

ఇఁక అర్థమును గూర్చిన కష్టమునకు వారివారి స్వశక్తితప్ప వేఱుశరణము లేదు. వేమన పద్యములలో కొన్నిటికి వ్యాఖ్యవ్రాసిన వారు నేనెఱిఁగినంత వఱకును ఐదుగురు గలరు. వీనిలో (౧) బరంపురమునందలి శ్రీతారక బ్రహ్మానుభవి పూడిపెద్ది సాంబశివరావుగారు 'శ్రుత్యుక్త్యనుభవములతో' రచించిన 'వేమన పద్యరహస్యార్థతాత్పర్య బోధిని.' ఇదిగాక, వీరు, 'వేమన జ్ఞానపంచపద్యరత్నములు,' 'హేమతారక విద్య,' 'వేమనార్యునివాక్యార్థానుభవశిరోమణి,' 'గగనవిద్య' మొదలగు గ్రంథములు, వేమన పద్యములకు పీఠికా రూపములైనవి, వ్రాసినారు. (౨) శ్రీదత్తాత్రేయ పరంపరాగత శ్రీజ్ఞానానందయోగి విరచితమైన తత్త్వార్థబోధిని.' (౩) వావిళ్ళవారు కడపట ముద్రించిన పేరులేని యాంధ్రతాత్పర్యము. (౪) కసూరు బంగారయ్యగారు రచించిన 'వేమనార్యుని పద్యపదశబ్దార్థము.' (౫) బ్రౌనుదొర వ్రాసిపెట్టియుఁ గొంతవఱకు ప్రకటించియునున్న ఆంగ్లేయ పరివర్తనము.

ఇందు మొదటి దానిలో ఒక్కొకపద్యముక్రింద పుటలకొలఁది వివరణము గలదు. అనేకశ్లోకములు, స్మృతులు, శ్రుతులు, పురాణములు ఉదాహరింపఁబడినవి. ఈ వ్యాఖ్యాతకు వేమన్నయందు చాలభక్తి కలదు; అతని తత్త్వములను తానను భవ పూర్వకముగా నెఱిఁగినవాఁడని పలుమాఱు తెలుపుచుండును. కాని యొకటే తక్కువ. మూలమునకును వ్యాఖ్యానమునకును సంబంధము. రెండవది కొంత మేలు. కాని యిందును మనకుఁ గల సందేహములు తీఱుటయరుదు. అందందు అపపాఠములకు సాహసవ్యాఖ్యానము గలదు. ఈయిరువురును కొన్నిపద్యములకు మాత్రము టీకవ్రాయఁ బ్రయత్నించినవారు. మూఁడవదియగు వావిళ్ళవారి వ్యాఖ్యలో దొరికిన

యన్ని పద్యములకును అర్థతాత్పర్యములు వ్రాయు ప్రయత్నము చేయఁబడినది. అందఱికి నర్థమగు పద్యముల కల్లారు ముద్దగుటీక, సందిగ్ధములైనపద్యము లందు చల్లని రెండుమాటలతో చప్పున జారుకొనుట, ఇందలి విశేషములు. వేమన్నయందలివ్యాసఘట్టముల కొన్నిటికో 'సులభము' 'స్పష్టము' అను టయే వీరివ్యాఖ్య. * నాలుగవది ఈయన్నిటికంటె వింతయైన ప్రతిభాశక్తిని జూపును. ఒక్కపదమునకు దీనియందలి యర్థము మచ్చుకు: "లంజ.లం—పృథివి జ—పుట్టబడినది, పుష్పం—అనఁగా పుష్పముయందు బుట్టిన లక్ష్మి, యగుటవల్ల తల్లి."! (మా. వేమనార్యుని పద్యపద శబ్దార్థము, పే. ౯) ఇంతచాలును. ఐదవదగు బ్రౌను దొరది భాషాంతరీకరణమే కాని టీక కాదు. కాని మూలార్థమెఱుఁగుటకు నిష్కపటముగా ప్రయత్నించిన పుణ్యాత్ముఁ డితఁ డొక్కఁడే. ఐనను ఇతని భాషాంతరీకరణము అనేక పద్యములకు భావమెఱుఁగకయే చేయఁబడినది.

ఇట్లు ప్రకృతము మనకు పనికి వచ్చు వ్యాఖ్యయొకటియు లేదు. కావున ఎవరియోగ్యతకొలఁది వారే వేమన పద్యముల కర్థనిర్ణయము చేయ వలసియున్నది. నాశక్తికొలఁది నేనును బ్రయత్నింతును.

ఈ సందర్భమున వేమనపద్యములందనేకములకు మకుటమైన 'విశ్వ దాభిరామ' యను పదమున కర్థము విచారింపవలసియున్నది. దీనికి, విశ్వ తాభి, విశ్వధాభి, విశ్వతోభి—యని మఱి మూఁడు పాఠాంతరములు గలవు. కడపటి రెండును వ్రాఁతప్రతులలో నపురూపముగఁ గాన వచ్చును.

---

* ఈముద్రణమున ప్రకాశకులు నాచేనొక చిన్నపీఠిక వ్రాయించి టీక వ్రాసినవారిపేరు ప్రకటింపక పోవుటచే దీనిని నేనే వ్రాసినానను అపఖ్యాతి నాకుఁ గలిగినది. ఇట్లే శ్రీకట్టమంచి రామలింగారెడ్డిగారు రచిం చిన 'కవిత్వతత్త్వవిచారము'ను గూడ నేను రచించినట్లు కొందఱి తలఁపు. ఆయపకీర్తికిఁ గాని యాకీర్తికిఁగాని నాకర్హత లేదని మాత్రము ఈ సందర్భ మునఁ బ్రకటింపవలసి యున్నది.

‘విశ్వదాభిరామ’ యనియే తొంబది పాళ్ళు. విశ్వతాభి’ యను నది దానికి తరువాత తక్కిన వానికంటె నెక్కువగాఁ గాన్పించును. (చూ. ఓ. లై. ౧౧-౬-౨౨; ౧౧-౬-౨౬; ౧౩-౧౦-౯.) కాని, ‘విశ్వదాభిరామ’ యనునదియే మూలపాఠముగా భావించి యనేక విద్వాంసు లనేక విధముగా నర్థము చెప్పిరి. (౧) విశ్వమును ప్రపంచమును ఇచ్చువాఁడు విశ్వదుఁడు = భగవంతుఁడు; అతనికి అభిరాముఁడు ప్రీతిపాత్రుఁడు—అని యొకరు. (౨) విశ్వమును సమస్తమును, ద—ఇచ్చుటచేత అభిరాముఁడు—అని యింకొకరు. (౩) వేమన్న యుంపుడు కత్తెను ‘విశ్వద’ యని నామకరణము చేసి, దాని కభిరాముఁడని వేఱొకరు (౪) విశ్వమును సంహరించువాఁడు విశ్వదుఁడు=శివుఁడు, అతనికి ప్రియుఁడని మఱియొకరు. (చూ. వం. సు. గారి ‘వేమన’ పే. ౧౯-౪) ఇన్నిటికి తోడు నాదియు నొక వ్యాఖ్యాన ముండిన నష్టమేమి యనుకొని నేను, అసలీపాఠమే తప్పని, ‘విశ్వతాభిరామ’ యను పాఠమునే గ్రహించి ‘విశ్వతా—ప్రపంచత్వము=అనఁగా సర్వమును తానై యుండుట—దానిచే నభిరాముఁడు’ అను నొక యర్థము వెలుదీసి యుంటిని. (చూ. వావిళ్ళవారి ప్రతి పీఠిక. పుట XVIII) శ్రీవంగూరి సుబ్బరావుగారు, “విశ్వదుఁడు సమస్తము నిచ్చినవాఁడు (అనఁగా త్యజించిన వాఁడని కాఁబోలు) అగుటచే నభిరాముఁడు’ అని వాడుకలో నున్న యర్థమే యుచితమనిరి. ఎవరి వాడుకలో నీయర్థమున్నదో యెఱుఁగను. వేమన్న పద్యములు పఠించు వా రందఱును ఈ నాల్గవ పాదము ‘తందనాన తానా’ వంటిదని తలఁచి యూరకున్నవారే కాని, దాని యర్థము విచారించిన వారరుదు. పోనిండు. నా వ్యాఖ్యానమే నా కిప్పుడనుచితముగాఁ దోఁచినది. ఎందు కనఁగా; అప్పుడు తానే సమస్తమును అను అద్వైతానుభవసిద్ధి కలిగిన తరువాతనే యితఁడు పద్యములు వ్రాయ మొదలుపెట్టెనని చెప్పవలసి వచ్చును. వేమన స్వచ్ఛందచారిగను సంసారిగాను ఉన్నప్పుడు వ్రాసినవని యూహింపవలసిన పద్యము లనేకములు గలవు. ఈ విషయము ముందు స్పష్టమగును. గనుక ‘విశ్వతాభిరామ’ పాఠమును దానికి

నాయర్థమును వదలుకొనవలసియున్నాను. మనలో వ్యాఖ్యానము వస్తుస్థితిని జెప్పుటకుఁ గాక, తమ తమ శక్తిని జూపు వినోదముగా నేర్పడినది గావున, ఆ పద్ధతి ప్రకారము దీనికిం కొక యర్థముగూడ నిష్టమున్న వారు చెప్పుకొనవచ్చును. విశ్వదుఁడు—ప్రపంచమున నంవఱిని ఖండించినవాఁడు, అగుటచే నభిరాముఁడు, అనఁగా అన్ని జాతులను వారి పద్ధతులను జంకులేక ఖండించిన వాఁడగుటచే, అందఱును తమ్ముఁ దిట్టిన పద్యములను మఱచియో మఱుఁగు పఱిచియో యితరులను దిట్టినదిమాత్రము చెప్పుకొని సంతోషింతురు. కావున నితఁడందఱికిని అభిరాముఁడే! ఇట్టి టీకల కేమి లెండు. సహజమైన యర్థము దీని కిదివఱకు లభింపలేదు. ఇఁక ముందు లభించునను నాశయు నాకులేదు. దీని కర్థమే లేదనుకొని యింతటితో నూరకుండుట క్షేమము-ఉన్నంతలో మొదటిది మేలు.

ఇఁక నిందుకు సంబంధించిన అభిరామయ్య కథ కావ్యలేనిది. ఈ కథ తెలిపెడు పద్యములు బందరు వారి ముద్రణములోఁ గలవు. అవి వేమన స్వకీయచరిత్రమును వ్రాసినట్లున్నవి. నేను జూచిన యే వ్రాఁతప్రతులందును ఇదివఱకు అభిరామయ్య పేరైన కానరాదు. ప్రాఁతయచ్చు ప్రతులలో పీఠికలో నీతని కథ సంగ్రహముగాఁ గలదు. అసలు అభిరామయ్య యను పేరే వింతపేరు. రామయ్యలు గలరు, పట్టాభిరామయ్యలు గలరు; లోకాభిరామయ్యలును ఉండవచ్చును. కాని యిట్టి యభిరామయ్య కర్థమేమి? ఒకవేళ పై పేరులలో నేదో యొకటి వాడుకలో నిట్లు సంగ్రహింపఁబడినదనుకొన్నను 'విశ్వదాభిరామ' పదమునకర్థమేమి? విశ్వదుఁడనఁగా విశ్వము నిచ్చినవాఁడు—అనఁగా చేసినవాఁడు—అనఁగా విశ్వకర్మ—అనఁగా అతని కులమునకుఁ జేరినవాఁడు—ఐన అభిరామయ్య యని యర్థమా? అట్లైన తుదలోని వేమన్న కేమిపని? మఱియు బందరుప్రతి పీఠికలోని వేమన చరిత్రములో అభిరామయ్యకు రామయ్యయను పేరును గలదని చెప్పఁబడినది.

అట్లైన మనకింత తలనొప్పి లేకుండ 'విశ్వకర్మవంశ్య వినర రామ' యనియే వేమన వ్రాయ వచ్చుఁగా నుండెను గదా!

అభిరామయ్య కథ కల్ల యనుటకు వేఱొక సాక్ష్యము గలదు. లం బికా శివయోగి యను నాతఁడు, తత్త్వ రహస్యము నుపదేశించెదను రేపు రమ్మని కంసాలి యభిరామయ్యకుఁ జెప్పఁగా, దానిని రహస్యముగాఁ బొంచి వినుచుండిన మనవేమన్న, తన వదినెయైన రాణిగారి మూలమున మఱు నాఁడు అభిరామయ్య నగరు విడిచి పోలేకుండఁజేసి, తాను యోగివద్దకుఁ బోయి, అతఁడే తనకు ప్రతిగా నన్నుఁ బంపెనని చెప్పి, శివయోగిని వంచించి యతనిచే బీజాక్షర మంత్రోపదేశమును బొందెనఁట. తరువాత తాను సం పాదించినవిద్యవిలువనెఱింగి జ్ఞానియై పశ్చాత్తాపమును బొంది, మొదలు జాగ్రత్తగా అభిరామయ్యకాళ్ళు పట్టుకొని తప్పు క్షమించెదనని బాస చేయించుకొని తరువాత తన యపరాధమును దెలిపెను. అతఁడు పాపము, మొదలే క్షమించినాఁడు గదా. అతని దయకు కృతజ్ఞతను జూపుట ధర్మమే. కాని యదే బీజాక్షరోపదేశమును తానే యతనికేల చేయలేదు? పాపము దానికై యాతఁడెన్నినాళ్ళు ఆ బైరాగి శివయోగిసేవచేసెను? పోనిండు; అభిరామయ్యవలె శివయోగి గూడ వంచితుఁడే కదా! తనకు ప్రధాన గురు వగు నతని కింతమాత్రము కృతజ్ఞత చూపవలదా? వేమన పద్యములలో నా పేరేలేదే? మఱియు పై యభిరామయ్య కథలోని యీ పద్యము చూడుఁడు.

"తే" దేహశక్తియు లేనట్టి దీనునకును
చక్కఁగా బోధ చేసెడి చతురుఁడు గను
నిక్కముగ విశ్వకర్మ తా నీటుమెఱయ
రామయాఖ్యను విలసిల్లె రహిని వేమ" (౨౦౭-౨)

వేమన్న 'దేహశక్తి లేని దీనుఁడుగా'నుండెనా? అట్లయిన నట్టి క్షయ రోగావస్థ మందులతోఁ దీఱునుగాని బోధలతోఁ దీఱునా? మఱియు రామన్న వేమన్నకు చేసిన బోధయేమి? పాప మతఁడేబోధబాధలు నెఱుఁ

గఁడే! క్షమించుటయే బోధయా? ఈ పద్యములు కృత్రిమములనుట కింత చాలును. ఈ ప్రతియందుఁగల విశ్వకర్మ పేరిటి యసంఖ్యపద్యములను, 'కంసలికిని మించు కడజాతి లేదయా' యని యన్నివ్రాఁతప్రతులందును అచ్చు ప్రతులందును ఉండఁగా 'ఘనజాతి లేదయా' యని దిద్దియుండుటను (౩౧౯౪) జూచితిమేని, సంపాదకుల సుత్తిదెబ్బలు ఆకురాయికోఁతలు వేమన్న చాల తిన్నాఁడని స్పష్టముగాఁ గానవచ్చును. అది యట్లుండె.

పైఁ జెప్పిన పద్యములు పాటలుఁ గాక 'వేమన వాక్యము' లని కొంత కొంత అక్కడక్కడ పద్యపునడకగల వచనములు కొన్ని యున్నవి. వాక్యమనఁగా పెక్కు చిన్నవాక్యములగుంపు. ఇట్టివి ఆఱు వాక్యము లున్నవి. ప్రతిదాని తుదను 'విశ్వదాభిరామ' మకుటము గలదు. ఇందలి ముఖ్య విషయములు యోగసాంఖ్యతత్త్వములు. ఇట్టి వచనరచనలు కన్నడమున బసవేశ్వరుఁడుపక్రమించెనుగాఁబోలు. అతనితరువాత కన్నడ శైవులు తెలుఁగు శైవులును, వారివలె తెలుఁగు వైష్ణవులును ఇట్టి వచనములు పెక్కులు వ్రాసిరి. శివయోగిశిష్యుఁడైన వేమన్నయు నట్టే వ్రాసి యుండుట యసంభవముగాదు. కాని యిప్పటివాక్యములు వేమన్న వ్రాసినవని నేను నమ్మఁజాలకున్నాను. వేమనయందుఁ గల సంగ్రహశక్తి, భావమును స్పష్టముగా చదరముగా కత్తిరించినట్లు చెక్కి యతికించుశక్తి— మొదలగు గుణము లేవియు ఇందుఁ గానరావు. ఒకటి విని మీరే నిర్ణయింపుఁడు.—

“పూర్ణ సమాధిలో రేచించి పూరించి కుంభించి— పెద్దగాలివలెనే బరగుచుండు— యేడుకోట్లవెట్టివాదంబులు గానబడును— మేను చల్లనిగాలి విసరును— గాలిలోపలనుండును గంధర్వనాదంబు— గానపడువినుబాటలో నుండు (?) ఎంతైన నడుపీధి నాడుచుండు”— ఇత్యాది. (చూ. ఘటశోధని. పు. ౫౦).

ఇవి కృత్రిమములనుటకు ఇంకొక సాక్ష్యము గలదు. ౧-వ వాక్యమందీ పద్యగంధి వాక్యముఁ జూడుఁడు.

'ఆది మూలమందు అంబికా శివయోగి-మూలగురుఁడుమాకు ముక్తి జూపె'' వేమనకు గురువని చెప్పఁబడిన వాఁడు లంబికాశివయోగి గాని అంబికా శివయోగి గాఁడు. వట్టి శివయోగులున్నారుగాని అంబికాశివయోగులను నే నెఱుఁగను. ఇందలి పద్యపు నడకకు సహజమైన యతినిబట్టి అంబికా శివయోగి యనియే వ్రాసినవానియభిప్రాయమనుటలో సందేహము లేదు గదా. లంబికాశివయోగి పదమునకర్థము ముందు విన్నవింతును. తెనుఁగు వ్రాఁతలోని అకార లకారములకుఁ గల సామీప్యమే యీ భ్రాంతికిఁ గారణము. కాఁబట్టి పై రెండు శబ్దములకుఁ గల యర్థభేదమెఱుఁగని వాఁడు, యోగశాస్త్రి శబ్దముల నెవరివలననో విన్న వాఁడు, అనుభవము లేని వాఁడు—ఎవఁడో పై వాక్యములను వ్రాసి వేమన తల కంటఁగట్టినాఁడని సందేహించుటలో తప్పులేదు.

ఇట్లే బందరువారి ముద్రణములోను కొన్ని వచనములు గలవు. అవియును అందందు పద్యపునడక గలిగి తుదలో వేమ శబ్దముతో ముగియును. వేమన్నవి కావని సందేహింపవలసినవానిలో నివియును జేరినవి.

పై చర్చవలన వేమనపద్యములను శ్రద్ధతోఁ జదువువారికిఁ గలుగు చిక్కులు కొంతవఱకు స్పష్టమగును. సరియైన విమర్శముతోఁ జేసిన ముద్రణము ఒకటైనను ఈ వఱకు బైలుపడలేదు. వేమన్న పద్యము లిట్లున్నమేలని తలఁచిన వారేకాని, యెట్లుండి యుండవచ్చునని విమర్శించిన వారు లేరు. అర్థము తెలియనివారు, అర్థములేని సంప్రదాయములకుఁ జేరిన వారు, అనర్థకరమగు అభిమానము గలవారు, ఈ పద్యములను తలయొక దిక్కుగా నీడ్చి చెఱిచినారు. ఇతరులభావములును రచనలును మనకెంత యసహ్యములుగానున్నను వానిని దిద్దునధికారము మనకు లేదని తలఁచుట మనవారనేకు లింకను నేర్వని విద్య. కావుననే,అందందు కొన్నియనావశ్యకమైన సవరణలున్నను, చిన్నదైనను, ఇప్పటికిని బ్రౌను దొరముద్రణమే సర్వోత్తమ మని చెప్పుటకు సిగ్గగుచున్నది. అతఁడు మనకుఁ జేసిన మహోపకారమును నేనరగంట చూచుచున్నానని తలఁపవలదు. చెన్నపట్టణములోని

ప్రాచ్యపుస్తకశాలలోని వ్రాఁత ప్రతుల నొకవఁగాఁటైనను చూచిన వారికి తప్ప తక్కిన వారి కామహనీయుని యప్పు తెలియదు. కాని యతఁడు దోసిలి నిండఁ బెట్టినను, పెట్టినదెంతమంచి వస్తువైనను, అది బిచ్చమే. ఆతని యౌదార్యమునకతనిని పొగడుదము. కాని మనదారిద్ర్యమునకు సిగ్గుపడవలదా? ఇందఱు తిండికి దండుగ తెలుఁగు వారుండి వేమనవంటి వాని విషయమైకూడ ఇంకను తెల్లదొరగారి తిరిపెమునకే యొడ్డిఁ బట్టవలసినందు కేడ్వవలదా? ఆంధ్రమహాపురుషు లందఱితోడ వేమన్నకును యూనివర్సిటీ కుర్చీలపై సమానముగాఁ గూర్చుండఁ జోటిచ్చి ధన్యులైన ధీరులు ఆంధ్రవిశ్వకళా పరిషత్తువారు. వారు ఇంకఁ గొంత యౌదార్యము వహించి, వ్రాఁత ప్రతులను వ్రాఁతయచ్చు ప్రతులను సేకరించి, సంప్రతించి, సవిమర్శముగా వేమన్న పద్యముల నూతన ముద్రణ మొకటి చేసి పుణ్యము గట్టుకొందురుగాక. సామాన్యలోకరిద్దఱితో ఆకార్యము సాధ్యము కాదు గావున నాభారము ప్రకృతము వారికే చెందియున్నది.

శ్రీః

రెండవ యుపన్యాసము.

వేమన కాలదేశములు.

హిందువుల యన్ని చరిత్రములవలెనే వేమనచరిత్రమునుఁ గూడ నమ్మఁదగిన సాక్ష్యములు లేక పోవుటచే సత్యము తెలుపడుట చాల కష్టము గానున్నది. ఐనను అందు ముఖ్యములైన కాలదేశములను గూర్చి నేఁడు కొంత చర్చింతును.

ఇంగ్లీషు వారి సహవాసముచే మనము నేర్చుకొన్న విచిత్రవిద్య లలో చరిత్ర రచనయొకటి. చరిత్రములు వ్రాయుట మనపూర్వు లెఱుఁగక పోలేదు. అది మానవసామాన్య ధర్మము. కాని వారెన్నఁడును ఇప్పటి వారివలె దానినొకప్రత్యేకమగు విద్యగా, ఒకరిద్దఱు వ్యక్తులకుఁగాక యొక దేశమునకే—జాతికే చేరిన ముఖ్యశాస్త్రముగా, పరిగణించినవారు కారు. పూజ్యమైన వ్యక్తియందు ప్రజలకు గౌరవమును గల్గించుట వారి ముఖ్యసాధ్యము. చరిత్రము దానికి సాధనమంతే. కావున విన్న విషయములు కన్నవిషయములు అన్నియునమ్మి, చాలకున్న క్రొత్తగా చేర్చి, సరిపడ కున్నదానిని త్రోసివేసి, వారు వ్రాయుచుండిరి. ఇప్పటి మనతీఱు వేఱు. పూర్వకాలమున సంస్కృతతర్కశాస్త్రము తక్కినవిద్యలయందెల్ల నెట్లు ప్రవేశించెనో, యట్లే నేఁడును ప్రతివిద్య నేర్చువానికిని ఆవిద్యయొక్క చరిత్ర మత్యావశ్యకముగా నేర్పఁబడుచున్నది. చరాచర వస్తువుల కన్నిటికిని నేఁడు చరిత్రముగలదు. చరిత్రమునకును చరిత్రమెవరైన వ్రాసినారో లేదో యెఱుఁగను గాని వ్రాయవచ్చు ననుటలో సందేహము లేదు.

మనకు చరిత్రమువలనఁ గలుగవలసిన లాభము యథార్థజ్ఞానము. అది మంచిదైనను కాకున్నను, ఇష్టమున్నను లేకున్నను, సరే. కావున నేఁటి చరిత్రకారుని కొకవిషయము సత్యమని స్థాపింప ననేకసాక్ష్యములు కావల యును; అవి పరస్పరవిరోధములేక యుండవలయును. అట్లగుటచే సాక్ష్యము దొరికినఁ జాలునని తృప్తిపడక యది నమ్మఁదగినదా కాదా యని మొదలు పరీక్షింపవలసి యుండును. కావున నిప్పటిచరిత్రకారుఁడు తానొక న్యాయాధిపతిగా వ్యవహరించుచున్నాఁడు. ప్రతిసాక్ష్యమును కల్పితమై యుండవచ్చునను నపనమ్మకముతోనే విచారణ కుపక్రమించును. ఇట్లగుటచే సందేహము చరిత్రకారుల స్వభావమైనది. ప్రాచీనులు అన్నిటిని నమ్మిరి. ఆధునికులు దేనిని నమ్మరు—అనఁగా బలవంతమైన సాక్ష్యము, ఇతర చరిత్రకారులు బలవంతమని నమ్మునట్టిది, లేనిది. సాక్ష్యమున్నను లేకున్నను అన్నిటిని నమ్ముట యెంత యన్యాయమో, సాక్ష్యము లేనివాని నన్నిటిని నమ్మకపోవుటయు నంతే యన్యాయము. ఫలమేమనఁగా: ప్రాచీన పురాణములలో వస్తుస్థితిని మించి వేయునన్ని విషయములు లభించుచుండఁగా, ఆధునికుల చరిత్రలలో అసలు సత్యమే పూర్ణముగా లభింపక తునకలు తునకలుగా లభించును. వేమనతండ్రివిషయమై వ్రాయవలసి వచ్చెనను కొనుఁడు; ప్రాచీనులు అతని ఒడ్డు, పొడవు, పేరు, ఊరు, ఔదార్యము, ధైర్యము మొదలగు నవన్నియు వినియో యూహించియో వ్రాసి, మనకొక సర్వాలంకార పూర్ణమైన వ్యక్తిని చేతికందిత్తురు. ఆధునికులు ఉన్నదనుటకు సాక్షిలేనప్పుడు లేదనుకొనుటయే మంచిదిగాన, వేమన్నకు తండ్రియే లేఁడనియుందురుగాని, తండ్రిలేని కుమారుఁడు సృష్టిలోలేక పోవుటచే, ఒకవేళ నుండినను అతని విచారము మనకేమియు తెలియదని చెప్పి, తండ్రియను నొకపదార్థమును మాత్రము నామరూపాదు లొక్కటియు లేక మనతలఁపునకుఁ దెత్తురు.

మఱియు నమ్మవలసిన సందర్భము లందును ఇరువురి నమ్మకములందు చాలభేదము గలదు. ప్రాచీనులలో నమ్మకమునకు అనుభవప్రమాణము

గాని యనుమాన ప్రమాణముగాని పనిలేదు. 'వేమన చేనిలోపండిన పుచ్చ కాయలను పాపరకాయలును రాసులుగాఁ బోసి, వాని నొకమాఱు చేతితో తాఁకిన మాత్రమున బంగారు ముద్దలుగాఁ జేసి యన్నగారికి ఇనామిచ్చినాఁ డని వారుసందేహము లేక నమ్మి వ్రాయుదురు. (చూ-వే-సూ-ర-పీఠిక. పు. ౨౬) ఇట్టి దానిని ప్రత్యక్షముగాఁ జూచుట యట్లుండ నిండు. ఈ సామర్థ్యము గలవాఁడు, చేనుదున్ని, విత్తి, కోసి, కూలియిచ్చి-ఇంత యవస్థపడ నేల? ఇంటిలోని యన్నగారి యినుపపెట్టెనో లేక పెరటిమట్టి గోడనో తాఁకి బంగారుగాఁ జేయవచ్చునే! ఏమి వెఱ్ఱివాఁడు వేమన్న!' యని యూహింప వలసిన యక్కఱయే పురాణములు (వ్రాయువారి కుండదు. విషయమెంత యసాధ్యమైన వారికంత యెక్కువ నమ్మకము. ఇఁక చరిత్ర కారుని తీరు వేఱు. అతనికి పరమ ప్రమాణము ప్రత్యక్షము. అనుభవబలము లేని యనుమాన ప్రమాణమును అతనికి పనికిరాదు. మఱియు తనకాలపు టనేకజనుల ప్రత్యక్షానుభవమే తప్ప తనయొక్కని యనుభవమునకు వచ్చి యుండినను తన్నుతానే యతఁడు నమ్మఁడు. ఇతరులు నమ్మరనుభయ మతనికి మెండు. బంగారము కృత్రిమమైన వస్తువుగాక సహజములైన ప్రకృతులలో నొక్కటిగావున వేఱుపదార్థమేదిగాని బంగారముగా మార్పవీలు లేదని యాధునిక రసాయన శాస్త్రజ్ఞుల సిద్ధాంతమఁట. కావున తనకుఁ దెలి యనిది తనతాతకును దెలియదు, అను నహంకారశాస్త్ర ప్రథమసూత్రము ప్రకారము, అతఁడు రసవాదవిద్యయే మిథ్యయని సిద్ధాంతముగా నమ్మును. తానొకవేళ ప్రత్యక్షముగాఁ జూచినను 'ఇదేదో కనుకట్టువిద్య' యనుకొని తృప్తిపడును.

పై యిరువురికిని సమానధర్మమొకటి కలదు. అదేదనఁగా అభిమానము. తమ జాతి, మతము, దేశము, భాష మొదలగు వానిపై నిరువురికిని అభిమానము మెండు. పురాణకారులయభిమానముచే అతిశయోక్తులు ప్రబలినవి; చరిత్రకారుల యభిమానముచే అసత్యములు ముందుకు వచ్చినవి.

అతిశయోక్తులును అసత్యములే యైనను అందలంకార మున్నది. ఇందులో లేదంతే. బసవేశ్వరుఁడు ఆంధ్రుఁడని సాధించు అసత్యమున కన్న, భీముఁడు బండెఁడు పనసపండ్లను ఏకాదశి ఫలాహారము చేసెనను అతిశయోక్తిలో సొగసెక్కువ గదా. పురాణముల వారు, తమజాతియే సృష్టికర్తతలమీఁది తుది వెండ్రుకనుండి పుట్టినదని, తమ మతమే భగవంతుఁ డుపదేశించిన మోక్షమార్గమని, తమదేశమందలి వీధులమన్ను గూడ పుణ్యభూమి యని, తమభాష యే దేవభాషయని; ఇతరజాతిని స్పృశింపరాదని, ఇతరమతము నరకహేతువని, ఇతరదేశమున కాలుపెట్టినఁ గత్తిరించు కొనవలెనని, యితరభాషలాడిన నాలుకను దర్భతోఁ గాల్చవలయునని, వ్రాసుకొనిరి. చరిత్రకారులు, తమజాతియే సర్వగుణముల కాకరమైన యార్యజాతి; తమ మతమే సర్వమతసారము; తమ దేశమే వీరశూరవిక్రమాదిత్యుల జన్మభూమి; తమభాషయే మస్తుపలుకుల మురిపెములమూట, యని వ్రాయుచు, ఇతరులను తిరస్కరించుచు విధిలేక ప్రపంచమున వారి బ్రతుకు నోర్చియుందురు! కన్నడము వారికి కవిత్వమును వ్యాకరణమును, ఛందస్సును-ఇంతయేల?-అ ఆ ఇ ఈ లనే నేర్పిన యుపాధ్యాయు లాంధ్రులనియు, అరవము 'వికటకు బ్రుతికటు వుగ నుండు బొమ్మరాళ్ళతంబళము, అనియు మనవారు వ్రాసికొన్నారు. (చూ-వం-సు-గారి ఆంధ్రవాఙ్మయ చరిత్రము. పీఠిక XXXIV; పే. 120.) అరవమందును కన్నడమందును మళయాళమునందును గల ళ కారము తెలుగునఁగూడ నెన్నఁడో యుండెనని యెవరైనఁ జెప్పిన నెదగ్రుద్దుకొనువారు మనలో నున్నారు. ఇదిగాక ఆంధ్రులలోనే బ్రాహ్మణా బ్రాహ్మణుల రగడ, సర్కారు దత్తమండలముల వివాదము, నియోగి వైదిక భేదము-మొదలగు పాక్షికవ్యవహారములచేత నెన్నియసత్యములు అన్యాయసిద్ధాంతములు బైలుదేఱినవో తేలుచున్నవో మీ రెఱుఁగుదురు. నన్నయకవిత్వమునం దున్నంతమాధుర్యము తిక్కన కవితయందు లేదని యొకానొక వైదికపండితులు నాతో వాదించిరి! కాని యిటీవల నన్నయ అసలు బ్రాహ్మణుఁడే కాదు క్షత్రియుఁడని యొక వాదము బైలుదేఱుచున్నట్లు జ్ఞాపకము! నన్నయ

బ్రాహ్మణుఁడైననేమి క్షత్రియుఁడైననేమి మనకేమిలాభమని తలఁచిన కొందఱు, కాపువారు కాఁబోలు, నన్నయకుఁగల యాదికవిత్వకీర్తిని వేమన్న కీయఁదలఁచి వేమన్న నన్నయకన్నఁ బూర్వుఁ డనిరఁట! (రం. సు. గారి వేమన. పు. ౮౫) ఇట్లే రామరాజ భూషణుఁడు బ్రాహ్మణుఁడే కాని శూద్రుఁడు కాఁడను వాద మొకటి గూడ నాచెవిని బడినది.

తమ యభిమానపు వాదమున కనుకూలమగు పూరిపుడకైనను బ్రహ్మాస్త్రముగా భావించుట, విరుద్ధములైన సాక్ష్యముల నన్నిటిని సందేహించి తిరస్కరించుట, యేదైనను నూతనసిద్ధాంతమును తప్పక బైటికిఁ దీయవలయుననుసంకల్పము—ఇవి యాధునిక చరిత్రకారులలో ననేకుల మనస్తత్త్వములు. కాళిదాసు తన గ్రంథములలో నందందు 'గుప్త' పదము వాడుటచేత నతఁడు గుప్తరాజుల కాలమువాఁడని సుప్రసిద్ధ చరిత్ర కారులగు 'కీతు' గారు వాదించిరి! (See the Journal of Royal Asiatic Society, 1909. P. 438) ఒకానొక యాంధ్రచరిత్రకారులు ద్రోణాచార్యులు కుంభసంభవుఁడనుట కర్థము అతఁడు కుమ్మరివాఁడై యుండునని తలఁచిరఁట! అంతదూరమెందుకు? పేరు సప్పుఁడిబట్టి అతఁడు దోణినడుపు బెస్తవాఁడనియు, ధర్మరాజు దొమ్మరి వాఁడనియుఁగూడ జెప్పవచ్చును గదా!

ఇట్లు మనచరిత్రములు విచిత్రసిద్ధాంతముల కాకరములై యుండుటకు ముఖ్యకారణము మనలో చరిత్రరచనకు పనికివచ్చు బహిరంగ సాధనములెక్కువగా లేకుండుటయే. ఉన్నవి యతిశయోక్తిమయములైన పురాణములు. ఇఁక అంతరంగసాధనములు అనుమానమునకు పనికివచ్చునే కాని, దృఢమైన సాక్ష్యమును సమకూర్చునవి యేగ్రంథములందును ఉండవు. తమ చరిత్రము ముందువ్రాయువారికి పనికి రావలయునను నుద్దేశముగలవారు తప్ప, తక్కిన యెవరును స్వకీయ చరిత్రవిషయములకు తమ గ్రంథములలో నవకాశమియ్యరు. అవి ఆకస్మికముగా నందురావలసినవి.

ఇట్లీ యిరువురినడుమ పురాణమును చరిత్రమును దేనిని వ్రాయ నేర్వని నావంటి వానికి వేమనజీవితమును దెలిసికొనవలెనన్నప్పుడు కలుగుకష్టము

చెప్పి తీఱదు. కనుక ఈ రెంటిని యథాశక్తి పరీక్షించి ప్రకృతముపయోగించుకొన వలసియున్నది.

వేమనసూక్తిరత్నాకరమున పీఠికలోని వేమనచరిత్రమను పురాణమున ఈ క్రింది విషయములు గలవు: క్రీస్తుశకము ౧౩౨౦ నుండి ౧౪౨౦ వఱకు నూఱేండ్లు సరిగా కొండవీటిలో రాజ్యము చేసిన రెడ్డిరాజులలో కడపటివాఁడగు రాచవేమారెడ్డికి మనవేమన తమ్ముఁడు. కొమరుగిరివేమారెడ్డికొడుకు. తల్లి మల్లమ్మ. అన్నభార్య తల్లివంటిది నరసాంబ. వేమన చిన్ననాఁటినుండి వేశ్యవలలోఁ జిక్కియుండి బొక్కసమంతయు దానికి దోఁచిపెట్టుచుండఁగా, వదినెనరసమ్మ యుక్తితో నాతనికి దానిపై రోఁత జనించునట్లు చేసెను. నగరి కంసాలి అభిరామయ్య. అతఁడు లంబికాశివయోగియను వానిని తత్త్వోపదేశార్థము రహస్యముగా సేవించుచుండెను. ఒకనాఁడా యోగి అభిరామయ్యతో రేపుదయమునవచ్చి యుపదేశము పొందుమని చెప్పఁగా దానిని పొంచివిన్న వేమన్న, మఱునాఁడు అభిరామయ్యను బలవంతముగా నగరియందే నిలుచునట్లు చేసి, తాను పోయి యోగితో 'అభిరామయ్య తాను రాలేక నన్ను పంపినాఁడు' అని చెప్పఁగా 'వాఁడు నిర్భాగ్యుఁడు, నీవే రా' యని యతఁడితనికే యుపదేశము చేసి యెందో పోయెను. జ్ఞానియై వేమన్న యభిరామయ్య క్షమాపణ వేఁడి, విరక్తుఁడై, దేశదేశములుఁ దిరిగి పద్యరూపముగ తత్త్వోపదేశము ప్రజలకు చేయుచు, తుదకు 'కటార్లపల్లె'లో సమాధినిష్ఠుఁడయ్యెను.

ఇందు చరిత్రకునకు ముఖ్యవిషయములగు వంశము, కాలము, దేశము, పేర్కొనఁబడినవి : కోమటిరెడ్డిరాజులవంశీయుఁడు; ౧౪-వ శతాబ్దమున నున్నవాఁడు; కొండవీటిలోఁ బుట్టి పెరిగి కటార్లపల్లెలో ముక్తుఁడైనవాఁడు. దీనిని వ్రాసినవారు ఇది 'నిక్కపు చరిత్ర' యనుచున్నారు కాని యే యాధారములచేత నిది నిక్కమొకానిదో తెలియదు. మఱియు పైవంశవృక్షమును సుగృహీతనాములగు కీ॥ శే॥ కొమర్రాజు లక్ష్మణరావుగారు అసత్యమని ఖండించి

-చిరి. వేమన్న తండ్రియనఁబడు కొమరగిరికి సంతానమే లేదఁట. కావున నతని తరువాత నతని దాయాదియగు కోమటివేమారెడ్డి రాజ్యము చేసినవాఁడు. కొమరగిరిరెడ్డికి కొడుకనఁబడు రాచవేమారెడ్డి ఈకోమటివేమారెడ్డి కొడుకఁట! వేమనయోగి కిందే సంబంధమును ఉన్నట్లు కానరాదఁట. *

శ్రీ చిలుకూరి వీరభద్రరావుగారు కుమారగిరికి కుమారుఁడున్నట్లు శాసనాదులవలన తెలియవచ్చుచున్నది యనిరి † కాని యతఁడు రాజ్యమునకు రాలేదు. ఈ రాజ్యమునకు రాని కుమారుఁడే బైరాగులసావాసమునఁబడి పోయిన మన వేమన్నయై యుండునా యను సందేహము గలుగును. కాని 'వేమన వాక్యము'లనఁబడు వానిలో వేమన తండ్రి ‡ 'రెడ్డన్న' యని చెప్పఁబడినది. ఇట్లే బందరుప్రతిలోని వేఱొక వచనమందును గలదు. (౩౯౦) కుమారగిరివంటిప్రభువుకు రెడ్డన్నయనుసామాన్యనామముండునని యూహించుట యసాధ్యము. మఱియు 'వేదాంతసిద్ధాంతము' పీఠికలో కొమరగిరికి కొడుకులిద్దఱనియు వారిలో రాచవేమారెడ్డియే మనవేమన్న యనియు వ్రాయఁబడినది. కాని రాచవేమారెడ్డి నాలుగేండ్లు రాజ్యమేలెననియు తుదకాకస్మికముగా తన భృత్యునిచేతనే చంపఁబడియె ననియు 'కొండవీటి దండకవిలె' లోఁగలదఁట. § కాఁబట్టి ప్రకృతస్థితిలో కొండవీటిరెడ్డిరాజులకును వేమన్నకును సంబంధము గలదని యూహించుట దుష్కరము.

మఱియు అంతరంగసాక్ష్యములచేత నీయంశము దృఢమగును. వేమన ప్రబంధకవులవలె తానుండు ప్రపంచమునుదాఁటి వ్రాసినవాఁడు కాఁడు.

---

* చూ వం.సు. గారివేమన, పుట ౬౫.

† ఆంధ్రుల చరిత్రము. భా. ౩. పు. ౧౯౭.

‡ చూ. ఘటశోధని. పు. ౪౮.

§ చూ. ఆం. చ. భా. ౩. పు ౧౯౩.

అతని పద్యములందెల్ల స్వానుభవమను కవితాధర్మము తాండవమాడు చుండును. ఇతఁడా గర్భ శ్రీమంతుఁడై నడిమివయసువఱకును రాచనగరియందే పెరిగినవాఁడై యుండిన, పెద్దన్న, కృష్ణదేవరాయలు మొదలగువారి కవిత్వమందుఁ గానవచ్చు సంపత్సమృద్ధివాసన యిందెందును గానరాక పోవునా? వానియందభిమానము లేకున్నను ఖండించుటకైన పనికి రావా? మఱియు వేమన్న 'కుక్కయిల్లు సొచ్చి కుండలు వెతకుట' చూచినాఁడు. (౩౭౭౬) 'పండినచేనిలోనిపల్లేరుగాయలు' త్రొక్కినాఁడు. (౭౬౦౭) 'గడ్డివేపి నను పోట్లగొడ్డు కొమ్మాడించు'నని యోజించినాఁడు. (౧౬౪౪) 'పచ్చికుండలో నీళ్ళు పట్టిన నిలువ'వని కనుగొన్నాఁడు. (౧౩౪౬) 'కుండ చిల్లిపడిన గుడ్డదోఁపగవచ్చు'నను సంసారపు వాజ్ఞాకును నేర్చుకొన్నాఁడు. (౧౧౩౭) 'కడుపునిండ తవుడు గంపలోఁ బెట్టక, చన్నుముట్టనీదు కొన్నబఱ్ఱె' యను మహిషీదోహనమర్మమును చదువుకొన్నాఁడు.! (౮౬౧) ఇట్టి యనుభవములు రాజవంశీయులకు, అందును రాచరికపు జవాబుదారీ లేక యూరక తిని తిరుగమరగిన యువరాజులకు, కలుగునా? మఱియు వేమన,

"ఆ. ఎంతసేవఁజేసి యేపాటుపడినను
రాచమూక నమ్మరాదు రన్న!
పాము తోడి పొందు పదివేలకైనను, విశ్వ." (౬౩౮)

అని చెప్పినవాఁడు. ఇంతపైన 'రాచకొడుకు గాకున్నను దూరబంధువై, బీదవాఁడై మైసూరుదేశమందలి కొందఱు 'అరసు'ల వలె నేల యుండరాదు?' అని తలఁచువారుండిరేని నాయాక్షేపణలేదు; వారికి ఫలమునులేదు.

ఇట్లితఁడు రెడ్డిరాజుల వంశమువాఁడై యుండఁడని సందేహముగలిగిన వెంటనే, వారు రాజ్యముచేసిన ౧౪-౧౫ శతాబ్దములలో నున్నవాఁడను కాలమును నిరాధారమగుచున్నది.

ఇఁక. కొండవీటిలో పుట్టి పెరిగినాఁడనుటకు వేమన పద్యములలో నొక యాధారమున్నది.

"ఆ. ఊరుకొండవీడు ఉనికి పశ్చిమ వీధి
మూగచింతపల్లె మొదటి యిల్లు
ఎడ్డరెడ్డికులమదేమని తెల్పుదు విశ్వ...(౫౬౭)"

కాని దీనియర్థము సందిగ్ధము. కొండవీటి పశ్చిమవీధిలో నునికికిని మూగచింతపల్లె మొదటియింటికిని సంబంధమేమి? దీనికంతరార్థమేమో కలదఁట. పాఠాంతరములకును కరవు లేదు. అవి యట్లుండనిండు. కొండవీటివద్ద మూగచింతలపల్లె కలదఁట. కడపజిల్లాలో కూడ నొక మూగచింతపల్లె కలదనియు నందలి వారొక బయలుచూపి యిదే వేమన్న పుచ్చకాయలు పండించినచేననియు పెదరనియుఁ జెప్పఁగా విన్నాను. కొండవీటిలోఁబుట్టి కొన్నాళ్ళుండి, తరువాత ఆ రెంటిలో నేదోయొకపల్లెలో మొదటి యింట వసించినాఁడను నర్థమిచ్చు పాఠాంతర మొకటి పై పద్యమున కుండవలెనని కొంటిమేని, ఇతఁడు కొండవీటిలోఁ బుట్టినాఁడు కాఁడని సాక్షాత్ప్రమాణము లభించువఱకును మనమతఁడందుబుట్టినవాఁడేయని నమ్మదముగాక. ఈనమ్మికకు తోడు కర్నూలుజిల్లా క్రిష్టిపాడువాఁడనియు, గుంటూరికిఁ జేరిన 'ఇనుకొండ' వాఁడనియు, కడపమండలపు 'చిట్టివేలు' వాఁడనియును బ్రౌనుదొర విన్న యుపపురాణములు కనీసము మూఁడున్నవని మనము గమనింపవలసి యున్నది.*

ఇఁక నితఁడు కటార్లపల్లెలోవచ్చి సమాధి యయ్యెనా యను విషయ మిఁకను సందిగ్ధము. ఇదివఱకు వేమనపద్యముల నచ్చువేసినవారనేకులు ఇతఁడు కదిరి తాలూకా కటార్లపల్లెలో శార్వరి సంవత్సర చైత్రశుక్ల నవమినాఁడు తన జీవితమును చాలించెననియే వ్రాసియున్నారు. 'క్యాంబెలు' దొరయును ఇట్లేతలఁచి కటార్లపల్లెకుఁ బోయిచూచి యక్కడి సన్నివేశములు గుట్టలు వాఁగులు మొదలగువానిని విపులముగా వర్ణించి వ్రాసెను. †

---

* See Brown's Verses of Vemana. Preface P. III.

† See Mad. Christ. Coll. Mag. March. 1898.

బ్రౌనుదొరకు కటార్లపల్లెసమాచారమే తెలిసినట్లుతోఁపదు. నేనును ప్రత్యక్షముగా నాయా ప్రదేశములను చూచి రావలయునని పోయితిని * కాంబెలు దొరకన్న ఘనముగావిపులముగా మీకువర్ణించి చెప్పవలెననుకుతూహలముతో త్రోవలోని తుమ్మచెట్లు, పాపాసుకళ్ళి, రాళ్ళు రప్పలు గూడ వదలక గుర్తులు వేసి కొంటిని. మొదలు కదిరి దగ్గరనుండు 'నల్లచెఱువు' గ్రామమునందును వేమన్నకు సంబంధము గలదని విని యక్కడికిఁబోయి యందలి గుడి దర్శించి యందలి వేమన్న చెక్కవిగ్రహము మొగమున పట్టెనామములు చూడఁగనే 'శివయోగియైన వేమన్న మొగమున నామాలేమిటిరా!' యని సందేహము కలిగినది. కాని యహింసావ్రతియైన వేమన్న పేర నేఁటేట నెనుఁబోతుల బలియిచ్చినట్లే యిదియు విచిత్రకాల పరిణామములలో నొకటియై యుండుననుకొని, యక్కడి పూజారిచెన్నయ్యను విచారింపఁగా, నాతఁడొక వేమన్న పురాణమును జెప్పెను. అదంతయు మీకేకరువుపెట్టఁదలఁచుకో లేదు; కాని విధిలేక ముఖ్యాంశములు మాత్రము సూచించుచున్నాను.

వేమన కొండవీటివాఁడు, పైఁడిపాలకొడిది రెడ్లవంశమువాఁడు. కనుగొళ్ళగోత్రము. మొదలితనిపేరు పుల్లారెడ్డి. రాజైనయన్నతో కలహించి తల్లితో నల్లచెరువుకు వచ్చెను. అక్కడ సేద్యముచేసికొనుచు సుఖముండఁగా నొకనాఁడు త్రోవలో నతని తలపై పిడుగుపడి నిర్జీవుఁడాయెను. తరువాతికార్యము జరుప నక్కడివారు ప్రయత్నింపఁగా తల్లికి స్వప్నమందతఁడు కాన్పించి 'ఇఁక నేఁడు నాళ్ళు సహింపుఁడు. మరల నేను జీవింతును' అనిచెప్పెనఁట. అట్లే యెనిమిదవదినమున సజీవుఁడై 'ఏమి పుల్లారెడ్డీ! ఎట్లు ఏడునాళ్ళుచచ్చి బ్రతికితివి?' అని యక్కడివారడుగఁగా

---

* ఈ ప్రయాణమందు మన్మిత్రులు శ్రీ, అనంతపురపు వార్తకవి రామచంద్రరావు, బి.ఏ., బి.ఎల్., గారును, కదిరి వసంతాచార్యులుగారు, రెడ్డిపల్లి వెంకటశ్రేష్ఠిగారును నాకు చేసినసాహాయ్యము ఎన్నఁడు మఱవ రానిది.

'నా పేరు పుల్లారెడ్డి కాదురా, వేమన!' యని చెప్పెనట. అది మొదలు మహాత్ముఁడై శిష్యపరివారముతోఁ దూర్పుదేశము తిరిగి యనేకమహత్త్వములను జూపెను. అప్పటి మద్రాసులోని యింగ్లీషుదొరలు, ఇతని యద్భుత శక్తికి మెచ్చి చాల గౌరవించిరి. సంచారములో కడపజిల్లా రాజంపేట దగ్గర కోడూరిలో నతని తల్లి అచ్చమ్మయు, కుచ్చెర్లపాడు గ్రామములో భార్య ఆదిలక్ష్మమ్మయు, మరణించిరి. ఇరువురికిని అతఁడు కట్టించిన సమాధు లిప్పటికి అందుఁ గలవు. తరువాత కటార్లపల్లెకు మరలివచ్చి వేమన సమాధిలో సజీవముగా పరుండి మూఁత వేయించుకొనెను. నల్లచెరువులోని గుడి తరువాత నతనివంశీయులగుజ్ఞాతులకలహముచే నేర్పడిన ప్రతిబింబము.

ఈకథ విన్నప్పుడే నా సందేహము బలమయ్యెను. పుల్లారెడ్డియె మొదట పేరుండి తరువాత 'వేమన్న'గా నేలమార్చుకొనవలెను? తల్లి, పుస్తకములలోని మల్లమ్మ గాక అచ్చమ్మ యయినది. ఇందు ప్రసిద్ధమైన భోగము వాండ్ర మాటయే లేదు!

ఈ సందేహములతో నే కటార్లపల్లెకుఁబోయి విచారింపఁగా నక్కడి ధర్మకర్తయగు చెన్నరాయఁడను నాయన 'ఆ వేమన్న యీ వేమన్న కాదండీ. వేఱు' అని చెప్పి నాయాశలు నిరాశచేసెను! కారణమేమని యడిగితిని. తమవద్దనున్న తాటాకుల గ్రంథములో నట్లున్నదని చెప్పెను. దానిని తెప్పించి చూడఁగా నది వంగూరు సుబ్బరావుగారికి ఆంధ్రసాహిత్య పరిషద్గ్రంథాలయమునఁ గానవచ్చిన ద్విపద వేమన చరిత్రముగా తేలినది. అందలి యీ క్రింది వాక్యములను చెన్నరాయఁడెత్తి చూపెను. సనకసనందనాది మునులు,

"ఇతఁడు శ్రీహరిపుత్రుఁ డితఁడు పావనుఁడు,
మున్ను వేమన పరమ ముఖ్యుఁడైనాఁడు
అతఁడె యితఁడని పల్కి ఆశ్చర్యమంది

మంత్రాక్షతంబుల మహిమచేఁబట్టి
వేమనార్యులమీఁద వెదఁ జల్లిరంత...''

ఈ గ్రంథము చాలవఱకుండే చూచితిని. ఇది చరిత్రముగాదు. పురాణములలో పురాణము. గ్రంథము చేసినవాఁడు వ్రాసినవాఁడు కల్పించిన చిక్కులు లెక్కలేనన్ని. ఇందు నల్లచెఱువు చెన్నయ్య చెప్పిన యాలోకపు కథలేవియు లేవు. అక్కడివారికది పరమపవిత్రగ్రంథము గావున దాని నెరవు తెచ్చుకొని నిదానముగాఁ జూడ వీలు లేమిచేతను, ఆంధ్రసాహిత్య పరిషత్తులో నున్నదిగావున తెప్పించుకొనవచ్చునను నమ్మికచేతను నందలి విషయములు కొన్నిమాత్రము గుర్తువేసికొంటిని.

శ్రీవైకుంఠములో చెన్నకేశవులును ఆదిలక్ష్మియు వేమన్నను పిలిచి నీవు భూలోకమున నవతరింపుమని చెప్పఁగా అట్లే యతఁడవతరించెను. ఇతని తండ్రి తుంగవంశపు కేశవుఁడు. తల్లి లక్ష్మమ్మ (అచ్చమ్మ.) కేశవ నారాయణులు కూర్మి తమ్ములు. వీరు మార్కాపురము చెన్నకేశవ స్వామి భక్తులు. తరువాత కదిరిపగ్గల నుండు రేపల్లెకు వచ్చినట్లు తోఁచును. ఇదే యిప్పుడు ప్రాఁతరేపల్లె పట్టణమనియు, పాతగ్గపల్లెపట్టణమనియు వ్యవహరింపఁ బడుచున్నది. ఈ వేమన యిక్కడనే జన్మించెను. వేమన అంతటికి తత్త్వబోధ చేసి కటార్లపల్లెలో నుండెను

ఇంతకన్న నెక్కువ విషయములు గ్రహింపవీలులేదయ్యెను. గ్రంథము గచ్చుపొదవంటిదని మొదలే చెప్పితిని. శ్రీ॥ కొత్తపల్లె సూర్యారావుగారు నా ప్రార్థన ప్రకారము ఆంధ్రసాహిత్య పరిషత్తులోని ప్రతిని నాకొఱకై దయయుంచి వ్రాయించి పంపిరిగాని, మూలప్రతి చాలశిథిలమైయుండుటచే వారికి వృథా ప్రయాసమిచ్చినది తప్ప నాకేమియు ఫలము లేదయ్యెను. అది యట్లుండె

నల్లచెఱువు చెన్నయ్య చెప్పిన కథయంతయు నొక్కటి తప్ప సత్యమని యిక్కడి వారందఱు నంగీకరించిరి; అదేదనఁగా కొండవీటి సంబంధము. 'నెల్లూరు మొదలగు ప్రాంతములందు ఆ వేమన్నభక్తుల నేకులున్నారు

గావున వారు వేమన్న పేరనిచ్చి ఏర్షాళనాదులను సంపాదించుటకును, మర్యాద లనుభవించుటకును, ఈ వేమన్న వంశీయులమగు మేము, ఇరువురు నొకటేయని యిట్లు కొండవీటివిభుడి వేసికొన్నామే కాని వేఱుకాదని కటార్లపల్లె వేమన్న వంశీయుండగు చెన్నరాయండు సంకోచించినను స్పష్టముగాం జెప్పెను. ఈ సత్యప్రతీతిక తనిని మనము భినందింపవలసి యున్నది. మన వేమన్నకు కటార్లపల్లె సంబంధమున్నను లేకున్నను కొండవీటి సంబంధము మాత్రము గలదని యిక్కడివారును నమ్మి యున్నారనుట యొకముఖ్య విషయము

ఈ వేమన ఆ వేమన కాండనుటకు వేఱొక ప్రబలాధార మున్నది. అదే తాటాకుల పుస్తకమున అతని ననుసరించి యితండు వ్రాసిన ఆటవెలది పద్యములు నూటికి పైంబడి కలవు. వానిమకుటము 'బాలచక్ర వేమ భవ్యనామ' యని. అర్థమగుట కుండు. అదినాకుం దెలియనియ నేకరహస్యములలో నొక్కటి. 'పరవరామ' యనియుం 'బొద్దరామ' యనియుం పాఠాంతరములు గలవు. పైపద్యములలోం గొన్ని 'విశ్వదాభిరామ' మకుటముతో ఆ వేమన్న పద్యాలతో సంగమించినవి. లేక ఆ వేమన్న పద్యములకే మకుటము మార్చి యిందులోం జేర్చినారేమో! ఒకటి రెండుదాహరింతును.

"ఆ. ఆది త్రిమూర్తులు ఆత్మలోనున్నారు
బంధించి తెలిసితే బైటబడును
హృదయమందు గురుని వుండ జూడగలేరు, బాల..."

"ఆ. యాత్రబోయినవాండు యెన్నాళ్ళుతిరిగినా
పారమైన ముక్తి పదవిలేదు.
మనసు నిల్పినవాడు మహనీయమూర్తిరా, బాల..." *

---

* ఈతనిపద్యములుసువారు ముప్పదివఱకు మచ్చుకు శ్రీ॥కదిరి వసంతాచార్యులుగారు నాకు వ్రాయించి పంపి నాకృతజ్ఞతకు పాత్రులైరి.

ఈ రెండవ పద్యము మకుటభేదముతో వేమనసూక్తిరత్నాకర మందున్నది. (౩-౨౪౫)

ఈ తుంగ వేమన్న జన్మకాలమును దెలుపు పద్యమొకటి యాపుస్తకమునందొకచో వ్రాయఁబడి యున్నది.

"సీ. ఇలనొప్ప తుంగాన్వవాయ పావన మూర్తి కేశవనామ సుశేశయాక్షు ?
రమణిపోలిక శ్రీలరంజిల్లు లక్ష్మాంబకును అగ్రతనయుండై కోమరుమిగిలి
ఘనతర రాజయోగ స్ఫూర్తి శార్వరి సంవత్సర చైత్రశుక్ల పక్షనవమి
శాలివాహన శకాబ్దములు వేయునాన్నూటొకనూరు వెసను రెండు
పరగ మిగిలిన దినము శ్రీబాలచక్ర, వేమనార్యుండు ననుభవ్యనామమమర
ఆది శ్రీలక్ష్మి నారాయణావతార, మైనశ్రీ చెన్నరాయఁడైయవని వెలసె"

ఇందుచే నితఁడు శా. శ. ౧౫౦౨ వ శార్వరి సంవత్సరమున (క్రీ.శ. ౧౫౮౦) చైత్రశుక్ల నవమినాఁడు జనించెను. ఇతని తల్లి లక్ష్మమ్మ సిద్ధార్థి సంవత్సర పుష్య బహుళ చతుర్దశి నాఁడు-అనఁగా ఇతని ఇరువదవయేఁటను, భార్య అక్కలమ్మ (ఆదిలక్ష్మమ్మ) నలసంవత్సర పుష్యశుద్ధ షష్ఠినాఁడు, ఇతని ౭౬ వ యేఁటను, ఇతఁడు విభవ సంవత్సరపుష్యశుక్లాష్టమి-అనఁగా తన ౮౯ వ యేఁటను, ఇహలోక యాత్ర ముగించినట్లు ధర్మకర్తల యింట వ్రాఁతలు గలవు. అనఁగా ఇతఁడు క్రీ-శ-౧౬౬౯ వ సంవత్సరము వఱకును జీవించి యుండెనని చెప్పవలయును. కాని యీ తేదీలు సరియైనవి కావేమో! ఎందుకనఁగా; ముగ్గురి మృతియు పుష్యమాస మందే జరుగుట యొక వింత. మఱియు నేఁటికి ౪౯ సంవత్సరముల క్రింద చనిపోయినవానిని చూచిన వారా యూరిలోఁగాని చుట్టుప్రక్కలఁగాని యొక్కరైన నుండవలదా ? అక్కడ డెబ్బది యేండ్లు దాఁటిన ముసలివార నేకులున్నారు. వేమన్న కూఁతురగు అప్పమ్మను తనచిన్నవయసున చూచితిననియు అప్పుడామెకు సుమారు డెబ్బది యేండ్లుండవచ్చుననియు 'షేక్ ఆలం' అను నొకానొక ముసలిసాహేబు చెప్పెను. అతని కిప్పుడు సుమారు ఎనుబదియేండ్లు. మఱియు

నీవేమన్న ౧౬౭౭లోనే సిద్ధుఁడగుట నిజమేని, ౧౬౪౭ లో-అనఁగా ముప్పది యేండ్లైనను గాక మునుపే-యాతని విషయమై విచారణచేసి వ్రాసిన కాంబెలుదొర, ఇతఁడు సుమారిన్నూటయేఁబదియేండ్ల క్రిందటివాఁడని వ్రాయుట చిత్రముగదా.* కాని దొరగారు కటార్లపల్లెను చూచినారుగాని యక్కడి వారినెవరిని ఎక్కువ విచారించినట్లు తోఁపదు. బ్రౌను దొరకితఁడు సమకాలమువాఁడే కావునఁ గాంబోలు అతనికీతనిసమాచారమే తెలియదు. అది యట్లుండె. తల్లిభార్యల మృతికాలమును, ఈవేమన్న సమాధి కాలమును సందేహించినను అతని జన్మకాలమును సందేహించుటకు కారణము లేదు.

ఇట్లు కొండవీటివేమన్నయు తుంగవేమన్నయు వేఱు వ్యక్తులైననుఁ అతని మరణకాలమును ఇతని జననకాలమును శార్వరి చైత్రశుక్ల నవమిగానే యుండుట వింతలో వింతగదా! ఇది యిరువురు నేకవ్యక్తియను భ్రాంతిచేఁ గలిగిన దనుకొందమన్న ఈభ్రాంతికిఁ జోడు పుట్టినపండుగ తద్దినము నొకటిగాఁజేయు వింతభ్రాంతినిగూడఁ గట్టుకోవలసివచ్చును! అట్లైన నీయిరువురిలో నెవరో యొకరు పుట్టినదో గిట్టినదో శార్వరి సంవత్సర చైత్ర శుక్ల నవమి కావలయును. కొండవీటి వేమన్న పైతేదీలో సిద్ధిపొందినాఁడని వ్రాసినవారందఱును నిన్నమొన్న యతనిపద్యములనచ్చువేసి పీఠికలు వ్రాసినవారే కావున, వారికన్న ప్రాచీనమైన తుంగవేమన్నవంశమువారి వ్రాఁతయే మనకెక్కువ ప్రమాణము గావలసియున్నది. మఱియు వారిప్పటికి చైత్రశుక్లనవమి యాతనితిరునాళ్ళ నడుపుచున్నారు. కావున పై తేదీ తుంగవేమన్నదే యనుకొని యాతంటానింతటితో వఁగఁదెంచుకొందము! ఇట్లు కట్టకడపట మన వేమన ఆద్యంతశూన్యుఁడైన సిద్ధమూర్తియయినాఁడు.

ఐన మన వేమన్నకు కటార్లపల్లెతో సంబంధమేలేదా? ఉన్నదని సందేహింపవలసియున్నది. కారణమేమనఁగా; ఈప్రదేశమందతఁడు సంచరించి కొన్నాళ్ళునిలిచి తన మహత్త్వమును ప్రకటింపక యుండెనేని, తుంగ

* See Mad. Christ. Coll. Mag. March. 1998; P. 524.

పుల్లారెడ్డి తాను వేమన్నయని మాఱుపేరు పెట్టుకొని; యతనివలెనే పద్యములు వ్రాసి, యతని యోగసిద్ధాంతములనే యవలంబించుట, ప్రజలతని నతనియవతారమే యని నమ్మి పూజించుట, సంభవింపదనుకొనుచున్నాను. ఆంధ్రదేశమంతయు వేమన్న సంచరించినవాఁడైనను తక్కిన స్థలముల కంటె నిక్కడ కొన్నాళ్ళెక్కువగ నిలిచి యుండఁడేని, అతని పద్యములను వినుట మాత్రమేకాక యతని యోగసిద్ధులు రసవాదము మొదలగు మహాత్మ్యములు అందఱు నెఱిఁగియుండకేని, తుంగపుల్లారెడ్డి 'నాపేరు పుల్లారెడ్డి కాదురా, వేమన' యని చెప్పినవెంటనే నమ్మునట యట్లుండఁగా 'వీనికేమి వచ్చెరా నడివయసులో నామకరణము!' అని పరిహసించి యుందురు. ఇదిగాక వేఱొక సాధనము గలదు. వేమనసూక్తిరత్నాకరములో నీక్రింది పద్యముగలదు:—

"ఆ. కదలి తూర్పునందు ఘనత శోభిల్లఁగా
బరగు వర కటార్లపల్లె వెలసి
యచలనిష్ఠఁగూడ నమరి యుండెదరయా విశ్వ ... (౮౮౭)

ఈ పద్యము వేమన్నది కాకపోవచ్చును. తుంగవేమన్నశతకమునందును గానరాలేదు. నేను చూచిన తక్కిన వ్రాఁతప్రతులలోను లేదు. కాని యచ్చువేసినవారు కృత్రిమముగా తయారుచేసినది మాత్రము గాదు. వారికి 'కదిరి తూర్పునందు' అను పాఠముండవలయునని తెలియదు. 'కదలి' యనియే పాఠమున్నఁ దప్పేమి యందురా, తూర్పునందు కటార్లపల్లె యనఁగా నేయూరికి తూర్పున? ఆంధ్రదేశమునకు కటార్లపల్లె సుమారు దక్షిణమగును. అక్కడివారు తెనుఁగుదేశమును తూర్పుదేశమందురు. కదిరికి కటార్లపల్లె తూర్పున నున్నది. కావున కదిరిగ్రామజ్ఞానములేని వ్రాఁతకాఁడెవఁడో దిద్ది వ్రాసుకొన్న పాఠమిది. లేక కదిరి పదమర్థముగాక సంపాదకులే దిద్దియుందురు. చెప్పవచ్చినదేమనఁగా, పై పద్యము బందరు వారి యచ్చుప్రతికంటె ప్రాఁతది. అందులో వేమన కటార్లపల్లెలో వెలసియు

న్నట్లు స్పష్టమగు చున్నది. కావున పూర్వకాలమందును దీని నమ్మినవారు కొందఱుండిరనవచ్చును. కాని యతఁడిక్కడనే సమాధియైనాఁడని చెప్పుటకేసాధనమును ఇదివఱకులేదు. వాడుకయైనను గానరాదు. మీఁదు మిక్కిలి, కడపజిల్లా పామూరు గ్రామమువద్ది కొండగుహాలో వేమన కట్టకడపట ప్రవేశించినాఁడని యక్కడి వేమన మతానుయాయులగు యోగులు కొందఱు చెప్పుకొనుచున్నారని శ్రీ॥ వేటూరి ప్రభాకర శాస్త్రిలవారు నాతోఁ జెప్పిరి. ఇది పురాణముల కథ.

ఇఁక వేమన చరిత్రమును చాల పరిశోధించి వ్రాసిన వారిలో ముఖ్యులగు కీర్తిశేషులైన వంగూరు సుబ్బరావుగారు వేమనవంశమునుగూర్చి సందేహముగా వ్రాసిరి. దేశమునుగూర్చి యంతకన్న నెక్కువ నిశ్చయముఁ జేసికొని, మొదలు కొండవీడు, దత్తమండలములు, గోదావరిదేశము--ఈమూఁడిటియందును వేమన సంచరించి యుండవచ్చుననుకొన్నను, తరువాత, వారికి తక్కినయన్ని సాక్ష్యములకంటె 'కుక్కతోఁకఁబట్టి గోదావరీదుచా' యను నొక వాక్యమే ప్రబల ప్రమాణముగాఁ గానవచ్చి 'గోదావరి మండలమున వీధులలోఁ బాఱవైచిన పుల్లాకులలోని యాహారమును మృగపక్షులతోఁగలిసి భుజించువాఁడు' అని నిర్ణయించుకొనిరి ! * కాలమునుగూర్చి యింకను ఎక్కువ నిశ్చయముగా నూహచేసిరి. పదునాఱవ శతాబ్దాదియందు కృష్ణదేవరాయల సమకాలికుఁడగు ఎడపాటి ఎఱ్ఱాప్రెగ్గడ తన 'మల్హణచరిత్రము' నందును, ఆశతాబ్దాంతమందలి తురగారామకవి తన 'నాగరఖండ'మందును, పదునేడవ శతాబ్దమందలి పింగళియెల్లనార్యుఁడు తన 'తోభ్యచరిత్రము'నందును వేమన్నను బేర్కొని యుండుటచేత ఇతఁడు ౧౫-వ శతకమందున్నవాఁడని వారి యూహ. కావుననే,

"ఆ. పరఁగరాయని కులబాచని ధనమెల్ల
భటులపాలు కవుల పాలుకలప,

---

* చూ. వం సు. వేమన పు. ౧౭౦.

ఒనరె హీనజనుని ధనము దాయాదుల
పాలు జారకాంతపాలు వేమ'' (౨౪-౨-౨)*

అను పద్యమును వేమన ౧౪-వ శతాబ్దమునందున్న రాయని భాస్కరుని గూర్చియే వ్రాసెనని తలంచిరి. మఱియు,

"శ్లో॥ నిర్మాయ నూతన ముదాహరణానురూపం
కావ్యం మయాత్ర నిహితం నపరస్యకించిత్
కింసేవ్యతే సుమనసాం మనసాఽపి గన్ధః
కస్తూరికా జననశక్తిమతా మృగేణ''
(రసగంగాధరము) †

యని స్వాభిమానపూర్ణుఁడై చెప్పిన పండితరాయఁడు,

"ఆ. ప్రస్తుతంబు వేళ పద్యంబు చదివిన
తప్పులెన్నియున్న నొప్పియుండు......" (౨౬౩౮)

అను వేమన్న పద్యమునే,

"అవసరపతితా వాణీ గుణగణరహితాపి వహతి పరమోగమ్"

అన్నట్లు సంస్కృతమున భాషాంతరీకరించుకొనియెనని చెప్పిరి ! §ఇంతేకాక,

"క. భవదూరుఁడు శరభాంకుఁడు
శివశీలుఁడు వేయుఁగోటి సిద్ధేశ్వరుఁడున్

---

* ఈప్రతిలో 'రాజకులులు పాలినధనము' అను పాఠముగలదు. కాని బ్రౌంతి వ్రాఁతప్రతులలోను ప్రాఁతప్రతులలోను 'బాచని ధనము' 'బాచన్నధనము' అనియే కలదు. 'బాచన్న' యనుపాఠమును గలదు. అదియు పొరఁబాటే. ముందు చూడుము.

† "ఉదాహరింపఁదగిన వానినెల్ల నేనిందు క్రొత్తగా రచించితిని గాని యితరులపద్యము లింకేవియుఁ జేర్పలేదు. కస్తూరిని బుట్టింపఁగల మృగము పువులవాసన మనసునైనఁ దలఁచునా?'' అని తా.

§ వం-సు-వేమన. పు. ౧౨౪.

శివభృత్యుఁడు వటమూలుఁడు
శివమయ చిన్మయుఁడు సోమశేఖరగురుఁడున్" (ఓ-లై-౧౭-౧-౩౫.)

అను వేమన పద్యములలోని యొకానొక పద్యమున వేమన్నకు గురువుగా జెప్పఁబడిన సోమశేఖరుఁడును, వీరభద్రవిజయమున బమ్మెరపోతన్న తన గురువుగాఁ జెప్పుకొన్న 'ఇవ్వటూరి సోమవిభుఁడును' ఒకరేయని తలఁచి పోతన్న వేమన్నలిరువురును సహాధ్యాయులై యుండవచ్చునని యూహను సాఁగఁదీసిరి!

కాని వీరి యీ కాలనిర్ణయము నెవ్వరును అంగీకరింపలేదు. శ్రీబం డారు తమ్మయ్యగారును శ్రీప్రభాకర శాస్త్రిలుగారును దీనిని సయుక్తి కముగా ఖండించిరి. * పైరాయని భాస్కరుని పద్యమునకు తరువాతనే పెక్కువ్రాఁతప్రతులలోను అచ్చుప్రతులలోను ఈ క్రిందిపద్యము గలదు.

" ఆ. ప్రాకటము గ నిట్టిలోకములో గంటి
పల్లెముత్తఁ డెన్నఁ బరమ గుణుఁడు,
అన్నదానమునను హరు పూజ చేతను
హరునిలోన ఐక్యమాయె వేమ" (ఓ-లై-౧౩-౩-౩౯)

సుప్రసిద్ధదాతయైన యీ గుంటుపలి ముత్తమంత్రి,

"క. పొందుగ శరజల నిధి హరి
చందనతరు చంద్రసంఖ్య శక వర్షంబుల్
దుందుభినాషాఢంబున
నందముగా వీరముత్తఁ డరిగెన్ దివికిన్"

అను చాటుపద్యము ప్రకారము క్రీ-శ-౧౬౭౩ లో మరణించెను. కావున నీపద్యము వ్రాసిన వేమన ౧౭ శతాబ్దిమధ్యమందలివాఁడగును.

---

* చూ-ఆంధ్రపత్రిక, రక్తాక్షి, క్రోధన, అక్షయ సంవత్సరముల సంచికలు.

అంతకు పూర్వుఁడు కాఁజాలఁడు. పైగుంటుపల్లి ముత్తమంత్రి పద్యము బందరు ప్రతిలో 'లోకమందును గంటిఁ బల్లెముత్తఁడు' అని ప్రకటింపఁ బడియుంట పొరఁబాటే. నేనును మొదలు గంటిపల్లె ముత్తఁడనియే తలఁచితిని. కాని, ప్రాచ్యలిఖితపుస్తకశాలలోని రెండు వ్రాఁతప్రతులలో,

"కీర్తైన నందవరీకులలో చాల
గుంటుపల్లి ముత్తన్న గుణగరిష్ఠుఁడు" (ఓ. లై. ౧౩-౯-౨౩,౧౧-౬-౨౫)

అను పాఠముతో పై పద్యముగలదు * యతిస్థానమందుండుటచే పద్యముయోగ్యత యెట్టిదైనను, పేరు నిస్సందేహముగదా. కాని వంగూరు సుబ్బారావుగారు వేమనకాలము నిదివఱకే నిర్ణయించుకొన్నారు గావున దానిని మార్చుకొనవిచ్ఛలేక, ఈ పద్యము ఏభట్రాజులో వేమన ఘనుటను కతికించిన ప్రక్షిప్తమనుకొని తృప్తిపడిరి! † ప్రక్షిప్తముగాకున్న పదునారవ శతకమందే వేమనను ఇతరులు పొగడుట యెట్లు సంభవించునని వారిప్రశ్న. కాని ప్రత్యుత్తరము లేకపోలేదు. పైయెడపాటి యెఱ్ఱాప్రెగడ మొదలగువారు, పాల్కురికి సోముఁడు, భవదూరుఁడు మొదలగు శైవాగ్రేసరులగు కవులనడుమ వేమనయను పేరుఁ జేర్చియున్నారు. § మన వేమన శైవప్రపంచములో పుట్టి పెరిగినవాఁడే కాని కడకు త్రిమూర్తులను తోసిరాజని శుద్ధాద్వైతిగా మాఱినవాఁడు. 'హరిహరాదులందు నాస విడిచి' (౩౭౨) న వాఁడు మాత్రమే కాక,

---

(*) పై ప్రతులలో నీపద్యమునకు మొదలీక్రింది పద్యములు గలవు.

"సర్వజ్ఞ సింగన్న సంతరించిన ధనము పరగభూమి పాలు పరుల పాలు
సరగ పెదవేమన్న సంతరించినధనము సురభూసురులపాలుచూడువేమ"

"పరగ రాయనిమంత్రి బాచన్న ధనమెల్ల భటకవియాచక పరులపాలు
సరగ శ్రీనాథుఁడు సంతరించిన ధనము వారజారస్త్రీల పాలు వేమ"

† చూ-శతక కవుల చరిత్రము. పు ౭౯

§ చూ-వం-సు-వేమన- పు ౩౯ నుండి ౪౧ వఱకు.

" ఆ. బ్రహ్మవ్రాత కెదురు పల్కెడు వాఁడును
ఆది విష్ణు సూత్రమడఁచు వాఁడు,
మూఁడు కనులవాని మొనసినిల్చినవాఁడు,
కానఁబడరు నీవుకాని వేమ " (ఓ-లై-౧౨-౧-౩౦)

అని చెప్పుకొన్నవాఁడు. మఱియు ఎఱ్ఱాప్రెగ్గడ వంటి విద్వత్కవులు వేమన్నను కవియని పొగడిరను కొనుట సాహసము. ఇతని కవిత్వమునందు చదువుకొన్న వారికిని గౌరవము నేఁడు కలుగుచున్నది గాని పూర్వకాలపు పండితులకుఁ గలదని నేను నమ్మఁజాలను. వారికి, ముఖ్యముగా ౧౭,౧౮ వ శతకములందు, కావలసినవి, శ్లేషయమకములజిత్తులు, కల్పనా కవిత్వపు గత్తులు. అట్టివారికి యతిప్రాసభంగములు గలవి, ఛందస్సు దారితప్పినవి యగు 'ఉప్పుకప్పురంబు' వంటి చప్పిడి పద్యములు తలకెక్కునా? కావున మనవేమన వారి దృష్టిలో శైవుఁడునుగాఁడు; కవియును గాఁడు; వారితనిని పొగడను లేదు. ఇఁక ఆ వేముఁడెవ్వఁడంటిరేని, పండితారాధ్య చరిత్రమున వర్ణింపఁబడిన చేటలవేమయ్యాగాని జెలిదేవరవేమనారాధ్యుఁడుగాని కావచ్చుననియు, ఈరెండవవాఁడు శాపానుగ్రహసమర్థుఁడగు కవియై యుండె ననియు * శ్రీ॥ బండారు తమ్మయ్యాగారు వ్రాసిరి. వంగూరు సుబ్బరావు గారును ఈ వేమన్నల నెఱుఁగుదురు. † కాని వేమన్న కాలమును గూర్చి తమ వ్రాంత నిర్ణయము మార్చుకొనఁ దలఁపలేదు !

ఇదిగాక మనవేమన మహమ్మదీయుల రాజ్యకాలమున హిందువు లనుభవించిన కష్టములు బాగుగా నెఱిఁగినవాఁడు.

" క. పసరపు మాంసముఁ బెట్టియు
మసకల సులతాను ముసలిమానులఁ జేసెన్ " (ఓ. లై. ౧౧-౮-౧౭)

---

* చూ-ఆంధ్ర పత్రిక, రక్తాక్షి సంచిక.

† చూ-వం-సు-వేమన-పే. ౨౦౧.

"ఆ. రాళ్ళనమ్మియున్న రాజాధిరాజులు
కూటి కెడలి భువిని గూలిచనిరి;
రాళ్ళ పగులఁ గొట్టి రాక్షస పుత్రులు
మూళ్ళ నూళ్ళ గలిగి మనిరి వేమ" (ఓ. లై ౨౧-౧-౩౦

"ఆ. లింగమతములోన దొంగలుగాఁబుట్టి
యొకరినొకరు నిందనొనరఁ జేసి
తురకజాతిచేత ధూళియై పోదురు, విశ్వ (ఓ. లై. ౧౩-౩-౩౯)

వేమన ముఖ్యముగా సంచరించిన పశ్చిమాంధ్రదేశములో మహమ్మదీయుల యీ స్వాతంత్ర్యము విజయనగర వినాశానంతరమే సంభవించును. మహమ్మదీయులు ప్రభువులుగా కడపసీమయందున్న కాలమున, అనఁగా ౧౭ వ శతాబ్దముయొక్క కడపటిభాగమందితఁడుండినవాఁడని బ్రౌను దొర గూడ తలఁచెను. (చూ. ఓ. లై. ౧౨.౧-౩౮ వ్రాఁతప్రతి పీఠిక) మఱియు నితని కాలమందు మహమ్మదీయుల యుచ్ఛ్రాయస్థితి చాలవఱకు తగ్గి యుండెననియు నీక్రింది పద్యముచే నూహింపవచ్చును.

"ఆ. షేకులైదు మొగలు చెలఁగు పఠానులు
తురకల దొరతనము తొలుతఁజేసి
రాఁగరాఁగ విడిచి రైతులై కొలిచిరి. విశ్వ... (౩౬౬౫)

కావున నే,

"ఆ. మక్కకుఁ జననేల మగుడఁ దారానేల
యేకమైన చిత్తమెందుఁ గలదు,
అన్నిటఁ బరిపూర్ణమల్లా మహమ్మదు, విశ్వ... *(౨౧౯)

అని ధైర్యముగా మహమ్మదీయులకును మతబోధచేయ సాహసించినవాఁడనియుఁ జెప్పవచ్చును.

---

* ఈపాఠమే వ్రాఁతప్రతులందెల్లఁ గలదు. మహమ్మదు అల్లాకాఁడనియొఱిఁగిన యాధునికులు 'అల్లామహాత్మ్ముండు' అనితిద్దిరి. కాని సామాన్య

మఱియు వేమన వైష్ణవఖండన చాలతీవ్రముగాఁ జేసినవాఁడు. ఆంధ్రదేశమున వైష్ణవమతము కృష్ణదేవరాయల తరువాతనే కొంతవేఱూఁటి నది. ప్రాచీనమైన శైవమతమును రాజాశ్రయబలముచే నెదుర్కొని జన సామాన్యమును వైష్ణవులనుగాఁజేయఁ బ్రయత్నించినవారు తాతాచార్యుల వంశమువారు. వీరికాలముననే మాలలు మొదలు రాజులవఱకు నీ దేశమున నిం మమించుగా సామాన్యజనులు ముక్కాలుమువ్వీసము వైష్ణవులయిరి. తాతాచార్యుల వీఁపుముద్రలమంట మనవారింకను మఱవలేదు. వెంకటపతి రాయల కాలమున వీరేర్పఱిచిన నామధారిమతము స్థిరమైనది. దాసరులు, సాతానిపురుషాకారులు, బసివిరాండ్రును వీరివలన నిర్ణయింపఁబడిన మర్యాదల నిప్పటికిని అనుభవించుచున్నారు. వేమన్నకాలమునకే వైష్ణవప్రాబల్యము పరమార్థదృష్టిలేక పరార్థదృష్టిగలిగి కేవలము వేమముక్రిందికి దిగినట్లున్నది. మతము పేరనెన్నియో యకార్యములు చేయుచుండిరి.

"ఆ. ఎంబెరు మతమందు నెసఁగమాంసముదిని
మఱు పేరుపెట్టి మధువుద్రావి
వావి పరుసదప్పి వలికిపాలౌదురు, విశ్వ..."

(వేమనజ్ఞానమార్గపద్యములు. ద్వి. భా. ౧౮)

"ఆ. రంగధామమునకు హంగుగా తానేగి
కల్లుకంపుసొంపుఁ గలియుండు......" (ఓ. లై. ౧౩-౩-౩౯)

బ్రౌను దొరకాలమువఱకును ఈయకృత్యములు వైష్ణవులుచేసెదరను భావము అనువర్తించివచ్చినది. పైరెండవ పద్యమునకు టీకలో 'వైష్ణవులు పూజచేయునపుడు కల్లుత్రాగుదురు' అని యతఁడు గుర్తువ్రాసికొన్నాఁడు! దీని సత్యాసత్యనిర్ణయము ప్రకృతవిషయముగాదు. అన్నిమతములు మొదలు మహోదారాశయములతోనే బైలుదేఱినను, క్రమముగా దానివేఁడి యాఱిన

మహమ్మదీయులపాలికి మహమ్మదే అల్లా. వేమనకంతకన్న నెక్కువ 'ఇస్లాము' మతజ్ఞానముగలుగ నవకాశము లేదు.

వెంటనే సహజములైన యింద్రియచాపల్యములు ప్రబలించి, మనుష్యులు తమ తప్పులను సమర్థించుకొనుటకామతములనే యుపయోగించి పతితులగుట యన్ని దేశములందును అన్ని కాలములందును గలదు. అట్టి యవస్థకు కొంత కాలమైనను పట్టునుగాన, పదునాలవశతాబ్దపు మొదట వ్యాప్తికి వచ్చిన వైష్ణవమతమునకు పైదురవస్థ పదునేడవశతాబ్దమందే కలిగియుండవచ్చునని యూహింప వచ్చును. ౧౬౩౯లో మరణించిన ముత్తమంత్రి నెఱిఁగినవాఁడు గావునను, వేమన్నయాశతకమధ్యభాగమునకన్న వెనుకనుండి యుండఁడు.

ఇఁక పదునేడవశతకపుటాదియందే, అనఁగా ముత్తమంత్రిమరణించిన కొన్నాళ్ళలోపుననే వేమన మరణించియుండునని శ్రీ॥ ప్రభాకరశాస్త్రిల వారి తలఁపు.

"గజపతింట గ్రుడ్డిగవ్వలు చెల్లవా" (౯౧)

"గ్రద్దవంటివాఁడు గజపతిగాఁడొకో"(వే. జ్ఞా. పద్యములు. ౨౭౦)

అని వేమనదూషించిన గజపతుల ప్రాబల్యము ౧౪-వ శతకపు పూర్వభాగమందే కావునను, కుమారస్వామినాయుఁడుగారియొద్ద గల వ్రాఁతప్రతులు తంజాపూరి గ్రంథాలయములో నుండుటచేతను, వేమనను ౧౪-వ శతకపు తుదికీడ్చుట సాధ్యముగాదని వారి వాదము. * కాని బండారుతమ్మయ్య గారు వేమన ౧౬-వ శతకాంతమువఱకును బ్రతికియుండెనని యూహించుచున్నారు. గుంటుపల్లి ముత్తమంత్రి గోలుకొండనవాబగు మహమ్మదల్లీ పాదుషాయధికారము క్రింద కొండవీటిసీమకు అమీనాగా నియమింపఁబడిన వాఁడు కావున, అతని కాలమునందు 'షేకుసైదు' అను పద్యముచెప్ప నవకాశముండదనియు, ఈ పద్యమునాఁటికి తురకలవారతనము నశించిన దనియు వారి వాదము. † బ్రౌనుదొర, వెనుకఁజెప్పినట్లు వ్రాఁతప్రతిలో ౧౬వ శతకపుతుదలోను ౧౭-వ శతకపుటాదియందును ఉన్నాఁడని వ్రాసికొన్నను

---

* (ఆంధ్ర. సం. సంచిక. క్రోధన)

† (ఆంధ్ర-అక్షయ, సంచిక.)

అచ్చుప్రతి పీఠికలో 'పదునేడవ శతాబ్దపుటాదియందు ఇతఁడున్నాఁడని నమ్మెదరు' అని తిద్దుకొనెను. *

నాకుఁ జూడఁగా ౧౫-వ శతాబ్దియాదియందు వేమన్నయుండెనని యూహించుట యనుకూలముగాఁ దోఁచుచున్నది. తాటాకుల పుస్తకముల వయస్సు నిర్ణయించుట కష్టము; గజపతులకథ, ముత్తమంత్రి మరణము మొదలగునవి వినిరైనను వ్రాయవచ్చును. కాని ౧౮౦౦లో జనించిన కటార్ల పల్లెపుల్లారెడ్డి తాను వేమన యపరావతారమని చెప్పుకొనుటకును, ప్రజలు, అందును వ్రాఁతచదువులురాని వారు, దానిని నమ్ముటకును, వేమన మఱుఁగు పడి చాల సంవత్సరములైయుండిన సాధ్యముగాదు. కావున ఆ వేమన్న సమాధి కాలమును ఈ వేమన్న జననకాలమును ఎంత సమీపమందున్న నంత మేలు. కాని, వంగూరుసుబ్బరావుగారు వేమననెంత పైనికీడ్చిరో నేనంత క్రిందికీడ్చు చున్నానేమో యనుభయము నాకు లేక పోలేదు. ఐనను మనచరిత్రములెల్ల చాలవఱకు ఊహాప్రపంచమునకుఁ జేరినవేకాన, ఇన్ని యూహలజతలో నాదియు నొక యూహాయుండిన నంతేమి బరువుగాదను కొనుచున్నాను. ఇంతకన్న దీనికెక్కువ సత్యత్వము నిచ్చుటకు నాకధికారము లేదు.

ఇట్లే వేమన యెక్కువగా వసించిన స్థలమునుగూర్చియుఁ గొంత యూహింపవచ్చును. వావిళ్ళవారి ముద్రణపు పీఠికలో ఇతఁడు దత్తమండలములవాఁడనుట న్యాయ్యమని వ్రాసియుంటిని. దత్తమండలములనఁగా, కదిరి తాలూకా యిప్పుడనంతపురమునకుఁ జేరుటచేత ఈ జిల్లాకునుకొంత వేమన ప్రసాదము దొరకినశాస్త్రిమైనదే కాని, యంతకుముందు, అనంతపురము బళ్ళారిజిల్లాలకితని సంబంధము కానరాదు. కావున నితఁడు కడప కర్నూలు జిల్లాలవాఁడని బ్రౌను, కాంబెలు, మొదలగువారివలె నేనును తలఁచితిని. దానికి నా స్వదేశాభిమానమే కారణమని శ్రీ॥ వం॥ సుబ్బరావు

* (See Brown's Vemana, Preface. III.)

గారు తలఁచిరి. నాస్వదేశాభిమానము సత్యముసే మఱుఁగుపఱుచునంత దట్టముగ ముదిరిబలిసినదని నేనింకను అనుకొనలేదు. అసలిటువంటి అవాంతరభాగములందభిమానము కృత్రిమమేకాని సహజముగాదని నామతము. అభిమానమనుపేరుతో, పిల్లులకు దొరకిన పెసరయుండను పంచిపెట్టవచ్చిన కోఁతివలె, పరిపూర్ణమైన వస్తువును ప్రక్కలు కొఱికితినుట యిప్పటి నాగరకత దుష్ఫలములలో నొకటి. ఇట్లే చేయుచుండినచో పూర్తిగా అసలే నశించువఱకు ముగింపుండదు. వేమన యాంధ్రుఁడని రూఢిఁగి తగిన మర్యాదను చూపఁగల్గితిమేని మనయభిమానమునకుఁ జాలును. అట్లుగాక మాదత్త మండలముల వాఁడని, మాయనంతపురము జిల్లా వాఁడని, మాకల్యాణదుర్గము తాల్లూకా వాఁడని, మారాళ్ళపల్లివాఁడని, అందును మాయింటనే పుట్టినవాఁడని, ఉల్లిగడ్డ పొరల నొలుచుచుఁ బోయిన,తుదకు నేనే వేమన్నయను కొనవలసివచ్చి శూన్యము శేషించును ! కావున వేమన దత్తమండలముల వాఁడని సామాన్యముగ నేనూహించుటకు అతఁడట్టివాఁడుగాఁ గానవచ్చుటయే తప్ప వేఱు కారణమేదియు లేదని విన్నవించుచున్నాను.

అట్లు కాన వచ్చుటకు కారణము లిదివఱకే కొన్ని సూచించితిని. ఇదిగాక: గండికోట నితఁడు పేర్కొన్నాఁడు, [౧౨౯౭] నంది దుర్గమును జూచి నాఁడు. [౩౯౨] కడప జిల్లా జమ్ములమడుగు తాలూకా ముడియమను గ్రామములో వేమన శిష్యుల పీఠము గలదఁట. 'యోగాభ్యాసము వారివృత్తి; ఇట్టి వారిమండలమున నూఱు కుటుంబముల వఱకుఁ గలరు' అని శ్రీకావ్యతీర్థ జనమంచి శేషాద్రిశర్మగారు నాకు వ్రాసిరి. ఇట్టిమఠము గండికోటలో నొకటి కలదఁట; పామూరను గ్రామము వద్ది కొండగుహలో వేమన కడసారి ప్రవేశించినట్లు కలవాడుకను మొదలే తెల్పితిని గదా. వేమన దక్షిణదేశమంతయు ఇంచుమించుగా సంచరించినాఁడని తలఁపవలసి యున్నది నిజమే; అరవదేశమునఁ గూడ నితఁడు మఠములు స్థాపించినాఁడని వదంతి. ఎంతవఱకు నిజమో చెప్పలేను. తంజావూరి రాచనగరులో వేమన్న చిత్రపటమున్నదఁట

కాని దత్తమండలములలో వేమన కున్నంత ప్రచారము తక్కినచోట్లనున్న ట్లు కానరాదు. ఇప్పటికిని 'వేమన్న' యనుపేరు గలవారీ దేశమందెందఱో కలరు.

మఱియు వేమనవాడిన యీక్రిందిపదములు చూడుఁడు. మంకు [౩౬౪] తారాడు [౨౯౦] సంబళము [౧౩౯] సొడ్డు [౭౬౮] కళవళము [౯౩౯] కూయు [౧౧౧౬] చాడి [౧౫౦౪] దుడ్డు [వే-జ్ఞా-౧౧౪౩] తాళిక [౨౧౧౪] బిత్తలి [౨౫౫౨] ఇత్యాదులు కన్నడ సీమకు సమీపమగు తెలుఁగుదేశమందే వాడుకలోఁగలవు. మఱియు అనువక్క [౨౨౦] బైసి [౩౯౬] వలికి [౬౭౩] ఒక్కపొద్దు [౭౯౨] రుద్దు [౧౧౧౬] పీకు [౧౧౨౫] కుళ్ళుపోతు [౧౧౪౭] మొదలగు శబ్దములు నల్లమలకీవలివారికి తప్ప ఆవలవారి కర్థమగునాయనియే నాసందేహము. వీనికితోడు కుంక (౧౦౩౩) చెంబడి (౮౮౦) ఊఁక [౫౪౯] వంటివి, ఈదేశమునవాడుకలేని పదములు అపురూపముగాఁ గలవు కాని, యివి వేమనవంటి దేశద్రిమ్మరికి వచ్చుట వింత గాదు.

ఇదిగాక వేమన బసివిరాండ్రను పలుమాఱు పేర్కొనియున్నాఁడు. బసవశబ్దము వృషభశబ్దపుకన్నడము. శివదేవాలయములకు కోడెదూడను వదలిపెట్టుట, అది స్వేచ్ఛగా నెవరితోఁటలలో మేసినను సహించి యూరకుండుట, దానిని పూజించుట, కన్నడశైవుల సంప్రదాయము. దానిని వారు బసవుఁడందురు. అట్లే యింటిలో నొక యాఁడుబిడ్డను వివాహము చేయక వదలుట కొందఱు వీరశైవులలో నిప్పటికిని గలదు. వారు వ్యభిచారవృత్తిచే జీవింతురు. వారికిని 'బసివి' యను పేరు సమానధర్మముచే వచ్చినది. తాతాచార్యులవారివైష్ణవమురాకమునుపు ఈ దేశమందును ఆ పద్ధతి యుండి యుండును. దానిని పూర్తిగాఁ ద్రోసివేయలేక కాఁబోలు, వైష్ణవ గురువులు, శిష్యులలో బసివిరాండ్రకు భస్మరుద్రాక్షలకు బదులుగా తిరుమణి తులసి పూసలనిచ్చి, దాసర్లగుంపులో వారిని జేర్చినారు. క్రమ

ముగా బసివిరాండ్రను తయారుచేయుటకుఁ గూడ గురువులవారి యాజ్ఞ కావలసివచ్చినది. ఇట్లు గురువుగారి యనుమతిచే దానీత్వమును వహించిన వైష్ణవ బసివిరాండ్రు ఈదేశపు 'నామధారుల'లో నెందఱో కలరు. వీఱొక విధముగా పల్లెటూరి వేశ్యలు. ఇక్కడ తప్ప ఇతరాంధ్రదేశములలో వీరి పేరు వినరాదు. కావున వేమన్న పేర్కొనిన బసివిరాండ్రు శైవులైనను వైష్ణవులైనను వారి పరిచయమతనికీదేశమందే కలిగి యుండునని నా యనుకొనుచున్నాను.

ఇఁక నేయితరస్థలములందుఁగాని వేమన నసించినట్లు ఇంతకంటె ప్రబలములైన సాధనములుండె నేని, యవి నాకు తెలిసిన వెంటనే, అవశ్యముగా మీ యూరికి విచ్చేయుమని వేమన్నను పల్లకీలో మోసి యక్కడికి సాఁగనంపుటకు నేను మొందటి బోయీగా నిలుతును.

వెనుకనే చెప్పవలసిన వేఱొక్క విషయమును మఱచితిని. ఇప్పుడు విన్నవింతును. వేమన్న కాలజ్ఞానమును వ్రాసెఁట! కాలజ్ఞానమనఁగా భూతమును భవిష్యత్తుగాఁ జెప్పుట: జరిగినదానిని జరుగఁబోవునదిగా చెప్పి తన కాలమును తానే వెనుక కీడ్చుకొనుట! పురాణములలోని భవిష్యద్రాజ వర్ణనమిట్టిదే. వ్యాసులే యీపద్ధతికి ప్రథమాచార్యుఁడు గాఁబోలు. అతఁడు ఇతరపురాణములలో వ్రాసిన చిల్లర భవిష్యత్తుకు తృప్తిపడక భవిష్యత్పురాణమని దానికే వేఱుపురాణమును వ్రాసినాఁడు. అనఁగా వ్రాయుచున్నాఁడు! దానిలో సృష్టిమొదటినుండి మొన్న ఇంగ్లీషువారు రాజ్యమునకు వచ్చువఱకు భవిష్యత్తు చెప్పి, చిరంజీవిని గదా తక్కినది నిదానముగా వ్రాసికొందమని కాఁబోలు, ప్రకృతము విశ్రాంతి ననుభవించుచున్నాఁడు. కర్ణాటకశైవులలో నిట్టి కాలజ్ఞానములు వ్రాయుట యెక్కువ. బసవేశ్వరుఁడు మొదలగు వారెల్ల తలకొకటి వ్రాసినవారే. వేమనవంటివాఁడైన సర్వజ్ఞుని పేర నొకటి గలదు. తెనుఁగులో పోతలూరి వీరబ్రహ్మము మొదలగు వారి పేర నిట్టివి గలవు. కావున ఆగుంపునకే చేరిన వేమన్నగూడ నొకటి వ్రాసి

యుండిన నుండును. వ్రాయుచుండినను శిష్యులలో నెవఁడో వ్యాసమహర్షి గురుసేవ చేయుటకై యతనిపేరుపెట్టి వ్రాసియుండును. కాని యాగ్రంథము నేఁ జూడలేదు. అందులోనిదే కాఁబోలు నీపద్యము.

"క. నందనసంవత్సరమునఁ
బొందుగ కార్తీకశుద్ధ పున్నమనాఁడీ,
వింధ్యాద్రిసేతుబంధన
సందున నొకవీరుఁడేలు చాటరవేమా." (౨౭౫౧)

ఇది వేమన్న తన్నుఁగూర్చి చెప్పకొని యుండుననియు, కావున అతఁడా తేదీలో పుట్టియుండవచ్చుననియు, 'ఏలు'నఁగా మతప్రచారముచే నేలినవాఁడనియు, నొక యూహ. (వం-సు. వేమన. పు. ౮౩) ఇట్టిదే మఱియొక పద్యమునుగలదు.

"ఆ. ఒకట రెంటమూఁట యోగీంద్రులను గూడి
ఉదయ పర్వతంబు మొదలు గిరుల
క్రమ మెఱింగి యల్ల ఘనపట్టణము లెల్ల
వీరుఁ డొక్కఁడేలు వినర వేమ" (౭౭౪)

తక్కిన పద్యమంతయునర్థముచేసికొనఁ గలవారు, ఇక్కడఁ గూడ 'ఏలు' శబ్దమునకు పైయర్థమునే చెప్పి, యిదిగూడ వేమన్న తన్నుఁ గూర్చియే చెప్పుకొన్నాఁడను కొనవచ్చును. ఇట్టి పద్యములు వేమన్న భవిష్యత్కాల జ్ఞానమునకుఁగాని, మన భూతకాలజ్ఞానమునకుగాని, పనికిరావు గావున వీనినిగూర్చి చర్చించి ఫలములేదు.

శ్రీః

మూఁడవ యుపన్యాసము.

వేమన సంసార స్థితిగతులు.

ఇదివఱకును వేమనవంశము, కాలము, దేశము-వీనినిగూర్చి కొంత వఱకును ఎక్కువ ఫలములేని చర్చ జరిగినది. ఇఁక నతని సంసార స్థితిగతులను గూర్చి యేమైన నెఱుఁగఁగలమా యని చూతము.

ఈవిషయమును గూర్చి చర్చింపఁ దలఁచిన వెంటనే వేమన యింకేవో సన్నివేశమున చెప్పిన యీ క్రిందిపద్యము జ్ఞప్తికి వచ్చుచున్నది.—

"ఆ. సతులు సుతులు మాయ, సంసారములుమాయ
ధనము ఘనము మాయ తలఁపుమాయ
తెలియనీదుమాయ దీనిల్లు పాడాయ-విశ్వ...(3౯-3౪)*

మనపాలికిప్పుడు వేమనసతీసుతులు, సంసారము, సంపాదించిన ధనము, ఘనత, చదివిన చదువు-ఇవన్నియు నిర్ణయించు సాధనములు లేక 'మాయ'గానే కానవచ్చుచున్నవి. ఇట్టిచో లేనివి కల్పించుటకుఁగాని, లేవను కొని యూరకుండుటకుఁగాని యిష్టములేనప్పుడు, ఉన్నయాధారములనుబట్టి యూహించుటయు కొంత తృప్తిని గలిగించును. ఆ యాధారములు వేమన

---

* పై పద్యపు మూఁడవపాదము (3౧౪) పద్యమునది. వేమన పద్యములలో పెక్కింటికి దేనిపాదము దేనికతికించినను అచ్చుగాని అందముగాని చెడదు గావున నిట్లు ఆనుకూల్యముకొఱకు మార్పఁబడినది.

పేరిటి పద్యములలో నతనివే యని నిస్సన్నట కనుకూలమైనవి. వానిలో ఆక స్మికముగా చేరిన కొన్ని యంశములను బట్టి పై విషయములను మనము కొంత నిర్ణయింపవచ్చును.

కాని, కవుల గ్రంథములందలి వ్రాఁతలనుబట్టి వారి చరిత్రమును నిర్ణ యింప సాధ్యమా ? అట్లైనచో ఆంధ్రవాఙ్మయమందలి కవులెందఱికో ఇష్టదేవత స్వప్నమున వచ్చి గ్రంథకరణమును యాచించె ననవలసి యుం డును; ఎందఱికో, యేమియు వ్రాయకమునుపే, గ్రంథభర్తలు జాంబూన దాంబరాగ్రహారాదులు సంచకార మిచ్చినారన వలసియుండును; ప్రతిప్రబంధ కవియును మాతులుంగలుంగలవంగములు మొదలగు తల తోఁకలేని మహీ రుహమాలికలతో తీర్చి దిద్దిన యారామమందు, మల్లెమొల్ల జాజి సంపెఁ గల పొదల నడుమ, గొజ్జఁగి నీటికాలువలు పూఁదేనియ సోనలు నావరించి యున్న చంద్రకాంతశిలావేదికలపై, పుష్పాదుల మెత్తలపైఁ బరుండియే కవితా కాలక్షేపమును జేయుచునో, లేక మధ్యాహ్నపు వంటకు మార్గము నెఱుఁగని యిల్లాలితో కలహించుటచే విరహమున కోర్వఁజాలక చంద్ర మలయమారుతాదులను దూషించుచునో, ఘొర్రిద్దుగడపుచుండెననవలసి యుం డును ! ఇట్లు ఇల్లాలిముక్కుఱకొకముత్యము గతిలేకున్నను ఇంటిముంగటి వీధులకెల్ల ముత్యాలముగ్గులు పెట్టువారు మనకవులు. వారి వ్రాఁతలనుబట్టి వారి సంసారస్థితిగతులను నిర్ణయించుట ప్రమాదము గదా ! యని యాక్షే పింపవచ్చును.

నిజమే, కాని వేమన యాతీఁడు కవిగాఁడు. పొట్టపోసికొనుటకు, పరుల పొగడింతలకు వేకారికాని పరుల ఖండనలకు వెఱచికాని యితఁడు పద్యములు వ్రాయలేదు. స్వానుభవమితనికవిత్వమందలి జీవగుణమని మొదలే విన్నవించితిని. ఇతరాశలకు లోపడి పద్యములు వ్రాయువారిని,

"ఆ. తోఁట కూరకైనఁ దొగ్గలికైనను
తమిఁదకుడుముకైన తవుటికైన
కావ్యములను జెప్పు గండ్యాలు ఘనమైరి-విశ్వ"... (౧౯౨౭)

యని తిరస్కరించి మొగము ద్రిప్పుకొన్నవాఁడు. కావున ఇట్టివాని వ్రాఁతలనుబట్టి యతని పూర్వోత్తరముల నూహించునప్పుడు మనము మన భావనాశక్తికి స్వేచ్ఛాచార మిచ్చుటకు వీలులేదు.

వేమన కాఁపువాఁడు; కాఁపులలోను రెడ్డి. అనఁగానే 'వడ్లలో నెన్ని భేదములో రెడ్లలో నన్ని కలవుగావున ఇతఁడే రెడ్డి?' యని చెక్కి తీర్చిన చరిత్రకారుఁడు లేచి ప్రశ్నించును. కాని యాచర్చనతనికే వదలిపెట్టెదను. ఎందుకనఁగా అంతకన్న నెక్కువ విభాగము వేమనకే అవశ్యకముగఁ దోఁపలేదు. మఱియు తాను 'రెడ్డి'యని యెక్కడనో యొకటి రెండు చోటులఁ దప్ప తక్కిన స్థలములందెల్ల తాను వట్టి 'కాఁపు' నని చెప్పుటయందే యతని కభిమానమెక్కువ.

''ఆ. కలి యుగమున నున్న కాఁపు కులానకు
వేమన తనకీర్తి విక్రయించె...'' (౯౯౫)

అని మాత్రమతఁడు చెప్పుకొని సంతోషించెను। తక్కిన యన్ని కులములకంటె నీ కాఁపు కులముపై నితని కభిమానమును దయయు నెక్కువ గాఁగలదు.

''ఆ. కాఁపుకులజు లెంత కర్ములైనను గాని
పాపరాశి కొంత పరిసి పోవు
వివరమెఱుఁగనట్టి వెఱ్ఱిజీవులు గాన, విశ్వ...''(ఓ-లై-౧౩-౫-౩౧)

మనదేశమునందు మొదటి నుండియు ధనధాన్య సంపదగలిగి, శౌర్యౌదార్యములకు పేరైనజాతులలో ఈ కాఁపురెడ్లు ముఖ్యమైనవారు. మొదలు స్వతంత్రముగ రాజ్యముచేసి, తరువాత విజయనగరపురాజులు మొదలగువారిచేతిక్రింద పాళయగారులుగాను అధికారులుగాను ఉండి, ప్రధానరాజ్యములు నశించిన పిమ్మట వీరెక్కడి వారక్కడ స్వతంత్రులై వర్తించినవారు. సహజమైన స్వాతంత్ర్యాభిమానము, కాయశక్తి, పరంపరగా వచ్చిన రాచఱికపుఠీవి, స్నేహసాహసములు, గలవారగుటచేత,

వీరెందున్నను జనులు వీరియెడ భయభక్తులు గలిగి వర్తించుట సహజము. దీనికి తోడు స్వదేశాభిమానము స్వదేశీయాభిమానము మొదలగు ఉదారాశయములను బెంపొందించు చదువుసంధ్యలెక్కువగా నేర్చియుండిరేని భరత ఖండమునకు వీరిచే నెంత యౌన్నత్యము లభించుచుండెడిదో యూహింపనసాధ్యము. అట్లుగాక సైనికధర్మమెక్కువగలిగి సేనానీ ప్రతిభాసంస్కారములు చాలని వారగుటచేత సామ్రాజ్యమును స్థాపించు ప్రాచీనశక్తిని గోలుపోయినను, తామున్నచోటనే చిన్నపల్లెరాజ్యమును స్థాపించి తక్కినవారికి సామాన్యముగ లొంగక వర్తించుట వీరిస్వభావమైనది. మంచి చెడ్డలకు రెంటికిని లక్ష్యములేక ద్రవ్యము వెచ్చపెట్టుట, అడిగినది లేదనక యిచ్చుట, చేతలేనప్పుడు న్యాయాన్యాయమార్గములు రెంటిచేతను ద్రవ్యముసంపాదించుట, భట్రాజులో బ్రాహ్మణులో ప్రాఁతపద్యములు పేరులు మార్చి చెప్పినను ఆ పొగడ్తలకు సంతోషించి బహుమానములు చేయుట, ప్రణయమున్నచోట ప్రాణముల నిచ్చుట , కోపమువచ్చినప్పుడు కుత్తుకకోఁతలతోనే కసిదీర్చుకొనుట-ఇవన్నియు నిప్పటికిని వారిరాజసగుణములు. పూఁత మెఱుఁగులు, వీఁపువెనుకటిమాటలు, మొగమోటపుమాసములును ప్రాయికముగ వీరెఱుఁగరు. వీరిలో ప్రబలులైనవారు నేఁటికిని 'ప్రభురెడ్లు' అని వ్యవహరింపఁ బడుచున్నారు.

వేమన యిట్టి పల్లెటూరి ప్రభురెడ్ల గుంపునకుఁజేరి, అన్నవస్త్రములకు గొదవలేక, అప్పుసప్పుల పాలుగాక, భూమికాణి గలిగి, ఆవులు గొఱ్ఱెలు సమృద్ధిగాఁ గల మంచి నెమ్మదియైన సంసారమందు జన్మించినవాఁడని యూహింపవలసి యున్నది.

" ఆ. నేయిలేని తిండి నీయాన కసువది
కూరలేని తిండి కుక్కతిండి " (౨౯౦౭)

" పప్పులేనికూడు పరులకసహ్యము " (౨౮౦౭)

అని చెప్పఁగల వాఁడు బీదసంసారి గానేరఁడు. మఱియు,

" పుట్టి పోయలేని వట్టిదేబెలు భూమిఁ
బుట్టిరేమి వారు గిట్టిరేమి" (౩౫౯౭)
"సద్దిమిగులనింట సంసారమేలరా" (౬౫౦)
" అప్పులేని వాఁడె యధికబలుడు " (౩౮౦౪)

అను మంచి సంసారధర్మములనితఁడు బాగుగా నెఱిఁగినవాఁడు. తల్లిదండ్రులు చదువుకొన్న పండితులు గాక పోయినను, చదువుకొన్న పండితులు, పౌరాణికులు, కవులు మొదలగువారి కాశ్రయమిచ్చు స్వభావము గలవారు గావున, వేమన చిన్ననాఁటి నుండి తమయింటికి వచ్చి పోవుచుండు చదువరుల, కవుల, సహవాసమున సంస్కారమును బొందినవాఁడు. మఱియు నాకాలమున కొంచెమున్న వస్త్రిములకుఁగల కాఁపువారందఱును వ్రాఁత చదువుల నేర్చియుండిరనుటలో సందేహములేదు. కాని, రామరాజభూషణాదులవలె అవి కేవలపాండిత్యసంపాదనకై యుపయోగించినవారరుదు. సిద్ధములైన మతనీతి తత్త్వములను దెలిసికొనుటకు వలసినంత దేశభాషా పరిశ్రమము సామాన్యజనులకావశ్యకముగాఁదలఁపఁబడుచుండెను. అట్టితత్త్వములను వ్యాప్తిచేయుటకేర్పడినవే పురాణములు. మొన్న మొన్నటి వఱకును పల్లెటూళ్ళలో ప్రతినిత్యమును కొంతప్రొద్దైనను పురాణములు చదివియో చదివించియో కాలక్షేపము చేయనిరెడ్డి యుండలేదు. కావున వేమన సామాన్యముగ వ్రాఁత చదువులు చక్కఁగా వచ్చువఱకును కొన్నాళ్ళు బడిపంతుల బెత్తపుదెబ్బలుతిని, తరువాత భారతము, రామాయణము, బసవపురాణము, శివపురాణము మొదలగు గ్రంథములను పలుమాఱు తండ్రి గారికి చదివి వినిపించి యుండును. పురాణములందలి కథలలో సామాన్యముగ నందఱు నెఱుఁగని కథల నితఁడెఱిఁగినట్లు అనేకపద్యములు తెల్పును. పాదరసమువంటి ప్రతిభాశక్తి కలవాఁడగుటచే, తిక్కన మొదలగువారి గ్రంథములు ఊరక ,యొవరికొఱకో పారాయణము చేయక వాని యర్థమును గ్రహించువఱకు వదలకుండెనని తోఁచుచున్నది.

" ఆ. కబ్బమొకటి వూని గడ గడ చదివిన
లోనియర్థ మెట్లు తానెఱుంగు,
ఎఱుకమాలు చదువు లేటికో తెల్పరా-విశ్వ- (౯-౨౯)

అని యితఁడు తరువాతనెవనికో యుపదేశించెను. ఇంతేకాక తాను గూడ, ఆగ్రంథకర్తలవలెను, తమ 'ఆస్థానమునకు, వచ్చి పోవుచుండు కవులవలెను, కవిత్వము చేయవలెనని సంకల్పించుకొని యుండును. మన యదృష్టముచే వేమన్న చదువు పురాణములు దాఁటి కావ్యశాస్త్రములకు పోయినదిగాదు గావున, చిక్కులేని, ధారాళమైన, భావము మీఱిన భాష కాని భాషనుమీరినభావ ముగానిలేని నిష్కల్మషమైన పురాణకవితాశయ్యయే యతనికిలభించినది. కాని తానేమి వ్రాయవలయునో యింకను ఏర్పడలేదు. నాలుక తీఁటమాత్ర మపరిమితముగాఁ గలదు. అది యూరకుండనీక యుద్రే కించుచున్నది. కాని ఛందోవ్యాకరణాదు లేవియు నేర్వలేదు. మఱియు పద్యములు వ్రాయుటకు నివియావశ్యకములను భావమే అతని కప్పటికి—ఎప్ప టికిని—దోఁచియుండదేమో! కావున పల్లెటూరివారు, ఇతని వంటి నవయూ నులు, మనసుకు వచ్చిన విషయముపై, తమయూహాకందిన నడకలో, ఇప్ప టికిని కపిలెపదములల్లు నట్లు, ఇతఁడును,అంతకన్న మేలైన విద్యాసంస్కా రము గలదు గావున, విషయ నిర్బంధములేక, తెలుఁగు పద్యములలో నెల్ల చిన్నదియు. కొంత వఱకు పాటలవలె స్పష్టమైనలయగతి గలదియునగు 'ఆటవెలఁది' లో రచనచేయ మొదలిడినాఁడు. ఇతని చిన్నతనపు పద్యములే వియో మనమెఱుఁగముగాని, యింత ధారాళమైన రచన ప్రకృతి దత్తమైనవర ప్రసాదమే కావునను, అది యాకస్మికముగానొకనాఁడు పొంగిపొరలి వచ్చు నీటిబుగ్గవంటిది కాదు గావునను, చిన్ననాఁటనుండియే యితనికావాడుక కలదని మన మూహింప వలసియున్నది.

దీనికి తోడు ఇతనికి కొంత సంగీత విద్యయందును అభిరుచి లభించి నది. కవులకు పండితులకెట్లో అట్లే గాయకులకును ఆకాలపురెడ్లు ఆశ్రయ

భూతులు. కావున తమయూరిలో జరిగిన పాటకచ్చేరీలలో నెల్ల అగ్రాస నము నహించిన పెద్దరెడ్డిగారి ప్రక్కలో చిన్నవేమారెడ్డియు కూర్చుండి తదేకధ్యానముతో వినుచుండెననుట నిస్సంశేహము.

"క. గంగాధరుఁడే దైవము, సంగీతమె చెవులకింపు..." (౧౨33)

అందును, "క. విద్యలలోపల నీతియు, వాద్యంబులలోనవీణ" (3౫౦8)

యని నిర్ణయించు కొన్నాఁడు. సూక్ష్మములైన విషయములు గ్రహిం పవలయునను తీవ్రభావము గలవానికి తప్ప తక్కినవానికి 'వీణ' యందభి రుచికలుగుట యసాధ్యము. సంగీతమందునుఒక్కొక్కరికొక్కొక్కరాగము రుచించును.కవిచౌడప్ప 'రాగంబులలో గాంభీర్యముగలరాగము కాంభోజి' యనెను.భట్టు మూర్తియు 'కాంభోజీరాగ విపంచికారవసుధాపూరంబు' అని దానియందే పక్షపాతము చూపెను. మనకవులలోనింకెవఁడో 'సావేరి' ని అంగీకరించినట్లున్జప్తి. వేమన్నకు'తోడి' పై అభిమానము. దాని యోగ్యతను గ్ర హించుటకందఱికినిశక్తిలేదఁట;'దున్నపోతునకునుతోడిరాగంబేల' (౨౦౮౦) అనుచున్నాఁడు. ఏమోచాలదనుఅతృప్తి, జుగుప్స, తనయశక్తిచేఁ గలిగినదై న్యము, దానికితోడు కార్యసాధనమునందలి పట్టుదల, స్వాతంత్ర్యశక్తి— ఇత్యాదిభావములు చూపుటకుతోడిరాగము వంటిదిలేదు. వేమనకీరాగమందుఁ గలిగిన యభిమానము అతనిమనోధర్మములను స్పష్టముగా సూచించుచున్నది. కానియింతకంటె నావిద్యయందును ఇతని కెక్కువ ప్రవేశము గలుగలేదు.

వేమన్నకు శివభక్తి యీచిన్నతనమందే యలవడి యుండవలెను. తల్లిదండ్రులు తాతాచార్యుల ముద్రకుఁదప్పిన పూర్వికశైవులై, కేవల వీర శైవమును బోధించు జంగములయుపదేశములకు పాత్రులైయుండి యుం దురు. కాని అప్పటికి వీరశైవప్రాబల్యము తక్కువయై యుండుటచే, శివ కేశవులకు భేదములేదని చెప్పినను సహజముగా శివభక్తి యెక్కువగాఁ జూపు అద్వైతబ్రాహ్మణ పండితుల సహవాసములో మెలఁగిన వారను కొనెదను. కావుననే వేమన్నకు చిన్ననాఁడే యిట్టి కేశవద్వేష మెక్కువ లేని శివభక్తి

కుదిరినది. లింగధారిగఁ గూడనుండవచ్చును. అప్పటి వీరశైవులు బ్రాహ్మణులు ఏర్పఱిచిన దేవాలయములందలి పూజ పునస్కారములు, ఉత్సవములు గ్రామసామాన్యములగు పోతులరాజుల పూజలు-ఇవన్నియు చిన్నతనమందే చూచి, తండ్రి గారితోడ వానిని నిర్వహించుట యందును పూజారులిచ్చు మర్యాదలందును పాల్గొనినవాఁడు. ఈ పొంగలి పులిహోరల పూజలందును, బాజాబజంత్రీల మెరవణుల కోలాహలములందును, జంగాల పాదతీర్థములందును, బ్రాహ్మణుల సమారాధనలందును, పూజారుల తలత్రిప్పుల యావేశములందును, ఎనుబోతు గొఱ్ఱెల బలిదానములందును—నిజముగ నేమేని సత్యమును సత్ఫలమును గలదాయను శంకయప్పటికే యెక్కడనో యొక మూలలోనతని కంకురించి యుండును. కానివయసుచిన్నది; అనుభవము లేదు; ధైర్యము చాలదు; మీఁదు మిక్కిలి ప్రక్కలో తన్నుదండించు తలిదండ్రులున్నారు; బెత్తపుబడిపంతులున్నాఁడు. కావున పైవిషయముగా నేసందేహములు గలిగినను 'ఛీ వెధవా. నోరుమూసుకో' అని యదరఁగొట్టు వారే కాని, తీర్పఁగలవారు లేరైరి. కావుననవియెల్లే యడఁగఁ జొచ్చినవి. మఱియు నితఁడు తల్లి తండ్రి మొదలగు పెద్దలయెడ భక్తి, దయ, మెండుగాఁ గలవాఁడని కానవచ్చుచున్నది.

"ఆ. తల్లికెదురుకొంట తండ్రికెదురుకొంట
అన్నకెదురుకొంట యరయ మూఁడు
పాతకములటంచు పత్తింపుమెఱుకతో..." (౧౮౪—౨)

"ఆ. తల్లితండ్రిమీఁద దయలేని పుత్రుండు
పుట్టనేమి వాఁడు గిట్టనేమి?..." (౧౮౪౩)

కాని, యితనిది అట్లు పుట్టిన సందేహములను చాలనాళ్ళు అడఁగించుకొని యుండఁగలహృదయము గాదు. తనచుట్టుప్రక్కలనుండు వారి నడవడులలో తప్పులు పట్టుట, పట్టినవానిని నిర్దాక్షిణ్యముగా వారిమొగములముందఱనే చెప్పవలయు నను ధైర్యము, ఆధైర్యము నుద్రేకింపఁజేయు వాగ్మిత్వము, ఇవి యితనిస్వభావసిద్ధగుణములు. కావుననే, తానేమో

ఘనకార్యమును జేయఁగలవాఁడని, చేయవలయునని, సామాన్యజనులకన్న తనయందు విశేషముండెనని యితఁడు నమ్మెను. మనుజుఁడై పుట్టినందుకుఁ 'పుట్టలోని చెదల' వలె నిరర్థకముగా, ఒకపని చేయక, పుట్టి గిట్ట రాదను కొన్నాఁడు.

"ఆ. పుట్టలోన తేనె పుట్టిన రీతిని
గట్టుమీఁద మణియు పుట్టునట్లు
కట్టెలోన నగ్ని పుట్టిన విధమున
పుట్టిమెట్టవలెను భువిని వేమ" (౨౧౩౯)

అను దృఢసంకల్పము చిన్ననాఁటనే యితనికుండి యుండవలెను, ఇట్టి సంకల్పము లనేకులకుఁగలవు. ముప్పొద్దును మంచము మీఁదనే పరుండి ముల్లోకముల యాధిపత్యమును సంపాదించు సంకల్పములు చేయువారను మనమందఱమును. దానికిఁ గావలసినశక్తియుక్తులట్లుండఁగా ముఖ్యమై, పట్టుదలయే యసలనేకులకుండదు. వేమన్నకు మనసునఁ గలిగిన సంకల్పమును నిర్వహించు దార్ఢ్యము మొదటి నుండి కలదనవచ్చును.

"ఆ. పట్టి విడువరాదు పదిలక్షలకునైన" (౨౩౧౨)

"ఆ. ఊఁపఁబోయి కొంత యూఁగించి విడిచిన
నూఁగుఁగాని గమ్యమొందలేఁడు
పట్టు పూనికొలఁది పనిచేయు లక్ష్యంబు-విశ్వ- (౧౧౯)

"ఆ. పట్టు పట్టరాదు పట్టి విడువఁగరాదు
పట్టెనేని బిగియఁ బట్టవలయు
పట్టు విడుటకన్న పడి చచ్చుటయె మేలు...విశ్వ...(౨౭౧౮)

అచ్చపు రెడ్ల రాజసము! ఇదిగలవానికి దేవుఁడేలొంగి యతఁడు పట్టినపని నిర్వహించి యిచ్చి తంటా తప్పించుకొనును! ఇట్లు దృఢసంకల్పము చేయుస్వభావము గలిగినను, ఏది పట్టవలెనో యేది విడువవలెనో

నిర్ణయించుకొను వివేకము అనుభవముచేతనో అనుమానముచేతనో సంపాదించు కొనఁగల్గుటకు ముందు వేఱొక ప్రబలమైన మార్పు వేమన జీవితమందుఁ గలిగినది.

అదేదనఁగా యౌవనము. చిన్నయసూరి చెప్పిన 'కలిమి, దొరతనము, అరయమి' యను తక్కిన మూఁడును కొంతకుఁ గొంత కలవని మనమెఱిఁగి యున్నాము. ఇట్లు సర్వసాధనసంపూర్ణమైన యౌవనము స్వచ్ఛందముగా ప్రవర్తించుటకు వలసిన సమయసందర్భములకును ఆకాలమందు కొదవలేదు.

పదునెనిమిదవ శతకము నాఁటి హిందువులకు రాజ్యకార్య నిర్వాహ ములు శాస్త్రతత్త్వ విచారములు మొదలగు తీవ్రవిషయములందు ప్రతి భాబలము ప్రవహించుట నిలిచినది. 'ఎవరికి వారే యమునాతీరే' యన్నట్లు స్వతంత్రులగుట కందఱును తమశక్తికొలఁదిఁ బ్రయత్నించిరి. సామ్రాజ్య స్థాపనకు శ్రద్ధతోఁ బ్రయత్నించిన వారు లేరైరి. ఉన్నవారికి శక్తిలేద య్యెను. రాజులు నవాబులనఁబడువారికిని తమ సెలవులకు ద్రవ్యము నార్జిం చుటయే ప్రధానోద్దేశముగా నుండెను. ప్రజలగతి యెట్లైనను పన్నులు వసూలైనఁ జాలును. కాఁబట్టి బలవంతుఁడు ప్రబలుఁడై ప్రభుత్వము చెలా యించెను. ప్రజలు 'సర్కారు'వారికో లేక 'రెడ్డిగారి'కో యీయవలసిన దిచ్చిరేని తరువాత తక్కిన విషయములందు వారిని దండించుదాతగాని మర్దించుమామగాని లేకుండెను. ఇఁక చదువుసంధ్యలు నేర్చి సాంఘికవర్తన ముల నియమించు బ్రాహ్మణులు మొదలగు సంఘాధిపతులకు మతము, శాస్త్రము, ధర్మము—ఇవన్నియు సిద్ధములైన వస్తువులు. తమప్రాచీనుల పుస్తకములలో నన్నియుఁగలవు. వానిని నేర్చుకొనుట, శక్తియున్నవివియే సత్యములని స్థాపించుట, యింతకన్న వేఱుచేయవలసినపనిలేదు. అవి యుక్తములా కాదా యని సందేహించుటయే మహాపాతకము! వానిని తప్పక యాచరించిన ముక్తిసిద్ధము! సామాన్యజనులందిట్టి మనోభావమునకు పరిణామ మేది? సహజముగా నాచరించుటగాక ఆచరించినట్లు చూపుకొనుట.

ప్రాణాయామము చేయుటకు ముక్కు మూసికొనవలెను. రెండువ్రేళ్ళతో ముక్కుపట్టుకొన్నఁ జాలును. దానిని మూసినావా తెఱచినావా యని, ఊపిరినిలిచినదా యాడుచున్నదా యని, సంధ్యవార్చెడు వారిముక్కులన్నియు పరీక్షించు మూర్ఖుఁడెవ్వఁడు? స్నానము చేయవలెనని ధౌతవస్త్రమునే కట్టవలెనని శాస్త్రమున్నది. దానికి ఒకచెంబెఁడు నీళ్ళు మీఁదఁ బోసికొన్నను, ఒకమాఱు నీటిలోనద్దిపిండి ఆరవేసిన వస్త్రమునుగట్టుకొన్నను జాలును. అంతేకాని దేహమునందును వస్త్రమందును పంచమైలలున్నను పరవాలేదు. ఇట్లు అశక్తిచేత, అజ్ఞానముచేత, శాస్త్రములన్నియు 'శాస్త్రము' నకై పోయినవి. వేషము ప్రధానమైనది. కావున మనుష్యసంఘమందు ప్రధానములైన రాజ్యము, మతము, ధర్మము, అను మూఁటినిగూర్చి యెవరును ఎక్కువగా చింతించి, ఊహించి, చర్చించి, నిర్ణయింపవలసిన పని లేదయ్యెను. ఇఁక నీతి మనచేతిది. మనలను దండించువాఁడు కల్గునఱకును మనము చేసినదే నీతి. కాఁబట్టి ప్రజలు ప్రాయికముగ స్వేచ్ఛావర్తనులైరి. విషయవాంఛలు అడ్డులేక ప్రబలెను. రాముని యేకపత్నీవ్రతముకంటె కృష్ణుని యనాదిబ్రహ్మచారిత్వము అనుకూలముగాఁ దోఁచెను. బహుపత్నీకత్వము భరింపరాని బరువు. కావున వేశ్యల వ్యాపారము ఎప్పటికన్న నెక్కువయయ్యెను. ఊరూరను కనీసమొక దేవాలయము. దేవునకొక దాసి చాలినను భక్తులకు చాలకపోయెను. ఇఁక ఇరుగుపొరుగిండ్ల సహవాసము మొదటినుండి అన్నిమతములవారును దేశములవారును ఖండించినది. మఱియు ఆయిండ్లలో పట్టెడయాఁడువారు మాత్రమేకాక వారిభర్తలు మొదలగు మగవారునుండుటయు, వారికిని తమవలెనే మానాభిమానములుండుటయు కొంచెము నిదానించి యాలోచింప వలసిన విషయము.

"ఆ. పరసతి గమనంబు ప్రత్యక్షనరకంబు
అరయ నిందలకును నాలయంబు
పురుషుఁడు వినఁజంపు భూపతి నొప్పించు, విశ్వ" (౨౪౫౦)

కావున వేశ్యాసంఘాభివృద్ధికావలసివచ్చెను. వారికి మర్యాదలు, పెండ్లిపేరంటములలో సంభావనలు ప్రబలినవి. కాని వారిసంఖ్యయాకస్మికముగా పెరుగుట కష్టము. దేవదాసీలవలె సంఘదాసీలగు బసివిరాండ్రను బయలుదేర్చవలసి వచ్చెను. శైవులలోను వైష్ణవులలోను సంఘయజమానులే దానికి సమ్మతించిరి. ఇదిగాక నిత్యమును సంసారులుగానుండి సంతలలో మాత్రము వేశ్యావృత్తినవలంబించు 'సంతబసివి' రాండ్రు కొందఱు కావలసి వచ్చెను. చాలనందుకు దొమ్మరీండ్ర వేశ్యలు. కొంత క్షేమము గలిగెను. పరస్త్రీసంగమువలె వేశ్యాసహవాసమును పాపకర్మములని ధర్మశాస్త్రము లున్నను, ఈవిషయమై చర్చలుజరిపి సిద్ధాంతముచేయు తొందఱలేకుండ, మొదటికన్న రెండవది మేలనియు, అది పాపమేకాదనియు, ఐనను క్షమింపఁదగినదనియు, జనులందఱును పరస్పరహృదయసంవాదముచే నిర్ణయించుకొనిరి. నియమపరాయణు లెవరైనను వారిలోననేకులకు వీరియెడల నసహ్యముకన్న అసూయయే యెక్కువయై, పైకి ఖండించినను, లోలోన గ్రుక్కిళ్ళు మ్రింగుచుండిరి. క్రమముగా ఏకపత్నీవ్రతము పురుషలక్షణమే కాదనుకొనఁ జొచ్చిరి. వ్యభిచారము చిన్నవారియందే కాని పెద్దవారియందంత దోషముగాదని చెప్పుకొనిరి! పూర్వకాలపు వృద్ధులలో ననేకులకిప్పటికిని ఈభావము లిఙ్కేయున్నవని మన మెఱుఁగుదుము.

వేమన యిట్టి సన్నివేశములలో పెరిగినవాఁడు; తనకాలపు పెద్దలు (వీరిలో తండ్రిగూడఁజేరి యుండును) బాహాటముగ గణికాలోలురై యుండుట నుగాంచినాఁడు; దేవాలయముల యుత్సవములలో పెండ్లిపేరంటములలో వేశ్యలనాట్యమును జూచినాఁడు; సంగీతమందాశ సహజముగాఁ గలవాఁడు కావున, వారి మధురగానముచే పదనెక్కిన పచ్చిపదములను విని వాని యభినయమునుజూచి పరవశమైనాఁడు. ముగ్ధవయస్సు, ఐశ్వర్యము, అధికారము గలతనపై అవకాశము దొరికినప్పుడెల్ల వారుప్రయోగించు కటాక్షపుకటారులపోట్లుపడినాఁడు..ఇట్టివారికి లోపడుట అన్యాయమని అధర్మమని తాను పురాణములలో చదివినచదువులు జ్ఞప్తికి వచ్చినవి. మనో

నిగ్రహముచేయఁ బ్రయత్నించెనుగాని, తనకుఁ దానుదప్ప సహాయపడు వారెవ్వరును లేక పోయినారు. చదువుకొన్నవారు పెద్దలు ఈవిషయమున తనకన్న దుర్బలులై యుండినారు. ఇఁక తానెంతటివాఁడు ?

"ఆ. ఆఁడుదానిఁ జూడ నర్థంబుఁ జూడఁగ
బ్రహ్మకైన నెత్తు రిమ్మ తెగులు......" (౨౩౨)

అను సృష్టిసిద్ధమైన దోషము దెలిసికొన్నాఁడు. 'ఈబుద్ధులు పాప కృత్యములైనచో ఇవిలేకయె బ్రహ్మ సృష్టి చేసియుండరాదా?' యనుప్రశ్నకు ప్రత్యుత్తరము దొరకదయ్యెను. తుదకు మనపాపములకన్నిటికి ఆబ్రహ్మయే కారణమని ఈ "బ్రహ్మయాలిఁ ద్రాడు బండిరేవునఁ ద్రెంప!" అనియొక తిట్టు తిట్టి ప్రపంచప్రవాహములోఁబడి పోయినాఁడు!

వేమన్న యిట్లు వేశ్యాలోలుఁడయ్యెనన్నవెంటనే అభిమానులు కొందఱు నాపై నాగ్రహింతురు. కాని యతనిపైఁది యభిమానమున నేను వారెవరికిని దీసిపోనని మాత్రము మనవి చేయవలసి యున్నది. వేమననుగూర్చిన కథలలోనెల్ల నీవేశ్యాసంబంధముగలదు. అతని యనుయాయులు,అతనినే దైవముగాఁ గొలుచువారు అందఱును దానినాక్షేపింపక యంగీకరించినారు. కథలలోని విషయములన్నియు నసత్యములనుటకు నాకిష్టములేదు. అత్యుక్తులను, ఇతరసాధనములచే అసత్యములని స్పష్టముగా తేలినవానిని వదలిపెట్టి తక్కినవానినంగీకరించుట క్షేమము. న్యాయము. ఇఁక వేమనవంటి వేదాంతి వేశ్యచేఁ జిక్కుట యసంభవమని తలఁచుట యజ్ఞానము. ప్రాంత కాలపు సంఘస్వరూపమును గమనించిన యెవరికిఁగాని, ఇట్టి విషయములలో తమదేశపుపుచ్చులన్నియుఁ గప్పిపెట్టి పాశ్చాత్త్యులు మనకు బోధించు చుండు తమలోలేని నీతిపద్ధతులు మనతాతముత్తాతలకు లేవనియు, వారేన్యాయాన్యాయములను జేసినను తమంత చేసిరిగాని, యితరులెవ్వరును వారికి మన కువలె 'వంకాయపురాణములు' చెప్పలేదనియు స్పష్టమగును. కవికులశిరోమణి, సరస్వతి యపరావతారము, కాళిదాసు గణికాప్రియుఁడని మనప్రాచీనులు తలఁచుచు నదియసంభవమని భావింపలేదు. అధర్మమని భావించియుండ

వచ్చును. త్రివిధనాయికలలో రెండవది పరస్త్రీ, మూఁడవది వేశ్య! వారిద్దఱికిని రసికలాక్షణికులందఱు స్వీయయగు మొదటిదియామెతోడ సమానమర్యాదను కావ్యప్రపంచమున నొసఁగిరి. శ్రీనాథుని నైషధమును పంచకావ్యములలో పరిగణించినవారేయతఁడు స్త్రీలోలుఁడనియు నెఱుఁగుదురు. ఇవన్నియు న్యాయములని నేఁ జెప్పఁబోలేదు. అదివేఱుమాట. మఱిగొప్పవారందఱును అన్ని విధముల గొప్పవారేయని భావించుట, వారియెడ దోషము అసంభవమను కొనుట, మనయవివేకమునే వెల్లడించునదియే నామతము. దోషములుండిన నష్టమేమి? అందువలని కష్టములనుభవించినవారు వారు. మనము వారి గుణములచేత, మహత్త్వముచేత మేలుపొందవలసిన వారము. వేమన పరనారీ సహోదరుఁడై శుకమహర్షియపరావతారమైయుండి, యొకపద్యమును వ్రాయక యేమూలలోనో ముక్కుపట్టుకొని మురిగియుండిన మనము సంతోషించుచుంటిమా? మన్నించుచుంటిమా? నన్నడిగిన వేమనవలె పద్యములు వ్రాయఁగలవాఁడెవఁడైన నేఁడులభించునేని యతనికిఁ గావలసియున్న మనమందఱును చందా లెత్తి వేయిమంది వేశ్యలను సంభావన సమర్పింపవచ్చును.

మఱియొకటి చూడుఁడు; వేమన 'జిహ్వచేత నరులు చిక్కినొచ్చిరి గదా' (౧౬౦౩) యని పరితాపపడి దానికి లోఁగుట తప్పని చెప్పుచున్నాఁడు. అనఁగా పుట్టిననాఁటినుండి యేది దొరకిన నది తిని, దొరకకున్న నుపవాసముండియే కాలక్షేపముచేసిన నిత్యోపవాసి యతఁడని చెప్పవచ్చునా? అట్లైన 'పప్పులేని కూడు పరుల కసహ్యము' ఇత్యాదులు వేమన్న చెప్పినవిగావా? విషయలోలత్వమెల్ల నిట్టిదే. మఱియు వేమనవంటివాఁడు కొన్నాళ్లైనను విషయాధీనుఁడై యుండకపోవుటయే యసాధ్యమనుకొనుచున్నాను. ఇతని యుద్రేకము ఏవిషయమందు ప్రవర్తించినను చాల వేగము, వేఁడి, గలది. తోఁచినపనిచేయించుటయే దానిస్వభావము. దానిచేతనే వేమన యింతటివాఁడైనాఁడు. ఎక్కువ సందేహములు శంకలు గల మనుష్యులు గ్రంథములు వ్రాయుటకు పనికి వత్తురేమో కాని కార్యములను సాధింపలేరు. మనసుకు వచ్చిన దానిని వెంటనే సాధింపఁ బ్రయత్నించు వాఁడు

పది పనులలో రెండైనను సత్కార్యములు చేయును. తక్కిన యెనిమిది యకార్యములు ప్రపంచప్రవాహములో మునిఁగిపోయి యా రెండే స్థిరముగా తేలును. అంతమాత్రముచేత నా యెనిమిదియు నతఁడు చేయలేదని కాని చేయఁ జాలఁడనికాని వాదించుట సాహసము.

మఱియు కవిత్వము సంగీతము మొదలగు కళలకు లోఁగిన వారికి విషయ లోలత్వము తప్పనిదేమో! ఇది కొంత సాహస సిద్ధాంత మయ్యగును. కాని, హృదయమున జనించిన భావములను అడఁగించుకోలేక పైటఁబెట్టుట కళాధీనులస్వభావము. కొందఱితరులకు వెఱచి కొన్నిభావములను పైకి పలుకక యడఁచుకొన్నను, ఆభయములేదని తెలిసిన వెంటనే స్వతంత్ర ముగ వానిని వెల్లడింతురు. కవులలో పచ్చిబూతులు వ్రాయువారు, గాయ కులలో వానిని పాడువారు, చిత్రకారులలో దిగంబరాదిరూపములను చిత్రించువారు, చెక్కువారు, అట్టివానికి సంతసించి మెచ్చుకొనువారును, అన్నిదేశములందును అన్నికాలములందును, నీతవిలువ నెఱిఁగిన చదువరులే కలరు. ఈ స్వభావమే వారివ్యవహారములందును ప్రవర్తించును. తోఁచినది చెప్పక పోవుట యెంతకష్టమో తలఁచినది చేయకపోవుటయు నంతే కష్టము. ఇందు న్యాయాన్యాయముల, ధర్మాధర్మముల, విచారణకెక్కువ చోటులేదు. సహజమైన రసార్ద్రహృదయమును నియమజ్యోతిచే గట్టిచేసి కొన్నవార నేకులుగలరుగాని వారట్లు గట్టిపడుటకు మొదలు కేవల రస పరవశులై హృదయదాసులై యే వర్తించియుందురు. ఇందుకపవాదములు కలవుగాని మృగ్యములు.

పైని యనుమానములు మాత్రమే కాక వేమన వేశ్యలస్వరూపమును చక్కగా నెఱిఁగినవాఁడని యుతని పద్యములే ఘోషించుచున్నవి. ఒక్క పద్యమునైన నుదాహరింపక విధిలేదు. మన్నింపుఁడు.

"ఆ. లంజ లంజకాని లావెల్లఁ గొనియాడు,
లంజతల్లి వానిలజ్జ గడుగు"

కావున సిద్ధాంతమేమనఁగా,

"తల్లి గలుగు లంజఁ దగులుట చీకాకు, విశ్వ" (౩౩౪౧)

ఇందుపై వ్యాఖ్యానమనవసరము. ఇదిగాక "సానిదాని పొందు సౌభాగ్యభాగ్యము" , అని అచ్చునకెక్కని పద్యభాగ మొకటిగలదు. (ఓ. లై. ౧౪-౪-౪౨) ఇవి ప్రక్షిప్తములనుకొని సంతోషించువారు సంతోషింపనిండు. ఒకవేళనట్లైనను, వేమనవంటిమహాత్ముని కిట్టిభావము లంటఁగట్టినను అతనిమహాత్త్వమునకు కొఱంతరాదని నమ్మినవారు, అంగీకరించినవారు, ఉన్నప్పుడు, అతనికే యిట్టిభావములు జీవితమందొకానొక సమయమందుండియుండుననుట యసంభవము గానేరదు. ఒకవిషయము అసంభవము కాకపోవుటకును సంభవించుటకును నడుమ నంతరము చాల స్వల్పము. సాధ్యములగు విషయములు సిద్ధములగునని నమ్మట కెక్కువ హేతువు లక్కరలేదు.

ఇంతదూరమీవిషయము చర్చించుటకు మీరు నన్ను మన్నింపవలసి యున్నది. కారణము గలదు. ఈవల మనలో మహాపురుషులందఱు అన్నివిధముల దోషదూరులుగా నుండవలెననుభ్రాంతి విమర్శకుల నావేశించుచున్నది. నన్నయ, పెద్దన మొదలగు వారు మత్సరగ్రస్తులై యుండిరనియు శ్రీనాథాదులు స్త్రీలోలులైరనియు, కృష్ణదేవరాయలు మొదలగువారు క్రూరకర్ములైరనియుఁ జెప్పుకథలు నమ్మరానివని అసత్యములని ఆధునిక విమర్శకులనేకులు రాద్ధాంతము చేయుచున్నారు. ఇవి సత్యములైనను అసత్యములైనను అసంభవములుగావనియు, దోషసామాన్యము దగ్గఱఁజేరనీకుండ చేసిన పరిశుద్ధమహాత్త్వము ప్రపంచములో లేదనియుం, కావున ఒకరియందు దోషములుండవని సిద్ధాంతీకరించుటకు వారియందలి మహాత్త్వము మాత్రమే చాలినంత హేతువు కాఁజాలదనియు నామనవి. సహజముగా

వచ్చునవి దోషములు. సాధింపవలసినవి సద్గుణములు. కావున వీనిని సాధించులోపల అవి కొంతకుఁ గొంతయైనను తమ పాత్రను జెల్లించుకొని తీఱు ననుట సత్యము. అది యట్లుండె.

ఇట్లు ఇంద్రియపరవశుఁడైన వేమన యెంతదూరము వెళ్ళెనో చెప్పుటకష్టము. కథ ఒక్క వేశ్యకధీనుఁడైయుండె ననుచున్నది. దాని ననుసరించిన పద్యమొకటి 'ఒక్క వెలయాలి పొందే మిక్కిలి సౌఖ్యమ్మటంచు మెలఁగితివేమా' (౧౬-౭౩) యనుచున్నది. కాని వ్రాఁత ప్రతులలో,

"క. ఒకతెకు లోలత భ్రమయుక
సుకుమారుండన్నిరుమలఁ జూడఁగవతెఁబో
సకలవనంబులఁ దుమ్మెద
మకరందము గ్రోలినట్లుమహిలో వేమా" (ఓ.లై.౧౧-౬-౫౮)

అను పద్యము గలదు. ఈ రెండుపద్యములును వేమన్నవి కావని తిరస్కరించినను, వేమనవని స్పష్టముగానుండు ఆటవెలఁదులలోనే, యితఁడేకప్రియావ్రతమును పాలించిన వాఁడు కాఁడనియు, ఇంద్రియచాపల్యమున, మాటలయందును ఆటలయందును సౌమనస్యమునుగాని, నియమమునుగాని, పాటించినవాఁడు కాఁడనియును బలమగు సందేహమును గలిగించునవి కలవు. ఇంద్రియాధీనులను తిరస్కరించి ఖండించు పద్యములే కాక, ఇతనియున్మత్తకమదనోన్మాదమును వెలిపుచ్చుపద్యముల నేకములు గలవు. బ్రౌనుదొర యీ యసభ్యపద్యముల నన్నిటిని ప్రత్యేకముగా నేరియొకకూర్పుఁజేసి వానికి ల్యాటిను భాషలోఁ గాఁబోలు, టీకవ్రాసి పెట్టుకొన్నాఁడు!

ఎట్టికాలమందైనను ఇతఁడిట్టి యవస్థలో నుండఁగా తలిదండ్రులుగాని తక్కిన బంధువులుగాని యోర్చియుండుట కష్టము. ఎప్పుడును వేశ్యలు, లసివిశాంద్రు, వొమ్మరి సానులు మొదలగు వారి సావాసముననుండి యున్న ద్రవ్యమంతయు వెచ్చపెట్టుచు, చేతలేనప్పుడు సుప్రసిద్ధచరిత్రముగల వేశ్యా

మాతల చేతి 'అర్ధచంద్ర ప్రయోగము' లనుభవించుచు చాల దుర్బల హృదయుండైన యితనికిట్లు త్రోవకుఁ దేవలయునా యని వారాలోచించి, వివాహముచేసినఁ గొంతమేలుగానుండునని తలఁచి యట్లు చేసిరి కాఁబోలు. సంపన్నుల యింటి వాఁడు గావున నితనికి అట్టివంశమందే జనించిన సౌభాగ్యవతి యొకతె ముడిపడి యుండును. ఇదివఱకు వేశ్యాప్రియత్వముచే పలు కష్టములు పడినవాఁడు గావునను, వారిన్నియు 'పూఁతమెఱుంగుఁబంటి వలపు'లేకాని పశుప్రవృత్తిలో హార్దమైన స్నేహము లేదని యెఱిఁగినవాఁడు గావునను, ఆ త్రోవ యొక్కమాఱు చాలించి, తనధర్మపత్నియగు నామెపై ప్రేమనంతయు నిలిపినాఁడు. ఏపనియు అరవాయితో చేయు స్వభావముగలవాఁడు కాఁడు గావున ఎప్పుడును ఆమెను ఐదలి యుండ నేరనంత ముగ్ధుఁడైవాఁడు.

> " ఆ. తుంట వింటివాని తూఁపులఘాతకు
> మింటిమంటి నడుమ మిడుకఁదరమె?
> ఇంటియాలివిడిచి యెట్లుండవచ్చురా!" (౧౯౫౨)

ఇదియేదో సందర్భమున గ్రామాంతరమునకుఁ బోవుటచేఁ గాఁబోలు నొంటిగా నుండవలసిరాఁగా నప్పుడు చెప్పిన పద్యమై యుండును. క్రొత్త ధర్మపత్ని కూరిమిమగఁడైన యీకాలమందే యితఁడిట్లు నిర్ణయించుకొనెను.

> " ఆ. ఇంటియాలి విడిచి యిలజారకాంతల
> వెంటఁదిరుగు వాఁడు వెఱ్ఱివాఁడు,
> పంటచేను విడిచి పరిగె లేరినయట్లు" (౩౫౯)

కాని యీవివాహము సుఖముగా పరిణమింపలేదు. కారణము స్పష్టమే. నవవధువు నవవరుని నభిలషించును. ఆమెను వేమన వరియించి యుండెనేమో కాని యామెమాత్రము ఇతనిని తానై వరించియుండదు. అది తొంబది పాళ్ళు ఇరుప్రక్కల పెద్దల యేర్పాటు. కావున భర్త యిప్పుడు

తనయెడల నెంతవిశ్వాసముతో వర్తించినను అతని మొదటినడవడిని ఇరుగుపొరుగుల 'సఖీమణులు' తప్పక యామెకు వన్నెపెట్టి చెప్పియుందురు. అతనికి ప్రీతిపాత్రమై యుండిన యే 'సంతబసివి'నో చూపి, 'అదిగో! నీ లెక్కలేని యక్కలలో నొక్కతె' యని వేళాకోళము చేసి యుందురు. ఏమియు నెఱుఁగని వారి విషయముననే వేడుకకో వెక్కసమునకో యిట్టి కథలనల్లి సంసారములు ధ్వంసముచేయువారెందఱో కలరు. అట్టుండ వేమనవంటి వాని విషయమున వడుగవలెనా? పాపము, ముగ్ధయగు నామె 'యిట్టివానికి నన్నుఁ గట్టిరిగదా' యని ఏడ్చి, ఎట్లైనను అతనికి తాను లోఁగి యుండక తనయాజ్ఞలో నతనినుంచి యిల్లు కడప దాఁటనీక చేయవలెనని, వారిబోధనలప్రకారము యత్నించియుండును. ఎత్తిపొడుపుమాటలు, బొమముడులు, అనాదరణములు, మానముద్రలు మొదలగు అస్త్రశస్త్రము లెన్నియో యామె ప్రయోగించియుండును. ఇఁక వేమన్న పుట్టుకతో అగ్గిరాముఁడు! క్రొత్తపెండ్లికొడుకునకు ఇవన్నియు అలంకారముగానే తోఁపవచ్చునుగాని వేమన్న యివన్నియు ననుభవించి యెఱిఁగిన ప్రాఁతకాఁపు. అక్కడ సౌఖ్యములేదని యిక్కడనది గలదని యాశతో పెండ్లాడిన వాఁడేకాని వేఱుకాదు. మఱియు ఆమెకితని యందెట్టి సందేహముగలదో యితనికామెయందును అట్టి సందేహమే కలదు. అనఁగా నామెయందు దోషముండెనని కాదు. ఉండవచ్చునని కాని కలుగవచ్చునని కాని వేమన్నకు సందేహముగలదన్నమాట. మొదటినుండి స్త్రీని కేవల భోగ్యవస్తువుగా మాత్రము భావించి, వారికి వేఱు తమకు వేఱుగా శాస్త్రములు వ్రాసుకొన్నవారి గుంపులోనే యితఁడును పెరిగినవాఁడు; కాఁబట్టి,

" ఆ. వరుఁడు చక్కనైన వజ్రాలగని యైన
తరుణి మెఱుపువంటి తత్త్వమున్న
అన్యపురుషవాంఛ ఆఁడుదానికినుండు..." (౩౮౨౨)

అని చిన్ననాఁటినుండియే యితనికుపదేశము జరిగినది. గనుకనే భర్త భార్యను స్వాధీనమందుంచుకొనవలెననియు, దానికి స్వాతంత్ర్య మీయరాదనియు నితఁడు దృఢముగా నమ్మినవాఁడు.

"ఆ. మాట వినని యాలు మగనికి మరగాలు." (౩౦౭)

"ఆ. ఆలు మగని మాట కడ్డంబువచ్చెనా
ఆలుగాదు నుదుటి వ్రాలు గాని
అట్టియాలి విడిచి యడవినుండుట మేలు..." (౩౧౧)

"ఆ. కావవలయు మగఁడు కాంతనెల్లప్పుడు
కావలేని నాఁడు చావవలయు !
కాఁపు లేనిదాని కాఁపురమగడురా..." (౧౦౯౨)

యని యితని బోధ. అట్లగుటచే, ఇట్లు తనయందు గౌరవములేని—

"ఆ. ఆలి వంచలేక యధమత్వమున నుండి
వెనుకవంతుననుట వెఱ్ఱితనము
చెట్టుముదరనిచ్చి చిదిమినఁ బోవునా..." (౩౦౧)

అని నిర్ణయించి, ఇతఁడామెను ఇల్లుకదలనీక, ఇతరులను కన్నెత్తి, చూడనీక, తనమాట కడ్డమాడనీక, దండింపమొదలుపెట్టెను. ఇక ఆమె మాత్రము రెడ్డి కూఁతురు గాదా! ఇతని రక్తమునందున్నంత వేఁడి, స్వాభిమానము, ఆమె రక్తమునందునుగలదు గదా. కావున మాచినన్నాళ్ళును చూచి తుదకు నిర్లక్ష్యముచేసి ప్రతిఘటించి నిలచినది. ఇట్లీరెడ్డిరెడ్డిసానుల స్వాభిమానకలహములో ఉన్నయాయింత ప్రణయమును పటాపంచలైనది. వేమన్న కిల్లు నరకప్రాయమైనది. ప్రభుత్వముచేయవలసిన రెడ్లవంశమువాఁడు; అట్టివానికి తనభార్యయే యెదిరించి నిలిచిన పౌరుషమునకంతకంటె హాని కలదా? మాటయెత్తిన వెంటనే యతని భార్య,

"ఆ. వాడకుఱికి తిట్టు వలదన్న మొఱఁబెట్టు
ముందుమగని దిట్టు ముసుకుఁ బెట్టు,
గడుసురాలు మగని గంపఁ బెట్టున్నరా..." (౩౪౪౬)

కనుకనే "యిట్టి యాలితోడ నెట్లు వేగింతురా!' (3౪౪౫) దేవుఁడా" యని వేమన్న విసిగి వేసరినాఁడు. సహజముగా హింసాదులను సహించు స్వభావము గలవాఁడు కాఁడుగావున, ఇట్టి పనికిరానిభార్య నొక మాఱు గొంతుపిసికి చంపిపాఱవైచి యింకొకతెను పెండ్లాడుదమను రాక్షసకృత్యమునకు చొరఁగలవాఁడు కాఁడయ్యెను. మీఁదుమిక్కిలి తానే 'చావవలయు' నని తలచిన మానశాలి!

"ఆ. భావమరసి తన్ను భార్య సేవించిన
ఇంటికైన నగును ఈశ్వరుండు
అదియులేక బ్రతుకుటధముముభువిలోన..." (౩౮౪౧)

ఈ యవస్థలోనే తనయదృష్టమునుగూర్చి యిట్లుదీనముగా విలపించెను.—

"ఆ. సుఖసుఖాన నేను సుగుణుఁడై యుండఁగా
నన్నుఁబెండ్లియాడ నయముఁజెప్పి
దీని గూర్చిన విధి నేనేమియందును"... (3౮౦౨)

అనునదేమి? 'తప్పులెన్నువారు తమతప్పులెఱుఁగరు' (౧౭౯౯) అను తనన్యాయమును తనకే యన్వయించుకొని నోరుమూసికొని యుండుట తప్పు! అపరాధము స్వయఁకృతము! అనుభవమే ప్రతీకారము.

ఈభార్యయందితనికిఁగలిగిన సంతానముగూడ సుఖకరముగా పరిణమించి నట్లు కానము. తల్లిదండ్రులకుఁ గల యిట్టి యనుకూలదాంపత్యమందు పుట్టినబిడ్డలగతిని విచారించువారెవరు? వారు స్వేచ్ఛగాఁ బెరిగిరి. స్వేచ్ఛగా వర్తించిరి. ఇట్టిసంతానమును గూర్చిన పద్యమొకటి.—

"క. ఎండిన మ్రానొకటడవిని
నుండిన నంటగ్ని పుట్టి యూడ్చును జెట్లన్
దండి గలవంశ మెల్లను
చండాలుండొకఁడు పుట్టి చదుపును వేమా" (౬౨౪)

ఇట్లు వేమనకు,

" ఆ. సుగుణవంతురాలు సుదతియై యుండిన
బుద్ధిమంతులగుచుఁ బుత్రులొప్ప
స్వర్గమేటికయ్య సంసారికింకను... " (౩౯౦౩)

అని పడిన పేరాసలన్నియు వమ్మై పోయినవి. ఇందుకుఁ దోడు వేశ్యాప్రియత్వపు మహత్తుచేత ఆ స్త్రీయరిగిపోఁగా, పేదఱికముగూడ ననుభవించినట్లు గానవచ్చుచున్నది. ఇదివఱకును తన్నాశ్రయించి తనయెడ భయభక్తి స్నేహములు చూపినవారెల్ల నితనిసహవాసము వదలుటయే కాక వేళాకోళము గూడ చేసినట్లున్నది.

" ఆ. కుడువఁ గూడులేక కూడఁ బెట్టఁగలేక
విడువ ముడుపులేక గడనలేక
నడవసాఁగియున్న నడపీనుఁగందురు... " (౧౧౩౫)

ఇతరులు తన్నేమన్నను మానెను గాని యింటిలోనే,

" ఆ. కూలి నాలిచేసి గుల్లాముపనిచేసి
తెచ్చి పెట్టెనేని మెచ్చునాలు,
చిక్కుపడ్డ వేళ చీకాకు పఱచురా... " (౧౧౬౩)

" ఆ. ధనములేమి సుతులు తప్పులనిడుదురు
ధనములేమిఁ బత్ని తాఁక రాదు... " (౨౧౧౪)

కాఁబట్టి,

" ఆ. ధనము లేమి యనెడు దావానలంబది
తన్నుఁ జెఱుచు మీఱి దాఁపుఁ జెఱుచు,
ధనములేమి మదిని తలఁపనె పాపంబు... "... (౨౧౧౩)

అని వేమన్న విసిఁగి పోయినాఁడు. తనకొడుకులేమియుఁబనికి రాక పోయిరి. యోగ్యులగు పుత్రులను గన్నవారిని జూచి యిట్లు పేరాసపడెను:-

" ఆ. ధనము లేని పేద తండ్రి గర్భంబున
భాగ్యపురుషుఁ డొకఁడు పరఁగఁ బుట్టి,

బహుళ ధనముఁ గూర్చి భద్రమార్గంబున
పరులకుపకరించి ప్రబలు వేమ " (౨౧౧౧)

వేమనకీకాలమునకు ధనము స్వార్థముకొఱకను భావము నశించినది. జన్మమెత్తినందులకు గతిలేని వారిని పోషించి యుపకరించుట పరమార్థమని తెల్పుకొన్నాఁడు. తనకాలమందలి స్వతంత్రులగు నిరంకుశప్రభువులు, రెడ్లు, పాళెయగాండ్రు, పరదేశీయులగు మహారాష్ట్రులు మొదలగువారు, ధనముకొఱకై,

" ఆ. పెక్కుజనులఁ గొట్టి పేదల వధియించి
డొక్కకొఱకు నూళ్ళు దొంగిలించి " (౨౫౯౪)

చేసిన యల్లకల్లోలమును చూచినాఁడు. క్షామడామరముల దాడిని కనుఁగొన్నాఁడు. నిలువ నీడలేక, కడుపునకు కడిలేక, ఉన్నచోటువిడిచి యూరూరు దిరుగుచు మలమలమాఁడువారినెందఱినోయెదుర్కొనినాఁడు. చేతనైనంత వఱకు నట్టివారిని రక్షించుట తనధర్మమని తోఁచినది. అన్నదానమునకు మించిన దానము లేదని తెలిసినది.

" ఆ. ఆఁకలన్న వాని కన్నంబుఁ బెట్టిన
హరుని కర్పితముగ నారగించు " (౨౦౯)

కనుక పేదలసేవయే పెరుమాళ్ళసేవ. ఇఁక తనకాలమందలి ధనికులు కేవలము కుక్షింభరులై, లోభులై, పరదుఃఖదుఃఖిత్వములేక నిర్దయులై యుండిరి. మఱికొందఱు విషయపరాధీనులై దుర్వ్యయముల పాలయి యుండిరి. ఇట్టి వారిని జూచి,

" ఆ. ఆఁకలి గొని వచ్చినని పరదేశికి
పట్టెఁడన్నమైనఁ బెట్టలేఁడు.
లంజెదాని కొడుకు లంజల కిచ్చురా... " (౨౧౦)

అని యసహ్యపడినాఁడు. "ధనము వెంటరాదుధర్మంబు సేయరో" (౨౧౦౮) యని గొంతెత్తియఱచి, ప్రార్థించి, తిట్టినాఁడు. కాని వినువారు లేరైరి. వారి కిచ్చినట్లు ధనము బ్రహ్మ తనకేల యియ్యఁడని కొదవపడి

"ఆ. విత్తమొకరి కిచ్చి వితరణగుణమును
చిత్తమొకరి కిచ్చి చెఱిచినాఁడు.
బ్రహ్మచేత లచ్చి పాడైన చేతలు..." (౩౪౯-౮)
"ఆ. ఉదధిలోని నీళ్ళు ఉప్పులుగాఁ జేసె
పసిఁడి గబ్బువాని పిసినిఁ జేసె
బ్రహ్మదేవుచేత పవడైన చేతరా..." (ఓ. వై. ౧౩-౩-౩౯)

అని యానిర్హేతుకబ్రహ్మలోకవషట్కారము వేసినాఁడు; కాని తనకెంత బీదతికమైనను,

"ఆ. అరయు నాస్తి యనక యడ్డమాటాడక
తట్టుపడక మదిని తన్నుకొనక
తనది గాదనుకొని తాఁబెట్టినది పెట్టు..." (౧౫౬)

అని నిర్ణయించుకొనెను. అందును ఎంతక్షామమైనను ఎంగిలియన్న మితరులకుఁబెట్టిన కుక్కలై పుట్టుదురని తలఁచినవాఁడు (౬౩౯) కాని యిందులో నొకకష్టము. 'ఇచ్చేవానిని చూస్తే చచ్చేవాడునులేడు' నను శాస్త్రీయ సత్యములలో సత్యము. బిచ్చగాండ్ర బిడియములేదు సరిగదా దయా దాక్షిణ్యములును సున్న.

"బిభర్తు భృత్యాన్ ధనికో దత్తాం వా దేయ మర్థిషు
యావద్యాచక సాధర్మ్యం తావల్లోకో నమృష్యతి"*
(నీలకంఠ దీక్షితుని కలివిడంబనము. ప. ౬౯.)

అన్నట్లు, తమవలె దాతయు బిచ్చగాఁడగువఱకును యాచకులకు తృప్తిలేదు. ఇంతమాత్రము వేమన్నగారి దానమువాసన తగిలినఁ జాలును, దేశములోని వారందఱును, కలవారును లేనివారును, ఇతనివంటయింట నే వచ్చి కూర్చుండి కాపురము చేయుదురు ! ఇఁక నింటిలోని యా పెనమాచారము మన మెఱుఁగుదుము. ఇంకను వినుఁడు.—

---

* ధనికుఁడు భృత్యుల నెంత పోషించినను, అడిగినవారి కెంత యిచ్చినను, యాచకుల తోడ నతఁడును సమానుఁడగువఱకును జనులు ఓర్చి యూరకుండరు ;

"ఆ. భాగ్యవంతురాలు పరుల యాఁకలిదప్పి
తెలిసి పెట్టనేర్చు తీర్పనేర్చు;
తనదు దుష్టభార్య తనయాఁకలినె కాని
పరుల యాఁక లెఱుఁగ దరయ వేమ" (౨౮౩౩)

ఈయవస్థలో ఈయతిథిపూజకుఁ గావలసిన ద్రవ్యమెందుండి వచ్చును? ఊరక యింటఁగూర్చున్న జరుగదని సంపాదనకుఁ బ్రయత్నించి కొన్నాళ్ళెవఁడో యొకరాజును కొలిచి చూచెను. కాని యాకాలపుసామాన్యరాజులసమాచారము వేఱుగా చెప్పఁబనిలేదు. మఱియు ఈవట్టి వెచ్చగానికి వలసినంత జీతమిచ్చిన, వారికితఁడు చేయఁగలిగిన సేవమాత్రమేమియున్నది? కత్తిఁ బట్టియుద్ధముచేయు నేర్పున్నట్లు తోఁపదు. ఇఁక వారితో నిచ్చకాలాడి వారిని ఇంద్రచంద్రులని పొగడఁగల యోర్పును ఇతనికి లేదు. కోపము వచ్చినచో పద్యాలతో తిట్టఁగలఁడంతే. తుదకదియే జరిగినది.—

"ఆ. ఎఱుక లేని దొరల సెన్నాళ్ళు కొలిచిన
బ్రదుకు లేదు వట్టిభ్రాంతి గాని
గొడ్డుటావు పాలు గోఁకితే చేపునా?..." (౬౯౧)

అనియొకమాటికాతంటావదలించుకొన్నాఁడు. కానియుంఛమార్గము? మానమర్యాదలు వదలి ధనవంతులను యాచించి సంపాదింపఁ బ్రయత్నించెను. కాని యిచ్చువాఁడెవఁడు? తుదకు వారికిని రెండు ఆశీర్వాదములు:—

"ఆ. కండ లెల్లఁగోయఁ గానీయఁజాలని
బండలోభి కాసపడినఁ గలదె?
కొండక్రిందఁ బసిఁడిగోరిన చందంబు..." (౮౬౭)

"క. మృగములు మృగముల నడుగవు
తగనడుగవు పక్షిజాతి తనసరివానిన్
మగవాఁడడిగిన నీయని
మగవాఁడా మగువగాక మహిలో వేమా!" (౩౨౩౨)

ఎందైన ఒకరిద్దఱికిచ్చు బుద్ధియున్నను వారు దుర్మంత్రులచేతికీలు బొమ్మలు.

"ఆ. ఇచ్చువానిచెంత నీయనివాఁడున్న
చచ్చుఁగాని యీవిసాఁగ నీఁడు,
కల్పతరువు క్రింద గచ్చచెట్టున్నట్లు..." (౩౮౭)

వేమన్న రోసినాఁడు. కాని కష్టపడువారిని జూచి మొగము త్రిప్పుకొనిపోవు స్వభావమతనికి సాధ్యముగాదు గావున, అడిగినవారి కప్పుడు తన వద్ద నేముండినను, ఎవరిదైనను, గమనింపక వెచ్చపెట్ట మొదలిడెను.

"ఆ. ధైర్యయుతున కితరధనమైన నెదురేమి?
దానమిచ్చినపుడె తనకుఁ దక్కు,
ఎలమి మించుపనికి నెవరేమి సేయుదు
రడుగుదప్పఁ దప్పఁ బిడుగు వేమ" (౨౧౮౦)

అందుచే సన్మార్గమున పరార్థముగా వెచ్చింపని ధనవంతుని ధనమును వానియనుమతి లేక మనము సత్కార్యమునకై సెలవుచేసినను పాపము లేదని యతఁడు నమ్మెను! మఱియు నదియు నొకధైర్యకృత్యముగా నతనిరెడ్డి రక్తమునకుఁ దోఁచెను!

"ఆ. తనదు సొమ్ముఁజూడ దానమియ్యఁగ వచ్చు
నవని దొడ్డగాద దెవరికైన
అదరుబెదరు లేక యన్యుల సొమ్ముల
దానమిచ్చువాఁడు దాతవేమ." *

---

* 'దానమిచ్చుటేటి తగవో వేమ'యని వే-సూ. 'దానమివ్వరాదు ధరను వేమ'యని 'వేమన జ్ఞానమార్గపద్యములు.' కాని యిదే వ్రాఁతప్రతుల పాఠము. పద్యార్థపుధాటిని జూచినను ఇట్లేతోఁచును. బ్రౌనుదొర యీపాఠమునే యంగీకరించెను. కాని యీపద్యములు వేమన్నవిగావేమో యని సందేహించెను. (చూ. వావిళ్ళవారి బ్రౌనుప్రతి. పే. ౧౬౧.) కాని నాకా

వేమన యిట్టి యౌదార్యభ్రాంతి ప్రవాహములోఁబడి యింకను చాల దూరము పోయినాఁడేమో యని భయపడవలసి యున్నది. చూడుఁడు:—

"ఆ. ద్రోహబుద్ధినైన దొంగతికమునైన
సటలనైన సాహసమునైన
సంపదధికువలన సాధించి ధనమును
బడుగులకు నొసంగ బాగువేమ." (౨౧౯౪)

సత్కార్యసాధనకై దుష్కార్యముతో ద్రవ్యమార్జించినవారు, అరవలలో తిరుమంగయాళ్వారును, తెలుఁగులలో గోలకొండగోపన్నయు మనకు పరిచితులే. వేమన నిజముగా పైపద్యమున సూచింపఁబడిన దుర్మార్గమునకే చొచ్చియుండెనేని, అట్లు ద్రవ్యమార్జించి రాళ్ళురప్పలలోఁ బోసిగుడులు గట్టిన పైయిద్దఱకంటె, కూడులేక చచ్చువారిని పోషించుటకు వినియోగించిన యితనియందే యెక్కువ న్యాయమున్నదను కొనవలసియున్నది.

కాని, 'వేమనవంటివిశుద్ధహృదయునకు చాలనాళ్ళు ఇట్టిపనులు, గిట్టియుండుట యసాధ్యము. విశుద్ధహృదయమనఁగా దోషమే లేనిదనికాదు; కపటము, మోసము మొదలగునవి లేనిదనుట. తప్పోయొప్పో తలఁచినది తలఁచినట్లుగాఁ జెప్పి, చెప్పినట్లుగాఁ జేయు త్రికరణశుద్ధి గలవాఁడన్నమాట.

"ఆ. మాటలెల్ల కల్లమనసెల్ల దొంగయౌ
నేటి ప్రాణమింక నేటిబ్రదుకు!
మాటసత్యమైన మతిశతాయుష్యంబు..." (౩౦౨౬)

కనుక ఈమార్గముతో ద్రవ్యమార్జింప సాధ్యముగాదు. కాని తనది ప్రపంచసంసారము; పథము జరుగుట యెట్లు?

ఈసందర్భమునందే కాఁబోలు ఇతనికి చౌకలోహములను వెండిబంగారులుగా మార్చురసవాదవిద్యపై మనసు పోయినది. ఇనుము ఇత్తడి, రాగి,

---

సందేహము లేదు. ప్రాచీనులు దుర్మార్గుల ధనమునపహరించి సన్మార్గమందు వెచ్చపెట్టవచ్చునని, వలయునని, చెప్పిరి. చూ. మనుస్మృతి. ౧౧ అధ్యా. శ్లో. ౧౯.

మొదలగు లోహముల పాత్రము లెంత బీదసంసారమందైన నుండును. వాని నెల్ల బంగారుగా మార్పఁగల్గిన యెడల నీతిరిపెపు తంటాలుండవు కదా! ఇందుకై యితఁడు వాదగ్రంథములుకొన్ని చదివియుండును. ఏబైరాగులనో కంసాలులనో యాశ్రయించియుండును. ఎట్లును అనేకరసవాదయోగముల నితఁడు స్వయముగాచేసి చూచినాఁడు. ఇంతేకాదు, ఆవిద్యలో సిద్ధినిగూడ బొందినట్లున్నది. కాని 'యతఁడు సాధించిన సిద్ధిస్వరూపమెట్టిది? పైలోహములకు బంగారపుతూకము, వన్నె, మార్దవము మొదలగు గుణములన్నియు పూర్తిగావచ్చునట్లు చేయఁగల్గెనా? లేక వన్నెమాత్రము గలిగించి తాను వంచితుఁడై లోకమును వంచించెనా? యనుప్రశ్నలకు సమాధానమునేనీయఁ జాలను.

ఇఁక నీరసవాదవిద్యయే మిథ్యయని, మోసమని భావించి, వేమన యీపద్యములు వ్రాయ నేలేదని నమ్మి యానందముతో నుండువారు ధన్యులు. కాని నాకంతనెమ్మది లేదు. ఈవిషయమును బోధించు అనేకపద్యములలో వేమన్నయొక్క యనన్యసులభమైన శైలి ప్రతిపదమునందును తాండవమాడు చుండును.

"ఆ. బింబఫలములుండ బిగువైనరసముండ
పసిఁడి కొఱకు తిరిగి పాట్లుపడిరి;
సత్తువెచ్చఁజేసి సాధింపలేరొకో......" (౨౭౪౯)

"ఆ. ఇంగిలీక మహిమ హేమించనేరక
చిత్రపటము వ్రాసి చెఱిచినారు;
బొంతజెముడు పాలఁబొంగించ నేరరు..." (౩౩౯)

ఇత్యాదిపద్యములు వేమన్నవికావనువారిని, మఱలనొకమాఱు వేమన్న పద్యములన్ని చదివి యామాటచెప్పుఁడని వేఁడుచున్నాను. అసలీవిద్య మిథ్య యని యేలయనుకొనవలెను? పాశ్చాత్యశాస్త్రిములకిది తెలియదనియా? లేక మనలోనిప్పుడెవరునుచేసి చూపువారు లేరనియా? మొదటి పక్షమున

తూర్పువారితేఁగి పడమటివారెఱుఁగని విచిత్రవిద్యలు లేవా? ఈజిప్టు వారు వేలకొలఁదియేండ్లు పీనుఁగులను క్రుళ్ళిపోకుండ భద్రముగా పెట్టెలలో దాఁచియున్నారే పాశ్చాత్త్యులకు దాని రహస్యమర్థమైనదా? మనలో సామాన్యయోగులు నిరాధారముగ నంతరిక్షమందు నిలుతురే (ఇది నేను ప్రత్యక్షముగాఁ జూచినది) యది యే పాశ్చాత్త్యశారీరకశాస్త్రి ప్రకారము సాధింపవచ్చును? కరఁగిననీసము కాలకూటవిషము మొదలగు పదార్థములను గిన్నెలకొలఁది గటగటత్రాగి జీర్ణించుకొన్న 'స్వామినీతారామ్‌జీ' యను అద్భుతశక్తిగలవాఁ డిప్పుడును ఉన్నాఁడు గదా; వేలకొలఁది జీతములను దిను పాశ్చాత్త్యవైద్యులు, ఏదీదాని రహస్యమును బైటఁబెట్టనిండు! ఇఁక మనలో వట్టిశాస్త్రములు చెప్పువారే కాని చేసి చూపువారు ఇప్పుడు లేరనుట చాలవఱకు సత్యము. అది యిప్పటి మనసర్వదరిద్రావస్థ. కాని యిదియొక రసవాదమందేనా? గోమతేశ్వరునివంటి అఱువది యడుగుల యెత్తుగల యేక శిలావిగ్రహమును దీర్పఁగలవారు మనలోనేఁడున్నారా? చుట్టుప్రక్కల నామడలకొలఁది చూచినను అఱచేతి వెడల్పురాయి దొరకక, బట్టలుతుకుట కుఁగూడ చెక్కపలకల నుపయోగింపవలసిన దేశమందు, శ్రీరంగపుదేవళము వంటి విచిత్రవిశాలశిలామయమైన మహోన్నతమందిరమును మనప్రాచీనులు నిర్మించిరిగదా, నేఁటిమనకు కలలోనైన నాశక్తి సాధ్యమనితోఁచునా? ఈకారణముచేత పైఁజెప్పినవన్నియు మనప్రాచీనులు చేసినవి కావని తలఁప లేము.

ఇఁక నీవిద్య సత్యమని చెప్పుటకు నీకేమి యాధారమందువేమో, సత్యమని నేను జెప్పలేదు; సత్యము కావచ్చునన్నాను. కారణము ఈస్వర్ణ వాద యోగములను దెలుపు అసంఖ్య గ్రంథములుండుటయే. వానిని వ్రాసిన వారందఱును వంచకులని కాని, భ్రాంతులని కానిచెప్పఁ జొచ్చుట సాహసము. నాకంతటిధైర్యము లేదు. ఇదిగాక ఈవిద్యను సాధించుటకై అనేక సంవత్సరములు వ్యయప్రయాసములకు లోనై కొంతవఱకు దాని మర్మముల

నెఱిఁగినవారు—పూర్తిగా దానినితాము సాధింపలేకున్నను, సాధించినవారు ప్రత్యక్షముగా నిస్సంశయముగా రసము మొదలగు వానిని బంగారముగా మార్పఁగా కన్నులారఁ జూచినవారు—కపటవంచనాదులులేని నిష్కల్మష చిత్తులు—అగుకొందఱిని నేనెఱుఁగుదును. కావున యిప్పటి పాశ్చాత్త్యుల యజ్ఞానముగాని, మనయజ్ఞానముగాని ప్రాచీనులయజ్ఞానమును స్థాపించుటకు చాలవనినామనవి. ఇట్టి సందిగ్ధవిషయములలో లేదనుకొనుటకన్న ఉండవచ్చు ననుకొనుటయే యుత్తమమార్గము.

మఱియు ఇందఱు ఆధునికరసాయనశాస్త్రిజ్ఞులలో నల్లవారైనను తెల్లవారైనను ఎవరుగాని, పాశ్చాత్త్యుల సిద్ధాంతముల ప్రకారము, ఆగురువుల యుపదేశముప్రకారము, వారిపద్ధతులనే యవలంబించి లక్షలకొలఁది వెచ్చించి పదార్థపరీక్షలుచేయుచున్నారే కాని, ఇట్టి యోగములను చక్కఁగాఁదెలిసికొని పరీక్షించి సత్యమును బైలుపఱుపవలెనని పరిశ్రమించువారేరి? పాశ్చాత్త్యపద్ధతులకై దిక్కుదశలేక కోట్లకొలఁదివెచ్చించు 'తాతా ఇన్స్టిట్యూటు' వంటిశాస్త్రిపరిషత్తువారిట్టివిషయములకై యేలప్రవేశించి పనిచేయరాదు? ఇట్టి విషయములను మనవారివద్దనుండి తెలిసికొనుట చాలకష్టమనియు, సామాన్యముగా వారుచెప్పరనియు నేనెఱుఁగుదును. అర్థముకాని యప్రయోజకములైన మనవారి సంప్రదాయములలో నిదియొకటి. మనశాస్త్రములకు పట్టినపెద్దచీడపురుగది. కాని సత్యాన్వేషకులని పేరుపెట్టుకొన్నవారిట్టి విఘ్నములనెదుర్కొన లేక పోవుట, అదికారణముగా అసలేలేదనిచెప్పి యజ్ఞానానంద మనుభవించుట, క్షమింపరాని దోషములు. ఇట్టివారి పేఁడి మాటలకు మందొకటే, ఉదాసీనము.

మఱికొందఱీరసవాదపద్యములకు వేఱువిధముగా అపార్థములుచేయుదురు. ఈ క్రింది పద్యము వినుఁడు;—

"ఆ. ఉప్పు చింతపండు నూరిలో నుండఁగా
కరువదేల వచ్చె కాపులార
తాళకంబెఱుఁగరొ తగరంబు నెఱుఁగరో...." (४३౬)

దీనికి రసవాదజ్ఞు లీకరీతిగా అర్థము చెప్పిరి. " తాళకము అగ్గికి నిలువని వస్తువు. దానికి అగ్నిజయమును గల్గించి భస్మముఁ జేసిన నది స్వర్ణయోగసాధనములలో ముఖ్యవస్తువగును. ఈ పద్యమందా భస్మీకరణ మార్గము చెప్పఁబడినది. తాళకము తగరపురేకులో చుట్టి పెట్టి మీఁద చింత పండు మెత్తి క్రింద మీఁదనుప్పుపోసి పుటమువేసిన అది భస్మమగును. తరువాత దానిని ఇతరలోహములతో చేర్చి పుటము వేసిన బంగారు సులభముగా నగును. " కాని యీ సులభ విషయమే రహస్యమట ! దాని నెఱుఁగుటయే కష్టమఁట ! కాని, తాళకమును తగరమును, ఉప్పుచింతపండ్లతో చేర్చి చారో కూరయో చేయు (క్రొత్తపాకశాస్త్రి) మర్మమొకటి తెలియు వఱకును, పై పద్యమునకు మీఁదఁజెప్పిన యర్థమువంటిదేదో కలదని మన మందఱంగీకరింపవలసియున్నది గదా. కాని ఈవాదవిద్యలో నమ్మకము లేకయో, ఉన్నను హిందువులీవిద్యను నేర్చియుండరనుసూహ చేతనో, నేర్చియుండినను వేమన్నవంటివిరాగికీవిద్యయందు దాశ కాని ఆసక్తికాని యుండదని తలఁచియో, బ్రౌనుదొర ఈ పద్యమున కొక విచిత్ర విపరీత వ్యాఖ్య చేసెను. ప్రతిపదార్థము తొలుత వ్రాసి తరువాత,

" That is, I advise you to poison yourselves either with natural poisons or with immoderate quantities of salt or tamarind acid " " అనఁగా మీరు (కరవువచ్చినపుడు) సహజములైన విషములను గాని, లేక మితిమీఱి ఉప్పును చింతపండుపులుసును గాని భక్షించి ప్రాణములు వదలుఁడు " అని వేమన్న క్షామమునకు చావును మందుగా హితోపదేశము చేసెనని భావము వ్రాసెను !*

ఇఁక వేమన పద్యములన్నిటి యందును వేదాంతార్థము కలదను కొని మనవారొకరు వ్రాసిన వ్యాఖ్య మచ్చుకు:—

---

* (ఓ. లై. ఈ ప్రతినంబరు గుర్తు వేయమఱచితిని)

"దీనికి రహస్యార్థముగలదు:—ఎట్లనగా ఉప్పు నీళ్ళలో వేసిన యెడల (అనఁగా అది పుట్టుచోట) ఎట్లు కరిగి పోవునో అట్లే యీశరీరము నశించి పోవును. చింతపండు ఎట్లు పైజెరడున్ను లోపలిగింజయున్ను పండును అంటుకొనియు అంటుకొనకయు నున్నదో అట్లే సంసారములో నుండువాఁడును భార్యాపుత్రాదుల యెడ అంటి అంటక యుండవలయును. తాళకంబు నిప్పులో వేసినయెడల ఎట్లు మాయమై పొగగా పోవునో అట్లే ఈ శరీరమును నిప్పులో వేసినయెడల కాలిపోవును. తగరమెట్లు భూమిలో వేసినయెడల ఉన్నతావు తెలియక నశించిపోవునో అట్లే ఈశరీరమును నశించి పోవును. కాబట్టి మీరు దీనినంతయు చూచుచుండియు దుర్భిక్షము సంభవించెనని దుఃఖించ వలదని భావము. ఇంతే యీపద్యార్థముగాని బంగారము చేయుటకై చెప్పినట్లు భ్రమపడ గూడదు"*

ఇన్ని తొందఱలేల? వేమనగూడ నొకానొక కాలమందు దీని నమ్మియుండెనేమో పోనిమ్మనుకొనిన యెడల ప్రపంచము మునిఁగిపోవునా! పోనిండు. ఈసందర్భమున ఇటీవల జర్మనీలోనో జపానుదేశమందో యెవఁడో శాస్త్రజ్ఞుఁడు రసమును బంగారముగా మార్పఁగలిగినాఁడని పత్రికలలో నెల్ల ప్రకటింపఁ బడినవిషయము మీజ్ఞప్తికిఁ దెచ్చుచున్నాఁడను. అది యసత్యమని మరలఁగొన్నిపత్రికలలో ప్రకటింపఁ బడెననియు నామిత్రులొకరు చెప్పిరి. ఇది యసత్యమని దృఢముగానమ్మి మనమే నెమ్మదిగా నున్నాము గాని, పరదేశమువారింకను ఈ విషయమై కష్టపడుచునే యున్నారు. ఇంతలోనే యెప్పుడో దీని తత్త్వము వారిశంఖములోఁ బడిరాఁగా అప్పుడా తీర్థమును మనము భక్తితో నెత్తిపై ప్రోక్షించికొని పవిత్రుల మగుదుము! అదియట్లుండె.

రసవాదములో పరిశ్రమించిన వారికి వైద్యము సహజముగాలభించును. 'వాదభ్రష్టో వైద్యశ్రేష్ఠః' అను మాట విూరెఱుఁగుదురు. అట్లే వేమనకును కొంత వైద్యము వచ్చినట్లున్నది. కుక్కకఱచినందుకితని చికిత్స.—

---

* (వేదాంతసిద్ధాంతము. పు. ౬౧)

"ఆ. కుక్కగఱచె నేని కూయనీయక పట్టి
ప్రక్కవిఱుఁగఁదన్ని పండఁబెట్టి
నిమ్మకాయఁ దెచ్చి నెత్తిన రుద్దిన
కుక్కవిషము దిగును కుదురు వేమ" (౧౧౧౬)

ఈ చికిత్సను దప్పించుకొనుటకైనను నాకెప్పుడును కుక్క కఱవ కుండ భైరవుని ప్రార్థింప వలసియున్నది! ఇదిగాక,

"ఘోరమి క్రొత్తయైన భుక్తులు క్రొత్తలా" (౬౩౪)

"అంట నీయకళని వెంటఁదిరుగు" (౬౬౬)

యను నిట్టి కొన్ని మాటలచే వేమనకు కొంచెము జోస్యమును తెలిసి నట్లున్నది. కాని యంతలోనే "జ్యోతిషము జనముల నీతులు దప్పించు" (౨౭౧౮) ననుకొని చాలించుకొన్నాడు.

ఈ రసవాదవిద్య నేర్చి వేమన్న యెంతయో సంపన్నుఁడయ్యెనని యూహింప వీలులేదు. ఈ విద్యముఖ్యముగా విరక్తులగు బైరాగులవద్ద నుండును. దీనికొఱకై వేమన్న మొదలు కంసాలి వారిని గూడ నాశ్రయించి నట్లున్నది. వారు దొంగలని యెవ్వరోతిట్టఁగా నిట్లు వాదించెను:—

"ఆ. కల్లలాడుచురిల కంసాలి దొంగని
అతని సొమ్ముకెట్లు అతఁడు దొంగ?
మన్నుబంగరుగను మాఱిచేసిపెట్టఁడా? ..." (౯౫౧)

కాని యితఁ డాశ్రయించిన కంసాలిగురువు, సామాన్యముగ నిట్టి రసవాదగురువులవలె, తుదకు 'దగా' చేసెనేమో. కావున కోపించి, విసిగి, "కంసలికిని మించు కడజాతిలేదయా' (౩౧౯౪) యని యాకులమునకే యొక తిట్టుతిట్టి తరువాత బైరాగుల నాశ్రయించెను గాఁబోలును. ఇతనికి గురువనఁబడు 'లంబికాశివయోగి' యీతెగవాఁడే యనుకొనుచున్నాను. వీరిసేవచే వాదము వైద్యము వచ్చుటకు తోడు, వీరిసహవాసము వేమన్న జీవితమందే గొప్పమార్పును గలిగించినది. దానినిగూర్చి ముందువిన్నవింతును.

శ్రీః

నాలుగవ యుపన్యాసము.

వేమన కాలమందలి మతధర్మము లస్థితి.

వేమనకు ఇంటిసంసారమునందు కలిగియుండవచ్చునట్టి పరిణామములను కొన్ని యిదివఱలో నూహించితిమి. దీనికన్నను పెద్దసంసారమొకటున్నది; సంఘము. ఆలుమగల కలహము, బిడ్డల నిష్ప్రయోజకత్వము, దారిద్ర్యము—మొదలగునవెన్ని యుండినను వేమనవంటివాని యొక్క మనసు అంతగా చెదరియుండదు. అరాచకము, అజ్ఞానము, స్వార్థపరత, వంచన, మొదలగు నన్యాయములచే తనకాలపు సంఘము పడుచున్న యవస్థ వేమనను 'ఇంటిలోనిపోరు' కన్న ఎక్కువగా కలఁతపెట్టినది.

నాలుగు పురుషార్థములలో ఇప్పటి సాంఘికరాజకీయపరిణామములను గలిగించు ప్రధానశక్తి కామసాధకమగు నర్థము. ప్రాచీనసంఘమును రాజ్యమును ముప్పుత్రిప్పలఁ బెట్టినది మోక్షసాధకమగు ధర్మము. అనఁగా, ఇహలోక సౌఖ్యకాముకులై దానిని సాధించు నర్థమును సంపాదించుట, తన్మూలమున సంఘమును బలవంతముగాఁ జేసికొని రాజకీయస్వాతంత్ర్యమును సాధించుట, ఇప్పటిమనపరాయణము. మోక్షధర్మములచింతయెవరో కొందఱు వ్యక్తులను కలఁతపెట్ట వచ్చును గాని మొత్తము మీఁద మనము కాముకులమగు ఆర్థికులము. ప్రాచీనులలో నిట్లుగాక మోక్షధర్మములను గూర్చిన సంస్కారము చిన్ననాఁటినుండి ప్రజలకు బోధింపఁబడుటచే వారి కార్యాకార్యములను అదే నిర్ణయించుచుండెను.

అనఁగా నిప్పటివారందఱును అధార్మికులైన బద్ధులని కాని, ప్రాచీను లందఱును ముక్తులగు ధర్మావతారులని కాని చెప్పరాలేదు. మఱియు ఇప్పటి మనమందఱును కుబేరులము మన్మథులమునై, వారందఱు బికారి సన్యాసులు గానుండి రనియుఁ జెప్పుట నాయభిప్రాయము కాదు. పంచేంద్రియములును హృదయమును వారివలె మనకున్నవి. మనవలె వారికినుండినవి. కావున ఇహలోకమందలి సుఖస్వాతంత్ర్యములందాశ కాని, ఇందలిబంధముల నుండి తప్పించుకొనవలెనను కోరిక గాని యిరువురికిని సమానమే. అప్పటి ధర్మమెంత మంచి చెడ్డలను జేసినదో యిప్పటియర్థమును అంతే చేయు చున్నది. ధర్మబుద్ధితో సర్వశక్తులను వెచ్చించి సత్రములు సోపానములు, చెఱువులు, కాల్వలు, మొదలగునవి నిర్మించి పరోపకారముతో జన్మము సార్థకము చేసికొనిన త్యాగశీలులు వారిలోఁగలరు. ధర్మభ్రాంతితో జను లను హింసించి, చంపి, దోచి, దొమ్మిచేసినవారును వారిలో నుండిరి. అహో రాత్రమును అర్థార్జనచేసి ప్రజాభివృద్ధికై యంతయు వెచ్చించువారు నేఁడును గలరు. అక్షరలక్షలిచ్చినాఁడని చెప్పఁబడు భోజరాజుకన్న అణ్ణామలై చెట్టిగారేమిటఁదక్కువ? ఇట్లే ద్రవ్యలోభముచే ఇతరులను వశపఱుచుకొని నిర్గతికులనుగాఁజేసి వారిజాతినీతిజీవనములను ధ్వంసముచేయుచున్నవ్యాపా రులిప్పటి ప్రపంచమున ననేకులుండుట మీరెఱుఁగనిది కాదు.

కావున నేనిందు ధర్మమనుపదమును న్యాయమనునర్థమందుపయో గించలేదు. సామాన్యవ్యవహారములో నీరెండుపదములును ఒకటిగా నేవాడఁ బడుచున్నను మనమిప్పుడు కొంత భేదమును గల్పింపవలసి యున్నది. న్యా యము, మనుష్యుని హృదయమందు సహజముగా జనించు దయ, ఔదా ర్యము మొదలగు నుదారభావములచే నిర్ణయింపఁబడును. ధర్మము ఒక జాతికో వ్యక్తికో యోగక్షేమములు కలుగవలయునని తప్పక యాచరింపవలసి నదిగా పెద్దలు ఏర్పఱచిన నియమము. న్యాయము ఎవరికిని కష్టనష్టములు రాకుండఁ బ్రయత్నించును. ధర్మము ఎవరి కష్టసుఖములను గమనింపదు.

న్యాయము ధర్మము గావచ్చును; ధర్మము న్యాయము కావచ్చును ; కాని అయియే తీరవలయునని నిర్బంధములేదు. శైవునిజూచిన సచేలస్నానము చేయవలయుననుట వైష్ణవుని ధర్మము; కాని న్యాయముకాదు. పంచములను గూడ మనవంటి మనుష్యులనుగా భావించి దగ్గఱకుఁ జేర్చుట న్యాయము ; కాని హిందువుల ధర్మముకాదు. అనఁగా న్యాయము మనుష్యజాతి సామాన్యము; ధర్మము అవాంతరభేదములకు చేరినది. న్యాయమునకు ఇహలోకమందు దృష్టి; ధర్మమునకు పరలోకమందు. కావున న్యాయము సార్వకాలికము; ధర్మము మార్పులకు లోఁగునది. పరలోకదృష్టి చాలవఱకు నశించిన యీకాలమందు ధర్మము నశించుచున్నది. పరలోకము అతీంద్రియ వస్తువుగావున దానియందు నమ్మకగలవారు తమయనుభవముకొలఁది, అనుమానముకొలఁది, దానిని సాధించుటకు వేఱువేఱు మార్గములను వెదకుదురు. వెదకలేనివారు తమకెవరియందు గౌరవముగలదో వారిమాటనమ్మి వారు చెప్పినత్రోవ నడతురు. ధర్మభేదమిట్లేర్పడును. ప్రకృతము ఆనమ్మిక చాలవఱకు నశించుచున్నదిగావున ఈభిన్నధర్మములును మనలో నశించుచున్నవి. ఇందుచే మనకు నష్టమా లాభమాయను విషయము, ఎవరియంతకు వారే, పరలోకయాత్ర యొదిగివచ్చినప్పుడు, నిర్ణయించుకోవలెను గాని వేఱుమార్గము గానను. అదియట్లుండనిండు.

ప్రాచీనులు మోక్షకాంక్షులంటిని. అనఁగా ఆధునికులకు మాత్రము మోక్షమక్కరలేదా? మోక్షమునుగోరుట మనుష్యస్వభావము. కోరక యుండుట యసాధ్యము. తక్కినజీవరాసులకంటె మనుష్యునకు విమర్శయు ఊహయును రెండు మనోధర్మము లెక్కువగా నుండుటచే, ఫలమున్నను లేకున్నను చూచినవిషయములను విమర్శించుట, తెలియనిదాని నూహించుట, అతనికి సహజములైనవి. దశదిక్కులందు ఇన్నివిధములని కాని యింతసంఖ్య గలవనికాని తెలియరాని చరాచర వస్తువులెచ్చటఁ జూచినను గలవు. వానిలో కొన్ని పరస్పరము మిత్రములు; కొన్ని శత్రువులు; కొన్ని రెండును గానివి.

ఇవి యేలయున్నవి? రూపము, రుచి, వన్నె, పరిమాణము, గుణము, శక్తి మొదలగు నన్నివిషయములందును ఇవి యొకదానివలె నొకటి యుండక పోవుట యేల? ఇవి పరస్పరసుఖదుఃఖముల నెందుకు కలిగించును? ఇవి పుట్టుట, పెరుగుట, చచ్చుట యేల?. మఱియు అట్లనఁగా నేమి? వీని యసంఖ్య క్రియలన్నియు తమంతటనే జరుగుచున్నవా? వీనిని మార్ప సాధ్యములేదా?—ఇత్యాదిప్రశ్నలకు ప్రత్యుత్తరమును గోరుట, తెలియక పోయిననేమో చింతపడుట, మానవధర్మము. ఇట్లు తెలియవలెనను నాశ గలిగియు తెలియలేకపోవుట మనుష్యునకుఁగల యన్నిబంధములలో మొదటి బంధము. చలివేఁడులు, పుట్టుచావులు మొదలగుబంధములు తక్కినసృష్టిలోని వస్తువులకువలె మనుష్యునికిని సమానమైనను ఈబంధ మొక్కటి యితనికెక్కు వగాఁగలిగి, తక్కినవానికున్న నైశ్చింత్యసుఖమును ఇతనికిలేకపోయి, బ్రదుకు సహింపరానిదైనది. నాఁటినుండి నేఁటివఱకును మానవజాతి ప్రయత్నమంతయు ముఖ్యముగా పైయజ్ఞానబంధమునుండి తన్ను విడలించుకొనుటకే వినియోగమగుచున్నది. ఈసహజమైన ముక్తికాంక్ష నాకస్మికముగా వదలుటకు ఆధునికులందరు తటాలున పశువులో పశుపతులో కాలేదుగదా! ఆబంధమట్లేయున్నది. తెగలేదు. తెంచుకొను ప్రయత్నములును నిలువ లేదు. కాని తెలిసికొనుటకు వేఱుమార్గము వెదకుచున్నారింతే. ప్రాచీనులు సర్వసందిగ్ధమైన యీసృష్టిని సముదాయముగాఁ బరీక్షించి, ప్రతివస్తువునం దును గలుగు సందేహమును ప్రత్యేకముగాఁ దీర్చుకొనుట యసంభవముగా నెఱిఁగి, ఈవిచిత్ర వైవిధ్యమునకు మూలకారణ మొకటి యుండవలయునని నిశ్చయించి, తమప్రయత్నమంతయు నాప్రక్కకుఁ ద్రిప్పి పనిచేసిరి. ఫలమే మనఁగా ఒక్కొక్కరి యూహయు అనుభవమును వేఱువేఱు కారణములచే వేఱువేఱుగా నుండుటచేత, ఆమూలమూర్తి, యొకటియైనను ఒకవిధముగా నుండక, పలువిధములుగామాఱి మనకష్టమును మఱింత హెచ్చించినది. అది సగుణమని కొందరు, నిర్గుణమనికొందఱు, శూన్యమని కొందఱు, రెండును

గానిదనికొందఱును తలంచిరి; బోధించిరి. ఇఁక సగుణమూర్తియని యంగీకరించిన వారిలో నెన్నిసిద్ధాంత భేదములు? దానియాకారము, లింగము, ఐన్నె, అవయములు, గుణము, వేషము, భాష మొదలగు దేనియందును ఒకటివలె నొకటిలేని వేఱువేఱు రూపములామూలమూర్తికి వచ్చినవి! ఇట్లు చెఱసాల వదలిరావలయునని ప్రయత్నించి వాకిట కాలుపెట్టఁగనే ఉన్నసంకిళ్లు వదలుట యట్లుండ క్రొత్తసంకిళ్లు వచ్చినట్లయ్యెను! అన్నిబంధములకన్న పెద్దబంధము మోక్షమే యయ్యెను! కావున నీమార్గము ఫలములేదని ఆధునికులగు పాశ్చాత్త్యులును వారినాగరకత ననుసరించినవారును, కంటికిఁ గాన వచ్చుపదార్థము నొక్కొక్కదానిని ప్రత్యేకముగ పగులఁగొట్టి యంగాంగములు పరీక్షించి, వానిగుణనియమాదులను గనిపెట్టి, ఆపదార్థవిజ్ఞానమూలమున సృష్టి రహస్యములోఁతునుచూడఁ బ్రయత్నించుచున్నారు. కాని యీబావిని త్రవ్వినకొల్ల భూతములు బయలుదేరుచున్నవి! ఈ యిసుక పాతర కంతేది? మఱియు నెన్నఁడును మనుష్యునిచేతికందని, కొలఁతకుఁ జిక్కని పదార్థములు ఖగోళాదులు కోట్లకొలఁది గలవు. వానిని దెలిసికొనుటకనుమానము తప్ప వేఱేమిమార్గము! కావుననే సూర్య చంద్రాదులఁగూర్చి ఆధునికుల యూహాలు వింతవింతలుగా బయలుదేఱుచున్నవి. ఇంత కష్టపడి మనుష్యజాతి బ్రతికినన్నాళ్లు పరీక్షించి పరీక్షించి తమ సంపాదించినజ్ఞానమును వ్రాసిపెట్టినను, అదియే వేఱొకసృష్టియంతయై, యొకమనుష్యునికేకాదు, అందఱుఁ జేరినను జీర్ణించుకొన వీలులేనంతయై పోవును గాన, ఇఁదుచే బ్రదుకు మఱింత కష్టమే యగునేమో! మఱియు ఇట్లు వస్తువులను ప్రత్యేకముగా పగులఁగొట్టి పరిశోధించుటచేత, ఇదివఱకును మనమెఱుఁగనివానియందలి శక్తులు కొన్ని యెఱుఁగగలము; వాని నుపయోగించుకొని బ్రతుకులో కొన్ని యనుకూలములను కల్పించుకొనఁగలము; 'ఇది యెట్లు?' అని యడిగిన కొంత వఱకును జవాబియ్యఁగలము. ఇదియొకవిధమైన చిన్నమోక్షము. ఇంతేకాని యీప్రపంచమేల యిట్లు జరుగుచున్నది? దీనికి మూలమేమి? ఇత్యాది ప్రథమప్రశ్నలకు ప్రతిధ్వనితప్ప వేఱుప్రత్యుత్తరము గలదా? ఇట్లు అధునికులు

మోక్షమును సంపాదించుటకై వేఱుమార్గమునఁ బ్రయత్నించి ప్రాచీనులవలె తుదకు బద్ధులే యగుచున్నారింతేకాని వారు మోక్షద్వేషులు గారని చెప్ప వచ్చి చాలఁ బెంచితిని.

ఈ మోక్షదృష్టియే ప్రాచీనులను ధార్మికులనుగాను ఆధునికుల నార్థికులనుగాను జేసినది. పరలోకసుఖము వారిపరమార్థము, ఇహలోక సుఖము వీరి పరాయణము, గాఁబరిణమించినవనుట వేఱుగా చెప్పఁబనిలేదు.

వేమన యిట్టి ధార్మికులగుంపులోఁ బుట్టినవాఁడు. అతని కాలమున కు చాలనాళ్ళక్రిందనే మనలో మోక్షధర్మములు వేఱువేఱుగా స్థిరములై యేర్పడినవి. వాని సత్యమును సందేహించుటయే పాపమని తలఁపఁబడెను. మఱియు, ప్రత్యేకవ్యక్తులకు సంబంధింపవలసిన, అనఁగా ఎవనియంతకువాఁడు పరీక్షించి నిర్ణయించుకొనవలసిన, మోక్షధర్మములు సంఘమునకుఁ జేరి, ఆసంఘము వారందఱును వాని యధికారమునకు లోపడవలసి వచ్చుటచేత, తమ స్వతంత్రబుద్ధి నుపయోగించు ధైర్యమే ప్రజలకు నశించియుండెను. ఏజాతిలోఁ బుట్టినవాని కాజాతిలో పెద్దలు నిర్ణయించిన ధర్మమే సత్యమైన మోక్షపథమని నమ్ముట, ఇతరమతములు నీచములు, అసత్యములని, తిరస్కరించుట, పైరెంటిని సాధించుటకుఁగావలసినతర్కశాస్త్రకౌశల్యము సంపాదించుట— ఇవి చిన్ననాఁటినుండి మనుష్యులకు నేర్పఁబడుచుండెను. ఇందుచే భుక్తి గోరి సంభవించు రాజకీయకలహములకన్న, ముక్తిని నిర్ణయించు మతకలహములే ప్రబలములై సంఘమును నావరించి, దేశము నన్యాక్రాంతము చేసి, పరలోకమోక్షమెట్లున్నను, ఇహలోకబంధముముడిని మఱింతబిగువు చేసెను.

ఆకాలమందు మనదేశమున వ్యాప్తిలోనుండిన ప్రధానసిద్ధాంతములు రెండు; ద్వైతము, అద్వైతము. బహుదేవతావాదులైన జైనులు ఆంధ్రదేశమును చాలనాళ్ళక్రిందనే వదలిపోయిరి. వారాంధ్రదేశమందు మతవ్యాప్తికెక్కువ ప్రయత్నించిరా యను విషయమే సందిగ్ధము. శూన్యవాదులైన బౌద్ధులన్ననో భరతఖండమందే నిలువనీడలేక వలసపోయిరి. పాపమిఁక

ఇట్లు తలకందని విషయములకై తగవులాడలేక, కన్నులకుఁ గానవచ్చినదే సత్య
మనియు తక్కిన దంతయు మిథ్యయనియుఁ దలఁచి, 'అప్పుచేసి యైనను
నేయిద్రాగి చావవలయు'నని నిర్ణయించిన సుకుమారబుద్ధులు చార్వాకులు,
అన్నిమతములవారికిని శత్రువులై బ్రదుకు దెరువుగానక యంతర్ధానమే యైరి.
ఈచరాచరప్రపంచమును వినోదమునకై సృష్టిచేసినవాఁడు, సకల కల్యాణ
గుణములచే నిండినవాఁడు, దుర్గుణశూన్యుఁడు, దీనిని రక్షించువాఁడు,
తుదకు తన కిష్టము వచ్చినప్పుడు ధ్వంసముచేయువాఁడు నగు చేతన మూర్తి
యొకఁడు గలఁడనియు, ఆతని నారాధించి భక్తిచే ప్రసన్నుని జేసికొంటి
మేని తనలీలాసృష్టియందలి బంధములను దప్పించి, మనలను తనవంటి
నిర్ద్వంద్వులనుగాఁజేసి, తనవద్ద స్థిరముగా నుంచుకొనుననియు, అదేమోక్ష
మనియు, సగుణ బ్రహ్మవాదులగు ద్వైతులు తలఁచిరి. వీరికి విరుద్ధముగా
బ్రహ్మ యొక్కఁడే సత్యమనియు, తక్కిన నామరూపవిశిష్టమగు ఈ చరా
చరప్రపంచమంతయు మిథ్యయనియు, బ్రహ్మకే యొక్కొక్కమాఱు
మాయ యావరింపఁగా, ఇట్లు వేఱువేఱు గుణరూపములు గలిగినట్లు గాన
వచ్చునేకాని, యది నిర్గుణమనియు, కావున ప్రతివస్తువును మాయావృతమైన
బ్రహ్మమేయనియు, ఇట్లు 'నేను బ్రహ్మను' అనుజ్ఞానమును సంపాదించి
అవిరతముగా అట్లే ధ్యానము చేయుచుండిన నాయభేదానుభవము గలుగు
ననియు, అదేమోక్షమనియు నిర్గుణైక బ్రహ్మవాదులగు నద్వైతులు తలఁచిరి.
కాని యీయద్వైతజ్ఞానమును అనుభవపూర్వకముగా సాధించి ద్వైతబంధము
నుండి విముక్తిని జెందుటకుసామాన్యులకు సాధ్యముగాదనియు, దానికిఁగావల
సిన ఓర్పు, దార్ఢ్యముసంపాదించుటకు మొదలు సగుణమగు వస్తువునుపాసింప
వలయుననియు, అట్టిదైన నొక మూర్తిని సర్వసద్గుణపరిపూర్ణముగా ధ్యానిం
చుచుండిన నది నిర్గుణోపాసనకు దారి చూపుననియు, నది లేనిచో యసాధ్య
మనియు అద్వైతులు తలఁపవలసి వచ్చెను.

"క. ఉడుగని సగుణోపాస్తికిఁ
గడఁగక నిర్గుణమె యాదిఁగైకొనినన్ జె

ప్పెడిదేమి యడుగుపోయిన
కడవనుబోసిన జలంబు కైవడియె కదా''

(శివయోగసారము. అ-౧)

కావున అద్వైతవాదులందఱును చిన్ననాఁటనుండి సగుణబ్రహ్మోపాసనయే చేయవలసివచ్చెను. ఫలమేమనఁగా, వారిలో తొంబదిపాళ్ళు సగుణబ్రహ్మవాదుల పూజలు, ఉత్సవములు, వేషములు, వినియోగములు మొదలగునన్నిపద్ధతులను అవలంబించి, సిద్ధాంతమునకద్వైతులైనను వ్యవహారమునను ద్వైతులేయై యంతటితో సేతృప్తిఁ బొందిరి. సగుణోపాసకులకును వీరికిని భేదము లేక పోయెను. అప్పటికి హిందువులలో ప్రధానదేవతలై పరస్పరము భిన్నులైన శివుఁడును, విష్ణువును ఒకటే బ్రహ్మయొక్క పరిణామరూపములేయని చెప్పి 'శివాయ విష్ణురూపాయ శివరూపాయ విష్ణవే' యని యొకవిధముగా సమాధానము చేసికొనిరేకాని, సర్వమును బ్రహ్మయే యను మహోదారమతమునకుఁ జేరినవారయ్యు 'శివాయ బుద్ధరూపాయ' యని కాని, 'జినరూపాయ' యనికాని చెప్పఁగలిగినంత విశాలసంస్కారము వారికిఁ గలుగకపోయినది. హరినిగాని హరునిగాని ప్రత్యేకముగఁ గొలుచుననుకూలము తప్పి, యిద్దఱికి మ్రొక్కులు చెల్లించుట, ఇద్దఱికిని దేవళములు గట్టుట మొదలగుపనులలో ద్విగుణశ్రమవ్యయములకు పాల్పడవలసి వచ్చెను. కొందఱు బుద్ధిమంతులీకష్టమును దప్పించుటకు ఈ రెండు మూర్తులను ఒకటే దేవళమున నొకటే మూర్తిలోఁజేర్చి హరిహరస్వామి యను పేరఁ గొలువఁజూచిరికాని, వేషము, వన్నె, గుణము, శక్తి మొదలగు నన్నిటియందును పరస్పరము భిన్నులైన ఈ రెండుమూర్తుల నేకీకరించుట మనుష్యశక్తికి మీఱిన పనిగావున నాప్రయత్నము సఫలము గాలేదు.

నిర్గుణ బ్రహ్మవాదులగు నద్వైతుల యవస్థయే యిట్లైన నిఁక సగుణబ్రహ్మవాదుల పరిణామము నడుగవలెనా? గుణమనుపదార్థము నెపుడు అంటఁగట్టితిమో అప్పుడే ఆగుణము, మన యనుభవము, అభిరుచి, వీని

కొలఁది మాఱును. మనుష్యులకందఱకు ఒకటేవిధమగు అనుభవమును అభిరుచియుఁ గల్గువఱకును వారి యుపాస్యమూర్త్యేకరూపము సంభవింపదు. కావుననే మాధుర్యము, సౌందర్యము ప్రధానముగాఁగల మహావిష్ణుమూర్తిని కొందఱు ధ్యానించి పూజింపఁగా, మఱికొందఱు, ధైర్యము, శౌర్యము, నిరర్గళవిక్రమమును గల పరశివుని నుపాసించిరి. ఇంతటితో నిలుచునా? మనుష్యులయోగ్యత, సంస్కారము, సమయము, సందర్భము—వీనిని బట్టి గూడ వేఱువేఱుగుణములయందభిమానము గల్గుట సహజముగావున, పై హరిహరవ్యక్తులందు జారత్వము, చోరత్వము, పక్షపాతము, కపటము మొదలగు గుణమును జేరఁగల్గినవి! ఇట్లు సృష్టిలోనిరహస్యములను దెలిపి బంధమోక్షమునకు మార్గముగా నేర్పడవలసిన యీహరిహరమూర్తులలో పరస్పరభేదమట్లుండఁగా ఒక్కొక్క మూర్తియును అనేకభేదములు గలదైనది. ఉపాసనసాధనములుగా నుండవలసిన విగ్రహములు దేవతలుగానే తలఁపఁబడెను. సంఘదేవతలు జాతిదేవతలుగను, ఊరిదేవతలుగను, ఇంటిదేవతలుగను అవతారభేదములు దాల్పవలసివచ్చెను; ఉపాస్యదేవతలలో నిన్ని భేదములున్నప్పుడు ఉపాసకులలో భేదములుండుటలో విచిత్రమేమి? ఉపాస్యదేవతల మాటయట్లుండఁగా, మనుష్యులలోనే కాలము, దేశము, సంస్కారము, వాడుక, స్వభావము—మొదలగువానిచే నసంఖ్యభేదములేర్పడునుగదా. అవన్నియు ఉపాస్యదేవతయందును సంక్రమించును. చూడుఁడు. మాధ్వులకును రామానుజీయులకును దేవత యొకటేకదా. ఇరువురును ఊర్ధ్వపుండ్రము (నిలువునామమును) ధరించువారే. కాన వారిదేవతకును ఊర్ధ్వపుండ్రమే వేషమైనది. కాని యది గోపీచందనముతోనా తిరుమణితోనా యనుటలో భేదముగలిగినది. మాధ్వులదేవత గోపీచందనపుదేవత; శ్రీవైష్ణవులది తిరుమణి దేవత. వీరిలో తిరుమణిపుండ్రము రెండుతెరఁగులు; తెంగల, వడగలయని. శ్రీరంగములో తెంగల రఙ్గనాథుఁడు; కుంభకోణములో వడగలశార్ఙ్గపాణి. ఈ యిరువుర నామముల కలహమునింకను ఏకోర్టువారును తీర్పఁగలుగలేదు!

భేదమునకు తరువాతిమెట్టు ద్వేషము. ఒకరిపై నింకొకరికసహ్యము. పరస్పర కలహములు. ఇట్లు మోక్షమునకై యున్న ముప్పుత్రిప్పులంబడి తుదకీ పెంసలి నోటికే వచ్చి పడినట్లైనది మనుష్యుల యవస్థ!

ఎప్పుడిట్లు సగుణనిర్గుణవాదములు రెండును ఏకమై సత్యమును నిర్ణయించుటకు బదులు సంసారమును వృద్ధిచేయుటకే మొదలుపెట్టెనో, అప్పుడే తత్త్వజ్ఞానమునకుఁ గావలసిన నిష్పక్షపాతము, విరక్తి మొదలగు నుదారగుణములు నశించి, స్వార్థపరత స్వాభిమానము మొదలగు సంసారిలక్షణములు మతములలో వేళ్ళూరినవి. బ్రాహ్మణులలో ననేకులు తత్త్వమును వదలిపెట్టి మతమునకు చేయివేసి, చాలవఱకును స్వాధీనము చేసికొనిరి. తక్కినవారికి మతబోధ చేయుచు నయభయములచే వారిని తమమతమునకుఁ ద్రిప్పుకొనుచు, జనులకులాచారముల నిర్ణయించి, బహిష్కారములు, పాదతీర్థములు, ప్రాయశ్చిత్తములు మొదలగు మార్గములచే సంభావనలు సంపాదింప మొదలిడిరి. యమనియమములు నిత్యకర్మములుగాఁ గలిగి, విరక్తి జాతిధర్మముగాఁగలిగి, 'స్వస్తి ప్రజాభ్యః' అనియు 'జనయతు జగతాం శర్మ వైకుంఠనాథః' అనియు నిత్యజపము చేయుచు, ప్రజాసేవకై దారిద్ర్యమే వ్రతముగాఁ బూనవలసిన విప్రులా కాలమందెట్టులుండిరో, యీ క్రిందిపద్యమునందొకానొక బ్రాహ్మణపండితుఁడే యిట్లు వర్ణించినాఁడు.

"'జారాంశ్చోరాన్ కిరాతాన్ జనపదమథనాన్ రాజపాశాన్ మహీశాన్
శిష్యాన్ కృత్వాఽతిమత్తాః శ్రుతినయవిధురాః శ్రోత్రియైర్బ్రహ్మనిష్ఠైః,
సాకం నో భుఞ్జతే ఽమీ సకృదపి వినతిం కుర్వతేఽగ్రే న తేషాం
సంకేతేనైవ సిద్ధం తదిదమవిదుషాం శ్లాఘ్యమాచార్య పుంస్త్వమ్॥'' *

(విశ్వగుణాదర్శము)

---

* ఈ ఆచార్యపురుషులు — జారులు, దొంగలు, బోయులు దోఁపిడికాండ్రు, పాళయగాండ్రు, దొరలు-వీరిని శిష్యులనుగాఁ జేసికొని, మిగుల మదించి, వేదవిద్య యెఱుఁగకయున్నను, శ్రోత్రియులగు బ్రహ్మనిష్ఠుల

ఇట్లు సంఘమునకు సేవచేయుటకు బదులుగా దానిపై నధికారము సంపాదించుట కొందఱి జన్మోద్దేశమాయెను. దానికై మొదలు బలవంతులగు ప్రభువుల నాశ్రయించి వంచించి లోపఱుచుకొనుట విద్యగా నేర్పడియెను. ఆకాలమందలి చిల్లర ప్రభువులను ఎట్లు వీరు లోపఱుచుకొనుచుండిరో యీ క్రిందిపద్యములు విశదీకరించుచున్నవి.

"ఆనన్దబాష్ప రోమాఞ్చౌ యస్య స్వేచ్ఛావశంవదా
కింతస్య సాధనైరన్యైః కింకరాస్సర్వపార్థివాః"
"కాపీనం భసితాలేపో దర్భాః రుద్రాక్షమాలికాః
మౌన మేకాసికాచేతి మూర్ఖసంజీవనాని షట్" *

(నీలకంఠదీక్షితుని కలివిడంబనము)

ఇట్లు దంభమే జీవనముగావర్తించినను అంతనష్టముండదు. మఱేమనఁగా సంతతాభ్యాసముచేత ఈ దంభమే స్వభావముగా మాఱుట, ఇది యన్యాయమను జ్ఞానమే లేకపోవుట, యనుననర్థములు సంభవించినవి. బ్రాహ్మణులు నిజముగా మేము భూలోకదేవతలమనియే తలఁచిరి. జంగాలుం తాము సాక్షాత్తు జంగమపరశివులనియే నమ్మిరి. కావిబట్టలు గట్టినమాత్రమున అందఱును తన్ను పూజింపవలయుననియు, లేకున్న వారు పతితులగుదురనియు, ఇంచుమించు ప్రతిసన్న్యాసియు విశ్వసించెను. గొప్పవారియందలి గొప్పతనమును జూచియో, లేక కలదనుభ్రాంతిచేతనో, అల్పులు

తోడ పంక్తిని భుజింపరు; వారి యెదుర నొకమారును మ్రొక్కరు. ఈ యజ్ఞానుల యాచార్యపురుషత్వము సంకేతముచే మాత్రమేర్పడినదిగాని వేఱు కాదు-అని-తా.

* ఎవని కానంద బాష్పములు, రోమాంచము, స్వాధీనముగా నుండునో యట్టివానికి తక్కినసాధనములేల? దొరలెల్ల సేవకులే. కాపీనము, భస్మధారణము, చేతులలో దర్భ, రుద్రాక్షమాలికలు, మౌనము, ఒంటిరిగా నుండుట ఈయాఱును మూర్ఖులను బ్రదికించునవి. తా.

వారిని పూజించి గౌరవించుట తప్పుగాదనుటయేకాదు; ధర్మముగూడ. కాని, ఆగొప్పవారే ఆపూజకు తామర్హులనియు, అదిచేయనివారు నిజముగా చెడుదురనియు,నమ్మినటకు మొదలిడినప్పుడే ప్రపంచము పాడగుటకు ప్రారంభము.

ఈ విధముగా తత్త్వములు మతములుగామాఱి యహంకారాభిమానములు ప్రబలించినవెంటనే యదివఱకే యొకవిధముగానున్న జాతిభేద స్ఫులింగములు ప్రజ్వరిల్లి ఉపజాతులు, ఉపోపజాతులును అసంఖ్యముగా సృష్టిచేసెను. బ్రాహ్మణులు మొదలు చండాలురవఱకును అందఱును తమకన్నొక తక్కువజాతి కలదనుకొని సంతోషించిరి. చండాలురను బ్రాహ్మణులెంతదూరమున నుంతురో యంతదూరమున చండాలురచే నుంచఁబడిన "డొక్కలవారు' అను అడవిజాతివారిని నాచిన్నతనమందు చూచినాను! జన్మభేదములకు తోడు మతభేదములును జేరి, ఈజాతులలోనొకరితో నింకొకరు భోజనము, వియ్యము, మొదలగు సాంఘికధర్మములట్లుండ, స్పర్శమును గూడ సహింపనట్లుచేసెను. వీరందఱిపైనను అవకాశము దొరికినప్పుడెల్ల అధికారము చెలాయించి, బ్రాహ్మణులు, మర్యాద, ధనము మొదలగువానిలో 'దేవాంశము'ను * సంపాదించుకొనఁ జొచ్చిరి. వీరిలో విద్య వివాదమునకుమాత్రము పనికి వచ్చునది యాయెను. ఏశాస్త్రమును ఏకళను నేర్చుకొన్నను దానికిఫలము పరముఖభంగమై తర్కశాస్త్రపాండిత్యమావశ్యకమాయెను. రాజసభలలో నిట్టికోవిదులకొట్లాటలు నిత్యకార్యములై, అందు గెల్చినవారికి 'దుశ్శాలువలో' సుశాలువలో బహుమానము దొరకుచుండెను. ఇట్టి వాదములనుగూర్చి వేమన్న యేమన్నాఁడు?

"ఆ. సాటిచేయవచ్చుఁ జదివివాదములాడు
చదువరులను జెట్టి సముదయమును
పోరిపోరిగెల్చు నోరు నోవనివాఁడు..." (౩౮౭౩)

---

* దేవస్థానములందు నైవేద్యమును భక్తులకు వినియోగము చేయుటకుముందు పూజారులకిచ్చు పెద్దముద్దకు 'దేవాంశ, మని పేరు.

తుదకు పండితుఁడైనవాఁడు దేవళమునకుఁ బోయినప్పుడు తనకుతగిన మర్యాదలు జరుగకుండిన, పూజారులను విడిచి,

"ఐశ్వర్యమదమత్తోసి మాంనజానాసి దుర్మతే
పరైః పరిభవే ప్రాప్తే మదధీనా తవస్థితిః" *
(ఈపద్యము పలుఘరుపండితులు చెప్పినట్లువాడుక)

అని బ్రహ్మనే బెదరించు స్థితికి బ్రాహ్మణులు వచ్చిరి!

అనఁగా మనుష్యులందఱు నిట్లేయుండిరనికాదు. అది యసంభవము. నిజమైన విరక్తులు, తత్త్వదృష్టిగలవారు, శమదమాది సంపన్నులును అందం దుండిరి; కానివారికి సంఘమందు వ్యాప్తిచాలకుండెను.

"ఆ. భూమిలోన పుణ్యపురుషులులేకున్న
జగములేలనిల్చు పొగులుఁగాక,
అంత తఱచుదొరక రాడనాడనుగాని..." (౨౨౧)

అని వేమన్నయే యన్నాఁడు. ఇట్లు సంఘంపుదల్ల నించుమించుగా నొకప్రక్కనజ్ఞానమును వేఱొకప్రక్కనన్యాయమును పరస్పరసహాయముతో వృద్ధిఁ బొందుచుండె ననుటలో సందేహములేదు.

వేమన కాలమందలి సంఘస్థితి యిది. ఇతఁడు శైవమతము నాశ్రయించిన కుటుంబములోని వాఁడని మొదలేచెప్పితిని. అందును బసవేశ్వరునిచే వ్యాప్తికి తేఁబడినదియు, బ్రాహ్మణులకన్న నితరజాతులలోనే చాల వ్యాప్తిఁగాంచినదియు నగు లింగధారి వీరశైవమతమునకుఁ జేరియుండును. ఈ మతము జాతిభేదతిరస్కారముతోనే మొదలైనను, దీని నాశ్రయించినవారే వేఱుజాతియై, అందులోను అవాంతరభేదములు గలిగి యిప్పటికి నట్లేయున్నది. ఇఁక చుట్టుప్రక్కల ప్రబలియున్నది వైష్ణమతము. సహజ

* ఓ దుర్మతీ! నీ వైశ్వర్యముచే పొగరెక్కి మదించినావు. నన్ను లక్ష్యముచేయవు. ఇతరులు నీ కవమానము కలిగించునప్పుడు నీమర్యాద నాచేతిలోనున్నది. అని తా.

ముగా నితరులు చెప్పిన మాటలు విచారింపక నమ్మని వేమనవంటి విమర్శకు నకు, పైరెండు మతములలోనేదిగాని తత్త్వపిపాసనార్పఁగలిగి యుండలేదు.

"ఆ. పునుఁగు పిల్లికేల పుట్టించె వాసన?
కనకము తనకేమి కల్లఁజేసె?
బ్రహ్మచేఁత లెల్ల పాడైనచేఁతలు... (౨౫౮౧)

సృష్టియందుఁగల సుఖదుఃఖములు, పుట్టుచావులు, పుణ్యపాపములు మొదలగువానినిగూర్చి కలుగు నిట్టి శాశ్వతప్రశ్నలకు సరియైన, తృప్తికర మైన ప్రత్యుత్తరము పై మతములలో దొరకుట కష్టము. పామరులు చెప్ప లేరు; పండితులు చెప్పినను విచిత్రములగు పారిభాషికశబ్దములతో సంకేత సిద్ధమైన యర్థములతో నిండియుండును గావున నవి యర్థమే కావు. వినను అంగీకరించుట కష్టము. వేదములు ఎవ్వరును వ్రాయకయే తమంతట పుట్టిన ప్రమాణములని కాని, పరస్పరవిరుద్ధములగు పురాణములన్నియు భగవంతుని యపరావతారమగు వ్యాసుఁడే వ్రాసినని కాని, సంకేతముతో పెరిగినవారికి తప్ప, తక్కినవారి మనసులకు పట్టుట కష్టము. తెలివిలేని చిన్నబిడ్డలవలెనో, లేక తప్పఁ ద్రాగిన దొరలవలెనో, భగవంతుఁడు నిర్ద్వంద్వుఁడై వినోదమునకు ప్రపంచమును పుట్టించి రక్షించి చంపుచున్నాఁడను నిత్యాదిసగుణబ్రహ్మవాదుల లీలావాదము గాని, కేవలచిద్రూపమగు బ్రహ్మకు అకస్మికముగా మంకు మూసికొనుటచే నది తన్ను తానే మఱచి, 'నేను మనుష్యుఁడను, రాయిని, చెట్టును, గుట్టను. అనుకొనుచున్నది' యను నిర్గుణబ్రహ్మవాదుల మాయావాదము గాని, మనఃపూర్వకముగా నంగీకరించుట యెట్లు? ఎక్కువ చదువుకొన్నవాఁడుగాక పోవుటచే ఒక వేళ వాదమాడలేక యోడిపోవచ్చును గాని, హృదయమను పదార్థ మొక టున్నదే, దాని నేమి చేయవలయును? మఱియు వేమన్న మనసు చాల మృదువై, దయ, ప్రేమము మొదలగు భావములకు లోఁగెడిదైనను, తీవ్ర

హైన వివేచనాశక్తి దానిని స్వాధీనపఱచుకొని కట్టిచేయుచుండును గాన, అది కేవలము భక్తిచేతనే తృప్తిపొంది, భజింపఁబడు వస్తువునందలి గుణదోషములను విమర్శింపలేనంత నమ్మకము గలిగి యుండఁ జాలినది గాదు. మూలతత్త్వము సగుణమైనను నిర్గుణమైనను అది యొక్కటేకదా! అట్టిచోట నీ శివకేశవాది భేదములేల? మఱియు వీరిని గూర్చిన పురాణములలో వీరు మనకంటె శక్తులని తెలియునుగాని, మనవంటి పొరబాట్లనే వీరును జేసినట్లున్నదే ?

"ఆ. అగ్నిబాణముచేత అంబుధింకినపుడె
రాముఁడవలికేఁగ లావుమఱచె,
ఏరుస కొండలుమోసి వారిధేటికిఁగట్టె?" (ఓ.లై.౧౩-౪-౧౦)

"ఆ. కనకమృగము భువిని కద్దులేదనకుండ
తరుణివిడచి పోయె దాశరథియు
తెలివిలేనివాఁడు దేవుఁడెట్లాయెరా" (౭౯౭)

ఇట్లే 'ధ్యానములను శివునిధ్యానమే శ్రేష్ఠంబు' అని మొదలుగా సంప్రదాయసంస్కారమునుబట్టి యొకటిరెండుమాఱులు చెప్పినను, శివుని యందుఁగూడ సర్వశక్తుఁడనునమ్మిక సడలి యుండుటచే, నితఁడా తనినడతనుగూడ ప్రశ్నింపక విడువలేదు. కాని స్వరములో భేదమున్నది.—

"ఆ. కంటిమంటచేత కాముని దహియించి
కామమునను కడకు గౌరిఁ గూడె
ఎట్టివారికైనఁ బట్టు ప్రారబ్ధము...
(వేదాంత సిద్ధాంతము. ప. ౩౯౧)

విష్ణువుకన్న శివుఁడు గొప్పవాఁడని వాదించు శైవులతో నొకమాఱు విష్ణు పక్షము వహించి యితఁడిట్లు వాదించెను.—

"ఆ. కొడుకును బ్రదికించుకొనలేదు శంభుండు
కొడుకును బ్రదికించుకొనఁడె శౌరి!
దేవతాంతరములు దీననే కనిపించె" (వే-జ్ఞా-౬౫౪)

ఇట్లు తత్త్వజ్ఞాన పిపాస, వివేచనాశక్తియు మాత్రమే కాక, తీవ్రమైన న్యాయదృష్టియుంగలవాఁడగుటచే, శివభక్తులు విష్ణుభక్తులు అనఁబడు వారి దాంభికవృత్తి, స్వార్థపరత, పాపభీతిలేమి, అర్థములేని-కాని-కర్మలు, మొదలగునవి యితనికి చాల నసహ్యమును కోపమును గలిగించినవి. శివభక్తులు,

" ఆ. రాతి బసవని గని రంగుగా మ్రొక్కుచు
గునుక బసవనిగని గ్రుద్దుచుంద్రు
బసవభక్తులెల్ల పాపులు తలపోయ..." (330౨)

" లింగధారి కన్న దొంగలు లేరురా " (౨౮౨)

అని తిట్టెను. తనదైవమగు శివునిభక్తులకే యీమర్యాదయైనప్పుడిఁక వైష్ణవులగతి చెప్పవలయునా?

" ఆ, వైష్ణవులనియెడు వార్తమాత్రమెకాని
ప్రజలఁ జెఱుతురయ్య భ్రష్టులుగను " (3౮౬౪)

ఇట్టి దాంభికుల, అజ్ఞానుల యాజమాన్యమున నడుపఁబడుచున్న పూజలు, ఉత్సవములు, పూర్వోత్తరకర్మములు, యజ్ఞములు, యాత్రలు మొదలగునవియు, వానిశాస్త్రిములును-ఏవిగాని వేమనకు సహ్యములుగాలేదన్న నాశ్చర్యమేమి? వీనిని గూర్చి వేమనవ్రాసినపద్యములుదాహరింపఁబోయిన వేలకు మీఱును. మచ్చుకు ఒకటి రెండుదాహరింతును:—

" ఆ. రాతి బొమ్మకేల రంగైనవలువలు
గుళ్ళు గోపురములు కుంభములును,
కూడుగుడ్డఁ దాను గోరునా దేవుఁడు ?" (3303)

" ఆ. విప్రులెల్లఁ జేరి వెఱ్ఱికూఁతలు గూసి
సతి పతులను గూర్చి సమ్మతమున
మును ముహూర్తమంచ ముండెట్లు మోసెరా ! " (3×3౭)

" ఆ. లంజకొడుకు మేక నంజుడు తినసాఁగి
యజ్ఞమెల్లఁ గామ యజ్ఞమాయె !
మొదటసోమయాజి తుదకామయాజిరా" (ఓ. లై. ౧౧-౫-౨౨)

ఇట్లివన్నియు నిరర్థకములని నిర్ణయించుకొన్న పిమ్మట, నిట్టివాని కాచార్యులై స్వధర్మచ్యుతులైన బ్రాహ్మణులను నోటి కసిదీఱఁ దిట్టినాఁడు. వారికుల గోత్రముల గుట్టంతయు బైటఁబెట్టినాఁడు. వారు పేరుకు బ్రాహ్మణులే కాని పరబ్రహ్మము 'తెలుపా నలుపా యెఱుపా, తెలిసినవారు వారిలో లేరన్నాఁడు. తుదకు సంఘమందలి యిన్నియవస్థలకును వీరే జవాబుదారులనుకొని,

" ఆ. బ్రహ్మవంశభవులు ప్రబలులైయుండఁగా
నితరజాతులకును గతులు గలవె..." (౨౭౯౯)

యని వాపోయినాఁడు ! గతులనఁగా సర్కారుజీతములని కాదు. అది యిప్పటి యనేకబ్రాహ్మణద్వేషుల మొఱ్ఱ. బిచ్చమెత్తియైనను విద్య నేర్చు సంప్రదాయము, కొంతవఱకు వంశపరంపరాసిద్ధమగు మేధాశక్తియుఁ గలవారు గావున, విద్యాశాలల వేలము పాటలలో నెక్కుడు సవాలుచేయ గలిగి, నియమించిన కార్యము న్యాయముగాఁ గాకున్నను తెలివితో నిర్వహింపఁగల వారు గనుక, సర్కారువారి చనవు సంపాదించిన బ్రాహ్మణులను జూచి కడుపుచిచ్చుగల నేఁటిబ్రాహ్మణేతరులలో చదువుకొన్నవారు కొందఱు 'బ్రాహ్మణులతో ప్రపంచము పాడైపోయినచో !' యని యఱచుచున్నారే కాని, ధర్మము న్యాయము మొదలగు నేవిషయములందును వారికన్న వీరేమియు యోగ్యతగలవారు కాక పోవుటచే, వీరిద్వేషము, ఎవరును కొనని పనికి రాని ప్రాఁతమనుస్మృతి కాపీలను కచ్చితో కాల్చుటకు తప్ప

నింకెందుకును పనికి రాక పోయినది. తత్త్వదృష్టి, ధర్మబుద్ధి, న్యాయాభిమానముఁ గాక అసూయ మూలమగుటచేత, ఈ బ్రాహ్మణద్వేషముచేత బ్రాహ్మణులు తమతప్పులను దిద్దుకొనుట యట్లుండఁగా, ఏగుణములచే వారిట్లు నైయాయికప్రపంచమున నధఃపాతముఁ జెందుచున్నారో, అగుణములనే యబ్రాహ్మణులును వృద్ధిచేసుకొని వారితోడ పాతాళలోకయాత్రలో పోటాపోటి చేయుచున్నారు! కాని వేమన్నకు బ్రాహ్మణఖండనమందంతకన్న నెంతోయుదారమైన యాశయము గలదు.—

"ఆ. బ్రాహ్మణులకు సకలభాగ్యంబు లీవచ్చు
గౌరవింపవచ్చుఁ గోరివారు
జ్ఞానమొసఁగి జనులఁ గడతేర్పఁ గలిగిన..." (౨౬౧౦)

అట్లు లేకున్నప్పుడు,

"ఆ. బ్రాహ్మణులకుఁబెట్ట ఫలము కద్దందురు
కుక్కలకును బెట్ట కొదవయేమి ?" (౨౬౦౯)

ఇట్లు చెడఁదిట్టినను తిట్టుటకు మూలము అసూయగాక, వారిలోపములను దిద్దవలెనను నిష్కళంక శ్రద్ధయే యగుటచే, వేమన్నను అట్టి విప్రులుగూడ గౌరవించిరి.

"ఆ. ఇలను శూద్రుఁడౌట యెఱుఁగరా వేమని
మనసు నతనితోడ మరులుకొనియె
కొలిచిరి ద్విజులెల్ల కోటానఁగోటులై..." (ఓ.లై. ౧౨.౧.౩౦)

ఈపద్యము వేమన్న చెప్పినను చెప్పకున్నను, కోటానగోట్లు ద్విజులు ఇతనిని గొలుచుట యసత్యమేయైనను, కొందరైనను అతనిని గౌరవించి యుండుట సత్యము. ఇట్లు తమదోషముల నెఱింగినవారు, న్యాయధర్మములను గౌరవించు శ్రద్ధావంతులు బ్రాహ్మణులలోఁ గొందరైనను సర్వకాల సర్వావస్థలయందును ఉండుటచేతనే, యెన్నిమతములు మాఱినను,

ఎన్ని రాజ్యములు తలక్రిందైనను, ఎందఱు ఎదుర్కొని పోరినను, బ్రాహ్మణ జాతి మూలముట్టుగ నశింపక యిదివఱకును నిలిచి గౌరవింపఁబడుచున్నది. నేఁటికిని అబ్రాహ్మణుఁడగు గాంధిని మహాత్ముఁడని నిష్కల్మషముగా నమ్మి, యతనిఖండనఖడ్గములకు చెవియొడ్డి యతనియుపదేశములను త్రికరణ శుద్ధిగా నాచరించువారిలో, బ్రాహ్మణులున్నంతమంది బ్రాహ్మణేతరు లున్నారనుట నాకు సందేహము. అదియట్లుండ.

ఇట్లు బ్రాహ్మణులు తత్త్వజ్ఞానమునకుఁగాని ధర్మస్థాపనకుఁగాని పనికిరారైరి. కేవలము జాతిలో మేమధికులమని మర్యాదలు లాగుకొనుచుండిరి. ఏట్టి 'గుడ్డిగుజ్జొన్న' ఎంటిదేకాని వారియాధిక్యమెందును గానరాదయ్యెను. అందఱివలెనే రోగములు చావును వారికిని వచ్చుచున్నవి. తాపత్రయములలో నేదిగాని వారిని మన్నించి విడలలేదు.

"ఆ. బాపఁడనఁగ నేమి? భక్తుఁడనఁగ నేమి?
జోఁగియనఁగ నేమి? సొంపులేక
ఎన్ని పేరులైన నినజుఁడు పదిదీర్చు..."(౨౭-౨౦)

మనుజులకు అన్ని చింతలకంటె ఈ 'ఇనజుని' చింతయే బలవంతమైనది. పేదతనముచ్చిన బిచ్చమెత్తియో దొంగలించియో బ్రదుకవచ్చును; రోగము వచ్చిన మందులు దినవచ్చును; ముదిమివచ్చిన మీసములకు వన్నెయైన వేసుకొని సుఖముగా నుండవచ్చును; కాని చావు వచ్చిన! తరువాత నేమి యను జ్ఞానమావంతయైనను లేకయుండుటచే, ఆకస్మికముగా, అవశ్యముగా, ఇక్కడి సుఖదుఃఖములన్నియు జొత్తిగా విడిచి, యొకచేమాలు, ఆయంధకారకూపములోఁ దూఱవలెనన్న నెవరికి భయముండదు? జాతి దీనికిఁ దప్ప లేదు. ఇఁకమతమో,

"ఆ. విష్ణుభక్తులెల్ల వెలిబూదిపాలైరి,
వాదమేల మతవిభేదమేల?
తెలిసి లింగధరులు తిరుమణిపాలైరి.... (౩౫౭౫)

ఇరువురికిని చావు తప్పనిది. వారు చచ్చినఁ గాల్తురు, వీరు చచ్చినఁ బూడ్తురింతే. కావున నిట్టి చావు స్వరూపము తెలియవలదా? 'చావు దెలియ లేని చదువేటి చదువురా?' (౩౭౮౫) యని వేమన తలఁచెను.

ఈపలుచిక్కుల సంసారపుముడిని విడఁదీయుటకు మార్గమేమియని వెదకుట విధిలేని పని యయ్యెను. భక్తి గలిగి కొలిచిన శివుఁడో కేశవుఁడో యొకభగవంతుఁడు తన్నుద్ధరించునేమో చూతమని 'భక్తి గలుగ ముక్తిఁ బడయుట సులభంబు' 'భక్తిగలుగుచోట పరమేశ్వరుండుండు' (౨౮౧౪, ౧౬) అని నమ్మి తన చిక్కులను దీర్ప భగవంతుని పలుమాఱు ప్రార్థించెను. కాని యితని యాత్రమునకాపరమేశ్వరుఁడు పలుకలేదు. ఇట్లు వావిడిచి యేడ్చెను.

> ''ఆ. పలుకుమన్న నేల పలుకకయున్నావు ?
> పలుకు నన్నుఁ జూచి ప్రబలముగను;
> పలుకవయ్య నీదుపలుకు నేనెఱిఁగెద'' (౨౪౬౭).

ఈ వేసరిన సమయమందే వేమన్నకు రసవాదవిద్యాభినివేశముచేత యోగుల సంబంధము కుదిరినదనవచ్చును.

వెనుక అద్వైతమతమును నాశ్రయించిన వారిలో ననేకులు దాని యనుభవమును సాధింపలేక వ్యవహారమందు ద్వైతులుగనే మాఱిరని చెప్పితిని. కాని, దీనిగూర్చి యూరక చర్చించి ఫలములేదని తమంతట తాము, ఏ కొండలలోనో అడవులలోనో యుండి ఆయద్వైతతత్త్వమును సాధింపవలయునని పట్టుపట్టి పనిచేయుచున్న కొందఱు మొదటినుండియుఁ గలరు. వారే యోగులు.

అద్వైతమందనేకభేదములు గలవు. కాని మనదేశమందు ముఖ్యమైనవి మూఁడు: శ్రీవైష్ణవము, వీరశైవము, శాంకరము.

మొదటిదగు రామానుజసిద్ధాంతము, చిదచిదాత్మకమైన యీ ప్రపంచమును భగవంతుఁడు తననుండియే సృజించెను గావున అది, మంటి

తోఁ జేయఁబడిన కడవ మంటికంటె నెట్లు వేఱుకాదో యట్లే భగవంతుని కంటె భిన్నముగాదని చెప్పుచు, నాకారణమున '(విశిష్ట) అద్వైత' మనఁబడినను. ముక్తియందును జీవుఁడును భగవంతుఁడును వేఱువేఱుగానే యుందురనుటచే దీనిని ద్వైతమనియే చెప్పవలసి యున్నది. రెండవదియగు వీరశైవము, పై విశిష్టాద్వైతమునకంటె ముఖ్యతత్త్వములందెక్కువ భేదము లేకున్నను, మోక్షావస్థయందు శివునితో సాయుజ్యమును జెప్పుచు జీవబ్రహ్మలకైక్యము దానికన్న నెక్కువగా నంగీకరించినది*. (మూఁడవదియగు శాంకరాద్వైతము మోక్షస్థితిలో మాయాజనితమైన భేదజ్ఞానము పూర్తిగా నశించి నిత్యశుద్ధబుద్ధమైన బ్రహ్మస్వరూపము మాత్రము నిలుచునని చెప్పుచు సర్వాద్వైత మనఁబడుచున్నది.

ఈ ముగ్గురిలో వైష్ణవులు, మోక్షమనఁగా, భగవల్లోకములో అతనివంటి దివ్యమంగళవిగ్రహము గలిగి ద్వంద్వాతీతులై యతని కైంకర్యసౌఖ్యము ననుభవించుటయే, యని తలఁచిరి గావున, ఆయధికారమును భగవంతుఁడను గ్రహించుటకు దృఢమైనభక్తి వారికి చాలును. కాని యావిచ్ఛిన్న భక్తిని సంపాదించుటకును యమనియమాది సాధనలు కావలయును గాన వారు ప్రపత్తియను వేఱొక సులభమార్గమును వెదకి కొనిరి. అనఁగా భగవంతుని యెడ తమ సమస్తభారమును అర్పించి నీవేదిక్కని నమ్మియుండుట. అదియును తామే చేయుటకు చేతఁగానివారు యోగ్యుఁడగు గురువునాశ్రయించి, యతఁడు భగవంతుని యెడఁదనకుఁగల చనవుచే సిఫారసు చేయఁగా ఆ భగవంతునికి దయగలిగి తప్పులను క్షమించి తమ్ముద్ధరించి ముక్తినిచ్చునని నమ్మిరి. ఇదే ఆచార్యనిష్ఠ ప్రపత్తి యనఁబడును. ఎల్లరకు వారికిఁ గావలసినది, సామాన్యముగ అహంకారమమకారాదులనువర్జించి భగవంతుని యెడ దైన్యము స్థిరముగా నుండుటకు ఎంత దేహేంద్రియమనోదండనలు ముఖ్యమో అంతే కాని, యంతకు మీఱి హఠయోగాదులు సాధింపవలసిన పనిలేదు గావునను,

* (Vide Bhandarkar's Vaishnavism and Saivism. P. 135)

యోగులు పరమఫలముగాఁ జెప్పునట్టి యద్వైతానుభవమునందు వారికి నమ్మికలేదు గావునను, వారామార్గమును వదలిరి. కావుననే శ్రీవైష్ణవులు వ్రాసిన యోగశాస్త్రగ్రంథమొకటియుఁ గానరాదు. నాథమునులు 'యోగరహస్య' మను గ్రంథమును వ్రాసిరఁట కాని యది యింకను బైలుపడలేదు. ఎట్లును ఇప్పుడు పాతంజలయోగసూత్రములు, యోగతత్త్వోపనిషత్తు, హఠప్రదీపక మొదలగు గ్రంథములు చెప్పునట్టిదియు, ఇప్పుడును సామాన్యముగ యోగులనఁబడువారాశ్రయించినదియును అగుయోగవిద్యకును శ్రీవైష్ణవాద్వైతులకును సంబంధము గానరాదు.

ఇఁక శంకరరులయద్వైతము యోగసాహాయ్యము లేనిది బ్రతుకుటయే కష్టము. ఎందుకనఁగా, వారిసిద్ధాంతము సమస్తమును మిథ్యయనియు, శుద్ధనిర్గుణ బ్రహ్మయే సత్యమనియు, ఈమిథ్యాజ్ఞానము నశించి శుద్ధబ్రహ్మముగా నిలుటయే మోక్షమనియు చెప్పుచున్నది. అనఁగా ఆమోక్షావస్థయందు తెలిసికొనుకర్త, తెలియఁబడుకర్మము అను భేదమేలేక కేవలము తెలివిగా మాత్రము నిలిచియుండుట. ఎన్నిప్రమాణములు చెప్పినను ఎంత వాదించినను, అనుభవప్రమాణము లేనిది యీా సిద్ధాంతము నమ్ముటకష్టము. అట్టి జ్ఞాతృజ్ఞేయశూన్యమైన జ్ఞానావస్థ సాధ్యమనియు,అసంప్రజ్ఞాతసమాధిస్థితి యదియే యనియుఁ జెప్పి యోగశాస్త్రము దానిని సాధించుమార్గములను తెలుపుచున్నది. కావున శాంకరాద్వైతులు యోగము వదలలేరు.

అద్వైతానుభవము విషయమున వీరిరువురికి నడుమనున్న వారు వీరశైవులు. శివతత్త్వము సహజమగు 'శక్తి' బలముచే 'లింగ' మనియు 'అంగ' మనియు రెండుగాఁబరిణమించును. లింగము పూజ్యదేవత; రుద్రరూపము. అంగము జీవాత్మ. 'శక్తి' గూడ 'కళ' యని 'భక్తి' యని రెండుతెఱఁగులగును. కళ శివునియందుండి సృష్టికిని సంసారమునకును కారణమగును. భక్తి జీవునియందుండి ముక్తిహేతువగును. ఇట్టి యవిచ్ఛిన్న భక్తిచే జీవునికి శివునితోడి 'సామరస్యము' అనఁగా—ఆనందమయమైన

ఐక్యము—కలుగును. అదేముక్తి. కాని యీయైక్యము, శాంకరాద్వైతుల యైక్యమువలె, జీవునికిసంపూర్ణముగా ఆత్మనాశము గలిగించి పరబ్రహ్మతో నేకీభవింపఁజేయదు. జీవునికి తానానందమనుభవించుచున్నానను జ్ఞానము గలదు*. (వైష్ణవాద్వైతులవలె వేఱుగా నుండక పాలలో నీరుచేరినట్లు గాఁబోలు, శివునితో సాయుజ్యము నందును. దీనికఖండభక్తిసాధనము ఆవశ్యకము గావున, అందుకువారికి యోగసాహాయ్యము తప్పనిది. ఇట్టియద్వైతమునభ్యసించువారు శివయోగులనఁబడిరి. తక్కిన యోగులు వట్టియోగులు.

శంకరాద్వైతము బ్రాహ్మణజాతియందే వ్యాప్తిఁగాంచినది. బ్రాహ్మణులలో ననేకులు ఇప్పటికిని శాంకరులే. కాని వారియందుయోగవిద్య వ్యాప్తిఁగాంచలేదు. అద్వైతము సిద్ధాంతమందే కాని వారివ్యవహారమందు లేదని చెప్పితిని. ఇదిగాక అనూచానముగా జాతిసిద్ధమైవచ్చిన వైదిక కర్మానుష్ఠానమును వదలుట వారికి సాధ్యముగాలేదు; బ్రహ్మజ్ఞానము సంపూర్ణముగఁ గలిగి విరక్తుఁడైన వానికి తప్ప తక్కినవారికి కర్మత్యాగమును సంఘమనుమతింపలేదు. కర్మత్యాగము, సంసారవిరక్తియుఁ గలవారికి తప్ప యోగాభ్యాసము సాధ్యముగాదు. సన్న్యాసాశ్రమమును స్వీకరించినవారికిని సంఘముపైనధికారము, మఠముల యాజమాన్యము మొదలగునవేకాక, త్రికాలపూజ, అభిషేకములు, సమారాధనలు, మెరవణులు మొదలగు సన్న్యాసధర్మములు ఇంటికర్మములకన్న నధికములైనవి-కావుననే అద్వైతబ్రాహ్మణులలో యోగులపురూపమైనారు. ఎట్లును కర్మభూమియగు దక్షిణదేశములో వారరుదు.

ఇఁక వీరశైవము బ్రాహ్మణప్రాబల్యమునణఁచుటకై పుట్టిన మతము. ఈ మతము నాశ్రయించుట కందఱును అర్హులు. బ్రాహ్మణులలో నున్నన్ని నిత్యకర్మముల గలాటా వారిలో లేదు. మనలోవలె వారిలోను మఠములలో నధికారముపహించిన కర్మఠసన్న్యాసులున్నారుగాని, సామాన్యజాతుల

* (Vide, Bhand Saivism P. 134 to 137)

గుంపే వారిలో బలమగుటచేతను, అద్వైతులలోవలె నిర్గుణోపాసనచేయ కున్నను సగుణోపాసనచేతనే కాలక్రమమున బ్రహ్మానుభవము సిద్ధింపఁగల దను అనుకూలములేదు గనుక భక్తియఖండముగా లేక మోక్షము సిద్ధింపదు గావునను, వారిలో తప్పకయోగవిద్య ననేకులాశ్రయింపవలసి వచ్చినది. యోగమును పూర్తిగాసాధింపఁగల్గినవారనేకులు లేకపోవచ్చునుగాని, సాధింపఁబ్రయత్నించినవారు తక్కినమతములకన్న నామతములో నెక్కువ గలరని తలఁచుచున్నాను.

ఇట్టి శివయోగులలో కొందఱూళ్ళయందు మఠములలోనో గృహస్థులు గానో వసించియుండినను, అనేకులు ఆలుబిడ్డలు లేని బ్రహ్మచారులై అడవుల లోనో కొండలయందో వసింతురు. స్వర్ణవాదవిద్య వీరిలో చాలమంది యెఱుఁగుదురను ప్రతీతిగలదు. విరక్తులై యోగాభ్యాసులైన వారికి కృత్రిమ స్వర్ణమందాశయేలకల్గినదని మనకాశ్చర్యము గలుగును. ప్రాయశః హఠ యోగసాధనకు దేహశక్తియు నారోగ్యమును ప్రధానములుగావున, దానికిఁ గావలసిన పుష్టాహారములు ఎక్కువ కష్టము లేక సంపాదించుటకును, ఆయుర్వేదముప్రకారము స్వర్ణమును భస్మాదిరూపములచేత నిత్యమును సేవించుట చాలమంచిది గావున దానికిని, సహజమైన బంగారుదొరకుట కష్టమై కృత్రిమముగా తయారుచేయవలసిన యక్కర వారికేర్పడియుండును. కాని కృత్రిమమైన బంగారునకు సహజమైనదానిగుణములుండునా యనుప్రశ్న కలుగును. చూచినవారు ఉపయోగించినవారు ఎవరైన దీనికుత్తర మీయవల యునే కాని నేనెఱుఁగను.

వేమన బీదతికమును బోఁగొట్టుకొనుటకై, బంగారు తయారుచేయు విద్య నేర్వఁగోరి వీరినాశ్రయించియుండునని యూహించితిమి. వారావిద్యను సామాన్యముగ నెవరికినిఁజెప్పరు:

"దాతవ్యం గురుభక్తాయ నదద్యాద్దుష్టమానసే"
"వనితాపుత్రమిత్రాదిగోప్యం సిద్ధిప్రదాయకమ్" *

అని వారు భావించిరి. అనేకసందర్భములలో నిట్లు విషయములను గుప్తములుగానుంచుట, తమకొకవిధమైన విలువను గౌరవమును సంపాదించుకొనుటకేకాని వేఱుకాదు. ఈవిషయము ప్రాచీనులే యంగీకరించిరి. చూడుఁడు.—హఠయోగులకు, దేహములోపలిభాగమును శోధించు ధౌతి, నౌళి మొదలగు కర్మములాఱుగలవు.

"కర్మషట్కమిదం గోప్యంఘటశోధనకారకమ్"
(హఠప్రదీపిక, ద్వితీయోపదేశము. ౨౩-ప)

అని పైకసరత్తులుగూడ రహస్యముగనుంచవలెనని శాసనముగలదు. పైశ్లోకమునకు వ్యాఖ్యచేయుచు బ్రహ్మానందయోగి,

"గోపనాభావే షట్కర్మకమన్యైరపి విహితంస్యాదితి యోగినః పూజ్యత్వాభావః ప్రసజ్యేతేతిభావః" (గుప్తముగానుంపని యెడల నీకర్మము లందఱును జేయఁగల్గుదురుగావున, యోగికిపూజ్యత లేక పోవునని భావము.)

అని వ్రాయుచున్నాఁడు. ఎట్లును స్వర్ణవాదమువంటి విలువగల విద్యలను రహస్యముగానుంచుట మనుష్యస్వభావము. ఇట్టి దానిని సంపాదించుటకై వేమన్న చాల గురుసేవచేసియుండును. వారును 'గోప్యంగోప్యం మహాగోప్యం' అని యెన్నోబాసలుచేయించుకొని యితనికేదో కొంత తెలిపియుందురు. ఇంత కష్టపడి తానుసాధించిన విద్యను స్పష్టముగా బహిరంగపఱుప నిష్టము లేక కాఁబోలు, ఇతఁడును, ఈవిద్యనుగూర్చిన పద్యములన్నియు ఇతరవాద గ్రంథములందలి పద్యములవలెనే, స్పష్టముగాక చేసినాఁడు.

ఇట్లు బంగారమును సాధించు నాశకుతోడు తీవ్రమైన తత్త్వజిజ్ఞాస గలవాఁడగుటచే వేమన, పైవారిని సేవచేయునప్పుడు వారివడతలను చక్కఁగా

---

* గురుభక్తునకీవిద్యచెప్పవలయును. దుష్టమనస్సుగలవానికి చెప్పరాదు. భార్య, పుత్రులు, మిత్రులు మొదలగు వారికిని దీనిని దెలుపక గుప్తముగా నుంచిన సిద్ధించును. (దత్తాత్రేయ తంత్రము. పే. ౧౧౬)

గమనించి యుండును. సంసారులకును వారికిని గల భేదములుచూచి యాశ్చర్య పడియుండును. వారికి అడవి, యూరు, పగలు, రాత్రి, యను భేదములేదు; ఆహారమునకై యీవస్తువులు కావలెనని కాని యీకాలమునఁగావలెనని కాని నియమముగానరాదు; ఉపవాసములకు వెఱవరు; రోగాద్యుపద్రవములు వారిని జేరవు; దృఢకాయులుగానుందురు; చలి, గాలి, యెండ, వాన, దేనికిఁగాని వెఱవరు; సమాధిలోఁగూర్చున్న గంటలకొలఁది బహిఃప్రపంచజ్ఞానమే లేక యుందురు; తామేదో మహానందమనుభవించువారైనట్లు కానవచ్చి లౌకికములైన సుఖములనన్నింటిని అసహ్యముతోఁజూతురు; నిత్యబ్రహ్మచారులుగా నుందురు; సర్వసందేహములను గలిగించు నిత్యకర్మములు, విగ్రహపూజలు మొదలగువానిలో పాల్గొనక, తాము బ్రహ్మస్వరూపము నెఱిఁగినట్లు మాటలాడుదురు; జాతిభేదాదులగమనింపరు; సృష్టిస్థితిలయములను గుఱించి మనకెల్లఁగలుగు సందేహములన్నియు తీర్చుకొన్నవారివలెనుందురు; ఏదైనను ప్రశ్నించిన మనకర్థముగాకున్నను తమకు సందేహము లేక ప్రత్యుత్తరమిత్తురు; సామాన్యులకు లేనికొన్ని విచిత్రములగు శక్తులు సిద్ధులు గలవారని ప్రసిద్ధిలోనుందురు! ఇట్టి వారిని జూచినప్పుడు తనకుఁగల తత్త్వ సందేహములను దీర్చుట వీరికి తప్ప తక్కినవారికి సాధ్యముగాదని నమ్మి, ఏమైననుజేసి యెంతకష్టమైననుపడి, వారివంటి బ్రహ్మజ్ఞానమును తానును సంపాదించి యోగిగావలయునని, ఇది వఱకే యాలుబిడ్డలపై రోఁతగలిగిన వేమన్న, నిర్ణయించెను.

> "ఆ. ఇహమున సుఖియింప హేమతారక విద్య
> పరమున సుఖయింప బ్రహ్మవిద్య;
> కడమ విద్యలెల్ల కల్లమూఢుల విద్య......" (౨౩౬)

అని నిర్ణయించుకొని యట్టియోగులలో ముఖ్యుఁడుగా నుండినవాఁడు గాఁబోలును, లంబికాశివయోగి నాశ్రయించెను. ఇతని శ్రద్ధకు సంతసించి యతఁడును సరహస్యమగు యోగవిద్య నుపదేశించెను. దానిని గూర్చిముందు మనవిచేయుదును.

శ్రీః

ఐదవయుపన్యాసము.

వేమన యోగసిద్ధి-మతప్రచారము.

వేమనకు లంబికాశివయోగివలన యోగమార్గోపదేశము లభించెనని చెప్పితిని. ఆయోగసాహాయ్యముచే వేమన యేమి సాధించెనని యూహించుటకుముందు యోగసామాన్యస్వరూపమును గొంతవఱకు నెఱుఁగవలసి యున్నది. సాధకునకుఁ దప్ప తక్కినవారికి దీనినిగురించి చర్చించునధికారమే లేదు గావున నీవిషయమును దడవుటకే భయపడుచున్నాను. కాని విధిలేదు. బహిరంగమైనబుద్ధితో ఎంతనాకు గ్రహించుటకు సాధ్యమో యంత మనవిచేయుచున్నాను.

సకల జగత్కారణమైన మూలవస్తువొకటికలదని మనప్రాచీనులు వేలకొలఁది యేండ్ల క్రిందనే గ్రహించిరి. దాని తత్త్వము నెఱిఁగిన పక్షమున, సృష్టియందలి సందేహములకెల్ల నందు ప్రత్యుత్తరములు లభించుననియు, బంధములన్నియు నడుగుననియుఁ దలఁచిరి.

"భిద్యతే హృదయగ్రన్థి శ్ఛిద్యన్తే సర్వసంశయాః
క్షీయన్తే సర్వకర్మాణి తస్మిన్ దృష్టే పరావరే" *

---

* (ఆపరావరమూర్తిని జూచిన వెంటనే హృదయపుముడి వదలును. అన్ని సందేహములును దీఱును. అన్ని కర్మములును క్షయించును.) (ముండకోపనిషత్తు ౨-౨-౮.)

అది సగుణమయినను నిర్గుణమైనను శూన్యమైనను దాని స్వరూపము ననుభవపూర్వకముగ నెఱుంగక తీఱదని తేలినది. కాని దాని నెఱుంగుట యెట్లు? మితమైన శక్తిగల కన్నుముక్కు మొదలగు బహిరింద్రియములచే సాధ్యముగాదు. సాధ్యమైనచో అమితమైన ప్రభావముగల మనస్సను అంతరింద్రియముచేతనే కావలయును. కాని యీమనస్సు చంచలమైనది. నిమేషకాలమైనను ఒకవిషయమును ధ్యానించుదార్ఢ్యములేనిది. దానికితోడు శరీరమందును సంసారమందును గలుగు వివిధావస్థలు దానిని ఒకచోట నిలువనీయవు. కావున మనస్సు ఈదేహమునకును బహిస్సంసారమునకును లోపడక తనంతట అఖండముగా నిలిచి కార్యమును నిర్వహించుమార్గమొకటి వెదకవలసివచ్చెను. అదేయోగము.

"యదా పఞ్చావతిష్ఠన్తే జ్ఞానాని మనసాసహ
బుద్ధిశ్చన విచేష్టతి తామాహుః పరమాంగతిమ్,
తాంయోగమితి మన్యన్తే స్థిరామిన్ద్రియధారణామ్"

(ఎప్పుడు పంచేంద్రియములు మనసుతోఁజేరి నిలుచునో, బుద్ధియల్లాడదో, అదియే పరమగతి; అట్టి యింద్రియధారణమే యోగమందురు.)

(కఠోపనిషత్తు. ౨-౧౦.)

బ్రహ్మధ్యానమావశ్యకమనియు దానికి మనోనిగ్రహము దేహదండనమునుచేయక తీఱదనియు నన్నిదేశములవారు నంగీకరించిరి. కాని, ఆదేహమనోనిగ్రహమార్గమును ఉపక్రమోపసంహారములతో సక్రమమైన శాస్త్రిముగా నేర్పఱచిన గౌరవము, నేనెఱిగినంతవఱకు, హిందువులకే చెల్లవలసియున్నది. దేహమును స్వాధీనపఱుచుకొనవలయునని నానావిధముల దండించి, మనసును బిగఁబట్టి బహిరంగములనుండి విడఁదీసి, లోపలధ్యానమునకుఁ బూనుకొన్నప్పుడు, పైరెంటికిని కలుగు అనేకపరిణామములును అనుభవములును చక్కఁగా గమనించి, అందుఁగలుగు అనిష్టఫలములు నివారించి ప్రధానోద్దేశమగు పరబ్రహ్మానుభవమును సాధించుటకెన్ని పద్ధతులు

గావలయునో, యవన్నియు ననుభవపూర్వకముగా యోగశాస్త్రకారులు వ్రాసిరి.

యోగాభ్యాసుల మొదటి ధర్మము తమయందలి దుర్గుణములను వదలుట. యోగ్యతసంపాదించుటకు మొదలు అయోగ్యతను పోఁగొట్టుకొనవలయును గదా; దేహబలమును సంపాదించుటకు మొదలు రోగములకుమందు దిన్నట్లు. ఒకరిని హింసింపక, అసత్యమాడక, ఒకరిసొమ్ము దొంగిలింపక, ఇంద్రియలోలుఁడుగాక, తనకెంత ముఖ్యముగా కావలయునో యంతకన్న నెక్కువ దానమిచ్చినను గ్రహింపక, యుండుట మొదటిమెట్టు. ఇదే యమమందురు.

తరువాత, పరిశుద్ధముగానుండుట, సంతోషము, తపస్సు, వేదశాస్త్రములు చదువుట, భగవద్భక్తి—వీనిని సాధింతురు. ఇవి నియమమనఁబడును.

ఇట్లు దేహమనస్సులు కొంతవఱకును పరిశుద్ధములైనతరువాత దేహమందిదివఱకున్నరోగములు నశించుటకును, క్రొత్తవిరాకుండుటకును, శ్రమను సహించుశక్తి గలుగుటకును కొంతవ్యాయామముచేయుదురు. వ్యాయామమనఁగా 'గరిడీ'లలోఁగాని, ఇప్పటి స్కూళ్ళలోఁగాని చేయునట్టిదిగాదు. చేతులు కాళ్ళు మొదలగునవయవములు ప్రత్యేకముగాఁగాని, మొత్తముగా దేహమునుగాని, యేదైననొకగతిలో పలుమాఱుఆడించుట, యిప్పటి పద్ధతి. ఇందువలన కండలు మాంసము బలసి దేహమున క్రొవ్వుపట్టును. ఒక విధమైన నిలుకడలేని చురుకుఁదనము గలుగును. యోగులయుద్దేశమది కాదు. శ్రమను సహించుట, దేహమందు జిడ్డుపెరుగనీక లఘువుగా చేసికొని నెమ్మదిని సంపాదించుట-ఇవి వారు కోరునది. కావున ఏదో యొక కష్టమైన తీఱులో చాల ప్రొద్దు నిలుచుకొనియుండుట, కూర్చుండుట పరుండుట, వారు సాధింతురు. వీని నాసనము లందురు.

ఇంతైనను దేహమునకెప్పుడును చలనమునిచ్చి తమ్మూలమున మనస్సును చలింపఁజేయు వస్తువొకటి గలదు. అది వాయువు. దానిని స్థిరముగా నిలుపనిది మనస్సు నిశ్చలముగా నేరదు.

"చలేవాతే చలం చిత్తం నిశ్చలే నిశ్చలం భవేత్"

(గాలికదలిన మనసుకదలును, అది నిలిచిన నదినిలుచును.)

(హఠయోగప్రదీపిక. ఉపదేశము ౨. ప. ౨.)

కావున లోని యూపిరి బైటికిఁ బోనీక, బైటి యూపిరి లోనికి రానీక లోపలనే పట్టి నిలుపుట యావశ్యకము. దీనినే ప్రాణాయామమందురు. దీనిచే మనస్సు నావరించియున్న మాలిన్యములన్నియు నశించునందురు.

తరువాత కన్ను, ముక్కు, మొదలగు పంచేంద్రియములు తమతమ విషయములైన, రూపము, వాసన, మొదలగు వానియెడఁ బోనీయక మనస్సే ప్రక్కఁబోయిన నా ప్రక్క పరాధీనములై యుండునట్లు సాధింపవలయును. ఇదే ప్రత్యాహారము. ఇవి యైదును బైటి సాధనలు.

ఇట్లు శరీరము స్వాధీనమై మనస్సునకు చాంచల్యము తగ్గినపుడు తమ కిష్టమైన యేవస్తువునందైన మనసు నిలుపవలయును. ఇది ధారణ. అది తప్ప తక్కిన వృత్తులందు మనసును పోనీయక నిలుపుట ధ్యానము. ఈ రెంటి యందును 'నేను, దీనిని, ధ్యానించుచున్నాను' అను ధ్యాత, ధ్యేయము, ధ్యానము అను మూఁడు పదార్థములు గలవు. ఈ ధ్యానము ఇట్లే సాగి నిచ్చిన యెడల, మనము ధ్యానముచేయు వస్తువుమాత్రము నిలిచి, నేననుకర్త, ధ్యానమనుక్రియ ఈ రెండును అంతరించును. దీనినే సమాధి యందురు. ఇదే అష్టాంగ యోగము.

ఈ సమాధి రెండు విధములు; సంప్రజ్ఞాతమని; అసంప్రజ్ఞాతమని. మొదటిదానిలోఁ గూర్చున్నయోగికి మొదలు ధ్యేయవస్తువుయొక్క స్థూలరూపము గోచరించి క్రమముగా దాని సూక్ష్మరూపముగూడ స్పష్టమగును. ఆ మూలప్రకృతి గోచరించినపుడు 'ఋతంభర' యను నొకవిధమైన ప్రజ్ఞ కలుగును. దానిచే యథార్థజ్ఞానము గలిగి సందేహములన్నియు నివర్తించును. శ్రుతిప్రమాణముచేతను అనుమానప్రమాణముచేతను గలుగు తెలివికన్న ఈ 'ఋతంభర' యను తెలివి గొప్పది. ప్రత్యక్షము, పరోక్షము, భూతము, వర్తమానము, భవిష్యత్తు అను భేదము లేక యన్నివిషయ

ములును సాక్షాత్తుగా నిందు గోచరించును. ఈసంప్రజ్ఞాతసమాధిగూడ అభ్యాస బలముచే క్రమముగా నశించి అసంప్రజ్ఞాతసమాధిగా మాఱును. ఆ యవస్థలో ఆ మిగిలినధ్యేయవస్తువు స్ఫూర్తియగుటగూడ నశించి కేవలనిర్మల జ్ఞానముగా మాత్రము శేషించియుండును. ఇదే కైవల్యావస్థ. ఇవి పాతంజలయోగశాస్త్రముచే గ్రహింపఁగల ముఖ్యవిషయములు.

కాని యీయభ్యాసప్రవాహములో ముఖ్యమైన యీశ్వరవ్యక్తి యెక్కడనో మునిఁగి పోయినాఁడు! ఈ మతము ప్రకారము ఈశ్వరుఁ డక్కఱయే లేదు. ఉన్న యోగసాధనమునకు మేలు. అంతే. నామరూపమయమైన యీ ప్రపంచమందలి పరిణామములు, తాపములు, సంస్కారములు, పరస్పరవిరుద్ధములగు సత్త్వరజస్తమోగుణములు—వీనిచేత పుణ్యమైనను పాపమైనను సుఖమైనను దుఃఖమైనను అంతయును వివేకము గలవానికి దుఃఖముగానే తోఁచును గావున * ఇన్ని వ్యవహారములకు హేతువైన చిత్తమును స్వాధీనము చేసికొనుట, దానికల్పనలు తన్ను ఆవరింపక యుండునట్లు అడ్డగించుట, ఇవే పరమార్థమని వీరిమతము. అదేమోక్షము. ఇట్లగుటచే మూలకారణమును వెదకఁ బ్రయత్నించి తుదకది దొరకక యీ కష్టములనుండి తప్పించుకొను మార్గమును వెదకుకొని వీరు కృతార్థులమనుకొనిరా యని సందేహము గలుగుచున్నది. కాని, సంప్రజ్ఞాత సమాధిలో నున్నపుడు అతీతానాగతజ్ఞానము, అపరోక్షజ్ఞానము, విచిత్రమగుప్రతిభయుఁ, గలుగునని చెప్పుదురుగాన, అదియే సత్యమగు నేని మనకు సామాన్యముగఁ గలుగుప్రశ్నలకన్నిటికిని అందు ప్రత్యుత్తరము దొరకవలసి యుండును. ఐనను యోగులెవరును ఆ ప్రత్యుత్తరములు నిస్సందేహముగాఁ జెప్పి మనల నుద్ధరించి యుండలేదు. కావున నీ యోగశాస్త్రకైవల్యము, అప్పులవారి బాధలు పడలేక యింటిమూలలో దాఁగుకొని తలుపువేసుకొనుటవంటిది తప్ప నిజమైన యజ్ఞానమోక్షమగునా యని శంకింపవలసియున్నది. ఇట్లు సందేహించిన వారికిట్లు ప్రత్యుత్తరము గలదు.

---

* చూ. పాతం-యోగ.సూ-౨ పా. సూ. ౧౫)

"సోయమేవాస్తుమోక్షాఖ్యో మాస్తువాఽపి మతాన్తరే,
మనః ప్రాణలయే కశ్చిదానన్ద స్సంప్రవర్తతే"
(మతాంతరులిది మోక్షమననిండు. కాదననిండు. మనస్సు ప్రాణమును లయించెనేని యొకవర్ణింపరాని యానందము మాత్రమున్నది)
(హఠయో-ఉప-౪. ప. ౩౦.)

కాని మనప్రశ్నకిది ప్రత్యుత్తరము గాదు. మఱియు యోగశాస్త్రప్రవర్తకుఁడగు పతంజలి యీ 'ఆనంద' మను పేరే యెత్తలేదు. 'దుఃఖమేవ సర్వం వివేకినః' అని చెప్పిన యతఁడు సుఖదుఃఖరూపమగు చిత్తధర్మనాశమే మోక్షమనియెను. ఆ ముక్తావస్థలో ఆనందమును గీనందమును ఒకటియు లేదని భోజరాజు స్పష్టముగా వ్రాసెను. * అద్వైతులు ముక్తావస్థయందు సచ్చిదానందమయమగు బ్రహ్మసాక్షాత్కారము-అనఁగా తానే బ్రహ్మగానుండుట—కలుగుననిరి. శైవులగు నద్వైతులును ఇట్లే తలంచిరి.—

"క. అమనస్కసౌఖ్యమద్భుత
మమలంబసదృశ మఖండమక్షయ మవిత
ర్క్య మచంచల మమృతమయం
బమితం బదియొుఁగుదురు మహాసిద్ధవరుల్"
(శివయోగసారము. ౪ ఆశ్వాసము.)

ఇట్లు కేవలయోగులకును అద్వైతయోగులకును అసంప్రజ్ఞాతసమాధి ఆనందరూపమా శూన్యరూపమా యను విషయమున భేదముకలదు గాని యద్వైతవిషయమున-అనఁగా రెండుగాక యొకటిగా మిగులుటలో-భేదములేదు. ఈశ్వరుని కేవలమొకసాధనముగా మాత్రము గొని సుఖదుఃఖములు రెంటినుండియు విడుదల పొందఁ గోరిన కేవలయోగులను వదలితిమేని, ఈశ్వరసాక్షాత్కారమే ప్రధానఫలముగాఁగొని సాధించు నితర

*(చూ. పా. యో. సూ. భోజరాజవ్యాఖ్య. కడపటి సూత్రమునకు)

యోగులందఱును ఆ కడపటి సాధనావస్థలో ఆనందమున్నదనియే చెప్పె దరు. అది యట్లుండె.

అట్టి కైవల్యమును శాంతమార్గమున / సాధించుటకు చాల దినములు పట్టును. అనేకుల కాయువు చాలదేమో యనుభయము గలుగును. కావున సాధ్యమైనంత త్వరలో దానిని సాధించి ముక్తిపొందఁ గోరువారు దేహ మనస్సులనెక్కువ బలవంత పెట్టి లొంగఁదీయుదురు. ఈ మార్గమునకే హఠ యోగమని పేరు. హకారమునకు ఊర్ధ్వగతియగు ప్రాణవాయువును ఠకారమునకు అధోగతిగల అపానవాయువును అర్థమఁట. ఈ రెంటికిని ఐక్యము సంపాదించి సాధించుట హఠయోగము. కావున వీరికి దేహమనస్సు లను దండించు ఆసనప్రాణాయామములు ముఖ్యములు. ఇదిగాక దేహమం దలి రోగములను నశింపజేయుటకును, శ్వాసకోశములు, కడుపు, నాసా రంధ్రములు మొదలగువానియందలి కఫాదిదోషములను బోఁగొట్టుకొనుటకును, ధౌతి, నౌళి మొదలగు కర్మములను, బ్రహ్మచర్యమును సాధించుటకు వజ్రోళి మొదలగు యోగములును వీరు సాధింతురు. ఈ మార్గములచే సాధింపఁగా కడుపుక్రింది మూలాధారమందుండెడు కుండలిని యనుశక్తి, నిద్రించుచుండెడి, పైకిలేచును. అప్పుడు కుడియెడమ ముక్కులందలి ఇడ, పింగళ అను నాడులలో సహజముగా సంచరించు వాయువు, ఈ రెంటినడు మనున్న సుషుమ్న యనునాడి మూలముగా ప్రవహింపఁగల్గును. దేహమందు మూలాధారము మొదలు బ్రహ్మరంధ్రమువఱకును ఆఱు చక్రములు గలవు. కుండలినీశక్తి చలించి సాధనబలముచే పైచక్రముల నన్నిటిని క్రమ క్రమ ముగా భేదించి కట్టకడపటిదగు సహస్రారచక్రమును జేరఁగా, అందు బ్రహ్మసాక్షాత్కారమై యసంప్రజ్ఞాతసమాధి కలుగును. అదే జీవన్ముక్తి. ఈ కుండలిని యుద్భోధముగానిది బ్రహ్మస్థానమును బొంద వీలులేదు.

"యేన మార్గేణ గన్తవ్యం బ్రహ్మస్థానం నిరామయమ్
ముఖేనాచ్ఛాద్య తద్ద్వారం ప్రసుప్తా పరమేశ్వరీ"

(బ్రహ్మస్థానము నే మార్గముతోఁ జేరవలయునో యామార్గపు ద్వార మును ముఖముతో నడ్డగించి మూసి, అపరమేశ్వరీశక్తి (కుండలిని) పరుండి యుండును.) (హఠయోగ. ఉప. ౩. ప ౬.)

కావున దానిని లేపుట ముఖ్యము. ఇట్లు హఠయోగము సాధనము; అసంప్రజ్ఞాతసమాధి సాధ్యము. దానినే రాజయోగమందురు.

కాని హఠయోగపద్ధతియందు రాజయోగసిద్ధికి విఘ్నముగలిగించు సన్నివేశముల నేకములు గలవఁట. హఠయోగము కొన్ని సిద్ధులనిచ్చును. దాని నభ్యసించువారికి చావుండదఁట. ఆధునిక శారీరశాస్త్రజ్ఞులు చావనఁగా నేమిగా నిర్ణయించిరో యెఱుంగనుగాని యోగుల వాదము సులభమైనది. వాయువు గలుగుట బ్రతుకు; అది పోవుట చావు. కావున దానిని బోనీక బిగఁబట్టితిమేని చావెక్కడిది?

"యావద్బద్ధో మరుద్దేహే యావచ్చిత్తం నిరాకులమ్.
యావద్దృష్టిర్భ్రువోర్మధ్యే తావత్కాల భయంకుతః?"

(హఠ. ఉప ౨. ప ౪౦)

"తే. కట్టువడియుండు నెందాఁక గాలిమేన,
చిత్తమెందాఁక నెందును జెందకుండు,
కదలదెందాఁక భ్రూమధ్య కలితదృష్టి,
యరియునందాఁక ప్రాణభయంబులేదు"

(శివయో. ౩ఆశ్వా.)

ఇదిగాక ఆకాశసంచారము, కామరూపము, పరకాయప్రవేశము మొదలగు విచిత్రసిద్ధులు హఠయోగసాధనచే లభించునఁట. కావున సాధకులు ముఖ్యఫలమగు సమాధిని విడిచి వీనితోనే తృప్తిపడి యుండుట స్వాభావికము. అట్లగుటచే హఠయోగమును బోధించువారందఱు దీనికి ఫలము రాజయోగమే యనితలఁచి సాధింపవలయునని హెచ్చరిక చేయుచున్నారు.

ఆంధ్రయోగినులలో అగ్రగణ్యురాలగు తరిగొండ వెంకమ్మ యిట్లు చెప్పినది. —

" మఱికొందఱీ మహామహిమ గానకయు,
గురు నెఱుంగక కర్మగురు చెంతఁజేరి,
సాధకుఁజిక్కి దుష్కర్మ మార్గమున
సాధనంబుగ యోగ సరణులఁ దెలిసి,
యలమట నాసనాభ్యాసముల్ చేసి,
చలమున బాహ్యలక్ష్యములు చూపుచును,
కూలంకషము లోని గురిగానలేక,
లాలితంబుగ మంత్రలయహఠ యోగ
ఫలములం గోరుచుఁ బామరులగుచు,
జలబుద్బుదమువంటి జన్మంబులకును
సిద్ధులంగోరి ప్రసిద్ధమై యోగ
సిద్ధాంతమందు సుస్థిరమతిలేక,
అగణిత విషయసుఖాసక్తిమీఱి,
తగమణిమంత్ర సిద్ధక్రియల్ నేర్చి,
మఱి పామరులకెల్ల మహిమలంజూపి,
తిరిగెడు వారలీదేహవాసనలు,
వీడఁగ నేరరు, వేదాంత మందుఁ,
గూడ నేరరు పట్టికుంభన గాని ... "

(రాజయోగసారము. ద్వితీ. ప్రక.)

కాని హఠయోగసాధనములేనిది రాజయోగము ఫలింపదఁట !

"మ. హఠశూన్యంబయినన్ ఫలింపదమలంబౌ రాజయోగంబొగిన్;
హఠయోగంబును రాజయోగరహితంబౌ నేని సిద్ధింప; దీ

హఠరాజంబులు రెండుఁగూడ సతతాభ్యాసంబుఁ గావించుని
శ్చరనిస్సంశయభవ్యమానసునకున్ సాధ్యంబగున్ సర్వమున్
(శివయోగసారము. ౨. ఆశ్వా)

ఈ హఠవిద్యకే సంబంధించిన 'ఉప' యోగములు రెండుగలవు. మంత్రయోగము; లయయోగము. మంత్రముల జపించుచు తన్మయుఁడగుట మొదటిది. ప్రాణాయామధ్యానములచే దేహము శుద్ధమైనప్పుడు లోపల నొకవిధమైన నాదము అఖండముగా వినఁబడునఁట. బైట మనము విను శబ్దము ఆహతము: అనఁగా దెబ్బ గొట్టుటచేఁ గలిగినది. ఇది యనాహతము. అనఁగా మనమెఱిఁగినట్లు ఏరెండుపదార్థముల ఒరయికయును లేకయే కలుగునది:—

" మ త్త. ఆ యనాహతనాదమెంతయు నద్భుతంబయి యాత్మలో
మ్రోయుచుండు నిరంతరంబు సముద్రఘోషముభంగి, భృం
గాయుతధ్వని రీతి, వేణుసమంచిత స్వరలీల, వీ
ణాయతంబగు మ్రోఁత చందమునన్ మనోలయహేతువై "
(శివయోగ-౩ ఆ.)

ఆ నాదమునే వినుచు అందు మనఃప్రాణములను లయింపఁజేయుటయే లయయోగమందురు. హఠయోగప్రవర్తకుఁడగు 'శ్రీఆదినాథుఁడు' సపాదకోటిలయప్రకారములను జెప్పినాఁడఁట ! అందులో నాదలయమే ముఖ్యమనితలఁచి హఠయోగులు సద్య మనలనుబ్రదికించిరి!

(హఠ-రఉపదే. శ్లో ౬౬)

వేమన్నకు గురువైన 'లంబికాశివయోగి' యీ హఠయోగుల గుంపునకుఁ జేరినవాఁడు. లంబిక యనునది లంబికా శబ్దభవము. దవడలని యర్థము. వానిపైఁగల శిరోరంధ్రములో నాలుకను జొనుపవలెను. భ్రూమధ్యమందలి యెడమప్రక్క చంద్రస్థానము గలదు. నాలుకను ఆచంద్రస్థానము నంటునట్లు చేయవలెను. అప్పుడొక యగ్ని జనించును. దానిచే ఆ చంద్రస్థానమునుండి

కరిఁగి అమృతము స్రవించును. దానిని త్రాగిన యోగికి రోగము, చావు, ఆకలి, దప్పి, ఆలస్యము, నిద్ర, మొదలగునవేవియు నుండవు. కాని నాలుక యంతపొడవుగా సాఁగుట యెట్లు? మూఁడుసాధనములు: నాలుక క్రింది నరమును క్రమముగా కోసివేయుట; వ్రేళ్ళతోఁబట్టి ప్రక్కలకల్లాడించుట; ఆవుచన్ను పిండినట్లుగా లాఁగుట! ఇట్లు నిత్యానుసుగా నాలుకను పొడిగించుకొని, పైఁజెప్పిన లంబికావివరములోఁ జూపిన క్షణార్థ ముండినను యోగి విషవ్యాధిమృత్యువులను దప్పించుకొనునఁట! * దీనినే లంబికా యోగమనియు ఖేచరిముద్రయనియుఁ జెప్పుదురు. కాని యిది బాహ్య ఖేచరి. అంతఃఖేచరివేఱఁట. కన్నులు సగము మూసి దృష్టిని నాసాగ్రమందు నిలిపి చూచిన మండలాకారమైన తేజోదర్శనమగును,ఇందు మనఃప్రాణములు లీనము చేసి ఱెప్పలల్లార్పక 'చూమనతండు జగద్గురుండగు' ననియు నిదియే నిజమైన ఖేచరియనియుఁ జెప్పుదురు; మఱియు,

" మ. ధరణిం గొందఱు సద్గురూక్తగతి నంతఃఖేచరీముద్రికా
పరభావం బెఱుఁగంగ నేరకకదా వాలాయముఁ బాహ్యఖే
చరియుఁ బట్టి నిగూఢసాహసమహాసంరంభవిస్రంభని
ష్ఠురులై జిహ్వలుగోసికొంద్రదియుముక్తుల్ మెత్తురే యుత్తరిన్!"

(శివయో-౪-ఆశ్వా.)

లంబికా శివయోగి యొకవేళ నీయాంతరఖేచరిని తరువాత నెఱిఁగి యాచరించి యుండిన నుండవచ్చును గాని, మొదటితఁడు నాల్కను గోసి కొన్నవాఁడే యని యతని పేరే తెల్పుచున్నది. అనఁగా నితనికదే పేరని కాని, అసలాపేరుగల వ్యక్తియొకఁడుండి వేమన్నకు గురువైనాఁడని కాని కచ్చితముగాఁ జెప్పలేము. మఱి యిటువంటియోగి వేమనకో యతఁడు శిష్యుఁడైయుండకతప్పదు. కావున వాడుకలో నున్న యతనినే గురువుగా నంగీకరింతము.

---

*(చూ. హఠయో-3 ఉప. ప ౩౨ నుండి ౫౦ వఱకు)

ఆ గురువువద్ద శిష్యునికిని ప్రప్రథమమందు హైఠయోగవిద్యలో నుపదేశము జరిగినది. ఇతఁడును నాలుకను గోసికొన్నాఁడు. ఎవఁడో నావంటి వాఁడిదంతయు వట్టి భ్రాంతియని తిరస్కరించెనుగాఁబోలు, వాని నొప్పింపలేక, గురువుగారి యందలి నమ్మకము చేతనో తనయనుభవము చేతనో దానియందు సందేహములేక యిట్లు ఆక్రోశించినాఁడు:—

"ఖేచరీముద్రకు కీలెఱుంగఁగ లేక
వాదులాడునట్టి వారినెల్ల
త్రొక్కి నాల్కఁబట్టి తుదఁ గోయవలయురా !
(ఓ. లై. ౧౩-౫-౧౬. మఱియు పెక్కు వ్రాఁతప్రతులు.)

ఇట్లె పంచాక్షరీమంత్రము ద్వాదశాక్షరీమంత్రము మొదలగు వానిని గూడ నితఁడు కొన్నాళ్ళు జపించినట్లున్నది. "ముక్తికిఁదాఁ దల్లి సుమీ పంచాక్షరి" యని (వే.సి-౧౨౦) యితఁడన్నాఁడు. తరువాత ప్రాణాయామసాధనకు మొదలిడినాఁడు. 'ఊఁగి లాగిలాగి యొనరఁగ బిగఁబట్టి పూని గాలి విడిచి' (౫౫౭) దానిని సాధించినాఁడు. ఆ సందర్భమున నితనికి,

"క. భువి పొందుటుడిగి దూర
శ్రవణంబును దూరగమన జవమును, నమృత
స్రవమును సుదూరదృష్టియు,
నవిరళనాదశ్రవణము నగు మోదమునన్"

(శివయో-3 ఆశ్వా)

అని చెప్పిన సిద్ధులలో తక్కినవెట్లుండినను, నాదశ్రవణము మాత్రము కలిగినది. ఆ లయయోగమును దాననుభవించినాఁడు;

"ఆ. నాదమలరఁ జేసి నాదంబుఁ బొంగించి
భేదమింతలేక పెనఁగినపుడు
పాఱుకాల్వవలెను పాఱురా యానాదు..." (౨౧౮౬

ఇట్లె షట్చక్రభేదనమగు కుండలియోగమును గూడ సాధించినాఁడు. (౩౧౫౨-౫౬) అందులో కడపటి సహస్రారచక్రమును జేరు సాధనలో

"ఆ. నిటలదుర్గమెక్కి నిక్కి చూడంగను
కుటిలరూప కళలఁ గూల్చనెఱుక" (౨౨౨)

అట్లగుటచేత, ఇంకను పూర్తిగా అద్వైతానుభవములేక మనసు చలాచలముగానున్నదిగావున, ఆత్మపరమాత్మలస్వరూపము వేఱు వేఱుగాఁ దెలియఁగోరియు నది యింకను సాధ్యముగాక,

"ఆ. నిన్నుఁజూచెనేని తన్ను తామఱచును
తన్నుఁజూచెనేని నిన్ను మఱచు;
ఏవిధమున మనుజుఁడెఱుఁగునిన్నును దన్ను ?..." (౨౨౮౦)

అని కష్టపడినాఁడు. ఈ సంప్రజ్ఞాతసమాధియందే సగుణ స్వరూపము క్రమముగా నిట్లు అనుభవమునకు వచ్చునఁట:

"క. శ్రీవెలయఁగ సాకారము,
నావల దీపాకృతియును, నాశిఖలాగున్
నీవార శూకరూపము,
భావన నణువిధము, సగుణభావములైదున్" (శివయో-౧ఆ.)

ఇట్టి తేజోదర్శనము వేమన్నకును గలిగినది:

"ఆ. కనులురెంటి నడుమ కాసంత నిలిపిన
బొమలు మీఱి చూడ్కిఁబొందఁజేయు,
క్రమమెఱింగి లోన కాంతిని బట్టరా..." (౯౧౩)

కాని యింతటితో నుండక,

"ఆ. కనుల చూపు నిలిపి కాంతినిగమనించి
కాంచవలెను చిత్రకళల దాఁటి" (౯౧౦)

అనుకొని సాధింపఁగా, భావరూపమైన పైఁజెప్పిన యుపాస్యవస్తువు స్వరూపముగా మాఱిఅభావతుదకు సోహంభావసాధనచే 'భావాభావాతీతం'

బైన నిర్గుణము అనుభవమునకు వచ్చినది. అది 'వియత్సదృశంబై'—అనఁగా ఆకాశమువలె బయలై—యుండునఁట. *ఆబయలందే బ్రహ్మమున్నదఁట.

"ఆ. తెలివి నిలిపిచూడు దీపించు నాకళల్,
కళలుడుపకచూడు కలుగు బయలు;
బయలు నంటిచూడు బ్రహ్మంబు గాంచెదు..." (౧౯౬౩)

కాని యాబయులే బ్రహ్మ యని వేఱొక్కచోట వేమన చెప్పెను.—

"క. బయలున సర్వముఁ బుట్టును,
బయలందే లీనమగును, బ్రహ్మంబనఁగా
బయలని మదిలోఁ దెలిసిన
బయలందే ముక్తి బట్టబయలగు వేమా" (౨౬౯౬)

మఱియు నాబ్రహ్మము తానేతప్ప వేఱుగాదని తేల్చుకొనెను. 'తన్నుఁదా నెఱిఁగినఁ దానెపో బ్రహ్మంబు" (౨౭౮౮) కావున 'ఏవిధమున మనుజుఁడెఱుఁగు నిన్నును దన్ను?' అని వెనుకవేసినప్రశ్నకిప్పుడు ప్రత్యుత్తరము లభించినది.—

"ఆ. నిన్నుఁ జూచుచుండ నిండును తత్త్వంబు,
తన్నుఁ జూచుచుండఁ దగులు మాయ;
నిన్ను నెఱిఁగినపుడె తన్ను తానెఱుఁగును..." (౨౨౩౯)

తాను బ్రహ్మమైనపుడు తక్కినవన్నియు నేమి తప్పుచేసినవి? కావున సమస్తమును బ్రహ్మమే. "బ్రహ్మమన్నిటఁ దగుఁ బరిపూర్ణమై యొప్పు" (౨౯౯౬)

ఇట్లు రాజయోగపరమావధియైన యద్వైతానుభవమును సాధించిన వెంటనే, ఆసనములు ప్రాణాయామము మొదలగు హఠవిద్యల నితఁడు తిరస్కరించెను. ఇది,

"ఆ. ఏఱుదాఁటి మెట్టకేఁగిన పురుషుండు
పుట్టి సరకుఁ గొనక పోయినట్లు" (౭౬౦)

---

* (శివయో ౧ ఆ.)

అని యితఁడే వేఱొకవిషయమై చెప్పిన న్యాయమువంటిదే కదా! చూడుఁడు.—

"ఆ. ఆసనములు పన్ని అంగంబు బిగియించి
యొడలు విఱుచుకొనెడు యోగమెల్ల
శెట్టిసాముకన్న చింతాకు తక్కువ......" (౩౩౭)

"ఆ. కల్లగురుఁడు గట్టు నెల్లకర్మంబులు
మధ్యగురుఁడు గట్టు మంత్రచయము
ఉత్తముండు గట్టు యోగసామ్రాజ్యంబు......" (౯౬౩)

కాని నాకొకటి తోఁచుచున్నది. హఠమార్గము చాలకష్టమైనది. దానిని సాధింపఁగలయోర్పును సామర్థ్యమును గలవారరుదు. అనేకులిందలి సిద్ధులకాసపడి యంతటితో చాలించుకొనుట సత్యము. అట్లుగాక రాజయోగమును సాధించి ఆత్మజ్ఞానమును సంపాదించుటకే దృఢచిత్తముతో హఠమును సాధించుచు కష్టపడువానిని జూచి కరుణించి సమర్థుఁడగు గురువు, స్వశక్తితో నొకనిమిషమందు శిష్యునికి అసంప్రజ్ఞాతసమాధినిగల్గించి బ్రహ్మసాక్షాత్కారముఁ జేయింపఁగలఁడఁట! "సద్గురునాథప్రసాదంబున క్షణమున రాజయోగమున మనసు నాశమౌ తోడనె నాశమౌగాలియు" (శివ. ౪.ఆ) దీనినే తాంత్రికులు "వేధదీక్ష"యందురు. శిష్యునిదేహమందలి షట్చక్రస్థానములనెఱిఁగి, మంత్రబీజాక్షరన్యాసముచేసి, మోకాళ్ళు మొదలు నాభి, హృదయము, కంఠము, దవడవఱకును గురువు 'వేధింప' వలయునఁట. తోడనే శిష్యుఁడు పాపములన్నియు నశించి, బహిరంగ వ్యాపారములన్నియు నిలిచి క్రిందఁబడునఁట. అతనికప్పుడు దివ్యత్వముగలిగి సర్వము నెఱుఁగఁగలఁడఁట. కాని యట్టి సామర్థ్యముగల గురుశిష్యులిరువురును దొరకుట దుర్లభమఁట!* వేమనకుఁగూడ హఠయోగమువలన వేసరియుండిన వేళలో గురువు ఈ వేధ

---

* చూ. కులార్ణవతంత్రము. ౧౪-వ ఉల్లాసము.

దీక్షనిచ్చెను గాంబోలు. వివేకానందుఁడు మొదలగు శిష్యులకు రామకృష్ణ పరమహంసుఁడిట్టి దీక్షనే యిచ్చినట్లున్నది. †

"ఆ. గతము చేసినట్టి కర్మబంధము లెల్ల
పరిసిపోవు సత్యగురుని వలన
కుమ్మరి కొకయేఁడు గుదియకు నొకనాఁడు..." (౧౨౮౯)

(గుదియకు నొకయేఁటు' అని ప్రాఁతప్రతులు)

ఇదియే నిజమగునేని ఆసనాదులు నిరర్థకములని యితఁడు తిరస్కరించుట సహజము. కాని యితఁడు తనయనుభవము నితరులకు బోధించినప్పుడు అట్టిగురువు నాశ్రయింపుఁడని చెప్పలేదు; మీరే సాధింపుఁడన్నాఁడు.

"ఆ. ధాత్రి జనుల కెల్లఁ దగ నెఱింగించెద
నొనరహరుని జూచు నుపమ యొకటి;
మనసు చెదరనీక మహిమతోఁ జూడుఁడీ......" (౨౧౩౪)

"ఆ. తారకంబుఁ జూచు దారివేఱేకద్దు,
సమముగాను జూడఁ జక్కఁబడును;
వెట్టిగాను జూడ వెలుఁగెల్లఁ బాఱురా..." (౧౯౨౨)

అనఁగానిది స్వప్రయత్నముచేతనే సాధింపవచ్చునన్నమాట. ఏమో! ఎవ రెఱుఁగుదురు ?

"ఆ. రాజయోగి మహిమ రాజయోగికిఁ గాక
యితరజనుల కెల్ల నేమి తెలియు..." ! (౩౨౯౩)

ఇట్లు అసంప్రజ్ఞాతసమాధిమహిమచే తానే దైవమని యెఱిఁగిన వెంటనే, యదివఱకే యుండుమా పోదుమాయని యూఁగులాడుచుండిన హరిహరులు ఇతని ప్రపంచమునుండి యంతర్ధానమై పోయిరి. "తాను దేవుఁడైన దైవమే కొలుచురా" (౩౨౯౩) యను వానివద్ద నేదేవతలకుప్పు పుట్టును? ఇతఁడు,

† See The Life of Sree Rama Krishna.

"ఆ. బ్రహ్మఁజంపి విష్ణుభాగంబులోఁ గల్పి
విష్ణుఁజంపి శివుని వీటఁగలిపి
శివునిజంపి తాను శివయోగి గావలె......" (౨౭౮౩)

అని సంకల్పముచేసి గెలిచినవాఁడు! కావుననే వెనుకఁజెప్పినట్లు,

"ఆ. బ్రహ్మవ్రాఁత కెదురు పలికినవాఁడును
ఆది విష్ణుసూత్రమడఁచువాఁడు
మూఁడుకనులవాని మొనసి నిల్చినవాఁడు
కానఁబడరు నీవుగాని వేమ" (ఓ. తై. ౧౨-౧-౩౦)

అని చెప్పుకొని త్రిమూర్తులపై కసిదీర్చుకొనెను. కాని శైవుఁడై పుట్టి నందుకు అందఱికిని అగువఱకు శివునకు శిక్షనీయలేదు; అంతే గౌరవముగా పరమేశ్వరుఁడు సంతోషింపవలసియున్నది.

వైరాజయోగసాధనవలన వేమన నిజముగా తత్త్వజ్ఞానమును సంపాదించెనా? అతఁడు బోధించిన యద్వైతమే పరతత్త్వము? అనుప్రశ్నలకు బదులుచెప్పుట నాశక్తికి మీఱినపని. బ్రౌనుదొర ఇతని సిద్ధాంతము అర్థముకానిదనియు నిష్ఫలమైనదనియుఁ జెప్పెను. *నాకాధైర్యములేదు. నాకింత మాత్రము నమ్మకగలదు; వేమన్న తాను తత్త్వజ్ఞుఁడైతినని దృఢముగా నమ్మెననుటలో సందేహములేదు.

ఇట్లు ఇతఁడు ఈసంసారుల ప్రపంచమునందలి దంభవంచనాదులకు రోసి, అందేమో శ్వేతద్వీపము గలదనుకొని, వైరాగుల ప్రపంచమునఁ బ్రవేశించెను, కాని, పాపము, మనుష్యులయోగ్యతయెందున్నను ఒకటే యను తత్త్వమును అతఁడచ్చట నేర్చుకొనవలసి వచ్చెను. ఎందఱో యోగిప్రభువులు తాము సిద్ధులమని, మాంత్రికులమని, విరక్తులమని, తత్త్వజ్ఞులమని, వేషములు వేసి ప్రపంచమును ప్రతారణచేయుచుండిరి. 'సర్వోపాయ పరిభ్రష్టావేశ్యా

---

* See Brown's Vemana. Preface. P. II.

భవతి తాపసీ' *యనునట్లు ఇంకెందును జీవనము జరుగనివారికీ యోగివేషము కల్పవృక్షమువంటిదాయెను. తక్కినవిద్యల లోగుట్టును ఇతరులు చాలఁ జక్కఁ నెఱుఁగఁగలరు. కాని ఈ 'యోగుల' కసరత్తులు, బహిరంగోపాసనములు, సమాధులు మొదలుగువానికి మోసపోనివారరుదు. ఇట్టి వారిప్పటికిని మన సంఘమందందు సంచరించి, చదువుకొన్నవారినే లోపఱచికొని, సంసారములు ధ్వంసముచేయుచున్నారనుట మీరెఱుఁగుదురు.

"ఆ. బ్రదుకుదెరువులేని బడుగులందఱు పెద్ద
యోగివరులమనుచు సాఁగిరాఁగ
బండవాండ్రు ముందు దండంబు లిడుదురు..." (౨౭౭౩)

కడపటికిన్నాళ్ళ భోగమునందునుయోగమునందును కష్టపడి యతఁడు నేర్చుకొన్న ముఖ్యవిషయములివి.—

సంసారము సారములేనిది. దుఃఖమయము; మాయారూపము; (ఈ 'మాయ' శబ్దమునకితని నిజమైనయర్థమేమో తెలిసికొనుమార్గము లేదు) ఈ మాయ సంసారముమనసులోనే పుట్టినది. దీనిని దప్పించుకొనుట ప్రధాన పురుషార్థము. దానికి కర్మములు పనికిరావు. ఉపవాసములు, విగ్రహారాధనలు మొదలగువానిచే ఆమాయ తెగదు. కాఁబట్టి 'కర్మగుణములెల్ల కడఁ బెట్టి నడవము, తత్త్వమెట్లు తన్నుదగులుకొనును ?' (౯౭౭) అని యితని ప్రశ్న. ఆతత్త్వము నెఱుఁగుటకు మమతలు విడిచి మనస్సునిలిపి ధ్యానించుటచాలును. తక్కిన సాధనములక్కరలేదు. దీనికై యడవులకు కొండలకు పోఁబనిలేదు పల్లెలలో ఇండ్లలోనుండియే చేయవచ్చును. కాని పట్టణములందుండక పోవుటమేలు; ఎందుకనఁగా;—

"ఆ. పట్టణంబులందు పతులకు సతులకు
మోహమెచ్చు దానియూహ లెచ్చు
ముక్తిమార్గమునకు యుక్తియే తెలియదు..." (౨౩౭౭)

---

* అన్నియుపాయములును పనికిరాక పోయిన వేశ్య తాపసియగును.

అని. తా.

కనుక ఆమోహమును వదలించు బ్రహ్మచర్యము ముఖ్యముగా సాధింప వలయును. కామాతురత్వము నిలుపుటకు అందలిరోఁత, దానివలని దుష్ఫలము లును ఎఱింగి క్రమముగా స్వాధీనపఱుచుకొనవలసినదే కాని, కృత్రిమములగు హఠవిద్యలచేతఁగాదు. 'పేని గడ్డిగట్టి నేనుఁగు నిలుచునా?' (౯౮౩) యని యితఁడడుగుచున్నాఁడు. ఇది స్వాధీనమైనచో తక్కిన సాంసారికదుఃఖ హేతువులైన క్రోధలోభాదులు వెంటనే నశించును. పంచేంద్రియములు పంచ భూతములందు సంచరించుచున్నన్నినాళ్ళును ఈజగత్తుఉన్నట్లుకానవచ్చును. (౨౩౩౫) కావున నా యింద్రియముల నంతర్ముఖముగాఁ జేసి మనస్సులోఁ గలిపి చూచిన, ఇన్నిటికిని కారణమయిన జీవుఁడొక్కఁడే నిత్యమనియు తక్కినవన్నియు అనిత్యమనియుఁ దెలియును. అజ్ఞానముగలిగినతరువాత కన్నులు విచ్చి చూచినను ఆ జీవుఁడొక్కఁడే ఈ ప్రపంచమందలి చరాచర వస్తువులందెల్ల నంతర్యామిగానున్నాఁడని తెలియును. అతఁడు లేనిదేదియు నిలువదు. కావున నదియే బ్రహ్మము. అనఁగా తానే బ్రహ్మము. కావున నీ బహిఃప్రపంచమందొకరియెక్కువయు నింకొకరితక్కువయు లేదు. జాత్యాదిభేదమున కర్థములేదు. వ్యావహారికమైన గౌరవమునకు కారణమీ జ్ఞానము. ఇది లేనివారందఱు నొక్కటే. కావుననే మైల, యెంగిలి మొద లగునవి యెల్ల వట్టిభ్రాంతులు.

ఎప్పుడీవిషయములు ఇతనిమనస్సునకు తట్టెనో, వాని నప్పుడే తానా చరించి, మీరును అట్లు చేయుఁడని యితరులకు బోధింప మొదలుపెట్టెను. ఇదివఱకును నేనుదాహరించిన పద్యములవలన వేమనయందలి సృష్టిసిద్ధమైన స్వభావమొకటి మీకు స్పష్టమై యుండును. అదేదనఁగా ఉద్రేకము. ఇతఁడు చెడినచేట్లకును, పడినపాట్లకును, సాధించిన సాధనలకును, అదే మూలము. మనసులోఁ దోఁచినది నోటఁజెప్పుటకును చేతఁ జేయుటకును భేద మట్లుండఁగా, అసలంతరమేయుండదు. యమనియమాదియోగసాధనలచే ఇతని కన్నియు సిద్ధించియుండునుగాని, శాంతిమాత్రమెక్కువ సిద్ధింపలేదని చెప్పవలసి యున్నది. తన కిష్టముకాని పనులు చేయువారిని, తనమాటలను

వినని వారిని జూచి, వారియజ్ఞానమున 'కయ్యోపాప' మనుటకు బదులు ఇతని కసహ్యము జనించును. ఆ యసహ్యము మనసులో నుండక నోటినుండియు నసహ్యముగానే పలుమాఱు వెడలును! అట్టి సందర్భములలో తానాడుమాటలలో యుక్తియున్నదా లేదా యని కూడ విచారింపఁడు. చూడుఁడు,—

ఎప్పుడును యోగానందమందుండ నేర్చినవారికి బహిరంగములగు వేషము మొదలగువానిపై నంత యక్కఱయుండదు. వస్త్రములు శుభ్రముగా నుంచుకొనుట, అందుకై చాకలివారితో కలహించుట మొదలగు పనులకు కాలమును ఉండదు. కావున నట్టివారు చినిఁగిన ముఱికిబట్టలతోనే కాలముఁ గడపవచ్చును. కొందఱదియు వలదని 'కౌపీనవంతః ఖలు భాగ్యవంతః' అని యనుకొని యట్లుందురు. వేమనగూడ తొలుత కొన్నాళ్ళు 'గోచిపాతకంటె కొంచెంబు మఱిలేదు' (౪౫౦) అని యనుకొన్నను, తరువాత ఇంకను దూరము పోయి సాక్షాత్పరమశివసారూప్యమును బొందినాఁడు. ఇట్టి సందర్భమున ఇతని నెవరో 'కోత్యాటలాడించి వెట్టియనుచు నూరు వెడలఁగొట్టి'రి. (౧౩౩౯) అప్పుడు దానికతఁడిచ్చిన అసహ్య ప్రత్యుత్తర మట్లుండనిండు. ఈ తర్కయుక్తి వినుఁడు.—

"ఆ. తల్లిగర్భమందు తాఁ బుట్టినప్పుడు
మొదలు బట్టలేదు తుదను లేదు,
నడుమ బట్టఁగట్ట నగుఁబాటుగాదొకో..." (౧౮౪౫)

కాని, యీ యోగవిద్య, ఈ కవిత్వము—తల్లిగర్భమునఁ బుట్టినపుడే వేమన్నకు వచ్చినవా? ఏమియుక్తి! కాని యీ వైరాగ్యము ముదురుటకు ముందు వేమన ఈ బహిరంగశుద్ధిగూడ మంచిదనియే తలఁచెను.

"ఆ. మాసిన తలతోడ మలినవస్త్రముతోడ
ఒడలి జిడ్డుతోడ నుండెనేని
అగ్రజన్ముడైన నట్టె పొమ్మందురు..." (౩౦౮౧)

ఇట్లే యెంగిలిని గూర్చిన యితని వాదమును విచిత్రమైనది. సామాన్యముగ నోటిలోఁజొల్లు ఆహారాదులదోషముచేతను రోగక్రిములచేతను దుష్ట

ముగానుండును గావున, మనుష్యునిదేహమందు వెడలు మలములలో నదియు నొకటిగా భావించి, దాని సంపర్కముచే ఇతరులకు రోగములసంక్రమణ ములను అసహ్యమును కలుగకుండవలెనని, యెంగిలి చేయరాదని, యెంగిలి యన్నము తినరాదని, మనుష్యులు నియమములేర్పఱుచుకొన్నారు. ఎంగిలి యన్నము నితరులకు పెట్టరాదని వేమనయు నొకమాఱు తలఁచినవాఁడే. (౬౩౮) కాని దానినతిచేసి వీధులలో నడుచునప్పుడును ఎంగిలిమంగల ములు త్రొక్కుదుమేమోయని పేడనీళ్ళు చల్లుకొని యడుగులు పెట్టువారును, ఎంగిలి పాత్రములు దర్భవేసి కాల్చుచలకును పనికిరావనువారును మనలో నున్నారు. ఇది యసహ్యమని యందఱంగీకరింపవలసినదే; కాని విరక్తుఁ డైన తరువాత వేమన్న యేమన్నాఁడో వినుఁడు.

> "ఆ. ఎంగిలెంగిలనుచు నీనోటితోడనే
> వేదములను జదువు వెఱ్ఱులార!
> ఎంచిచూడ నదియు నెంగిలిగాదొకో..." (౫౯౬)

వారి దొకమూలయైన నితని దింకొకమూల! వేదము శబ్దమే! అదియు ఎంగిలియన్నమాట కర్థమేమి? శబ్దమునకుఁగూడ సాంక్రామికరోగములు వ్యాపించునా? అను నీమాత్రపు ప్రశ్నలు వేమన్నకు తోఁపలేవని కాదు. తోఁచినను ఆయుద్రేకపుటుడుకులో గమనింపలేఁడంతే.

ఇట్లే ఏకాదశిమొదలగు దినములలో నుపవాసముండిన పాపములు నశించి పుణ్యము గలుగును; తపస్సుచేసిన నష్టైశ్వర్యములు లభించును; తిరు పతికో శ్రీశైలమునకో పోయి యందలిదేవునకు సేవచేసిన మోక్షము నిచ్చును.' అని సామాన్యముగ నందఱును నమ్మెదురు. నెలలకొలఁది యుప వాసములుండి లేనిరోగములు తెచ్చుకొన్నవారున్నారు. తపస్సు చేయఁ బోయి నష్టైశ్వర్యులైనవారు గలరు. దేవళములలో మూలవిగ్రహములకే కాక యందలి కంబాలకు దూలాలకును మ్రొక్కువారును లేక పోలేదు. కావున ఈ యుపవాసము, తపస్సు, విగ్రహపూజ, మొదలగువాని యందలి

దోషములను గమనించి ఖండించువారున్నారే కాని యివి శుద్ధముగా నిష్ఫలములని యే తెలివిగలవాఁడును ఇదివఱకుఁ జెప్పలేదు. కాని ఈ పాపకార్యములకు వేమన్న ధర్మసూత్రములలో శిక్ష యేమనుకొన్నారు?

“ ఆ. ఒక్కప్రొద్దులున్న నూరిపందై పుట్టు
పృథివిఁ దపసు సేయఁ బేదయగును;
నిగిడి శిలకు మ్రొక్క నిర్జీలౌవుదురు...” (౭౯౮)

ఇన్నిటికన్న పై యుద్రేకము ఒక్క విషయమందు వేమన్నను చాల చెఱచినది; అదేదనఁగా సృష్టియందలి స్త్రీవ్యక్తి. మొదటినుండియు మనుష్యజాతిలో మగవాఁడు తనసులోచనములతోనే చూచి ప్రపంచస్వరూపమును నిశ్చయించెను. సహజముగా గర్భధారణము, ప్రసవము మొదలగు ప్రకృతిసిద్ధములైన భారములు మోయవలసియుండుటచే తనకన్న దుర్బలురాలైన యాఁడుది తనకు తప్పక కావలసిన వస్తువగుటచే, తన చేతిక్రింద నుండ వలయుననియు తన చెప్పినట్లు వినవలెననియు పురుషుఁడు నిర్ణయించెను. అది తనకెంత యావశ్యకమో తాను దానికంతే గదా యని యాలోచింపవలసిన యక్కఱ యతనికి తోఁపలేదు. స్వార్థము ప్రకృతిస్వభావధర్మము. దానికితరులు విఘ్నము గల్గించువఱకును ఇతరులకష్టసుఖముల నెవ్వరును సామాన్యముగ గమనింపరు. కావున స్త్రీ, పురుషుని యిల్లు, వాకిలి మొదలగువానివలె ఆస్తిలో చేరిపోయెను. వానిని సంరక్షించుట, కాచుకొనుట, తనకు పనికిరాకున్న పడఁగొట్టుట మొదలగు నధికారములు మగవానికి వచ్చి యతఁడు ‘భర్త’ యాయెను, తక్కినవానివలె నాఁడుదియు ‘భార్య’ యాయెను. కాని యిల్లువాకిండ్లకు లేని తెలివి, స్త్రీలకు, పురుషులకు వలెనే కలదు గావున, స్వాతంత్ర్యకాంక్ష వారివలె వీరికిని గలిగెను. దేహబలమే యుండియుండిన, వీరేశలింగము పంతులుగారి ‘ఆఁడుమళయాళము’ ఎన్నఁడో నిజమైయుండును. అదిలేక పోవుటచే ఇతరవిధముల మగవారిని వశపఱచుకొని వారిపై దొరతనము చేసి కసి దీర్చుకొనవలెనను ప్రయత్నము జరిగినది. స్త్రీపురుషులొకరిని జూచి యొకరు మోహించి లోపడుట సమానమై

నను, స్వాతంత్ర్యము గలవాఁడగుటచేత మగవానికి తన మనసును నిలుపు కొను శక్తిపోయినది; స్త్రీకి పారతంత్ర్యముచేత నది హెచ్చినది. కావున నే యేయే మార్గములచేత పురుషుని ముగ్ధునిగాఁ జేయవచ్చునో యవన్నియు స్త్రీ నేర్చుకొనవలసి వచ్చెను. తుది మొదలులేని యలంకారములు, వేష ములు, మఱుఁగులు, మానములు స్త్రీధర్మములైనవి. నేఁటికిని స్త్రీమనసు నీడ్చుటకు పురుషుఁ డెన్నివిద్యలు నేర్చినాఁడో, యన్నిటికన్న నెక్కువ పురుషుని మనసు నీడ్చుటకు స్త్రీలు నేర్చినారనుట సహ్యముగాక పోయి నను సత్యమైన విషయము. మగనిపైని స్వాతంత్ర్యమును సంపాదించిన యా విద్యలు క్రమముగా మగజాతిపై ప్రయోగింపఁబడినవి. కావున నే పురుషుని చెఱుచుటకే స్త్రీ పుట్టినదను దుర్భావ మొకటి మగవారిలో ప్రబలించెను. మనువు ఇట్లు చెప్పినాఁడు.—

" స్వభావ ఏష నారీణాం నరాణామిహదూషణమ్.
అవిద్వాంసమలం లోకే విద్వాంసమపివా పునః
ప్రమదాహ్యుత్పథం నేతుం కామక్రోధవశానుగమ్"(మను. ౨ అధ్యా.)

(మగవారిని జెఱుచుట స్త్రీలస్వభావము. చదివినవానినిగాని చదు వనివానినిగాని కామక్రోధవశుఁడైనవానిని తప్పుదారికీడ్చుశక్తి స్త్రీకి కలదు.)

కావున మగవాఁడెట్లూరకుండఁగలఁడు? తాను జేసిన తప్పెఱుఁగక, వారి నణఁచుట తన స్వభావముగాఁ జేసికొని, అందుకుఁ గావలసిన బందు కట్లు, సంకెళ్ళు, తలుపులు, తాళములు, ఎన్నియో కనిపెట్టినాఁడు. ఇల్లే చెఱసాలగా మార్చుకొన్నాఁడు. ఎప్పుడును వారిపై 'నిగా' యుంచుటయే యతని ధర్మమైనది.

కాని హిందూసంఘమందలి స్త్రీలెల్ల నిట్లే యుండిరనియు, మగ వారెల్ల వారినిగూర్చి యిట్టి భావములే కలిగియుండిరనియు చెప్పలేము. పర స్పరవిరుద్ధములైన విషయములకు హిందూసంఘమందున్నంత విశాలావ

కాశము మఱెక్కడను లేదు గాఁబోలు. అదే మనుస్మృతిలో వేఱొక చోట,

"యత్ర నార్యస్తు పూజ్యన్తే రమన్తే తత్రదేవతాః
యత్రైతాస్తు న పూజ్యన్తే సర్వాస్తత్రాఫలాః క్రియాః"

(మను. 3-౫౬)

(స్త్రీల నెచోట పూజింతురో యాచోట దేవతలు సంతోషింతురు. వారు పూజింపఁబడని స్థలములో నెన్నిసత్కర్మములు చేసినను నిష్ఫలములగును)

అని చెప్పఁబడినది! ఇదిగాక స్త్రీవ్యక్తి సృష్టిచేయు బ్రహ్మయొక్క శక్తియని నిర్ణయించిన తాంత్రికులు, జగన్మాతృరూపిణియగు శక్తినుపాస్య దేవతగాఁ జేసికొన్న తరువాత, స్త్రీవిషయమందిట్టి యపచారములు తప్పని గమనించినారు.—

" శతాపరాధైర్వనితాం పుష్పేణాపి నతాడయేత్
దోషాన్న గణయేత్ స్త్రీణాం గుణానేవ ప్రకాశయేత్ "

(కులార్ణవతంత్రము. ౧౧ ఉల్లాసము.)

(నూరుతప్పులు చేసినను స్త్రీని పూవుతోనైనను గొట్టరాదు. వారి దోషములు బైలుపెట్టరాదు. గుణములనే వెల్లడిచేయవలెను.)

వైష్ణవులింకను దూరముపోయిరి. స్త్రీయందు పాపమను పదార్థమే యుండదనిరి!

" వనితాయాం తథాశక్ర దురితం నైవవిద్యతే " (లక్ష్మీతంత్రము. ౪౩ అధ్యా)

ఇది మఱొకధ్రువము గదా. ఐనను సామాన్యముగ స్త్రీ భోగ్య వస్తువనియు, మగవానిని జెఱుచుటకే సృజింపఁ బడినదనియు రూఢ మూలమై యున్న భావము మనలో నింకను నశింపలేదు.

వేమన యిట్టిసంఘమందు పెరిగినవాఁడు. స్త్రీలచే చాలకష్టము లనుభవించిన వాఁడు. తాను సాధించు మనోనిగ్రహమునకు వారు పలుమాఱు

విఘ్నములుగా దాఁపురించి యుండవచ్చును. కావున నట్టియవస్థలో తన దౌర్బల్యమును నిందించికొనక, స్త్రీజాతినే బూతులు దిట్టినాఁడు.

"గతులు సతులవలనఁ గానఁగలేరయా" (౩౪౩-౨)

"ఆఁడు దనఁగరోత—..." (౨౩౧)

ఇత్యాదులనేకములు. మఱియు, ప్రభువు ప్రజలు వీరినిగూర్చిన,

"ఆ. ప్రజయొనర్చు చెడుగు ప్రభునకు నిచ్చును,
ప్రభువు మంచియందు ప్రజకు సగము.
ప్రభువొనర్చుచెడుగు ప్రజలకు రాదురా..." (౨౬-౨౨)

ఈ న్యాయమే భార్యాభర్తల విషయమందును వర్తించునని ధర్మశాస్త్రములు చెప్పుచున్నవి. కాని వేమన్నకివి న్యాయమని తోఁపలేదు.

"ఆ సతియొనర్చు చెడుగు పతికవశ్యమువచ్చు;
పతియొనర్చు మంచి సతికి సగము;
పతియొనర్చు చెడుగు సతికేల రాదొకో?" (౩౭-౨౬)

ఒకటే విధమైన రెండు సందర్భములలో నొకటి నిస్సందేహముగా నంగీకరించి, రెండవదానిని మాత్ర మన్యాయమని తలఁచుటకు అసహ్యమా అజ్ఞానమా కారణము? ఈ పద్యములన్నియు అతఁడు బ్రహ్మజ్ఞానముసంపాదింపక మున్ను వ్రాసినవనుకొని తృప్తిపడుదమనుటకును వీలులేదు. దానిని సంపాదించిన తరువాత నేమైన తన యభిప్రాయమును మార్చుకొని ఆడువారిని గూర్చి 'అయ్యోపాప' మనెనా? వారి నడతను దిద్ది తత్త్వజ్ఞానము నుపదేశించెనా? దేశదేశములుఁ దిరిగి యిందఱికిన్ని బోధనలు చేసినవాఁడు, ప్రపంచమంతయు మగవారిమయమనియే తలఁచినట్లు కానవచ్చుచున్నదే కాని, 'ఆఁడువారున్నారే, వారు చదువుసంధ్యలు లేక మగవారికన్న నన్యాయమై పోవుచున్నారే' యని యెవరికైన దగ్గఱకుఁ బిలిచి శిష్యురాండ్రనుఁగాఁజేసుకొనెనా? ఇతని పద్యములన్ని వెదకినను అట్టి మనఃపరిణామమున్నట్లే కానరాదు. ఒకవేళ వారిసహవాసముచే మరలతాను బతితుఁడై పోవునేమో యని

భయపడెననుకొందమా ? త్రిమూర్తులకెదురు నిల్చితినని చెప్పుకొన్నవానికి స్త్రీశక్తియంతకన్న బలవంతమయ్యెనా? అట్లేని యతనిరాజయోగసిద్ధి విలువయేమి? ఆ'ఋతంభర' యను ప్రజ్ఞమహత్త్వమంతయు వట్టిమాటలేనా? తరిగొండ వెంకమ్మవంటి యోగినిని మనకు ప్రసాదించిన 'సుబ్రహ్మణ్యయోగి' యీవిషయమున నితనికంటె ప్రపంచమునకెక్కువ యుపకరించినాఁడని తలఁచినఁ దప్పేమి? అది యట్లుండనిండు.

వేమన్న యిట్లు శివాద్వైతమతమందుఁ బుట్టి, సంసారసుఖదుఃఖము లన్నియు ననుభవించి, రసవాదసంబంధమున శివయోగుల సహవాసమునఁ బడి విరక్తుఁడై హఠయోగమును సాధించి, యాపిమ్మట రాజయోగియై, హరిహరాది సగుణోపాసనమీఱి, బ్రహ్మసాయుజ్యరూపమగు అద్వైతానంద మనుభవించి జీవన్ముక్తుఁడైనాఁడని మనమూహించితిమి.

ఈ సందర్భమున వేమన మతమును గూర్చిన వేఱొక్కసిద్ధాంతమును కొంతచర్చింపవలసియున్నది. వేమన్న తాంత్రికుఁడని కొందఱందురు * అగుననియు చెప్పవచ్చును; కాఁడనియుఁ జెప్పవచ్చును. తాంత్రికశబ్దమునకు చాలవిశాలమైన యర్థముగలదు తంత్రమనఁగా పరబ్రహ్మసాక్షాత్కారమును సంపాదించుటకు పనికి వచ్చు సాధన. మంత్రములు, బీజాక్షరములు, యంత్రములు ముద్రలు, పూజలు మొదలగు బహిరంగములును, షట్చక్రభేదము, కుండలియోగము మొదలగునంతరంగములును, తంత్రమని పేరుకొనఁబడుచున్నవి. దీనినాశ్రయించినవారు తాంత్రికులు. అనఁగా హిందూదేశమందన్ని మతముల వారును తాంత్రికులే. వారివారి మతసిద్ధాంతములను సత్యాపనము చేసి యనుభవింపగోరు వారందఱును తంత్రమార్గమునే యవలంబించిరి. కాని కొందఱు ఆ మార్గమందు మద్యమాంసాదిపంచమకారములకు ప్రాముఖ్యము నిచ్చి యందునే తమపూజాదిసాధనలు బహిరంగముగా

---

* ఈ మతము శ్రీ వేమూరు విశ్వనాథశర్మ గారిది. దీనివిషయమై వివరించుచు వారు దయయుంచి నాకొక దీర్ఘలేఖ వ్రాసిరి.

జరుపుకొనలేక రహస్యముగా నుంచుకొనుటవలన, తక్కినవారికన్న భిన్నులై 'తాంత్రికుల' నఁబడుచున్నారు. స్మృతి ప్రమాణము నంగీకరించినవారందఱును స్మార్తులైనను శాంకరాద్వైతబ్రాహ్మణులుమాత్రమా పేరున పిలువఁబడినట్లే, వీరికిని వ్యవహారముచే నా పేరువచ్చినది. ఈతాంత్రికులును అద్వైతులే. కాని వీరు శివతత్త్వమును పూజించుటకుఁ బదులు శక్తిని పూజింతురు. కావున 'శాక్తేయు' లనఁబడిరి. ఉత్తరదేశమందు వీరిగుంపు బలము. మద్యమాంసాది సేవనచేతను శ్మశానపూజాదులచేతను వీరిని వామాచారులనియు నందురు. వానిని వర్జించినదక్షిణదేశమువారు దక్షిణాచారులనఁబడిరి. వేమన వామాచారుల గుంపుతో సంబంధమే లేనివాఁడు. వారియాచారములొకటియు గిట్టవు. వామాచారము లట్లుండనిండు. జాతిభేదము వారికిఁగలదు. చక్రపూజాసమయములందుమాత్రము జాతిభేదమును గమనింపఁగూడదుకాని దానికిబైట మనకు నాలుగుజాతులైన వారికైదు జాతులు. (మహానిర్వాణతంత్రము. ఉల్లా. ౮. ప ౫) వేఱువేఱు జాతులకు వేఱువేఱుసంస్కారములు. (అదే. ౧౩) బ్రాహ్మణాదులు ముగ్గురికిని ఉపవీతములు కలవు. (అదే. ౯-౫) తమకన్న తక్కువజాతివారియన్నము తిన్నవారికి ప్రాయశ్చిత్తముగలదు. (అదే. ౧౧-౧౭౯) కాశీ మొదలగు తీర్థక్షేత్రములు పావనములని వారినమ్మిక. (యోగినీ తంత్రము. ౧౬ పటలము) బ్రాహ్మణులకు మర్యాదచేయవలయును (అదే. ౧౩) విగ్రహపూజయున్నది. ప్రతిమల శిలలను కొన్నవారికి నరకము వచ్చునని వారందురు. (కులార్ణవ తంత్రము. ౧-౨. ఉల్లా)ముఖ్యమైన యుపాస్యమూర్తి స్త్రీరూపముగావున స్త్రీలయెడ వారికి మర్యాద యెక్కువ. ఇవన్నియు వేమన్నకు గిట్టవని వేఱుగా చెప్పఁబనిలేదు.

ఇఁక దాక్షిణాత్యులగు తాంత్రికులగుంపులో చేరినవాఁడన్నను ఇదే కష్టమువచ్చును. దాక్షిణాత్యులలో మాత్రము తాంత్రికులు కానివారెవరు? వైష్ణవులు, శైవులు, శంకరాద్వైతులు—అందఱును తాంత్రికులే. వారితంత్రములలో మంత్రములు, బీజములు మొదలగువానిస్వరూపము

లందు భేదమున్నదిగాని, సామాన్య తంత్రస్వభావమందు భేదములేదు.కుండలి నీయోగము మొదలగుహఠసాధనలన్నియు వారును అంగీకరించినవారే. పైవామాచారులందుఁ గలజాతిభేదాదులన్నియు మనలోను గలవు. ఇవిలేక, శక్తిపూజచేయక, వామాచారమును వదలిన తాంత్రికులు మనదేశమం దున్నారా? నేనెఱుఁగను.

ఇఁక వామాచారతాంత్రికులకు ప్రమాణగ్రంథములగు 'కులార్ణవ తంత్రము' 'మహానిర్వాణ తంత్రము' మొదలగు గ్రంథములందలి తత్త్వముల కును వేమన తత్త్వములకును సామ్యమున్నది. కారణము స్పష్టమే. ఇరువురి మతమును అద్వైతమే. కొన్ని సమానములైన సిద్ధాంతములనేకభిన్నమత గ్రంథములందుఁ గానవచ్చును. ఒకటి యుదాహరింతును. 'కులాచారమును' రహస్యముగా నుంచవలయునను సందర్భమున కులార్ణవతంత్రమున ఈ క్రింది పద్యము గలదు.

"వేదశాస్త్రపురాణాని సామాన్యగణికా ఇవ
ఇయంతు శాంభవీ విద్యాగుప్తా కులవధూరివ" (౧౧ ఉల్లాస)

ఇదే పద్యము 'హఠయోగ ప్రదీపిక' యందు, 'విద్యా' యనుటకు బదులుగా, 'ముద్రా' యనుమార్పుతో, 'శాంభవీముద్ర'ను గూర్చి కలదు. (హఠ. ఉప. ౧. ప. ౨౫.) మఱియు శివయోగసారమునందు ఇదే శ్లోకమే యిట్లాంధ్రీకరింపఁబడినది.

"తే. వేదశాస్త్రములును బహువిధపురాణ
ములును సామాన్యగణికల పోలెనుండు;
శాంకరీ విద్యయొకటి యీజగతిలోన
గుప్తయై కులస్త్రీవోలెఁ గొమరు మిగులు" (శివ. ౪. ఆ.)

ఈ కారణముచేత పై రెండు గ్రంథములు వ్రాసినవారు కౌలతాం త్రికులన వీలులేదుగదా. ఇదే పద్యమునే వేమన్నయు తెనిఁగించెను. కాని భావమునుమార్చెను.

"ఆ. వేద విద్యలెల్ల వేశ్యల వంటివి
భ్రమలఁ బెట్టి తేట పడఁగ నీవు
గుప్త విద్య యొకటె కులకాంత వంటిది,........ (3౬3౧)

అందఱికిని దొరకునవి కావున వేశ్యలవంటివని వారుచెప్పఁగా; ఇతఁడు భ్రమలఁబెట్టి తేఁటపడఁగనీవు కాఁబట్టి వేశ్యలవంటి వన్నాఁడు. కులకాంతవలె గోపనీయమని వారు చెప్పఁగా నితఁడు గుప్తవిద్య కులకాంత వలె మనకు సులభముగా ననుకూలించు నను చున్నాఁడు ! ఇట్లే,

"పుట్టమీఁదఁగొట్ట, భుజగంబు చచ్చునా ?"
"ఓటికుండ నీరమొప్పుగ నిలుచునా ?"
"ఏటివంకఁదీర్ప నెవ్వరి తరమయా ?"

ఇత్యాద్యుపమానములు కులార్ణవము మొదలగు తంత్రములందుఁగలవు. వేమన వీనిని వానినుండియే గ్రహించియుండవచ్చును. హఠయోగమును వామాచారతాంత్రికులు తక్కిన వారికంటె నెక్కువ యుపయోగించుకొన్నవారు కావున వారిగ్రంథములు కొన్ని యితఁడు చూచియుండిన నుండవచ్చును. అంతేకాని యితఁడేతంత్రమార్గమునుగాని నేరుగా నవలంబించి యుండెనని నేను నమ్మఁజాలకున్నాను. ఇతని సిద్ధాంతమద్వైతము. సాధనకు హఠయోగ మూలమగు రాజయోగము. హఠసాధనవేళలో కొన్ని తాంత్రికమార్గముల నాశ్రయించిననుండవచ్చును. అందును 'వజ్రోళి' మొదలగు అసహ్యసాధన లితఁడు చేసినాఁడని నేనమ్మను.

ఇట్లు జీవన్ముక్తిమార్గమును తానెఱిఁగి యది ప్రజలకు బోధించుటకై యితఁడనేకదేశములు తిరిగినట్లు తోఁచెడిని. కాని యేయే చోట్ల సంచరించెనో స్పష్టముగాఁ జెప్పలేను. తంజాపూరి రాజులకాలములో వేమన్నను తమ వద్దనుంచుకొని బంగారుచేయువిద్య నేర్వవలయు నను నాశతో పూజించు చున్నట్లు వాడుక కలదని శ్రీ॥ వంగూరి సుబ్బరావుగారు వ్రాసిరి. (వం-సు. వేమన. పు. ౧౯౮) ఇప్పటికిని అక్కడ వేమన్న పటము కలదను విషయము

మొదలే విన్నవించితిఁగదా. ఇట్లు పోయినచోటనెల్ల మతవిషయములు, సాంఘికదురాచారములు సామాన్యనీతులు ఇత్యాదివిషయములనుగూర్చి పద్యములు చెప్పిబోధించుచు, ఎక్కడ నేది దొరకిన నది భుజించి యేకాశము దొరికినప్పుడెల్ల పరమాత్మచింతచేయుచు, ఇల్లు వాకిలి సంసారము అన్నియు వదలి, తిరుగుచు కాలక్షేపముఁ జేసినవాఁడు.

"క. పరమాత్ముని చింతనలోఁ
దఱచుగ నుండుటయె తగును ధరనాఁకటికిన్
దిరిపెము నెత్తి భుజించుచు
దొరవలె గృహవేదికందుఁ దొంగుము వేమా" (౨౪౪౫)

ఇతని బోధనల నెందఱో వినక తిరస్కరించిరనుటలో నాశ్చర్యము లేదు. అసలతని మతసిద్ధాంతములు చదువుకొన్నవారికే యర్థముగావు. వానియందేమేని సత్యము గలదేని యది యితనివలె నే కష్టపడి దేహమును మనస్సును దండించిన వానికి తప్ప ఇతరులకనుభవమునకు రాదు. కంటికి కానవచ్చునదంతయు మాయ యనియు సత్యము వేఱే కలదనియుఁ జెప్పిన నెందఱికి నమ్మకము కలుగును? దేవుఁడనఁగా అందఱికంటె గొప్పవాఁడని, సర్వశక్తిగలవాఁడని, కోరినదిచ్చువాఁడని, నమ్మినవారికి—తమకు సర్వవిషయములందును గలయుశక్తి నెఱిఁగినవారికి—నేనే దేవుఁడనుభావము ఎట్లుగలుగును? మఱియు నితనియందలి గొప్పకష్టము మతసంబంధములగు బహిరంగములైన రూపములును క్రియలును పూర్తిగా ఖండించుట. వానిని వదలుట మనుష్యస్వభావమునకే విరుద్ధము. ఉద్దేశమెంత మంచిదైనను, గొప్పదైనను, దానికి తగిన బహిరంగస్వరూపము లేనిది మనుష్యులలో మర్యాద గలుగదు. దేవుఁడు లేఁడని యూరకయైన నుండఁగలరేకాని ఉన్నాఁడని నమ్మినప్పుడు తమబహిరింద్రియములకు తృప్తిగా పూజోత్సవములు నడుపకుండుట యెవరికిని సాధ్యముగాదు. ఆధ్యాత్మికప్రపంచమున వీనికి వెలయున్నను లేకున్నను

ఆధిభౌతిక ప్రపంచమున ఇవి లేనిది బ్రదుకుట కష్టము. ఇదిగాక యీబహిరంగములందే మనుష్యునికి సహజమైన కళాప్రియత్వమునకు తృప్తిగలుగును. కావుననే వేషములను కర్మములను నిందించినవారెవ్వరుగాని సఫలమనోరథులు గాలేదు. అట్లుండ, అవన్నియుపవలి ముక్కుమీఁద దృష్టినిలిపి కూర్చుండుఁడని వేమన యెంత తిట్టి చెప్పినను అతనినోరు నొచ్చుట తప్ప వేఱుఫలమెట్లు కలుగును ? ఇఁక నితనిసంఘసంస్కారపునీతులంటిమా, అవి నిండినచెఱువుకట్ట నొకచేమాఱు త్రెంపఁ జూచినట్లు, ఇదివఱకున్న సాంఘికవర్తనములకన్నిటికిని మూలచ్ఛేదము చేయఁ బ్రయత్నించుచున్నవి. ఉన్నదున్నట్టుగా ఒకయూరికిఁ బోయి,

> "ఆ ఉర్వివారికెల్ల నొక్కకంచముఁ బెట్టి
> పొత్తుగుడిపి కులము పొలియఁజేసి
> తలనుజేయి పెట్టి తగనమ్మఁ జెప్పరా......" (౫౪౫)

యని యెంత పెద్దగొంతుకతో నఱచినను, జనసామాన్యమునకట్లు చేయుట సాధ్యమా ? సంఘసంస్కారికుండవలసినప్రధానగుణము ఏ సంఘమును తాను సంస్కరింపఁదలఁచునో, దానిలోనే తానును జేరి, వారి సుఖదుఃఖములను తాను ననుభవించి, వారిజ్ఞానాజ్ఞానములతో సహానుభూతి గలిగియుండుట. అప్పుడు జనులు క్రమముగా అతని నర్థము చేసికొందురు. అతని మనసుతో నేకీభవింతురు. అతని శ్రద్ధకులోనగుదురు. అట్లుగాక బైట నుండి యెన్ని యుపన్యాసములిచ్చినను లాభము లేదు. వేమన్న తాన న్నివిధముల ప్రపంచవ్యవహారమునకు విరోధముగానే నడుచుచున్నాఁడు గావున నితనిసిద్ధాంతములనేకులకంటలేదు. సహజముగా నుద్రిక్తస్వభావము గలవాఁడు గావున, ఇతరులతప్పులను గని యసహ్యపడఁగలఁడేకాని, వారియందలి గుణములను గమనింపలేఁడు. గుణమే లేని పదార్థమేదియు

భూలోకమందు లేదు. మఱియు నిదానముగా జనులను దగ్గఱకు పిలిచి పది మాటలు వారికిఁ జెప్పిబోధించు నోర్పుగాని పాండిత్యముగాని కలవాఁడు కాఁడు. తనమాటలను తిరస్కరించిన వారిని గూర్చి యితఁడేమనుచున్నాఁడు వినుఁడు.—

> "ఆ. ఎద్దుకైనఁగాని యేడాది తెల్పిన
> మాట దెలిసి నడుచు మర్మమెఱిఁగి
> మొప్పె తెలియలేఁడు ముప్పదేండ్లకునైన..." (వే-జ్ఞా 3 ౯౬)

ఇట్లైనను వేమనయందు బలవత్తరమైన గొప్పగుణమున్నది. అదేదనఁగా శ్రద్ధ. తాను గొప్ప తత్త్వము నెఱిఁగితినను దృఢమైన నమ్మికతోడు, బ్రదికి యుండులోపల దాని నంద ఱెఱుఁగునట్లు చేయవలయునను పట్టుదల యుఁగలవాఁడు కావున, ఎవరు విననీ, వినక పోనీ, తనపని తాను వదల లేదు. ఆశ్రద్ధాగుణము చేత, ఇతనివలెనే యప్పటి సాంఘికమతస్థితులతో తృప్తిలేనివారు, అనేకులు, ఇతనియందేమోయున్నదని నమ్మి యాశ్రయించి యుందురు. అట్టివారి నితఁడు తాను నిరర్థకములని తేల్చుకొన్న హఠయోగము మొదలగు మార్గములలో దింపక, కేవల చిత్తశుద్ధి గలిగి శాంతిని సంపాదించుమార్గమును మాత్రము వారికి బోధించెను. శ్రీ కొమఱ్ఱాజు లక్ష్మణరావుపంతులుగారు ఇట్లు వ్రాసిరి.—

"ఇట్లు కేవలశివాద్వైతియు, జాతికులాభిమానమునకు నతీతుఁడును, పరోపకారమే పరమధర్మముగాఁగల యాకవి చరమావస్థయందొకమతమును స్థాపించెనఁట. ఆమతమును అంగీకరించువారు ఈక్రిందియేడు సిద్ధాంతములను అంగీకరింపవలయును. (౧) దొంగతనము చేయరాదు. (౨) ఎల్లప్పుడును భూతదయగలిగి యుండవలెను. (3) ఇతరుల మనసు నొప్పింపరాదు. (౪) ఉన్నదానితో తృప్తిఁజెంది యుండవలయును. (౫) ఇతరులను మత్సరింప

రాదు. (౬)కోపము విడువవలెను. (౭) ఈశ్వరారాధన మెల్లప్పుడును జేయు చుండవలెను. క్రైస్తవులకు ౧౦ ఆజ్ఞలట్టివో యీ సంప్రదాయమువారికి సప్తాజ్ఞలట్టివి'' *

వేమనయొక్క పైమతము నాశ్రయించిన వారినెవరినిగాని నేను జూడ వీలుకలుగలేదు. ఇదే సత్యమైన యెడల, వేమన, సామాన్యజనులకు తత్త్వ విచారణ యందరాని పండనిగుర్తించి, ఈశ్వరుఁడొక్కఁడు కలఁడని మాత్రము తెలిపి, అతని నెఱుఁగుటకును, పరోపకారమునకును, తమమనసు నెమ్మదికిని పనికివచ్చు పై నియమములను మాత్రము నిత్యముగా నాచరింపుఁడని సర్వమత సారమును శిష్యుల కుపదేశించినట్లు కానవచ్చుచున్నది. ఇతని శిష్యపరంపర వారు, ఈమతము నెంతవఱకు ఆచరణలో నిలుపుకొన్నారో యెఱుఁగను. కటార్లపల్లె తుంగ వేమన్నమతము ఇదియేమైయెనను, అతని పరంపరవారతనికి ఉత్సవములు పూజలు చేయువేళ గొఱ్ఱెల, యెనుబోతుల రక్తప్రవాహములతో అర్ఘ్యపాద్యము లిచ్చుచున్నారు! శిష్యులుగురువునకు విరోధముగా నే వర్తించుట సృష్టియందలి రహస్యములలో నొకటి. అట్లుగాకుండుట సంభవించునేని, ప్రపంచమునకెల్ల, ఎల్లకాలమునకు, ఒక్కగురువు చాలునుగదా. కావున ఇతరమహాపురుషులమతములన్నియు శిష్యులలో నేయవస్థకువచ్చినవో యంతకన్నమంచిస్థితిలో వేమన్నమతమువారు నేఁడుండిరేని యది పరమాశ్చర్యమగు విషయమే యగును.

వేమన్న జీవితావసానకాలము నెక్కడఁ గడపెనువిషయము యథా ప్రకారము సందిగ్ధమే. పామూరివద్ద కొండగుహలో ప్రవేశించి మరలబైటికి రాలేదనువాడుకను మొదలే చెప్పితిని గదా. అంతకంటె బలవంతమైన

---

* పైలక్ష్మణరావుగారి వ్యాసమముద్రితము. దానిని నేను పూర్తిగా చూడఁగల్గియుండిన నెంతోలాభపడియుందును. కాని సాధ్యముగాలేదు. పై వ్యాసభాగము-వం-సు-గారి వేమనలో నుదాహృతము. (చూ. పు. ౧౮౧.)

సాక్ష్యములభించువఱకు నదియే నమ్మెదము. శ్రీశంకరాచార్యులు ఇట్లే కడపట గుహాప్రవేశముచేసిరని వాడుక. ప్రపంచవ్యవహారమును చేతనైనంత నడిపి యఖండబ్రహ్మానుభవానందమును బొందుటకై యోగులిట్లుచేయుదురు. కొందఱు శిష్యానుగ్రహార్థము ఏదోయొకచోట సజీవసమాధిలో 'గోరి' చేసికొందురు. తుంగవేమన్నది యిట్టి సమాధియే యని వెనుకఁ జెప్పితిని. ఇప్పటికిని వారు సజీవులై ముక్తిసుఖమునుభవించుచున్నారనియే జనులు నమ్మెదురు.

వేమన్నయు నట్లే సుఖముగా నెందైన శాశ్వతముగానుండనిండు! ప్రపంచమువలన, ప్రపంచమునకై, యతఁడు పడిన కష్టములకు అంతమాత్రము నెమ్మదియైనను అతనికి గోరుట మనధర్మము!

శ్రీ

ఆఱవయుపన్యాసము.

వేమనవంటివారు.

మతము, రాజ్యము మొదలగు నేవిషయములందు సంఘమునకధఃపాతము గల్గినను దానినుద్ధరించి సంస్కరించుటకు ఒక్కఁడు జనించినఁజాలఁడు. అతఁడెంతటి మహాపురుషుఁడైనను మనుష్యుఁడే కావున మానవసామాన్యములగు నిర్బంధములకును మేరలకును లోఁగకతీఱదు. అందును జాతులు భాషలు వేలువేలుగాఁగల హిందూసంఘమువంటిదాని నొకఁడు నిర్వహింపఁగల్గుట యట్లుండనిండు; దానికి ప్రయత్నించుటయే యసాధ్యము. కావున నిట్టిసమయములలో సంస్కరణోద్రేకముతో నిండిన యనేకులు బయలుదేఱుదురు. మనకుఁగల్గిన యిప్పటి రాజకీయాధఃపాతమును సంస్కరించుటకెందఱు మహామహులవతరించుచున్నారు చూడుఁడు. ఇట్లే వైదికమతమును ఇతరమతములను వేలువేలుగా స్థాపించిన యాచార్యుల తరువాత, మనుష్యులకు సహజమైన సుఖకాంక్ష, స్వార్థపరత మొదలగు గుణములచే, ఆయామతములవారు పారమార్థికదృష్టి చాలవఱకు నశించి, బహిరాడంబరములలో మాత్రము జాగ్రత్తగలిగి వర్తించుచు, అజ్ఞానమునకు అకార్యమునకును మతమొక సాధనముగాఁ జేసికొనఁగా, సామాన్యప్రజలనాయవస్థనుండి తప్పించి సన్మార్గమున కీడ్వవలెనని ప్రయత్నించిన వేమనవంటివారు హిందూసంఘమందనేకులుదయించిరి. వారు తలఁచినదే సన్మార్గము కాకపోవచ్చును. కాని యప్పటి సామాన్యసంఘమున్నదిమాత్రము సన్మార్గము కాదనుటలో సందేహములేదు. తత్త్వము, నీతి, ధర్మము మన్నగు విషయములను తమమనస్సాక్షిచేతను అను

భవముచేతను నిర్ణయించుటకుబదులు, తమపెద్దలమాటలనువినియో, లేక వారిపెద్దలు వ్రాసినగ్రంథములను చదివియో నిర్ణయించు స్థితికి వచ్చిన సంఘముబ్రతుకు బొమ్మలాటవంటిదే కాని సత్తువగలపదార్థముగా నేరదు. అనఁగా అందఱును తమంతట పైవిషయములను నిర్ణయించుకొనుట సాధ్యమా న్యాయమా? యని యడుగవచ్చును. అన్నిటికిని ఇతరులనే నమ్ముకొనుట యెంతన్యాయమో యిదియునంతే; రెండును అనుచితములే. మన యనుభవములనే నమ్ముకొన్నప్పుడు మనయజ్ఞానము మనలనెంత చెఱుచునో, యితరులను నమ్ముకొన్నప్పుడు వారియజ్ఞానమును మనలనంతే చెఱుచును. మనుష్యుఁడు ఏవిషయమందును కేవలస్వతంత్రుఁడు గాఁడు; పట్టి పరతంత్రుఁడునుగాఁడు; మధ్యవర్తి; లేకున్న బ్రదుకుసాఁగదు. కావున,

"క. వినవలె నెవ్వరు చెప్పిన
వినినంతనె వేగపడక వివరింపవలెన్
కనికల్ల నిజముఁ దెలిసిన
మనుజుఁడె పో నీతిపరుఁడు మహిలో సుమతీ."

యన్నట్లు *ఇతరులమతమును, వారెట్టివారైనను, తన విమర్శపుసానలోఁ బట్టి చూడవలెను. అట్లుగాక వేదములు ఒకరువ్రాయక తమంతటఁబుట్టినవని, వానిలోనెల్ల నొకటేవిషయము ప్రతిపాద్యమని, దానికి ప్రతిబింబము పంచమవేదము మహాభారతమని, దానిసారము భగవద్గీత యని, దానిని 'పిసికి పిండి లిచేసిన పిప్పుచ' తమమతాచార్యుల భాష్యమేయని, దానికి తమ తాతగారు వ్రాసిన వ్యాఖ్యానమే సరియైనదని—కన్నులు మూసికొని, తలవంచుకొని, ఉన్నవివేచనాశక్తికంతయు నూలునీళ్ళు వదలియుండుట, ఆశక్తినిచ్చిన భగవంతుని యెడఁజేయు మహాపచారము. ఇట్లు మహాపురుషులగు మతకర్తలవతరించి చాలసూక్ష్మదృష్టిచే తత్త్వములను చర్చించి తమకుఁదోఁచిన సిద్ధాంతమును స్థాపింపఁగా, వారిమహత్త్వమును జూచి విస్మితులైన తరు

* (ఈ పద్యము వేమన పద్యములలోను గలదు. ౩౪౧౯).

వాతినారు, దానికిమించి తామేమియు తెలిసికొనఁజాలమని, దీనులై, తమ సర్వస్వమును వారికి దారపోయుచు, తమకన్న నజ్ఞానులగువారు తమవిష యమందట్లే విధేయతతో ప్రవర్తించునట్లు బోధించి, స్వాతంత్ర్యమనుపదా ర్థమే నశింపఁజేయుచుండఁగా, వారి నానిద్రనుండి మేల్కొల్పుటకు,స్వతం త్రవిమర్శను వారియెడనంకురింపఁ జేయుటకు, కొందఱుబయలుదేఱకున్న ముక్తిలేదు. ఇట్టివారిలో వేమన యాంధ్రులలో ముఖ్యుఁడని యెఱిఁగితిమి గదా. అతని వంటివారిని మఱికొందఱినిగూర్చి నేఁడు సంగ్రహముగా విన్న వించుచున్నాను.

ఇట్టివారిలో వేమన్న తరువాత నందఱికంటె మొదలు మన మెఱుఁ గఁదగినవాఁడు,

సర్వజ్ఞమూర్తి.

ఇందుకు రెండు కారణములు గలవు. వేమన్న కితఁడు అచ్చుప్రతి బింబమువలె నుండుట యొకటి. రెండవది కన్నడమువాఁడగుట. మొదటి నుండి తెలుఁగువారికి కన్నడమువారియంత సమీపబంధువులు ఇతరులుగారు. దేశములు రెండును చాలవఱకంటుకొనియుండుటయేకాక, ఇరుతెగలవారును పలుమ ఱొకరినొకరు ఏలుచును, ఒక్కరాజునకే లోపడుచునుండి, మత ప్రచారము వాఙ్మయరచనము మొదలగు విషయములం దొకరికొకరు సేవ చేసినవారు. కావుననే యిరువురి మార్గములును చాలవఱకొకటే తీఱుగా నుండును. అట్లగుటచేత వారు మనలఁగూర్చియు మనము వారిని గూర్చియు తెలిసికొనవలయుట ముఖ్యధర్మమని వేఱుగ చెప్పఁ బనిలేదు.

వేమన్నచరిత్రమును గూర్చి యెన్నిచిక్కులుగలవో యితనిని గూర్చియు నన్నికలవు. 'బసవరసు' అను ఆరాధ్యబ్రాహ్మణునికిని, అంబలూరు అను గ్రామములోని కుమ్మరివిధవయగు 'మాళి' అను దానికిని ఇతఁడు జనించి

నట్లు కథ; కథయే కాదు, అతని పేరిటి పద్యములును గలవు. * కాని యితఁడు చిన్ననాఁటినుండి తల్లిదండ్రులను లక్ష్యపెట్టక, తాను పరమేశ్వరునిపరమున జనించినవాఁడనియు, మున్ను కైలాసమున ఈశ్వరుని సేవకుఁడైన పుష్పదత్తుఁడనువాఁడనియుఁ జెప్పుకొనెను. † వేమన్న కిట్టి సంకరజన్మకథ లేకున్నను అతనికిని క్రమముగా తల్లి దండ్రులపై నభిమానము నశించినది.

“ ఆ. తల్లిదండ్రిమీఁద దయలేని పుత్రుండు
పుట్టనేమి వాఁడు గిట్టనేమి?” (౧౮౫౩)

అని వ్రాసినను, తుదకు

“ ఆ. తల్లి గౌరియగును తండ్రియౌ శంభుండు
ప్రమథగణము లఖిలబంధు వితతి
తనకుఁబుట్టినిల్లు తనరు కైలాసంబు.” (౧౮౪౭)

వేమన్న కాలమైనను మేలు; సర్వజ్ఞునిదింకను చిక్కు. ఒక పద్యములో బసవేశ్వరునిశిష్యుఁడని యున్నది. (౯౪౫) వేఱొకపద్యములో ఇంగ్లీషువారు శ్రీరంగపట్టణమునువశపఱుచుకొన్నవిషయమున్నది! (౧౦౦౧) అనఁగా పండ్రెండవశతాబ్దము మొదలు పదునెనిమిదవశతకమువఱకును ఇతని జీవితమన్నమాట! ఇతనిని గూర్చి యెక్కువ పరిశోధనచేసి పద్యములను ప్రకటించిన ఉత్తంగి చెన్నప్పగారు పదునాఱవ శతాబ్దము వాఁడై యుండునని యూహచేసిరి. § కాని యదియు సాధనములులేని చరిత్రకారుల యూహలవంటిదే కాని,యెక్కువ నమ్మఁదగినదిగాదు.

---

* (చూ-ధార్వాడ ఉత్తంగి చెన్నప్పగారు ప్రకటించిన ‘సర్వజ్ఞపదగళు, పీఠికాప్రకరణము.)

† (చూ-ప. ౨-౧౪)

§ (చూ-సర్వ-పీఠిక-పు. ౩౯)

ఇతఁడు తలిదండ్రులను తిరస్కరించె నంటిని. దానికి కారణము వట్టి ధూర్త్యమై యుండదు. ఇతని జన్మవిచారమును, బేరొకని జనులుపహ సింపఁగా తాను సామాన్య మనుష్య మాత్రుఁడను గానని వారికితఁడు ప్రతి ఘటించి నిలిచియుండును. 'శూద్రప్రజ్ఞలు' 'కాపు కవిత్వములు' మనలో ప్రాఁతమాటలేకదా. ఇట్లు జాతినిబట్టి వ్యక్తిని తిరస్కరింపువారిపై నితఁడు కత్తి గట్టెనుగావుననే యిట్లనుచున్నాఁడు.—

"ముత్తు నీరలి హుట్టి హత్తు సావిర హడగు;
హత్తు చిప్పెందు హణమిల్ల; తాయ్తందె
ఎత్తణవరెంద సర్వజ్ఞ." (౧౧౧౨)

(నీటఁబుట్టిన ముత్యము పదివేలు చేయును. బుట్టి కప్పచిప్పలు పది వేసినను ఒకరూక చేయవు. తలిదండ్రు లెక్కడి లెక్క? అన్నాఁడు సర్వ జ్ఞుఁడు.)

వేమనకువలెనే యితనికిని తన శక్తియందెక్కువ నమ్మకముగలదు. ఇతని సర్వజ్ఞుఁడను పేరుగూడ తలిదండ్రులు పెట్టినపేరుగాఁ దోఁపదు. సర్వజ్ఞుఁడను బిరుదుగలవా రనేకులున్నారుగాని, అట్టి పేరుగలవారి నిదివఱ కును నేనెఱుఁగను. ఇఁక ఇతఁడును పండితుఁడు గాఁడుగావున, ఇతనిశక్తికి మెచ్చి యే ప్రభువుగాని యాకాలమున నీబిరుదునిచ్చి యుండఁడు. కావున ఎవరో యితని ధూర్తపుమాటలువిని 'వీఁడేమి సర్వజ్ఞుఁడా!' యనియాక్షే పించిరి గాఁబోలు, 'ఏల కాఁగూడదు!' అని ఆపేరే యతఁడుంచుకొని పద్యములు రచించి వారి మొగమునఁ బాఱవేయఁ జూచ్చెనేమో! ఇదియే నిజ మేని తన పుట్టినపేరు జాతి మార్చుకోదలఁపని వేమన్నకన్నసంఘ తిర స్కారమున నితఁడొక మెట్టు ముందుపడినాఁడని చెప్పవచ్చును.

వేమనవలె నితఁడును చాలవఱకు ద్రిక్తస్వభావముకలవాఁడు. చదువు సంధ్యల నిర్బంధమునకెక్కువ లోఁగినవాఁడు కాఁడు. సహజముగా పదనైన కవితాశక్తి కలవాఁడు. హాస్యప్రియుఁడు. 'నక్కునగినువానుడి

లేసు'—నవ్వి నవ్వించుమాట లెస్స—యని నిర్ణయించినవాఁడు (౧-౨౩౬) అట్లే నవ్వి నవ్వింపఁగలవాఁడు. కావుననే ఇహలోకసౌఖ్యమును వేమన్న కన్న నెక్కువ ప్రీతితో తృప్తితో ననుభవించినవాఁడు. వేమన్నయందు చిన్న నాఁటినుండి అతృప్తియును ధర్మము మితిమీఱియున్నది. ఇతనియందును గలదుగాని యంతలేదు. అనఁగా నితఁడు గొప్ప ధనవంతుఁడుగా నుండెనని కాదు. తృప్తి మనోధర్మము గాని వస్తుధర్మము గాదు. వేమనవలె నితనికిని నేయి పాలు, పెరుఁగు పప్పు మొదలగు సామాన్యవస్తువులమీఁదనే కాక, మినుపవడలు, ఓళిగలు, కజ్జాయములు మొదలగు విశేషపు తిను బండముల పైఁగూడ నాదరము మెండైనను, జొన్నలు కొఱ్ఱలు, రాగులు మొదలగు ధాన్యములపైనను అభిమానముగలదు. * ఇతని సంసారలక్షణ మేమనఁగా: వెచ్చని యిల్లు, వెచ్చమునకు డబ్బు, రెండెద్దులు, ఐదుగురు కొడుకులు (?) పట్టిపోని ఆవులు, వెనుదీయక పనిచేయుకోడలు, ఒకముసలియవ్వ, తన యిచ్ఛ నెఱుఁగఁగల గుణవతియగు భార్య; ఇవి యున్నచో 'స్వర్గక్కె కిచ్చు హాచ్చెంద సర్వజ్ఞ'—(పే. ౨౬౭) స్వర్గమునకు నిప్పంటించు మన్నాఁడు సర్వజ్ఞుఁడు. అనఁగా నితఁడు వేమనకంటె బుద్ధిమంతుఁడై యేకపత్నీవ్రతమును మర్యాదగా పాలించి బ్రతికినవాఁడని యూహింపకుఁడు. అతనివలె నితఁడును జారస్త్రీలు వేశ్యలు మొదలగు వారికి లోపడుటయేకాక, ఆప్రపంచమున నతనికన్న నొకచేయి యెక్కువగానే పోరాడినవాఁడని చెప్పవలసి యున్నది. ఎట్టివారు జారస్త్రీలను విషయమును తెలుపుట కితఁ డనేకపద్యములు వ్రాసినాఁడు. (౧౬౬౪-౧౭౭౧) స్త్రీవశీకరణమునకు తక్కిన వేఱువెల్లంకులేమియుఁ బనిలేదఁట. బంగారు వేఱుచేవారు తప్పక స్వాధీనమవుదురఁట! (౧౬-౨౮) ఇట్లే వేశ్యలను గూర్చియు పలుపద్యములితఁడు వ్రాసెను. (పే. ౨౮౯) వారి విషయముగా నొక్కమంచిమాటయైనను వ్రాయలేదు సరిగదా; మీఁదుమిక్కిలి పట్టి

* (చూ—లేమపద్ధతి. అన్నపద్ధతి).

మాటలచే వారిని మరులు కొలిపి డబ్బీయక దగాచేసినవాఁడే జాణయనియు నొకచోటఁ జెప్పినాఁడు! (౧౭౬౬) కాని యీవర్తనము అనుచితమని యితఁడెఱుఁగును. ఇతరులకట్లే బోధించెను. నిజమైన సుఖమేదనఁగా;

“జోళదా బోనాగి మేలె కెనె మొసరాగి
వేళెగె బరువ సతియాగె, సూళెయను
కోళ దిక్కొంద సర్వజ్ఞ” (౧౫౫౯)

జొన్నన్నము, మీఁగడ పెరుగు, వేళకువచ్చుసతి-ఇవియున్నచో వేశ్యను కొఱతవేయును—అని యర్థము; అవి లేనప్పుడు వేశ్య పనికివచ్చునని తాత్పర్యము!

ఇట్టి తృప్తిగల స్వభావము గలవాఁడుగావుననే, వేమనవలె అడుగడుగునకును బ్రహ్మను దిట్టక, మనకు తెలియని విషయములను గూర్చి చింతించి, మనకు సాధ్యముగాని కార్యములను సాధింపఁ బ్రయత్నించి, అవస్థపడుటకన్న 'శివతోరిదంతిహుదె లేసు సర్వజ్ఞ'—శివుఁడు చూపినట్లుండుట లెస్స—యనుకొన్నాఁడు. (౮౧౫)

“ బందీతు రోగ నినగెందు అంజికె బేడ,
బందుదను ఉండు సుఖిసుత్త, రోగవం
దందిగెద్దేళు సర్వజ్ఞ. ”— (౩౮౩)

(రోగము వచ్చునేమోయని భయపడవలదు.వచ్చినది తినిసుఖింపుము. రోగము వచ్చినపుడు లేచి పొమ్ము.)

అనఁగా, ఇతఁడు శాంతమూర్తియై, చప్పుడులేక, యనేకులవలె చప్పిడిబ్రతుకు బ్రతికినవాఁడనికాదు. వేమనవలెనే యితనిని రేఁగఁబెట్టుటయు 'భేరిని జోకొట్టినట్లే'. మాటలపదనులో ఇరువురును ఒకరికొకరు ఎందును దీసిపోరు. ఇద్దఱి తిట్లును తెగని చేఁదుగలవే. కాని వేమన్నకన్న నితనిలో నెమ్మది, ఉదాసీనము కొంచెమెక్కువగాఁ గానవచ్చును. కావుననే వేమనకున్నంత అసహ్యము ప్రపంచముపై నితనికుండలేదు.

వేమనవలె నితనికిని సంగీతమందభిరుచి కలదు. అతనికన్న కొంచె మెక్కువ ప్రవేశము గలదేమో. తంతివాద్యము మేలని అందును వీణ లెస్స యని యితఁడును తలఁచెను. (౧౦౨౯) వేమనకు ప్రియమైన ఆటవెలఁదికన్న ఇతని త్రిపది సంగీతమునకెక్కువ పనికివచ్చు స్థిరమైన లయగతికలది. ఇది పద్యమనుట కన్న పాటయనుటయే మేలు. ఏకనాదము వేమన్నకన్న నితని కెక్కువ పనికివచ్చును. ఈ త్రిపదిలో. పద్యములవలె, గురువు గురువుగాను లఘువు లఘువుగాను ఉచ్చరించినఁజాలదు! తాళపునడకకు తగినట్లుగా రెండును కొంతమార్చి సరిచేసికొనవలసియుండును. సంగీతగాండ్రకితని యుపదేశ మొకటి చాల విలువయైనది కలదు.

"అర్థవిల్లదహాడు వ్యర్థసాసిర విద్దు,
అర్తియిం కత్తె యరచి, దదరల్లి
అర్థవుంటెంద సర్వజ్ఞ" (౧౨౦౮)

(అర్థములేని పాటలు వేయియైనను వ్యర్థము. మనసిచ్చి గాడిదయరచి నను అందును అర్థముగలదు.) అర్థములేనిపాట యంతకంటెచెడుగని భావము. వేమన్నకు తోడిరాగముపైఁ బ్రీతియంటిని. ఇతఁడు నాటిరాగము లెస్స యనుచున్నాఁడు. (౨౬౯) తోడివలె దీనియందును అసహ్యము, పట్టుదల, అతృప్తి, స్వతంత్రము మొదలగు భావములను జూపవచ్చునైనను దైన్యము దానియందువలె దీనియందంత స్పష్టముగాఁ జూపసాధ్యముగాదు. మనుష్యుఁడనై, యెందుకును జేతగానివాఁడనై, యేమియుఁ దెలియనివాఁడనై, పుట్టితినే యను దుఃఖము వేమనకున్నది; నిజమే కాని దానిని గూర్చి దుఃఖించిన 'దేహము కృశించునే' కాని (౨౧౫) ఫలములేదు గావున ఉన్నన్నాళ్లు నాళ్ళు చేతనైనంత పనిచేసి తనకును ఇతరులకును సుఖముగా బ్రతికిన చిత్తమను భావము సర్వజ్ఞునిది. నాటి రాగమందీ ధీరగుణముచక్కఁగాఁ జూపవచ్చును.

కావున యుద్ధసమయములందు శౌర్యము, ప్రాణమునకు వెఱవకుండుట ఇత్యాది గుణముల నితఁడు చాల ప్రశంసించి యున్నాఁడు. "అమ్మనాడిరి

యుండదు బొమ్మ నాదడె యేను? " (౬౭౯)-బ్రహ్మయెదురుపడిన నేమి? తనబిరుదును జెప్పిపోవుచుండవలయును— అని యతనిమతము. 'జాతివీరరు సాపభీతిగంజులివరే? ' (౬౮౮)-జాతివీరులు చచ్చుటకు వెఱచి వెనుదీయుదురా?—యనియు! 'సురిదుబందాగ తరియుదాకత్తియు, నరెదు ముక్కువనె?' (౬౭౫)—తెగివచ్చినపుడు నరుకలేని యాకత్తి యేల నూరుకొని త్రాగుటకా?—యనియు నితఁడతి తీవ్రముగాఁ బలుకును.

" ఆ. పరబలంబుఁ జూచి ప్రాణరక్షణమున
కురికి పాఱిపోవు పిరికినరుఁడు;
యముఁడు అలిగితేను యవ్వరడ్డంబయా? ..." (౨౬౩౨)

అని వేమన్నగూడఁ జెప్పెను. కాని యీ విధమైన శౌర్యంబునందు అతనికంత యభినివేశము కానరాదు.

ఇట్లు శౌర్యమునందును సంసారసుఖమునందును ఆశగలవాఁడు కావుననే యితఁడు దానిని దీర్చుకొనుటకు కొన్నాళ్ళు రాజసేవచేసినట్లున్నది. వేమనయు చేసియుండునని యూహించితిమిగాని యతనికది చాల దినములు సాఁగియుండదు. ఈ విషయమందితనికున్నంతయనుభవమతనికిలేదు. ఆనిప్పను చాలనాళ్ళు అణఁచి పెట్టుకొనఁగలరాజు ఆకాలమందేకాదు, ఏకాలమందును గలుగఁడు. ద్రవ్యార్జనకై కొన్ని దినములాపని చేసిచూచి త్వరలోనే యతఁడు విసిగి,

" ఆ. ఎంతసేవఁజేసి యేపాటుపడినను
రాచమూక నమ్మరాదురన్న!
పాముతోడి పొందు పదివేలకైనను..." (౬౩౮)

అని తెలిసికొని యాపీడవదలించుకొనెను. సర్వజ్ఞుఁడట్లుగాక, రాజులచిత్తవృత్తి నాశ్రయించి నడిచి, వారి మంత్రుల యడుగులకు మడుఁగులొత్తి, కొలువులోని తక్కిన పెద్దవారియెడ వినయవిధేయతలు చూపి, సేవించినాఁడు. (౬౫౫-౬౬౦) 'స్వామికార్యక్కె మడియలేబేకు' (౬౬౬

—స్వామికార్యమునకై చచ్చియే తీరవలయును—అని సంకల్పించి ఒడలు దాఁచక వారికై పోరినాఁడు. కాని, జారత్వము, చోరత్వము, అసత్యము మొదలగు దుర్గుణములు వారియందు చూచి, వానిఫలమనుభవించి విసిగి వేసరినాఁడు. * తుదకు 'బిన్నపవ, కేళదరసినోలగడంద సన్యాసలేసు'—మనవిని వినని దొరకొలువుకన్న సంన్యాసము మేలు (౬౯౦)అని నిర్ణయించుకొన్నాఁడు.

మొదటినుండి యితఁడును బసవేశ్వరప్రతిపాదితమైన లింగధారవీరశైవమతమునకుఁ జేరినవాఁడు. కావున నితనికి తలఁచుకొన్నప్పుడు సంన్యాసమిచ్చు శివయోగులకు ఆమతమునకుఁ జేరినవారిలో కరవులేదు. ఇట్టి వారిలో నెవఁడో యితనిని జంగముగాఁజేసి యోగమార్గముపదేశించినాఁడని తోఁచుచున్నది. కాని యీయోగసాధనకు మొదలు ఇతనికి సామాన్యముగ నంగటివలె, బహిరంగవేషములందు నమ్మిక కలదు. విభూతిరుద్రాక్షలు ధరించినవానికి పాపము బయలై ఉన్నచోటికి శివుఁడు వచ్చునని యితఁడు తలఁచెను. (౯౯) లింగములేక యేదియు తినరాదు (౧౦౭) తాను భుజించు వస్తువుల నెల్ల మొదలు శివార్పణము చేసి పిమ్మట భుజింపవలెను. (౧౦౩) జంగములు సాక్షాచ్ఛివస్వరూపులు, వారికిచ్చిన శివునికి నైవేద్యము చేసినట్లే. (౧౪౨) కావున 'తిరిదు తందాదరూ కరెదు జంగమకిక్కు'—తిరిపెమెత్తి తెచ్చియైనను పిలిచి జంగానికి పెట్టుము—(౫౪౯) అని యితనిబోధ. ఔదార్య విషయమందున వేమనవలెనే యితఁడును అతివాదియై 'తిరిపెమెత్తియో పీడించియో దొంగిలించియో తెచ్చి పిలిచి దానమిమ్ము' (౫౫౦) అని చెప్పినను, దానపాత్రవిషయమున అతనికున్నంత విశాలదృష్టి యితని కున్నట్లు తోఁపదు. ఇతనిమతమున అందఱికిచ్చుటకన్న శివభక్తులకిచ్చుదానమే శ్రేష్ఠము. (౫౫౧-౫౫౨) కాని గతిలేని చేతఁగానివారేమి దానము చేయఁగలరు? ఇతని యుత్తరము, 'జంగాలు తెచ్చిన బియ్యము వండి పెట్టుట, ఉండుటకు

---

* (చూ రాజనీతిపద్ధతి)

తావిచ్చుట, త్రాగుటకు నీరిచ్చుట' (౫౪౮) ఇది గూడ చేయలేని పేద వారుండరుగదా !

ఇట్లితనికి వేమన్న కన్న శివపక్షపాతమును, ఇతరదేవతలయందనాదరమును కొంచెమెక్కువగానుండెను. 'నరసింహుని యవతారము పెద్ద విచిత్రమే కాని శరభుఁడు గోటితోఁ జంపునపుడు విష్ణుపూరినక్కవలెనాయెను' (౧౭౫) కావున 'పదిజన్మములెత్తి, ఎద్దుగేదెలను గాచి, పాండవుల సేవకుఁడైన హరి యేటి దేవుఁడు?' అని యితఁడు ప్రశ్నించుచున్నాఁడు. (౧౭౮) కాని యోగసాధనకుఁ బూని చేయఁగా అందుఁగలుగు చిత్ర విచిత్రములగు ననుభవములుగమనించి, బ్రహ్మసాక్షాత్కారసౌఖ్యమనుభవించుటకు మొదలిడినవెంటనే యితనికీబహిరంగములగు భావములన్నియు వేమనకువలెనే నశించినవి. ఈవిగ్రహపూజలు, ఈవేదవాదములు, ఈ జాతిభేదములు మొదలగునవన్నియు తత్త్వనిర్ణయమునకెందుకును తరముగావని తలఁచెను. "చెడురాళ్ళకు వట్టిపూజ చేయకు వేమా!" (౨౩౭౨) యని చెప్పిన యతనివలెనే యితనికిని, దేవళమందలి శివలింగము సంబారము నూఱుటకు పనికి వచ్చుగుండేకాని వేఱుకాదనితోఁచినది. "సంబారపఱెప బలుకల్లు హరనెందు నంబువవరారు సర్వజ్ఞ?" (౧౬౫) ఎన్ని వేదములున్ననేమి ఫలము? "అనుభవియ వేదవేవేద" (౮౧౬)—అనుభవించినవాని వేదమేవేదము. మఱియు "నాల్గు వేదములును నాల్గుచన్నులు; నాదమే నురుగుపాలు, దీనిని సాధించుశక్తి శివయోగికిగాక తక్కిన వారికిలేదు" (౭౨౭) వేమనయు 'వేదసారమెల్ల వేమన యెఱుఁగును" (౩౬౦౭) అని చెప్పెను. యోగులెల్ల నిట్లే చెప్పుకొందురు.

"మథిత్వా చతురోవేదాన్ సర్వశాస్త్రాణి చైవహి
సారస్తు యోగిభిః పీతస్తక్రం పిబతి పణ్డితః"

(జ్ఞానసంకలినీ తంత్రము. ౫౦).

(అన్ని వేదములును శాస్త్రములును మథించి యోగులు సారము త్రాగుదురు. పండితుఁడు పట్టిమజ్జిగ త్రాగును.)

కాఁబట్టి జ్ఞానికి వాదముతోఁబనిలేదు. మఱియు బ్రహ్మజ్ఞానము గలవాఁడూరకుండవలయునే కాని దానినిగూర్చి చర్చించుట, దొంగిలింపఁ బోయినవాఁడు తుమ్మినట్లగును (౩౨౮) వేమనయు "లోనుచూడ నొల్లక వాచాబ్రహ్మంబు పలుకవలదురవేమా" యని చెప్పెను. (౩౩౮౦) యజ్ఞయాగాదులందతనికెంతద్వేషమో యితనికి నంతే. ఒకమేకను జంపి తిన్నవాఁడు స్వర్గమును జేరఁగల్గునేని యెప్పుడును మేకలను లెక్కలేక చంపితిను కటికవాఁడు దేవేంద్రుఁడే కావలదా? యని యితని ప్రశ్న. (౨౮౭) ఇఁక వేమనవలెనే, జాతిభేదములనుగూర్చి దండెత్తిన బసవన్నమతమునఁ జెరిగిన యితనికిని పరబ్రహ్మానుభవము తోడై, యితనిని వానికి పరమశత్రువుగాఁ జేసినది. అందఱికన్న నెక్కుడనఁబడు బ్రాహ్మణులయెడ ద్వేషమును తక్కువయనఁబడిన చండాలులందు కనికరమును గలిగినది. బ్రాహ్మణులు ధర్మచ్యుతులైరనియే యితనికిని వేమన్నవలె వారిపై కోపము. యోగధ్యానములనెఱుఁగక బ్రాహ్మణులు భోగులై పోయిరని వగచెను. (౨-౨౫) "తల్లి శూద్రురాలు తానెట్లు బాఁపఁడు?" (౧౮౭౬.) అని యడిగిన వేమన్నవలెనే, పదుగుజందెములేవియులేని తల్లి భార్య మొదలగువారితో కలిసివర్తించినను, అట్టిశూద్రులను దాఁకక వారికన్న తానెక్కువ యను బ్రాహ్మణునిదేటిబ్రాహ్మణత్వమని యడిగెను. (౨-౩౭) వారిని నమ్మి యెవరు బ్రతికినారని యతనివలె నితఁడును ఆక్రోశించెను! (౯౦౮) కాని నీతి నెఱిఁగిన బ్రాహ్మణుఁడు లోకమునకు జ్యోతివంటివాఁడని నిర్వంచనగాఁ జెప్పెను. (౨౨౨) కావున జన్మసిద్ధములైన యెచ్చుదక్కువలుఁ దబ్బర; 'ఒక భూమిపై నడచి. ఒక నీటినే త్రాగి, ఒక యగ్నిలోనందఱు మండి పోవుచుండఁగా, నడుమ కులగోత్రము లెక్కడివి?' (౨౭౯) కావున "స్వర్గది హోలెగేరి యిల్లి" (౨౬౩) "దేవరలి

కులభేదవిల్ల" (౮౬౪)—స్వర్గమున మాలవాడ లేదనియు, దేవునికి కులభేదము లేదనియు, ఖండితముగా నమ్మఁ జెప్పెను.

ఇఁక నాదేవుఁడెట్టివాఁడు? అతఁడు జగమునకెల్ల నొకఁడే ప్రభువు. (౧౫౦) అతఁడు శివుఁడు. నిరాకారుఁడు. (౯౫) సర్వవ్యాపి; పాలలో నేయివలె, నీటిలో నగ్నివలె అన్నిటియందును గలఁడు. (౨౭౫) నీవున్న చోటనే నీలోనే కలఁడు. (౨౭౬) అదెట్లుసాధ్యమనియెవరైన ప్రశ్నించిరేని,

"సణ్ణనెయ మళలొళగె నుణ్ణనెయ శిలెయొళగె
బణ్ణిసి బరెద పటదొళగె, ఇరువాత
తన్నల్లి యిరనె సర్వజ్ఞ?" (౨౮౦)

'సన్నని యిసుకలో, నున్నని రాతిలో, వన్నెల పటములలో ఉండఁగలవాఁడు నీలో నాలో నుండలేఁడా?' యని యితఁడు ప్రతి ప్రశ్న వేయుచున్నాఁడు. యోగసమాధిలో నిలిచి అన్నిభేదములను మఱచి తానే తానై యున్ననంగే బ్రహ్మ సాక్షాత్కరించును. (౨౮౨) జీవులకే అజ్ఞానరూపమగు మాయ కలదు గాని యతనికి లేదు. (౨౮౭) తన్ను తానెఱిఁగిన నామాయ నశించును. (౩౦౬).

ఇట్లు జీవబ్రహ్మలకు భేదమే యితనియనుభవమునకు వచ్చినదిగాని, వేమనకువలె పరిపూర్ణాద్వైతానుభవము కలిగినట్లు తోఁపదు. శివపక్షపాతము మొదలుగలిగినను కడపట "ముగ్గురికందని మూలమూర్తియొకండు" (౩౧౦౩) యని చెప్పి "తన్నుతానెఱిఁగిన తానెపో బ్రహ్మంబు" (౧౭౮౭) అన్న వేమనవలె' నిశ్చయముగా నితఁడు చెప్పలేఁడయ్యెను. అతనివలె అతృప్తితో ముందుముందింకను జూడవలెనను నాశ లేక, కొంతవఱకు దొరకినదానికి సంతోషించు స్వభావము గలవాఁడగుటయే యిందుకు కారణమని తలఁచుచున్నాను. పరమఫలమైన యద్వైతావస్థ లభింపకున్నను హఠరాజయోగముల యభ్యాసముచే నితనికి వేమన్నకుఁ గలిగిన తక్కిన

ఫలములన్నియు — సర్వసమత, బహిరంగద్వేషము మొదలగునవి — లభించినవి. మఱియు బ్రహ్మాద్వైతమును సాధింపవలయునని యితఁడు ప్రయత్నింపనే లేదని చెప్పవచ్చును.

"అద్వైతకోడాడి యిద్దుదను హోగాడి
ఉద్దన మరద తుదిగేరి, కైజారి
బిద్దు సత్తంతె సర్వజ్ఞ" (౨౮౫)

'అద్వైతమునకై తిరిగి యున్నది పోఁగొట్టుకొనుట, పొడవైన మ్రాని తుదకెక్కి- చేయిజారి పడిచచ్చినట్లు' అని యనుకొన్నవాఁడితఁడు. కాని యితనికి జీవాద్వైతము—అనగా ప్రాణులందఱునొకటేయనుట—సిద్ధించినది. ''తానద్వైతమైన పిదప ఎవరితో కలహింపవలెను? బుద్ధిలో తన్నెఱిఁగిన వానికి లోకపు జగడములులేవు'' (౩౩౮) కావున నిజమైనయోగి, వేషము తిండి మొదలగు వానిఁ గూర్చి కలఁతలు పెట్టుకొనక, దొరికినది తిని దొరకకున్న నూరకుండి, యేయింటిపంచనో యేచెట్టుక్రిందనో పరుండి, యెప్పుడును శివధ్యానానందమనుభవించుచు, చావువచ్చినపుడు సంతోషముగా లేచి పోవ సిద్ధముగానుండవలసినదే కాని, సంసారమునఁబడి ఆలుబిడ్డలపంచనుండిన కైలాసము లభింపదనియే సర్వజ్ఞుఁడు తలఁచెను. వేమన వలెనే యితనికిని అడవుల కొండలఁ బడి యుండుట యసహ్యము. మనసులో ధ్యానించువానికి ఇల్లు, మఠము, అడవి,కొండ అన్నియు నొకటే యనియు, అదిలేని వాఁడు దేవళము 'గర్భగుడి' లోనున్నను కొండ కొనకున్నను ఒక్కటియే యనియు నితఁడన్నాఁడు. (౨౧౭) ఇతఁడు తనజీవితమునిట్లే కడపె ననుటలో సందేహము లేదు. కాని యంతకన్న నెక్కువ తెలియదు.

వేమన వలెనే యితఁడును వ్రాలకందక వేలసంఖ్యాగా పద్యములు చెప్పినవాఁడు. సమయముదొరకినప్పుడెల్ల మాటలకు బదులుగా పాటలే యుపయోగించినవాఁడు. ఈవిషయమావిషయమనకుండ దొరకిన దానిపైనెల్ల పదములల్లి పాటవేసినవాఁడు. ఇట్లు అట్లు అనక వచ్చినట్లెల్లవాగినసోరిత

నిదిగూడ. శబ్దములు సహ్యాములుగాక పోవచ్చును; అర్థమన్యాయ్యము గావచ్చును; కాని అశక్తిమాటలు, అంటనిభావములు ఇతనినోటినుండి వెడలవు. వేమనవలెనే యితఁడును దేశసంచారముచేసి తనకుఁ దెలిసిన తత్త్వనీతి ధర్మములను ప్రాస్తావికముగా ప్రజలకు బోధించినవాఁడే. కాని యతనికన్న నితనికి లౌకికమెక్కువ. తనమాటలు విననిమూర్ఖులనతఁడు ఎద్దులని, గులాములని, గాడ్దెలని చెడఁదిట్టినవాఁడు. ఇతఁడును అట్టి కుందేటికాళ్ళవాదమువారి నెదుర్కొనక పోలేదు. కాని వారితో కలహించుటకిష్టము లేదు; ఫలము లేదు గావున. వారిని గూర్చి యితఁడేమన్నాఁడో వినుఁడు.—

"నెలవన్ను ముగిలన్ను హొలివరుంటెందరే
హొలివరు హొలివరెనబేకు; మూర్ఖనలి
కలహావే బేడ సర్వజ్ఞ".— (౯-౪౦)

(భూమిని ఆకాశమును చేర్చి కుట్టఁగలవారున్నారనిన, కుట్టఁగలరు కుట్టఁగలరనవలెను ; మూర్ఖుతో కలహ మేవలదు) కావున 'మూర్ఖను అందంతె అన్ని' — మూర్ఖుఁడు చెప్పినట్లు చెప్పుఁడు—అని యితఁడు బోధించెను. (౯-౪౩)

తొడకులేని ధారాళమైన శయ్య, అందఱికిని అర్థమగు భాష, ఎల్లరు అనుభవించి యెఱిఁగిన యుపమానములు, మఱుఁగులేని మాటలు, నవ్వి నవ్వింపహాస్యము—ఇవి యితనికవిత్వమందును ముఖ్యతత్త్వములు. జ్యౌతిషము, వైద్యము, శకునశాస్త్రము, కామశాస్త్రము—మొదలగువానియందితనికి వేమనకంటె నెక్కువ ప్రవేశము గలదు. రసవాదమందును అతనికున్నంత నమ్మకయు ననుభవమును గలదు. అసభ్యవిషయముల నిరువురికిని ఎగ్గులేదు. ఇరువురును అర్థముగాని 'కూట' పద్యములను అందందు వ్రాసినవారే. ఇట్లు, స్వభావమునందలి యల్పభేదముచేత దృష్టిలోను ఇరువురికిని కొంత భేదముగానవచ్చినను, మొత్తముమీఁద ఇరువురును ఒకరికొకరు తీర్చిన ప్రతిమలనవచ్చును.

ఇదిగాక యిరువురును ఒకరితో నొకరు మాటలాడుకొని వ్రాసినట్లు న్న పద్యములు కొన్ని గలవు. చూడుఁడు.—

(౧) "కట్టిలూ బిడలు శివ బట్టలవ కన్దనే ?
కట్టిలూ బేడ; బిడబేడ; కణ్మనవ కట్టిదరె సాకు సర్వజ్ఞ" (౧౪౮)

"ఆ. బండదాళ్ళదెచ్చి బంధించి కట్టంగ
లింగఁడేమి దొంగిలించినాఁడొ ?
ఆత్మలింగమునకు నర్చింప నేరరో?—" (౨౬౭౫)

(౨) "ఒడల దండిసి ముక్తి పడెవె నెంబువ హెడ్డ
బడిగెయలి హుత్త హొడియలడగిహా సర్ప,
మడియుంవదె హేళు; సర్వజ్ఞ" (౫౧౦)

"ఆ. ఒడలు బడలఁజేసి యోగులమనువారు
మనసు కల్మషంబు మాన్పలేరు
పుట్టమీఁదఁ గొట్ట భుజగంబు చచ్చునా?..." (౭౦౬)

(౩) "కొట్టు బహుకాలదలి కొట్టుణలి కరియదే
హుట్టియు ఒళగె జేనిక్కి, పరరింగె, కొట్టుహోదంతె సర్వజ్ఞ"—
(౬౦౫)

"ఆ. ధనముఁ గూడఁబెట్టి ధర్మంబు సేయక
తాను తిన్నదినక దాఁచు లోభి;
తేనె నీగగూర్చి తెరువరికియ్యదా?..." (౨౧౦౪)

(౪) "కల్లుప్పు కర్పురవు సొల్లెరడు ధాతొందు,
ఖుల్ల నొళ్ళిదన రూపొందు, గుణదొళగె,
ఎల్ల అంతరవు సర్వజ్ఞ" (౪౨౪)

"ఆ. ఉప్పు కప్పురంబు నొక్కపోలికనుండు
చూడఁ జూడ రుచుల జాడవేఱు
పురుషులందు పుణ్యపురుషులు వేఱయా..." (౫౩౪)

ఇట్టివింకనుగలవు. ఈ పోలికలు కేవలమాకస్మికములేనా, లేక యొకరి నింకొకరు చూచి వ్రాయుటచేఁ గల్గినవాయను చర్చకుఁ జేయివేసి ఫలములేదు. అసలిరువురికాలము స్పష్టముగా నిర్ణీతము గాలేదు. కావున ఇరువురిలో నెవరు మొదలుండిరో చెప్పలేము. ఉత్తంగి చెన్నప్పగారు భావించినట్లు సర్వజ్ఞుఁడు పదునాఱవశతాబ్దము వాఁడై, వేమన మనము తలఁచినట్లు పదునేడవశతకపు తుదిలోనివాఁడే యైనచో వేమనయే యితని ననుసరించె ననవచ్చును. కాని వేమన్న కన్నడదేశమునకు సమీపమం దున్నవాఁడైనను, తెనుఁగుదేశమందును అరవదేశమందును తిరిగినట్లు కానవచ్చుచున్నదే కాని, కన్నడుల సహవాసమతనికి లభించెనని స్పష్టముగాఁ జెప్ప వీలులేదు. తెలుఁగు దేశమున సర్వజ్ఞునిపదములకు వ్యాప్తి కానరాదు గాని, యతఁడు ఇందు కొంత సంచరించినట్లున్నది. తెలుఁగువారినితఁడు తిట్టి వ్రాసిన పద్యములు గలవు. (౧-౫౪-౫౫) శ్రీరాములు లంకను జయించినతరువాత లంకలోని స్త్రీలకును కిష్కింధాపట్టణపు పురుషులకును జరిగిన సంఘసంస్కారవివాహముల ఫలము తెలుఁగువారని యితని మనుష్యశాస్త్రసిద్ధాంతము! (౧-౫౫) మఱియు కన్నడదేశమందు వలసపోయి నిలిచిన యాంధ్రులనేకులు గలరు. ములకనాటి బ్రాహ్మణులు, కోమట్లు, మంగలివారు, భట్టురాజులు మొదలగు తెలుఁగువార నేకులు మైసూరు సీమలో నిప్పుడును గలరు. కాని కన్నడులాంధ్రదేశమందు చాలతక్కువ. కావుననే వేమనపద్యములకు కన్నడసీమలో కొంతప్రచారను గలదు. కనుక వేమన్న వాసనయే సర్వజ్ఞునకుఁ దగిలియుండునా యను సందేహము గూడ గలుగవచ్చును. కాని యింతకన్న నెక్కువ దూరము ఈవిషయమును నిర్ణయించుట సాహసము. మఱియు నిద్దఱును ఎవరికెవరైనను గురువు కాఁగల సామర్థ్యముగలవారనుటలో సందేహము లేదు.

కన్నడ వచనకారులు.

ఇతని వలెనే యోగమార్గము నాశ్రయించి శివసాక్షాత్కారమునకై ప్రయత్నించినవారు కన్నడవీరశైవులలో ననేకులు గలరు. వారిలో

పెక్కురు తమ తమ యనుభవములను సిద్ధాంతములను కొంత పద్యపు నడక గల 'వచనముల'లో వ్రాసినారు. బసవేశ్వరుఁడే యీపద్ధతిని మొదలు పెట్టినవాఁడని తోఁచుచున్నది. వీరు సర్వజ్ఞ వేమన్నలవలె చిక్కిన విషయములకెల్ల చేయివేయరు. వేసినను నిర్వహించుకొనఁగల కవితాశక్తియు వారికి లేదు. ఇతరుల బాహ్యాచారఖండనము, స్వమతమందలి భక్తి, శివపారమ్యమందలి నమ్మిక, శివయోగసాధనపద్ధతులు—ఇవి వీరివచనముల యందు ప్రముఖముగాఁ గానవచ్చును. వీరిలో కొందఱు స్త్రీలును గలరు. మచ్చుకు రెండు మూఁడాంధ్రీకరించి చూపుదును.

(౧) "లోకపు వంకరను మీరేల తిద్దెదరు? మీమీ తనువుల నూరడింపుఁడు; మీమీ మనసుల నూరడింపుఁడు. పొరుగింటివారి దుఃఖమున కేడ్చువారిని మెచ్చఁడు కూడలిసంగమదేవుఁడు."

(బసవేశ్వరన వచనగళు. శివానుభవ గ్రంథమాలా. బిజాపుర. పు ౧౯)

(౨) "నాదేహమును దండముగాఁ జేయవయ్యా; నాతలను సొరబుఱ్ఱగా చేయవయ్యా; నా నరములను తంతులను జేయవయ్యా; నా వ్రేళ్ళను పుల్లలుగా జేయవయ్యా; ముప్పదిరెండు రాగములు పాడవయ్యా; ఎదకొత్తుకొని వాయింపవయ్యా; కూడలి సంగమ దేవా!" (పై. పు. ౪౦)

(౩) "కొండపై నిల్లు గట్టుకొని మృగములకు వెఱచిన నెట్లయ్యా? సముద్రపు గట్టున నిల్లుగట్టుకొని నురుగుతరగలకు భయపడిన నెట్లయ్యా? సంతలో నిల్లు గట్టి శబ్దమునకు సంకోచించిన నెట్లయ్యా? చెన్నమల్లికార్జున దేవ! వినవయ్యా! లోకమునఁ బుట్టిన పిదప స్తుతినిందలు వచ్చిన మనసున కోపింపక నెమ్మదిగా నుండవలెను."

(మహాదేవియక్క. కర్ణాటకకవిచరితె. ౨ భా. పు. ౧౦౯)

(౪) "ఏనుఁగును గాదని యెనుఁబోతునెక్కిన నెవరేమి చేయుదురు? కస్తురి విడిచి బురదఁ బూసుకొన్న నెవరేమిచేయుదురు? పాయసము విడిచి మద్యము త్రాఁగిన నెవరేమి చేయుదురు? తెలిసి తెలిసి

గుహేశ్వరుని శరణులతో వాదించిన నెవరేమి చేయుదురు చెప్పుమా మడి వాళయ్యా!''

(వచనశాస్త్రిసార. ౧ భాగము. పు. ౨౦౮.

వీరందఱు మొత్తము మీఁద శివాద్వైతవాదులు. ఇట్టి వచనములు కన్నడభాషలో లెక్కలేనన్ని కలవు.

ఇదిగాక విష్ణుభక్తిగల కన్నడమాధ్వులలో, పండితులట్లుండఁగా, పామరులలో సామాన్యమైన యీ వేషభాషలు, వాదములు, జాతిభేదములు మొదలగువాని ప్రాబల్యమును జూచి యసహ్యపడి యాభావములను తమ భక్తిని పాటలరూపమున వెల్లడిపఱచిన పురందరదాసు, కనకదాసు మొదలగువారనేకులు గలరు. వీనినే 'దేవరనామము' లందురు. మనలో రామదాసు, త్యాగరాజు మొదలగువారి కీర్తనలిట్టివే. తత్త్వసిద్ధాంతములం దెంత భేదమున్నను మతాంతరులయెడ ద్వేషాసూయాదులున్నను, నిరర్థక కర్మములు, దంభాచారములు మొదలగు మతవాదుల దుర్గుణములపై కత్తి గట్టుటలో వీరందఱును చాల పనిచేసినవారు. పామరజనులలో నేఁటికిని నిష్కల్మషభక్తి, నమ్మకము, సౌశీల్యము మొదలగు గుణములు నిలిచి యుండుటకు వీరే కారణభూతులుగాని, సూత్రములు, భాష్యములు, వ్యాఖ్యలు వ్రాసిన పండితులుగారు.

తిరువళ్ళువరు.

మన యింకొకపొరుగింటివారగు అరవవారిలో చాలవ్యాప్తిఁ గాంచిన తిరువళ్ళువనాయనారి 'తిరుక్కురళ్' అను గ్రంథములో వేమన పద్యములనుపోల్చి చూడవలయుననుట ప్రకృతోపన్యాసనిబంధనలలో నొకటి. కాని యిరువురికిని పోలికలు చాల తక్కువ. నాకుద్రవిడభాషా జ్ఞానమంతకంటె తక్కువ. కాని తెలిసినంతలో అతనినిగూర్చి కొంత సంగ్రహముగా విన్నవింతును.

తిరువళ్ళువరు చాల ప్రాచీనుఁడు. ఇతనికాలము క్రీస్తుశకపు మొదటి శతకమని యనేకులు తలఁచినారు. మద్రాసులోని మైలాపూరిలో నున్నవాఁడు. 'భగవంతుఁ' డను బ్రాహ్మణునికిని 'ఆది' యను చండాల స్త్రీకిని జనించిన వాఁడని కథ. * వళ్ళువరనువారు ఒకతెగమాదిగలే కావున ఇతనిపేరు పైకథలోఁ గొంత సత్యమున్నదని సూచించెడిని. ఇతని నిజమైన పేరేమో తెలియదు. నేఁతపని వృత్తిగా బ్రదికినవాఁడు. ఇతనిభార్య వాసుకి. వీరిరువురి దాంపత్యము అపూర్వమై చాల సౌఖ్యావహమై యుండెడి దఁట.

ఇతఁడు వ్రాసిన గ్రంథము 'కురళ్'. కురళ్ అనఁగా ఒకవిధమగు చిన్న ఛందస్సు. ఆటవెలఁదిలో ఇంచుమించు సగముండును. ఇతని పద్యములన్నియు ఆ ఛందస్సులోనున్నవి. ఇది ధర్మము, అర్థము, కామము, అను మూఁడు పురుషార్థములను గూర్చి మూఁడు భాగములుగా వ్రాయఁబడిన యుపదేశశాస్త్రము. తాను బ్రాహ్మణుఁడు గాక పోవుటచే నధికారము లేదని యితఁడు మోక్షము గూర్చి వ్రాయక వదలెనని కథ. కాని ఉపోద్ఘాతమందలి పద్యములలోను, సన్న్యాస ధర్మప్రకరణమునందును భగవంతుని గూర్చియు మోక్షోపాయములను గూర్చియు సంగ్రహముగానైనను వ్రాసియే యున్నాఁడు గావున ఆకథ మనము నమ్మఁబనిలేదు. మఱియు ఇతఁడు సుఖియైన సంసారిగానుండి, గృహస్థధర్మములగు అతిథిపూజ మొదలగునవి జరుపు కర్మనిష్ఠుఁడై, సత్యము, నీతి మొదలగు సామాన్య లౌకిక ధర్మములనెక్కువశ్రద్ధతో నెఱపుచు, దృఢమైనదైవభక్తిగలవాఁడై యున్నవాఁడంతేకాని వేదాంతవిషయముల నెక్కువగా పరిశీలించినవాఁడు కాకపోవచ్చును. ఇతఁడు పై ధర్మార్థకామములలో నొక్కొక్కదాని యంగములను ప్రత్యేకముగా విభాగించి ప్రతివిషయమునకు పదిపద్యముల ప్రకా

* 'కురళ్' తెనుఁగు 'త్రివర్గదీపిక' పీఠికలో, అత్యద్భుతములైన గాథలు ఇతనిని గూర్చి కలవు కాని యది శుద్ధ పురాణము.

రము మొత్తము ౧౩౩౦ పద్యములు వ్రాసెను. గ్రంథకర్త యొక్క విషయ విభాగశక్తిని సూక్ష్మదృష్టిని ఇందుఁ జూడవచ్చును.

దీనికి తోడు చక్కని కవితాశక్తియుఁ గలదు. అనఁగా వేమన్న వంటి యాశుధారగాదు. తిక్కనవలె నెమ్మదిగ చెక్కి చిక్కఁగఁ దీర్చిన రచన యితనిది. భావములందును అతనియుద్రేకమితనికి లేదు. మార్దవము, ఓర్పు, నెమ్మది యిందుఁ గానవచ్చును. కావుననే వేమనపద్యములవలె నొకమాఱు విన్నంతనే యిది బాణమువలె నెదలోఁ దూఱదు. సూత్రము వలె పలుమాఱు మననము చేయవలయును. హిందూదేశమందలి యన్నిధర్మ శాస్త్రి గ్రంథములందును గానవచ్చు అహింస, సత్యము, వైరాగ్యము, శాంతి, దాంతి, ఆతిథ్యము, రాజధర్మములు మొదలగువానిని గూర్చి యందఱును ఆదరింపఁదగిన సామాన్యనీతుల నితఁడు వ్రాసెనేకాని యిందు క్రొత్తదేమియులేదు. కాని వాని నితఁడు సంగ్రహించి, సారించి, ఏర్పఱిచి, చిత్రకారుఁడు బొమ్మనుచేసినట్లు, నలుప్రక్కలు నిదానముగాఁ బరీక్షించి, ఎక్కువ తక్కువలు దిద్ది, తీర్చి, నెమ్మదిగా కవిత్వపుమెఱుఁగులిచ్చి, పరిపూర్ణముగా బైటఁబెట్టినవాఁడు. కాని, ప్రాచీనులందఱివలెనే విషయములను మితిమీఱి చీలికలుగా విభజింపఁ బూనుటచేతను, ప్రతివిషయము మీఁదను పదిపద్యములు తప్పక వ్రాయవలయునను నియమముచేతను, అందందు కవితాశిల్పము పలుచనై చప్పిడియైనట్లు కానవచ్చును.

వేమన్న విరక్తకవి. ఇతఁడు సంసారికవి. కావుననే యతఁడు చిన్నబిడ్డలు 'మురికిముద్ద'లని 'ముద్దఁ జంకబెట్టి ముద్దాడనేలరా ?' (వే. జ్ఞా, ౧౧౧౨) యని యసహ్యపడి మొగమావలఁ ద్రిప్పుకొనఁగా, ఇతఁడు,

"చిన్న బిడ్డలు చిఱుఁగేలఁ జెఱిచినట్టి
బోన మమృతంబు కంటె నింపౌనుగాదె?" (స్వాంధ్రీకృతము).

(కురళ్-అఱత్తుప్పాల్-పుదల్వరై ప్పెరుదల్. ౪)

అనెను. వేమన స్త్రీవ్యక్తిని తిరస్కరించి విధిలేక దానికి లోఁగి నట్లు తోఁచును; తిరువళ్ళువరు స్త్రీయెడ చాలగౌరవముతో అభిమాన ముతోఁ గూడిన వాఁడు. "తమకు ప్రియులైనవారి కౌఁగిలికంటె తామర కంటిదేవునిలోకమందును ఏమి సుఖము గలదు ?" అని యితని ప్రశ్న. (కురల్ - కామత్తుప్పాల్ - పుణర్చిమహిళ్దల్. 3) ఈ కారణముచేతనే యితనిని తిరస్కరించినవారెవరును లేకపోవుట యట్లుండఁగా నసేకులు పండితులు దీనిని పొగడి వ్యాఖ్యానములు వ్రాసిరి. ఇది ప్రమాణగ్రంథ మయ్యెను. ఉత్తరవేదమని, దైవనూలని దీనికి పేళ్ళుగలిగెను. సుమతిశత కపు కర్తయైనను 'శ్రీరాముని దయచేతను' అని యుపక్రమించుటచేత, శ్రీరామద్వేషులెవరైన దానిని దిరస్కరింపవచ్చును గాని, యితఁడు, నామలింగానుశాసనము వ్రాసిన యమరునివలె, ఏదేవతను పేరుతోఁ బిలు వక, 'ఆది భగవంతునికి' నమస్కరించి గ్రంథముపక్రమించి, అందు ఏమత పక్షపాతమును జూపక, సర్వమత సాధారణములగు శాశ్వతనీతులనుగూర్చి మాత్రము వ్రాయుటచేత, అందఱికిని కావలసినవాఁడయ్యెను. కావుననే యీ గ్రంథము ౧౫౦ ఏండ్లకు ముందే 'లాటిను' భాషలోనికిని, తరువాత, జర్మన్, ఫ్రెంచి, ఇంగ్లీషు భాషలలోనికిని పాశ్చాత్త్యులు పరివర్తించుకొని రఁట. * నేఁటికి నలువదేండ్లకు వెనుకనే 'త్రివర్గ దీపిక' యను పేరుతో కనపర్తి వెంకటరామశ్రీవిద్యానందులనువారు దీనిని తెలుఁగులో మొదటి రెండు ధర్మార్థకాండములు పరివర్తించి ప్రకటించిరి. ఆంధ్రులు దాని నెక్కువ గమనించినట్లు కానరాలేదు. సహజమే. ఎందుకనఁగా, ఆంధ్రీక రించిన వారికే యది యితరులకర్థము కాదని గట్టినమ్మకము కలుగుటచే వారే దానికి వ్యాఖ్య, దానికి తాత్పర్యమును వ్రాయవలసివచ్చెను; ఇట్లు వ్యాఖ్యతో నాంధ్రీకరణమును దానితో మూలమును అర్థముచేసికొనువఱ కును నిలిచియుండఁగల కవిత్వమును రచింపఁగల్గినవాఁడు ఈప్రపంచమున

---

* See V. V. S. Iyer's preface. LXIII.

నింకను బుట్టలేదు. ఇదిగాక శ్రీగరిమళ్ళసత్యనారాయణగారు తెనిఁగిం చిరఁటకాని యింకను నది వ్రాఁతలోనే యున్నట్లున్నది. * దీనిచక్కని యాంధ్రీకరణమొకటి తెలుఁగుభాషకు త్వరలో తెచ్చుకొనుభాగము మనకైనున్నది. అదియట్లుండె.

సామాన్యములగు నీతులవిషయమునఁ దప్ప వేమన్నకు నితనికిని పోలి కలు చాలలేవు. అతఁడు దుర్నీతి నెక్కువగా ఖండించినవాఁడు; ఇతఁడు నీతియిట్టిదని చెప్పినవాఁడు ; అతనిది విరక్తి ; ఇతనిదిరక్తి. అట్లుగాక వేమన్న అన్యాయమార్గమునఁ జెప్పిన నితనివలెనే చెప్పను. కాని యాపోలిక యిరువురు మనుష్యులకు మనుష్యత్వమును బట్టి పోలికయున్నట్లు. అప కారముచేసినవానికిని ఉపకారము చేయుటయేమంచిది; ఇంటికివచ్చిన యతిథి నాదరింపవలయును ; అసత్యములాడరాదు ; ఇత్యాదివిషయములలో ఏనీతి శాస్త్రకారుఁడును వేఱువిధముగాఁ జెప్పఁడు. కావున ఇట్టివానిలో నీయిరువురను పోల్చి చూచుటకంటె తిరువళ్ళువరునుండి రెండుపద్యములు యథాశక్తి తెనిఁగించి చెప్పి యీతనివిషయము చాలింతును.

సిష్కల్మషత్వము

"మనసునిల్పుకొనుండు మసిలేక, ధర్మ
మననిదె యొండెల్ల నాడంబరంబు"

(అఱత్తుప్పాల్-అఱన్ వలియుఱుత్తల్-ప. 3)

ఆతిథ్యము

"అతిథులకుఁ బెట్టి మిగిలినదారగించు
నరునిపొలమున విత్తులు నాటవలెనె?"

(అఱత్తుప్పాల్. విరుందోంబల్. ప ×)

---

* Vide, 'Maxims of Thiruvalluvar' by V. V. S. Iyer. Preface xx. తిరువళ్ళువరును గూర్చిన యనేకవిషయములిందుండి యేగ్రహించితిని.

శాంతి

"ఓర్పువలయు నెప్పుడొరులతప్పులు; వాని
మఱచుటింతకంటె మంచిగుణము"

(అఱ-పారై యుడైమై. ప. ౨)

స్త్రీవర్ణనము

"కనియు వినియు మూరుకొనియును తాఁకియు
తినియు నెఱుఁగఁదగిన తీపు లెల్ల
జేరసి నిలిచినవిర ! మెఱుఁగుగాజులతోడి
తళుకులాఁడి దీని తనువునందు"

(కామత్తుప్పాల్-పుణర్చి మహిళ్దల్-ప. ౧)

ఇతరులమాట యిట్లుండఁగా తెనుఁగువారిలోనే వేమనవంటివారు పలు వురున్నారు. వేమనవంటివారనఁగా అతనిమతమువంటి మతమునాశ్రయించిన వారు ; బహిరాడంబరములను వదలి, జాతిభేదాదులను తిరస్కరించి, యోగసాధనచే అద్వైతమును సాధించినవారు ; లేక సాధింపఁదలఁచిన వారు. అట్టివారిలో నొక్కఁడు,

పోతలూరి వీరబ్రహ్మము

జాతిచే నితఁడు కంసాలి. ఇతనికాలము సుమారు పదునేడవశతాబ్ద మధ్యము. వేమన్నను గూర్చి మనము నిర్ణయించినకాలమే సరియైనచో నితఁడతనికి సమకాలికుఁడగును. స్థలము పోతలూరు. కర్నూలుమండల మందలి బనగానపల్లెలోనుండిన గరిమరెడ్డి వెంకటరెడ్డి యనునాతనియింట ఇతఁడు చిన్నప్పుడు పసులఁగాచుచుండెను. ఆవయసునందే యితఁడనేకా ద్భుతకార్యములు చేసెను. చచ్చినవారిని బ్రతికించెను. ఊరిదేవరజాతరలో ఇతని యాజ్ఞప్రకారము అందఱియెదుర చండికావిగ్రహము లేచివచ్చి యిత నికి చుట్టకాల్చుకొనుటకు నిప్పుదెచ్చి యిచ్చెనఁట ! ఈతఁడును విగ్రహా రాధనలు, జాతిభేదములు, జాతరలు మొదలగువానిని ఖండించి ప్రజలకు

హితోపదేశము చేసెను. ఇతఁడు సన్న్యాసిగాఁడు. గొప్ప సంసారి. భార్య గోవిందమ్మ. ఐదుగురుకొడుకులు ఒక్కకూఁతురును ఉండిరి. ఇతని శిష్యులందఱిలో దూదేకుల సిద్దయ్య ప్రసిద్ధుఁడు. పంద్రెండేండ్ల చిన్నవయసునందే తనమహమ్మదీయమతమును తల్లిదండ్రులను వదలి వీరబ్రహ్మమునాశ్రయింపఁగా, అతఁడును నిరాక్షేపముగా నితనినిశిష్యునిగా నంగీకరించి బోధించెను. ఈగురుశిష్యుల భక్తివాత్సల్యములు చాలమనసును కరఁగించునట్టివి. శిష్యుని కొఱకితఁడు 'సిద్ధబోధము' అనుగ్రంథమును వ్రాసెనఁట. అందులోని వీక్రింది రెండు పద్యములు.—

"క. నీవును నేనును తానును
భావింపఁగ నొక్కఁడనుచుఁ బరఁగెడుఁ గాదే
నీవును నిన్నెఱిఁగినచో
నీవేయగుఁ దాను నేను నిజముగ సిద్ధా!"

"క. నీలోన వెలుఁగు నెయ్యది
నాలోనను వెలుఁగునదియె నఖిలంబున దా
నాలోకనంబు గలిగిన
నీలోనని గాంతువయ్య నిజముగ సిద్ధా!" *

ఇతఁడును వేమన్నవలె సర్వసమత్వముగల యద్వైతవిద్యను బోధించు పెక్కుపద్యములను పాటలును వ్రాసినట్లున్నది. కాని నాకవియెక్కువగా లభింపలేదు. 'పోతులూరి వీరబ్రహ్మముగారి నాటకము' అనుగ్రంథమున కొన్ని కలవుగాని యవినాటకకర్త వ్రాసినవో వీరబ్రహ్మము వ్రాసినవో చెప్పలేను. ఒకటి మచ్చుకు.—

* బెజవాడ టి. వి. రాఘవాచార్యులు గారు ప్రకటించిన 'వీరాచార్య చరిత్రము', పు. ౧౭. ఇందలివిషయములీగ్రంథమునుండియే గ్రహింపఁబడినవి. ఇది గాక తప్పులతడకల గుజిలీ ప్రతియొకదానిలో కొన్ని పాటలిట్టివల చూచితిని.

రాగం-మధ్యమావతి. ఆదితాళం,

"సంసారైనా నొకటి- సంసారము విడిచిననొకటి. (పల్లవి)
హంసనటించే విధమెఱిగుంటే సంశయములు తనమదివిడిచుంటే. సం.
"ఇలవార్తలు వినకుంటే-తన-యింద్రియములు వశముంటే
కలలోమరవకయుంటే మరి కల్లలన్ని తొలగుంటే ॥సం॥
"నిలుకడ శాంతంబుంటే-తన-నిజసమాధిగలిగుంటే
పలుమరుయోగుల భాషలు వినుమను, చలమువుఱచి తానిలుకడయుంటే

(వీరబ్రహ్మముగారి నాటకము. పే. ౬౧)

ఇదిగాక 'వీరాచార్యచరిత్ర'మందు ఈక్రిందిపదపుతునకయొకటి యుదాహరింపఁ బడినది.

"చిల్లరరాళ్ళకు మ్రొక్కుచునుంటే చిత్తము చెడునుర వోరేవోరీ!
చిత్తమునందలి చిన్మయజ్యోతిని చూచుచునుండుట సరేసరే
వొక్కప్రొద్దులని యెండుకనుంటే వొనరగ చెడుదువు వోరేవోరీ"

(వీరాచార్యచరిత్రము. పే. ౭)

పై పద్యములు చూడఁగా, వేమనకవిత్వము నందున్నంత వేగము గాని ఆయచ్చుకట్టుగాని యిందులో లేదని తెల్లమగును. కాని సామాన్యజనుల కింతమాత్రము చాలును. దీనికి తోడు వ్రాసినవాఁడు విరక్తుఁడై హఠయోగ సిద్ధులవింతలఁ జూపిన మహనీయుఁడగుట, అతనిపదముల నేకులు పాడు చుండుటకును, అతని ననేకులు పూజించుచు ఉత్సవాదుల నిప్పటికిని జరుపు చుండుటకును కారణమయినది. కటార్లపల్లెతుంగవేమన్న యిట్టివాఁడే కదా. వీరబ్రహ్మముసమాధియును స్థాపించిన మఠమును 'కంది మల్లయపాళెము' లోఁ గలదట. ఇతఁడును సజీవముగా 'సమాధి' లోఁ బ్రవేశించినవాఁడే. ఈతనిపౌత్రియగు నీశ్వరమ్మ యనునామెయు బ్రహ్మచారిణి యగు యోగినిగా నుండి ప్రసిద్ధిగాంచెనఁట. ఈశ్వరమ్మగారి మఠము నాయూరనే

కదలఁట. ఇతని శిష్యుఁడు దూదేకుల సిద్దయ్యయు ఇట్టివే కొన్ని పాటలు వ్రాసెను. ఈతనివిషయమగు స్తోత్రములు సంస్కృత భాషలోఁ గలవు.*

ఏగంటివారు.

ఇట్లే అద్వైతమును బోధించుపాటలు 'ఏగంటివారివచనాలు' అనుపేరు గలవి మద్రాసు ప్రాచ్యలిఖిత గ్రంథమందిరమునఁ గలవు. †

ఏగంటి వారెవరో ఒకరో అనేకులో యేయూరివారో యెప్పటివారో తెలియునవకాశము నాకు లభింపలేదు. కొన్ని గుజిలీ ప్రతులలో నీపాటలు కొన్ని 'యేగంటి లక్ష్మయ్యగారి వచనాలు' అని ముద్రింపఁబడినవి. ఆంధ్ర దేశమునందు వీనికెక్కువ వ్యాప్తి కలదని వినుచున్నాను. జనులలో నెక్కువ వ్యాప్తిని గాంచుటకును మననము చేయుటకును పద్యములకన్న పాటలెక్కువ పనికి వచ్చునను తత్త్వమును పండితులనేకులు గమనింప లేదుగాని, పామరులు మాత్ర మెఱిఁగి యాచరణకుఁదెచ్చిరి. అట్టి పాటలలో సామాన్యముగాఁ గాన రాని భాషాసౌష్ఠవము, విషయమును సంగ్రహించి చెప్పుశక్తి, ధారాళ మైనశయ్య — ఇవి యీ యేగంటివారి పదములలో ఎక్కువగాఁ గానవచ్చును. ఒకటి యుదాహరింతును.

"ప॥ ఆనందమయుఁడు గావలెను.
మనసు పదిలము సేయవలెను; ఈ
తనువులోపలి తెలివి తానె కనవలెను.
కనుచూపు లొకటి కావలెను, అందు
ఘన చిదానందలింగము గానవలెను ॥౧॥

"వాయువుల కుంభించవలెను, మిక్కిలి, యు
పాయమున కుండలిని పైకెత్తవలెను.

* మా. వీరబ్రహ్మనాటకము, పే. ౮౭.

† శ్రీ. వే. ప్రభాకర శాస్త్రిగారు నాకివి చూపిరి.

తోయజంబులు దాఁట వలెను; అందు
పాయకుండెడు నాదు పలుకు వినవలెను. ॥౨॥

"మూఁడు యేరులు, దాఁట వలెను, అందు
జోడు బాయని గురుని జాడ గనవలెను;
మేడ మీఁదికి చేర వలెను; అందు
జోడుబాయని హంస జాడ గనవలెను. ॥3॥

"రేయు పగలొకటి గావలెను; అందు
వేయు రేకులమీఁది వెలుగుగనవలెను ;
ఆయెడను హంస గావలెను; ఆత్మ
బాయకేగంటి గురు పదవిగన వలెను. ఆనంద. (౪)

(ఓ, జై. ౧3-౪-3౦)

కన్నడమందలి 'దేవరనామముల' వలె తెలుఁగులో ఇట్టి అద్వైత బోధకములగు పదములు లెక్కకు మీఱి కలవు. ఇవి గాక ఇట్టి వేదాంతమునే పద్యరూపముగ వ్రాసిన శతకకర్తలు అసంఖ్యులు. శ్రీ॥ వ౦॥ సుబ్బరావుగారు ఇట్టివారిని సుమారేఁబదిమందిని పేర్కొనిరి. (వం-సు-వేమన. పు. ౧౮౭) ఇట్టివారిలో నొకఁడగు

ఆనంద వరదరాజయోగి

రచించిన 'సదానంద యోగిశతకము'నుండి రెండుపద్యములు:—

"తే॥ స్నానమొల్లఁడు దేవతార్చనము సేయఁ
డమల విజ్ఞాన సంపన్నుఁడైనయోగి
లోకులకు తెలియునె వానిలోని గుట్టు?
నవ్యతరభోగి శ్రీ సదానంద యోగి! " (౨౪)

"బ్రాహ్మల మఠంబు కొందఱు పలుకుటెట్లు ?
బ్రహ్మనెఱుఁగంగ నేరక బ్రాహ్మఁడగునె ?
బ్రహ్మనెఱిఁగిన వాఁడెపో బ్రాహ్మణుండు, నవ్యతర.(౬౬)

ఆధునికులలో వేమన్నయందెక్కువ భక్తి గలిగి యతనిపద్యము లనేకములేర్చికూర్చి 'వేమనజ్ఞానమార్గపద్యముల'ను పేర(బ్రకటించిన వాఁడును, నెల్లూరి జిల్లా నారాయణరెడ్డిపేట రామస్వామియోగికుమారుఁడు, దిగంబరయోగిశిష్యుఁడును అగు

ముత్యాల నారసింహయోగి

'జీవతత్త్వ ప్రబోధ కుసుమావళి' యను పేర నీవేమన మతమునే ప్రకటించుచు చక్కని కందపద్యములతో గ్రంథమొకటి వ్రాసెను.

వీరందఱికిని యోగశాస్త్రపరాయణమగు అమనస్క సమాధియు పరతత్త్వ సాక్షాత్కారమును ఎంతవఱకు లభించినదో లభింపనేలేదో చెప్పలేము. ప్రథమావస్థననుభవించినసాధకులును, వట్టినమ్మికచే వ్రాసిన భక్తులును వీరిలో నెందఱో యుండవచ్చును. రామకృష్ణపరమహంసుఁడు, వివేకానందుఁడు మొదలగు వారియనుభవములపై మాటలపై నమ్మిక గలిగి, తమకట్టి యనుభవమేమియు లేకున్నను ఆవిషయముపై నుపన్యాసము లిచ్చి బోధించువారు మనలో నెందఱులేరు ?

ఇంతటితో నేటి యుపన్యాసము ముగింపవలసినదేకాని రామకృష్ణ పరమహంసుని పేరెత్తినతరువాత నూరక దాటిపోవ సాధ్యములేదు. ఇదివఱకుఁ జెప్పినయోగులెల్లరును తమతమ దేశముల యెల్లలు మీఱినవారు కారు. కొందఱు తామున్నయూరే దాటి బైట వచ్చినట్లు తోఁపదు. కాని శ్రీరామకృష్ణుఁడు భరతఖండమందే కాక ఖండాంతరములందును కీర్తి గన్నవాఁడు. కడచినశతాబ్దమున (౧౮౩౬) వంగదేశమున సామాన్య బ్రాహ్మణకులమున జనించి, ఎక్కువ చదువుసంధ్యలు లేక, ఒకానొక కాళికాదేవి గుడిపూజారిగా నున్నవాఁడితఁడు. కాని సహజమైన యార్ద్ర హృదయము, ఆధ్యాత్మికతత్త్వములందభిమానము, దైవభక్తియుఁగల వాఁడగుటచే, ప్రయత్నములేకయే యితనికి దేవతాసాక్షాత్కారము మొదలగు ఆధ్యాత్మికానుభవములు తమంతట కలుగుచుండెడివఁట. ఉన్న

దున్నట్టు చిన్ననాఁటినుండి యితనికి సమాధియనుభవము గలుగుచుండెనఁట. ఇతఁడు తాంత్రికపూజలు, హఠలయాదిసాధనలు సక్రమముగానే యాచరించి తుదకు రాజయోగిగా పరిణమించెను. ఇతని జీవితమున జరిగినవని చెప్పఁబడు విచిత్రములకు లెక్కలేదు. హిందూదేశమందలి యన్ని మతములప్రకారమును ఇతఁడాచరించి తత్త్వానుభవమును బొందెనఁట. ఇతనిని పట్టిపిచ్చివాఁడని గొప్పవాఁడును కొందఱు తలఁచిరి. ఇప్పుడును అట్లనుకొనువారు లేకపోలేదు. అది యెట్లున్నను, విజ్ఞానప్రధానమైన ఆంగ్లేయవిద్యను అభ్యసించిన వారనేకులు ఆధ్యాత్మికప్రపంచమందే నమ్మికలేక కేవలనాస్తికులై యున్న సమయమున—ఆస్తికతగలవారు హిందూధర్మములు మోక్షసాధకములు గావని తిరస్కరించి క్రీస్తుమతమునో లేక దానిరూపాంతరములగు బ్రహ్మసమాజమునో ఆర్యసమాజమునో ఆశ్రయించుచుండిన కాలమున—హిందువులలో ఆస్తికులనఁబడినవారు పరస్పరజాతిమతద్వేషములతో వారికి మోక్షములేదని వీరును వీరికి లేదనివారును తన్నులాడుకొనుచున్న సందర్భమున— ఈమహాపురుషుఁడు జన్మించి, సగుణనిర్గుణోపాసనల వివిధభేదములను తాను ప్రయత్నపూర్వకముగా సాధించి, సర్వమతములకు సారమొకటియే యనియు, దైవమని యొకటినంగీకరించు ఏమతమునందు శ్రద్ధతోనుపాసనచేసినను పరమఫలమైన యద్వైతములభించుననియు, నమ్మినట్లు తానాచరించి చూపి, విజ్ఞానధనులైన వివేకానందునివంటి వారి ననేకులను లౌకికవైదికులను శిష్యులనుగాఁ జేసికొని, వారిమూలమున హిందూమతశాస్త్రముల ఘనతను యూరోపు, అమెరికామున్నగు ఖండాంతరములందును చాటింపఁ జేయఁగల్గెను ! ఇతని మతప్రకారము అద్వైతమే ప్రధానతత్త్వమని చెప్పుటకుఁ గాని ఖండించుటకుఁగాని నాకుశక్తిలేదని మొదలే విన్నవించితిని గదా. అదియెట్లున్నను దేశమునకితఁడనుగ్రహించిన గొప్పయుపదేశము, భిన్నమతములవారు ఒకరొకరితో కలహింప నక్కరలేదనుట. ఏమతము నాశ్రయించినను ఫలమొకటియేకావున వారివారి సంప్రదాయమునకు ఇష్టమునకు తగినమతము ననుసరింపవచ్చును. బహిఃప్రపంచమున

శాంతిదాంతులుగలిగి పరోపకారము అనాథసేవ చేయుటయే పరమధర్మమని యితఁడు బోధించెను. సంఘసంస్కారము, మతసంస్కారము అను పేరుతో జాతిభేదములు, విగ్రహారాధన మొదలగు వానినెల్ల నొకటే మాఱు మూలముట్టుగ నశింపఁజేయఁ బ్రయత్నించుట పిచ్చిపని; అవియొకచోట నడఁచిన వేఱొకచోట, ఒకరూపమును పాడుచేసిన వేఱొకరూపమున పైకి లేచును; దయ, దాక్షిణ్యము, భక్తి, నమ్మిక మొదలగు నుదారగుణములు ప్రజలలో పెంపొందించినచో పైజాతిభేదాదులు తమంతటతమ బలమునుగోలు పోవును. కావున వానినడంచుటయందుఁగాని స్థాపించుటయందుఁగాని శ్రద్ధ వహింపక యుదాసీనముగా నుండుట యావశ్యకము; చండాలస్పర్శ చేసిన 'నాజన్మమే చెడిపోయెను, నేను ముక్తికి దూరుఁడనైతిని' అని నిష్కల్మషముగా నమ్మినవానిని బలవంతముగాఁ బట్టితెచ్చి మాలపల్లె మధ్యలోనిలిపినను; తిరుపతికిఁబోయి దేవునికి 'పొంగలి సేవార్థము' చేయించిన నాకు ముక్తిలభించునని దృఢముగా నమ్మి తిరిపెమెత్తి కర్చుకు సంపాదించుకొని కాళ్ళనొప్పులుగమనింపక కొండయెక్కి పరమానందముతో దేవుని దర్శించి 'ధన్యుఁడనైతిని గదా' యని కన్నీళ్ళురాల్చువానికి 'ఇది ఱాతిబొమ్మరా, దేవుఁడును గాదు. దయ్యమునుగాదు. దీనికేల మ్రొక్కెదవు?' అని యెంత చెప్పినను, ఏటి కెదురీఁదినట్లగును గాని ఫలములేదు; వారిమనస్సు నెమ్మదిని జెప్పించినట్లగునింతే; ఒకయభిప్రాయము మనసులో స్థిరముగా నిలుచుట కెన్నాళ్ళు పట్టునో, దానిని పోఁగొట్టుటకంతకన్న నెక్కువపట్టును.— ఈతత్త్వములను రామకృష్ణపరమహంసునివలె, నేనెఱిఁగినంతవఱకును, ఇతరబోధకులెవరును గమనింపలేదు. ఈజాతిభేదము మొదలగునవన్నియు తానును తుదలోవదలినవాఁడే. కాని యితరులనట్లుచేయుమని నిర్బంధించి తిట్టలేదు. నిర్బంధములతోను దూషణలతోను శ్రద్ధజనింపఁజేయుట యసాధ్యమనియు అనావశ్యకమనియు, ఖండించి యుపదేశించువానికన్న మౌనముతో నాచరించువాఁడు మంచి సంస్కర్తయనియు నీతఁడెఱిఁగెను. బలవంతపు మాఘస్నానములతో పుణ్యమువచ్చునేమో కాని చలివిడువదుగదా! *

* పైరామకృష్ణపరమహంసుని జీవితచరిత్రవిషయములు The Life of Sree Ramakrishna' అను గ్రంథమునుండి సంగ్రహింపఁబడినవి.

శ్రీః

ఏడవ యుపన్యాసము.

వేమన కవిత్వము, హాస్యము, నీతులు.

వేమన కవులని పేరుసంపాదింపనికవులలోఁ జేరిన వాఁడంటిని. పేరువచ్చుటకు రెండు హేతువులు; ప్రజయొక్క యభిరుచి నెఱిఁగి వారికి తృప్తిగా వ్రాసినవానికి వచ్చును. కవియొక్క గొప్పతనము నెఱుఁగఁగల ప్రజయున్నను వచ్చును. వేమన విషయమందీ రెండును లేక పోయినవి.

ఇతఁడు ఇతరులకు హితము గావలయునను నుద్దేశముతో వ్రాసెనే కాని, వారు తృప్తిపడవలయునని వ్రాసినవాఁడు కాఁడు. వారు తనన్ను పొగడవలయునని యాశపడికాని, తిరస్కరింతురని వెఱచికాని, తన త్రోవను విడిచినవాఁడు కాఁడు. మనలో చాలనాళ్ళనుండి 'కావ్యం యశసే ఽర్థకృతే' యను సిద్ధాంతము ముఖ్యముగా నెలకొన్నది. కావ్యములు వ్రాయుటకు మొదటిఫలములు కీర్తి; ద్రవ్యము. కావున కీర్తినిచ్చు పండితులకును ద్రవ్యమునిచ్చురాజులకును ప్రీతిని గలిగించినచో కృతార్థులమైతిమని యనేకకవులు తలఁచిరి. దానికిఁ దగినట్లు 'కవిసార్వభౌముఁడు' మొదలగు బిరుదులును, ఎకరాలకొలఁది యినాములును అగ్రహారములును వారికి లభించు చుండెను. తమమనసుకు తృప్తి గల్గించినవారివిషయమున ప్రాచీనులు చూపిన మర్యాద, ఔదార్యము, అత్యద్భుతములు. కాని కవికి స్వాతంత్ర్యము పోయినది. ఇతఁడితరులచేతిబొమ్మయై పోయినాఁడు. కృష్ణదేవరాయల వంటి దొరయాజ్ఞను తిరస్కరించి 'ఊరకకృతుల్ రచియింపుమటన్న శక్యమే?' యని, పెద్దనవలె, ధీరముగాఁ జెప్పఁగల మగకవి లేక పోయి

వాఁడు. ఉన్నయభిరుచికి ఉదాహరణములిచ్చువారే. కాని, దానిని సరియైన త్రోవలో మార్చి తిద్దఁగలిగిన ధీరులు లేరైరి. క్రమముగా కవిత్వమునకు జీవనము సంపాదించుకొనుట యొక యానుషంగికఫలముగాఁ గాక, ప్రధాన ఫలముగా పరిణమించెను. ద్రవ్యముగలవారెవరేవిషయమున పద్యములు వ్రాయుమని చెప్పినను 'సరే' యని కవి నడుముకట్టుకొని సిద్ధముగా నుండవలసి వచ్చెను. ఏ పెద్దమనుష్యుఁడూరికి వచ్చినను, ఏగుమాస్తాను వేఱొకయూరికి మార్చినను, ఏ యెల్లయ్యకు దొరతనము వారి బిరుదు లభించినను, ఆ సందర్భములందెల్ల తప్పక, యే మూలలోనో యున్న కవిని జుట్టుపట్టుకొని యీడ్చుకొనివచ్చి, యందఱిముందుకు త్రోయుట విధిలేని పనియైనది. కవియను పేరుగలవాఁడు ఎవ్వరిని జూచుటకు పోయినను వాని యూరుపేరులు తెలిసికొని కలిపి కొట్టి, పద్యములు వ్రాసి పొగడుట ప్రథమ కార్యమైనది. కవికి స్నేహము, ద్వేషము, భక్తి, అభిమానము, అసహ్యము మొదలగు తనభావము లేవియున్నను లేనట్లే. తిట్టుట కధికారములేదు, పొగడ్తలకు విలువలేదు; ఎందు కనఁగా, తాను తిట్టవలసియున్నను ఒకరు పొగడుమన్న వానిని పొగడవలసినదే కాని, తనయిచ్ఛానుసారము కాదు గావున.

ఇట్టి కవిత్వమును వ్రాసి ప్రఖ్యాతిని సంపాదించుట వేమనవంటి వానికి రుచించినా ? చూచినవస్తువులందెల్ల తప్పులుపట్టుస్వభావము గలవాఁడు, పట్టిన తప్పులను స్పష్టముగా మొగము ముందఱ చెప్పక యుండ లేనివాఁడు, ఇతరులను కీర్తికొఱకో ద్రవ్యముకొఱకో ఊరక యెట్లు పొగడఁగలఁడు? ఒకని యందలి గుణములు తనమనసుకు నచ్చిన పక్షమున సంతోషించి పద్యములువ్రాయుస్వభావము వేమన్నకు కలదని గుంటుపల్లి ముత్తమంత్రి మీఁది పద్యము తెలుపుచున్నది. కాని అది, 'మా వాఁడు బుద్ధిమంతుఁడు' అని వాత్సల్యముతోఁ జెప్పు అభిమానపుమాటవలెనే యున్నదే కాని, యందులో ప్రపంచమందలి యందఱితలవెంట్రుకలను

తెలుపుచేయునట్టి ముత్తమంత్రి కీర్తి వర్ణింపఁబడినదా ? లోకులకవరికిని త్రాగుటకు నీరును లేనట్లు తెచ్చి పోసిన యతని దానధార వర్ణింపఁ బడినదా? కాఁబట్టి యీపద్యమును నెఱదాత యగు గుంటుపల్లి ముత్తమంత్రియే వినియున్నను, వేమన్నకొకగోటువక్కయు నిచ్చి యుండఁడు. తన దరిద్రావస్థలో ద్రవ్యార్జనకొఱకు బైలుదేఱినప్పుడు ఇట్లు ధనికులను పొగడి వేమన్నయు పద్యములు వ్రాసినాఁడేమో యనుసందేహమును గలిగించు పద్యమొకటి కలదు.—

‘ఆ. పడుచు నిచ్చువానిఁ బద్యమిచ్చినవాని
కడుపు చల్లఁజేసి గౌరవమున
నడపలేనివాఁడు..................(౨౩౭౯)

తక్కినది మీరు పుస్తకమందే చదువుకొనుఁడు. కాని, యీపద్యము గూడ, ఇట్లు ద్రవ్యము కొఱకు తన యాత్మను జంపుకొనియైన ముఖస్తుతి చేసి పద్యములు వ్రాసిన వానిపైఁ గూడ ‘అయ్యోపాపము’ లేక, వట్టి చేతులతో పంపించు ‘బండగోవు’లను తిట్టి వేమన వ్రాసినదే యనియుఁ జెప్ప వచ్చును. ఇట్లగుటచే ఇతఁడు ఇతరులకేది రుచించునని గమనించి యాప్రకారము వ్రాయఁ గల్గుట యసంభవము.

ఇదిగాక యితఁడు సహజముగా బహిరంగద్వేషి. అనఁగా, దేనియందైనను మనము ముఖ్యముగ గమనింపఁ దగినది సారభూతమైన లోపలి తత్త్వమే గాని, బైటి యాకారము, వేషము, పని మొదలగునవి కావనుట యితని సామాన్యదృష్టి. మనస్సు శుద్ధముగా నున్నఁ జాలును; బైటి స్నానపానాదులక్కరలేదనువాఁడు. తాను గట్టిన ‘చిఱుగుబట్ట’ యే ‘చీనాంబర’ మని, తన ‘ముఱికి యొడలే’ ‘ముక్తి’ యని చెప్పుచు, ఆక్షేపించిన వారి నదరఁ గొట్టినవాఁడు. “భక్తిలేని పూజ ఫలము లేదు” గావున, అది కలవాఁడు దేవళములకుఁబోయి, పత్రి, తులసి కర్పు పెట్టవలసినపనిలేక ‘మంచాననే మ్రొక్క’ (౨౩౨౮) నని చెప్పినవాఁడు. కాని మంచము

నందైనను 'మ్రొక్కుట' తప్పనిది గదా! అది బహిరంగమేకదా. బహిరంగము అంతరంగము రెండును ఒకటికొకటి యనుకూలములే కాని ప్రతికూలములు కావు. బలవంతముగా వానిని వేఱుపఱుప వచ్చునేకాని సహజముగా ఆ రెండును అన్యోన్యాశ్రయములు; ఒకటినొకటి వదలనివి. భక్తిలేక పూజ చేయవచ్చును; పూజ లేక భక్తియు సాధ్యమే; కాని సహజముగాదు. అంతరంగము తనకు సంబంధించినది. బహిరంగము పరులకే యెక్కువగాఁ జేరినది; అనఁగా తనకును అందు సంబంధము లేకపోలేదు. దానము చేయవలయునని యంతరంగమందు బుద్ధి యున్నఁ జాలునా? బహిరంగముగా చేయకున్న నితరులకు ఫలములేదనుమాట యట్లుండనిండు, అసలు తనకు తృప్తికలుగునా? హృదయము నిర్మలముగా నుండవలసినదే; కడుపులో అజీర్ణాదిమలములు లేకుండఁజేసి కొనవలసినదే; కాని అంతమాత్రమున దేహముపైభాగము మఱికి ముద్దయై చీరపేలుపడి క్రుళ్ళుచున్నను తొందఱ లేదనవచ్చునా? ఇతరుల కసహ్యమనుట మఱచి పోదముగాక; మన ముక్కుకే యది యోర్వవచ్చునా? ఒకవేళ అట్లోర్చుకొనుట బలవంతముగా వాడుకచేసికొని బహిరింద్రియములను చంపుకొనవచ్చును గాని నిజముగా నది యుక్తమనవచ్చునా? కావున ఈ రెంటిని పరస్పరసహాయములుగాఁ జేసికొనుట బుద్ధిమంతుని లక్షణము మాత్రమే కాదు; సమర్థుని లక్షణము గూడ.

వేమన యిట్టి తప్పు సిద్ధాంతమును కొంతవఱకు కవిత్వమునందును ఉపయోగించెను. కవిత్వమునకు భాష, ఛందస్సు మొదలగునవి బహిరంగములు. అర్థభావములంతరంగములు, అవి ఒక విశిష్టవిధముగా తీవ్రముగా నున్ననే కాని కవిత్వమను పేరు రాదు. చూడుఁడు.

'ఆ. పైరు నిడిన వాని ఫలమే సఫలమగు,
పైరు నిడని వాఁడు ఫలము గనునె?
పైరు నిడని వాఁడు బహుసౌఖ్యవంతుఁడౌ...'' (౨౬౧౩)

౧౮౫

ఈ పద్యమందు కవిత్వములేదు. వేమన్న యిది వ్రాయకుండి నను నష్టము లేదు. అట్లే బహిరంగములైన భాషాఛందస్సులును ఒక విశిష్ట విధముగా నుండనిది కవిత్వమను పేరు రాదు. చక్కనిభావ, కుంటులేని ఛందస్సు గలిగియున్నను 'ఆంధ్రనామ సంగ్రహము, నందు కవిత్వమెట్లు లేదో యట్లే, అర్థభావములు మంచివైనను భాషాచ్ఛందస్సులు నాగరకతను దప్పి యుండుటచేత నీక్రింది పద్యమునందును అదిలేదు.

"పుక్కతండములైన పూదించి నలగొట్టి
పకటిగా జేయొచ్చు వసుధలోన
ఆత్మవేత్తైన వెనుక అంటించుటరుదురా ...విశ్వ"
(కో. లక్ష్మణమొదల్యారు గారి వేమన పద్యములు; (౨౮౬౨)

వేమన యీపద్యము నిట్లే వ్రాసెనో వ్రాయలేదో యనుమాట వేఱు. అతనిపద్యముల నేకములు వ్రాంతప్రతులలోనుఅచ్చుప్రతులలోనునిట్లేయున్నవి. అనేక పద్యములందు ఆటవెలది నడకకును సీసపునడకకును భేదమేయితఁడు గమనించి నట్లుతోఁపదు. భాషావిషయమందును శుద్ధమైనశబ్దప్రయోగమునకుఁ గాని,సంధులనుచక్కఁగాకలుపుటకుఁ గాని,యితఁడు ప్రత్యేకముగపరిశ్రమించి నట్లేతోఁపదు. అచ్చులకును వకార యకారములకును గలభేదమును పలుమా ఱితఁడు గమనింపలేదు. 'నమశివయనవచ్చు నారాయణన వచ్చు' (౨౧౫౯) ఇత్యాది నిరర్గళప్రయోగములు పెక్కులు గలవు. ఇఁక అసభ్యములగు పదములు, అర్థములు, లెక్క లేనివి.

ఇఁక సామాన్యప్రజకు బహిరంగము ముఖ్యము. దేవళపుగోపురముల యెత్తు, దేవతకుఁగలనవరత్నాలసొమ్ములు, పూజారిమెడలోని తావళ ములసంఖ్య మొదలగువానినిజూచి వానిమాహాత్మ్యమును వీనిభక్తిని నిర్ణయించు వారు వారు. ఇట్లు కవి వ్రాసిన పద్యములు గూడ శుద్ధమైనభాష, పందెపు గుఱ్ఱము నడకవంటి ఛందస్సుఁ గలిగి, అనుప్రాసయమకాదులతో సభా మందిరమును గిడగడలాడించునట్లున్న 'బలే' యని మెచ్చుకొందురు. వేమనకవిత్వమందది యెక్కడిది ?

మఱియు సామాన్యముగ కవిత్వమును విని సంతోషించు ప్రజలు రెండు తెగలుగా నుందురు; పరులకు దాసులు; స్వయందాసులు. మొదటి తెగవారు పామరులు. వీరెక్కువ చదువుసంధ్యలు నేరనివారు గావున, సామాన్యముగ మనసును తటాలున పట్టి యీడ్చు వేమనవంటివానికవిత్వమునకు లొంగి లోలోపల సంతోషించినను, రాజసభలలోని పద్యాల పందెములో ఎదుటివారిని పరాభవించి, గండపెండేరములను బహుమానముగాఁ బడసిన బిరుదుకవులను జూచి బెదరి, వారినే సరస్వతియపరావతారములని పొగడి తప్పించుకొందురుగాని, వారితో వేమనను పోల్చి చూతమను ధైర్యమే వారికుండదు. సభలో నందఱు మహావిద్వాంసు లంగీకరించినవానిని కాదనుటకు ఈనిరక్షరకుక్షులకధికారమేమున్నది? ఆ విద్వాంసులే రెండవతెగవారగు స్వయందాసులు. ఏకాలమందో యే కారణముచేతనో మనసులో నిలిచిన సిద్ధాంతములను యుక్తమా కాదా యని చర్చింపక, అవియే సత్యములనియు తక్కినవి అసమంజసములనియు నిర్ణయించువారు వారు. కవిత్వమునందు దోషములు, గుణములు, అలంకారములు, రసములు, కథలు, పాత్రములు, వర్ణనములు మొదలగునవన్నియు ఇట్టివనియు ఇన్నియనియు నిస్సంశయముగా ఏర్పఱచుకొనిన వారు కావున, ఆనియమములను స్వల్పముగా మీఱియున్నను గ్రంథకర్త తలవంచుకొని తిద్దుకొనవలయును; లేదా సభవిడిచి నిరాశుఁడై పోవలయును. ఇంతేకాని వీ రొకమెట్టును క్రిందికి దిగరు; దిగుట శాస్త్రప్రకారముతప్పనిమాత్రమే కాదు, దిగవలయునను అక్కరయే వారికి తోఁపదు. ఇఁక పైవిషయములలో తెగిన గాలిపటమువంటి వేమన్నను వీరు కవియని యెట్లు పిలిచి సంభావింతురు?

ఇట్లు "శృంగేరీ బహిరస్మాకం వయంశృంగేరిణోబహిః" అన్నట్లు విద్వాంసులు వేమన్నను గమనింపలేదు. వేమన్న విద్వాంసులను గమనింపలేదు వేమన ప్రాచీనపురాణకవుల రచనలను చదువుకొన్నవాఁడే కాని తరువాతి ప్రబంధకవులదారి యతఁడెఱుఁగఁడని మొదలే విన్నవించితిని.

విద్వాంసులట్లుకాక, అక్షరాభ్యాసమునకు తరువాత కొన్నాళ్ళు రఘు వంశము భారతము మొదలగు మృదుకావ్యములను చదివిన శాస్త్రిముచేసి, తరువాత నైషధము, వసుచరిత్ర మొదలగు ప్రౌఢగ్రంథములలోఁ బడి మెది గినవారు. ఇట్లు నిన్నమొన్నటి వారి కవిత్వములే చదువుకొని ప్రాచీనకవుల మార్గము తెలియఁగక, తనకవిత్వమునందు తప్పులు పట్టు విద్వాంసులనులక్ష్యము చేయవలసిన యక్కర వేమన్నకు తోఁపలేదు. అతఁడు సుఖముగా ఇంటి లోనో లేక యేచెట్టుక్రిందనో కాలుమీఁద కాలువేసుకొని కూర్చుండి, యిట్లన్నాఁడు.—

"ఆ. ఆదిమకవులవలె అల్పుండు తానెఱిఁగి
చెప్పలేఁడుగాని తప్పుఁ బట్టు;
త్రోయ నేర్చుకుక్క దొంతులు బెట్టునా?..."
(ఓ. లై. ౧౩. ౩. ౧౯.)

కాని, యెన్నటికైన తనమాటలవిలువనర్థముచేసికొని యంగీకరింప వలసినవారు పండితులే యగుదురుగాని, పామరులకంతసాధ్యముగాదని వేమన్న యెఱుఁగక పోలేదు. చూడుఁడు.

"ఆ. వేముఁడిట్లు చెప్పు వివరపువాక్యముల్
వేముఁడిట్లు పోవు వెట్టిపోక,
పామరులకునెల్ల ప్రతిపక్షమై యుండు
పండితులకు నెల్ల పరము వేమ" (ఓ.లై. ౧౭-౧-౩౦)

చదువుకొన్నవారెల్ల పామరులనియును, చదువనివారే పండితులనియు వేమన్న తలఁచెనని యూహింప సాధ్యముగాదుగదా. అట్లె అప్పటికిని ఇప్పటికిని చదువుకొన్నవారితనికవిత్వపువిలువకు లొంగియే యున్నారు. జీవితమునంది తనిపద్యముల నుపయోగించని పండితుఁడాంధ్రదేశమం దున్నాఁడా? వేమన్నను కవియని బాహాటముగాఁ జెప్పక పోవచ్చును; ఎఱుఁగకయు పోవచ్చును. అందుచే నతనికి బిరుదుబహుమానములీయక

పోవచ్చును. దానికి కారణము వేఱు. కష్టపడినవారు కష్టమునకు వెల యిత్తురు. నైషధమువంటి 'యశానషధ' కవిత్వమును అర్థము చేసికొనుటకై తలపగులఁగొట్టుకొనునోర్పున సంపాదించుకొన్నవారు, మెదడునకే మాత్రమును శ్రమనియ్యని మెత్తని. వేమనపద్యములవంటి వానిపై నెక్కువ శ్రద్ధపుచ్చుకొనుట సహజము గాదు. మిరియపుకాయలముద్దయగు 'గోంగూరపచ్చడి'తిని జీర్ణించుకొనఁగల గుంటూరివారికి అది వడ్డించినపుడే నోట నీళ్ళూరును; కాని వారికి పాలు పెరుగు రుచింపవా? వానిని వారు వదలిరా? మఱియు పదార్థమెంత విలువయైనదో యది యంత సులభముగాదొరకవలయు ననుట సృష్టి ధర్మము.ఎంతసులభమో యంత దానికి వెలతక్కువ యనుట యర్థశాస్త్రి సిద్ధాంతము. గాలివంటి యమూల్యపదార్థము మనకు సులభముగా లభింపకున్న మనగతి యేమి? సులభము గావుననే దానికి వెల యిచ్చువారెవరు? వేమనకవిత్వము గాలి వంటిది. అది దూఱని చోటులేదు; దొరకని తావులేదు. కావుననేయందఱును దాని నుపయోగింపక తీఱదైనను అతనిని పిలిచి మహాకవివని మర్యాద చేయుటకెవరికిని కాఁబట్టకపోయినది.

ఇట్టి సర్వవ్యాపిత్వమును వేమనపద్యములకు సంపాదించి యిచ్చిన కవితాగుణములేవి? ఈప్రశ్నను తడవుటకు ముందు 'కవిత్వమనఁగా నేమి?' యని కొంత విచారింపవలసియున్నది. కాని కవిత్వము పరబ్రహ్మమువలె మాయతోనిండిన వస్తువు. ఉన్నదని భావింపవచ్చునుగాని చేతికి స్పష్టముగా దొరకునదిగాదు. ఎందఱో మహామహులెన్నియోవిధముల దీనికి లక్షణము వ్రాయఁ బ్రయత్నించిరి గాని, యాకవితాదేవత యందఱిమీఁదను చేతి కందక నిలిచి మనప్రక్క చూడ్కి నిగిడించి యింకను నవ్వుచునే యున్నది. మఱియు లక్షణమెప్పుడును బహిరంగములను తెలుపఁగలదుగాని యంతరంగమును దెలుపుశక్తిదానికి లేదు. మల్లెపూవును ఎన్నఁడును చూచి యెఱుఁగనివానికి దాని స్వరూపమును దెలుపుటకు ప్రయత్నించినవారేమి చేయఁగలరు? రేకులు, కాఁడ మొదలగువాని సంఖ్య, కొలఁత, వన్నె, మొద

లగునవి యిట్టివని చెప్పవచ్చును; కాని యితరపుష్పములందెందును లేని దాని పరిమళము ఇట్టిదని వర్ణించిచెప్పియొప్పించుటయెట్లు? మ్రుక్కగలవాఁడు దానిని సాక్షాత్తుగా మూర్కొన్నప్పుడు తప్ప తక్కినయేమార్గముచే నేవిధముగాఁ జెప్పినను వానికది యర్థముగాదు. ప్రతిపదార్థముయొక్క తత్త్వమును ఇట్లే. సాక్షాత్తుగా అనుభవించినవారికి అనుభవింపఁగలవారికిఁ దప్ప తక్కినవారిపాలికి లేదు. కవిత్వము గూడనట్టిదే. కాని తానను భవించిన వస్తువును అంగాంగములు పరీక్షించి యిదియిట్టిదని లక్షణము నేర్పఱుపఁ బ్రయత్నించుట మానవ స్వభావము. కాని యెంతప్రయత్నించినను బహిరంగములు దాఁటి లోఁతుగా దిగినవారు లేరు. ప్రకృతము మనముగూడ నంతే చేయఁగలము.

సామాన్యముగ ఒకవస్తువును గూర్చి తనకుఁ గలుగు భావములను భాష మూలమున ఇతరులమనసుకెక్కునట్లు వెలువఱుచుట కవిత్వమనవచ్చును. అనఁగా, భావించువాఁడు, అతనిభావము, దానికి విషయమైనవస్తువు, దానిని వెల్లడించుభాష, దానిని విని గ్రహించు సభ్యులు— ఈయైదును కవిత్వసృష్టియందలి పంచమహాభూతములు. ఈయైదింటిలో నేదిలేకున్నను కవిత్వము కొఱగాదు. కవిలేనిది కవిత్వముండదని చెప్పఁబనిలేదుగదా. అతనికి భావములుండవలయును. భావమనఁగా, పదార్థములయొక్క స్వరూపజ్ఞానముగాని, యిదిమంచిది చెడ్డది యను నభిప్రాయముగాని కాదు. మఱి విషయమును గూర్చి మనకుఁగలుగు ద్వేషము, కోపము, అసూయ, అసహ్యము, ప్రేమ, భక్తి మొదలగునవి భావములనఁ బడును. దొంగను ఉదాహరణముగాఁ దీసుకొందము. ఈయనంతపురమునీమలో ప్రసిద్ధుఁడై యుండిన గజదొంగ 'నామాలశింగఁడు.' వానినిగూర్చి చెప్పవలసినప్పుడు వాని ఒడ్డు, పొడువు, వన్నె, కులము, భాష ఆయుధములు మొదలగువానిని కన్నులు మూసికొని చెప్పుట, వానినిగూర్చిన మనజ్ఞానమును తెలుపును. అతనివలన దేశమునకెంత నష్టకష్టములైనవో గమనించి యతఁడు చెడ్డవాఁడని

తీర్మానించి చెప్పుట యభిప్రాయము. ఈరెండు సందర్భములందును కవిత్వమునకు చోటులేదు. ఇదిగాక, అతనితో దెబ్బలు దోపులు దిన్నవారికతనిపై కోపము జనించును; అతని సాహసకార్యములు చూచిన కొందఱికాశ్చర్యము మెప్పును గలుగును. ఇత్యాదులే భావములు. ఇవిలేనిచోట తత్త్వశాస్త్రము, నీతిశాస్త్రము ఉండఁగలవేకాని కవిత్వముండదు. కావున కవిత్వమునకు భావములు ప్రాణములవంటివి. ఇఁకభావములకు ఆధారమగు విషయము, దానిని వెలువఱుచుభాష, కవిత్వమునకావశ్యకములని చెప్ప నక్కరలేదు. ఐదవ మహాభూతము విని సంతసించువాఁడు. హృదయమున జనించిన భావములను ఎవరు విన్నను వినకున్నను బైలుపెట్టుట మనుష్య సామాన్యధర్మము గావున, కవిగూడ నట్లే తనకొఱకే వ్రాసికొని మూసి పెట్టుకొనవచ్చును గాని, యిదికవిత్వమగునా కాదాయని చర్చింపవలసిన, విని సంతోషింపవలసిన, మనములేకున్న, దానిపాలికి మనమెట్లులేమో యట్లే మనపాలికదియులేదుకావున, కవితా సృష్టియందు సభ్యుఁడొక యావశ్యకమైన వస్తువేయని చెప్పక తీఱదు.

పైని యైదు వస్తువులలో భావము, విషయము, అను రెంటిని గూర్చి మనకు చింతపనిలేదు. ఏభావమైనను, ఏవిషయమును గూర్చి యైనను కవికుండవచ్చును. కవికి, తానే సాక్షాత్తుగా చెప్పునప్పుడు, మృదువులగు ప్రేమ, భక్తి, మెప్పు, మొదలగు భావములే యుండవలయును కాని, తీవ్రములగు అసూయ, ద్వేషము, అసహ్యము, క్రూరత మొదలగునవి యుండరాదని కొందఱు తలఁతురు. నేనును ఇట్లు తలఁచి యుండినవాఁడనే. కాని యది పొరబాటు. కావ్యమునందు అన్నిభావములును హృద్యములుగానే యుండును. మనకు నేనిపై కోపమో ప్రీతియో కలదో దానిపై కవికిని అట్లే యుండవలయునని తలఁచుట యన్యాయము. అసాధ్యము. మనకుఁగావలసినది ఆభావమును కవియెంత నిజముగా తీవ్రముగా తాననుభవించి, మనలననుభవింపఁజేసినాఁడనుటయే కాని వేఱు కాదు. ఇట్లేకొందఱు కవిత్వమునకు

విషయములైన వస్తువులను నియమింపఁ బ్రయత్నింతురు. ఇటీవల మోటారు బండ్లు, సిగరెట్లు మొదలగు వానిని గూర్చి కూడ దేశాంతరములలో కవిత్వము బయలుదేఱుచున్నదనియు మనదేశమునకట్టియవస్థరానీయరాదనియు వారు హెచ్చరింతురు. నాకు మోటారుబండి శబ్దముపై అసహ్యము. దాని వేగముపైప్రీతి. కావున ఈ భావములను బైలుపఱుచుచు పద్యములు నేనేల వ్రాయరాదు? మద్యమును గూర్చి కాళిదాసు మొదలగువారందఱును కమ్మని పద్యములు వ్రాసియుండఁగా సిగరెట్లు చేసిన తప్పేమి? భావములిట్టివే కావలయునను నిర్బంధము లేనప్పుడు విషయములకుమాత్ర మేల నిర్బంధము? ఎట్లు నిర్బంధింపఁ గలము?

తక్కిన కవి, భాష, వినువాఁడు అను మూఁడు పదార్థములలో ప్రతియొక్కటియు కొంత విశేషధర్మము గలిగియుండవలెను. ఎవఁడైనను ఎట్టి భాషలలో వ్రాసినను అది యెవరిమనసునకైనను ఎక్కును అని చెప్పలేము. కవిత్వమందలి ముఖ్యజీవధర్మము ఇతరుల మనసుకెక్కుట. అదే మనకర్థముగాని రహస్యము. 'ఇట్లు వ్రాసిం దానిని విని మేమానందింతు'మని శాస్త్రము వ్రాయుట యెవ్వరికిని సాధ్యముగాలేదు. అట్టి ఆకర్షణశక్తి యెవఁడో యొకనికి దేవుఁడు ప్రసాదించి యుండును. అట్టివాఁడు తప్ప తక్కినవారు కవులు కాఁజాలరు. అతఁడే తనకుఁ గావలసిన విషయములవలె తన భావములను వెలువఱుచు భాషనుగూడ ఏఱుకొనును. స్థూలముగాఁ జూచిన, సంగ్రహము, స్పష్టత, సరళత మొదలగునవి కవిత్వభాషకుండవలసిన ప్రధానగుణములు. వినువారు సహృదయులుగా నుండవలయును. అనఁగా కవికెట్టి హృదయము గలదో యట్టిది కలవారనుట. హృదయమందు జనించు భావములను ఏకారణముచేతనైనను అడఁచిపెట్టుకొని, క్రమముగా భావించుశక్తినే యనేకులు చంపుకొనియుందురు. అట్లుగాక యేభావమైనను సంపూర్ణముగా ననుభవించు సహజమైన హృదయసత్త్వము గలవారు సహృదయులు. ఇట్టివారు కవిత్వమును విన్నప్పుడు తమ హృదయమును

మఱచి కవిహృదయముతో చూడఁగల్గుదురు. అనఁగా కవిత్వమును విని యానందించుటకు అహంకారము పనికి రాదన్న మాట. అహంకారమనఁగా గర్వముకాదు. నేను, నాది, నాభావము, నాసిద్ధాంతము, అనునట్టి జ్ఞానము. అది యుండుటవలనను కవియేమి చెప్పినను, 'అది నాకేవిధముగా నన్వయించును, నా యభిప్రాయముల కనుకూలముగ చెప్పినాఁడా లేదా' యను దృష్టి కలిగి, దానికి తగినట్లు మనకు సుఖమో దుఃఖమో కోపమో అసహ్యమో కలుగును. వేమన్న సమాధినుండి లేచివచ్చి, నాయీ యుపన్యాసములను విని వెక్కిరించి వేళాకోళము చేయుచు చక్కని పద్యములు రచించి నా మొగము ముందఱనే చదివినాఁడను కొందము. అప్పుడు నాయందు సహృదయత్వము గలదేని, అదియెందుకైన తరమగునేని, వేమన వెక్కిరింపులచే నాకుఁ గలుగు అవమానము, నిరాశ మొదలగు అహంకార గుణములను మఱపించి, అతనిపద్యములందలి కవిత్వపుచక్కదనమునుమాత్రము నేను గ్రహించి సంతోషించునట్లు చేయవలయును. అనఁగా కవిత్వమునకు విషయమైన వస్తువు పాలికి కవిత్వము లేదు. చంద్రుఁడు, మల్లెపూవు మొదలగు జడవస్తువులపై నెంతమంచి కవిత్వమును వ్రాసినను అవి యెట్లు దాని సౌఖ్యము ననుభవింపలేవో యట్లే మనపై వ్రాసినను, మనము మనమై యుండుటవలనకును, దాని మాధుర్యము నెఱుఁగలేము. అట్లుగాక మన యభిప్రాయములు, భావములు మఱచి కవితో నేకీభవింపఁ గలమేని, అప్పుడు, ఇట్టిదని నిర్వచింపరాని యొక యానందము కలుగును. ఈ యానందము ప్రత్యక్ష సిద్ధమే కాని, ప్రమాణములతో స్థాపించి చూపుట సాధ్యముగాదు. ఇట్లు కవితా ప్రపంచమందును మమతాపరిత్యాగపూర్వకమైన సాయుజ్యమే మోక్షానందమునకు కారణము.

ఈ సాయుజ్యమునుగలిగించుటకు ఛందస్సొకగొప్పసహకారి వస్తువు. ఛందస్సునందు ముఖ్యముగా నుండు, ఉండవలసిన, గుణము లయము. లయమనఁగా, ఇక్కడ, క్లుప్తమైన కొలఁతగల యొకవిధమగు శబ్దముల

నడక. దీనికి తక్కిన యేపదార్థముల సాహాయ్యమును లేకయే మనలను మఱపించుశక్తి కలదు. మనము ఏపని. చేయుచున్నను, ఎక్కడనో యొకమూలలోవినవచ్చు మృదంగము తప్పెట మొదలగువాద్యముల లయ ప్రకారము వ్రేళ్ళైనను ఆడించకయుండలేము. మనకన్న నాగరకత తక్కువగలవారు దానివెంట .నిస్సంకోచముగా నాట్యమే చేయుదురు. తీవ్రమైన భావమునకు, దానిని వ్యంజించు భాషకు తోడుగా నిదియు చేరెనేని 'చిచ్చునకుఁ దోడు కరువలి వచ్చి' నట్లేకదా. కావుననే కవిత్వము యొక్క పరిపూర్ణఫలము పాటలందు పద్యములందు లభించునంత వట్టిగద్యమందు లభింపదు. గద్యమందు కవిభావములు కవిభాషయు నుండవచ్చునేకాని, వానిని స్పష్టముగా పట్టిచూపు పంజరముండదు. అదియుండనిందు.

కవిత్వస్వరూపమునుగూర్చి నేఁజెప్పినపైవిషయములలో క్రొత్తది యేమియు లేదు. కాని యందులోనొకవిషయమును మాత్రము ముఖ్యముగా నొత్తి చెప్పుటకింత వ్రాయవలసెను. అది వినువారియహంకార త్యాగము. వేమనవంటిస్వతంత్రునికవిత్వమందలిమాధుర్యమను భవించుట కదిలేనిదిసాధ్యముగాదు. వేమన పెక్కుబండబూతుపద్యములు వ్రాసెను. అట్టి పదములు మననోటనుచ్చరింపరానివను భావము మనము మఱచి పోవుపఱకును వాని యందలి కవితా ధర్మము మనకు గోచరింపదు. వేదముల కాలమునుండి మనలో బూతులున్నవి. మనలోనే యేల? అందఱి యందును గలవు. కామాతురులును వారిని ఖండించువారును అన్నిభావలందును బూతు కవిత్వమును వ్రాసినవారే. నేఁటికిని అట్టివివ్రాయువారు, విని సంతసించు వారును విద్యావంతులలోనే కలరు. కాని వానిని బైలుపఱుపరాదను భావము ఇప్పుడుబలమగుచున్నది. అంతమాత్రముచేత అది కవిత్వము కాదనలేము.

కాని, యెవ్వరికిఁగాని 'తాను'అనుపదార్థ మొకటియుండుపఱకును అది పూర్తిగా లేదనుకొని మఱచి పోవుట యసాధ్యము. ఇతరులను మఱపించి వశము చేసికొనుటయే ప్రధానధర్మముగాఁ గలిగిన కవిగూడ నీతత్త్వమును మఱవరాదు. 'నేను' అను నీయహంకారముండుపఱకును, ధర్మము, నీతి

మొదలగు వానినిగూర్చి బుద్ధిచే నేర్పడిన సిద్ధాంతము లెప్పుడును మనవెంట నే యుండును. కవికిని మనకును హృదయసత్వ మొక తీఱుగానుండి యాకారణముచేత నతనియందుజనించిన ప్రేమశోకాదిభావములు మనహృదయమునందును ప్రతిబింబింపవచ్చునుగాని, యిరువురిబుద్ధులు, అనుభవములు వేఱువేఱగుటచే అతని సిద్ధాంతములన్నియు మనమంగీకరింపలేము. చూడుఁడు. వేమన్న యిట్లు వ్రాసెను.

"ఆ. సనులఁ గవయ నేల? సుతులఁ బడయ నేల?
వెతలు పడఁగ నేల? వెఱ్ఱితనము
నేలమీఁదిగాయి నెత్తికెత్తినయట్లు...' (౩౯౨౭)

ఈ సిద్ధాంతమును మనలో నంగీకరించువారెందఱు? నూటికొక్కరు గలరా? కాని యీపద్యముఁ జదువునపుడు అతనిహృదయమందుఁగల సంసారముమీఁది యసహ్యమనుభావము క్షణమాత్రము మనహృదయములందును సంక్రమించును. అంతమాత్రమున వెంటనే మనము కావిబట్టలు కట్టుకొనఁబోము. కవి కవిత్వమింతటితో చరితార్థమైనది. కవి సిద్ధాంతములు మన యభిప్రాయములును ఒకటిగానుండెనా యట్లుండువఱకును అతనిభావము మన హృదయమున నిలిచియుండి ఆపద్యము పలుమాఱు జ్ఞప్తికి వచ్చును.

ఇట్లు కవి యభిప్రాయములన్నియు మనమంగీకరించుటకవకాశ మియ్యని, బుద్ధి, అనుభవము మొదలగువానిభేదమట్లుండఁగా, వీనికన్నను బలవంతముగానుండి మనుష్యులనహంకారత్యాగము చేయనీయనివస్తువు వేఱొకటి కలదు. అది నాగరకత. మనవేషము, భాష, నడత మొదలగు వాని స్వరూపము నిది నిర్ణయించును. అనేకకారణములచేత అప్పుడప్పుడు నాగరకతకు సంబంధించిన యభిప్రాయములు మాఱును. మన పూర్వికులు మగవారికిఁగూడ 'ఎలతేఁటి దాటులకు బమ్మెరవోఁదోలు తెగఁబారెఁడు వెండ్రుక'లున్న నలంకారమనుకొనిరి. ఇప్పుడాఁడవారికిఁగూడ వెండ్రుక లెంత కుఱుచగా కత్తిరించుకొన్న నంత నాగరకత యనుభావము వ్యాపించు

చున్నది. ఇట్లైనను మనము నీతిని ధర్మమునైనను వదలుదుముగాని యనాగరకులముగా బైట వర్తింప నిష్టపడము. ఇతరులు మనలను నాగరకులనవలెనను నాశతో మనమెంతో కష్టపడుదుము. అసత్యమునకైనను అంగీకరించి తిట్టవలసినవానిని సభలలో పొగడుదుము. కాఁబట్టి, కవియొక్క పద్యములందనాగరకపుమాటలు—అనఁగా మనకాలమున నట్లు తలఁపఁబడినవి—ఏమాత్రమున్నను, అవి తటాలున అతని కవిత్వముచే మనకుఁ గలుగు మఱపును మఱపించును. అభిప్రాయములు వేఱైననంతకష్టములేదు. వేమనపద్యములు ప్రజలయందీ నాగరకదృష్టిని పలుమాఱు గమనింపక వ్రాయఁబడినవగుటచే వాని వ్యాప్తికిఁ గొంత విఘ్నము కల్గినదని వెనుకనే చెప్పితిని. కావున కవి సహృదయులిరువురు పరస్పరము సర్దుకొనవలసినవారు. వీరిసామాన్యస్వభావము గమనించి మన్నించుచు అతఁడు తనస్వాతంత్ర్యమును కొంత వదలుకొనవలయును; అతనియందలి విశేషగుణమువలని యానందఫలమనుభవించుటకై వీరు తమ స్వత్వమును చాలవఱకు త్యాగము చేయవలయును. వేమన్న తనధర్మము నిర్వహించుటలో కొంత యుదాసీనము చూపెను; ఇప్పుడతనిఁదిట్టి ఫలములేదు. మనమును అతఁడు మాజాతిని దిట్టినాఁడని, మా పద్ధతులు తిరస్కరించినాఁడని, మాకసహ్యమైన యనాగరకపు మాటలుచెప్పినాఁడని, మఱచిపోలేక మననము చేయుచుంటిమేని, యతని యసాధారణ కవిత్వమునుండి కలుగఁగల యానందమను లాభమును పోఁగొట్టుకొన్నవారమగుదుము.

వేమన కవిత్వమందలి యసాధారణగుణములలో ముఖ్యమైనది భావముల తీవ్రత. అవియంత తీవ్రముగానుండుటకు కారణము ఆభావము లతనివే కాని యితరులవి కాకపోవుట. మనుష్యులలో ననేకులు ఎప్పుడును ఇతరుల భావములను తమపై నారోపించుకొనువారే. పదార్థములు మంచివి చెడ్డవియను నభిప్రాయములను అందఱును తమంతట పరిశీలించి యేర్పఱుచుకోలేరు. కావున ననేకవిషయములలో మనమితరులయభిప్రాయములే యను

వాదము చేయవలసియున్నది. వంకాయ ఆరోగ్యకరమగునా కాదా యను విషయమున సామాన్య జనులందఱును వైద్యుల యభిప్రాయమునే నమ్మవల యునుగదా. కాని యది నానాలుకకు రుచించునా రుచింపదాయను విషయమునఁగూడ ఇతరుల మొగముఁజూచి చెప్పవలసివచ్చెనేని, తక్కినవెట్లు నను కవిత్వమునకిది ప్రళయకాలము. ఈ విషయమున ప్రాచీనకవులపారతంత్ర్యమును మొదలే విన్నవించితిని. ఇతరులకై వారు వ్రాసినగ్రంథములలో నెల్ల సగానికి సగము కవిత్వము సున్న. ప్రాచీనులలో ననేకులు కవులనుట, వారిగ్రంథములకంటె, చాటుపద్యములలో నెక్కువగాఁదోఁచును. అల్లసాని పెద్దిరాజు, తనప్రభువగు కృష్ణదేవరాయలను మనుచరిత్రము పీఠికయందెన్నియో తెఱఁగుల వర్ణించి, తనకతనియెడఁగల మెప్పు, గౌరవము, ప్రేమ మొదలగు భావములు ప్రకటింపఁ బ్రయత్నించెను. కాని రాయల మరణానంతరమింటిలో మూలఁగూర్చుండి యేడ్చుచు చెప్పిన "యెదురైనచో తన మదకరీంద్రము డిగ్గి" అనుపద్యము మనమనస్సులను గరఁగించినట్లు పైపీఠికపద్యములలో నొక్కటియును జేయఁజాలవనుట సహృదయవేద్యము. కారణమిది శోకము పొంగిపొరలివచ్చినపుడు తనకొఱకే వ్రాసినది. అవి రామరాజభూషణుఁడు, రామభద్రుఁడు మొదలగువారి మొగములు చూచుచు వ్రాసినవి. ఈ దోషము ఆధునికకవులలోను అనేకులకు కలదు. విచిత్రములయిన కల్పనలు చేయఁగలవాఁడు కవియని యాకాలపువారు తలఁపఁగా, విచిత్రములైన భావములను జూపువాఁడు కవియని యీకాలపువారు తలఁచుచున్నారు. భరతమాత, రాటము, రాధాకృష్ణులు మొదలగు విషయములఁగూర్చి యీకాలమున బయలువెడలుచున్న యసంఖ్య పద్యములలో ముక్కాలు మువ్వీసము కవిత్వము సున్న. వీరుచూపు భక్తి, ప్రేమ, శోకము మొదలగు భావములన్నియు సొంతముగా హృదయమం దనుభవించినవిగాక, యేరవీంద్రనాథుని నుండియో, యేసరోజినీదేవినుండియో యెరవుతెచ్చుకొన్న వగుటచేత, ఈపద్యములు, చిన్నబిడ్డలాడు నాట

కములవలె కొంతవఱకు వినోదముగాను చాలవఱకు అసహ్యముగానుఉండును. వేమన యందిట్టి భావదాస్యములేదని వేఱుగ చెప్పఁబనిలేదు.

ఎప్పుడు భావమిట్లు సహజమయ్యెనో యప్పుడే భాషకొకవిధమైన బిగువును బలమును గలుగును. అది కృత్రిమమైన నిదియు సడలి తేపలు తేపలుగా నుండును. భావము నిండు కడవవంటిది. భాష దానిని పైకీడ్చుత్రాడు. అసలు కడవయేలేని వట్టిత్రాటిని ఎంత నెమ్మదిగా నీడ్చినను అది చక్కగా దృఢముగా మీఁదికి రాదు. ఊఁగులాడును; పురులుపడును; చేఁదువానికి చేఁదునట్లే తోఁపదు. అట్లే భావదార్ఢ్యములేని భాషలో ధారయుండదు; పదములచేరిక యెగుడుదిగుడుగా నుండును; కంఠపాఠమనిపించునుగాని కవిత్వమనిపింపదు; అధికపదములు దొర్లును. నాకుఁ జూడఁగా కవిత్వమున అపశబ్దములకంటె అధికపదములు గలుగుట పెద్దదోషము. అపశబ్దముచే వైయాకరణుల ముఖము చెడునుగాని కవి భావము చెడదు. అధికపదములచే తప్పక చెడును. తీవ్రమైన భావములు గలవానికే యట్టి తొడకులేని భాష వెడలఁ గలదు. అనఁగా తీవ్రమైన భావములుగలవారికెల్ల అట్టిభాష వచ్చునని కాదు. అసలు కవిగా సృజింపఁబడినవానికే యీన్యాయమన్వయించును. తీవ్రమైనభావములు మనుష్యులకందఱికిని కలవు. కాని యాభావములను బైటఁ బెట్టవలసినప్పుడు మనకందఱికిని వచ్చునది కవిత్వముగాదు; నత్తి. కొందఱి కది నాలుకకే యంటియుండును. మఱికొందఱికిది వ్రాఁతలోను గలదు. కవులనఁబడువారిలో ననేకులిట్టి నత్తివ్రాఁతవారే. బుద్ధిమంతులైన వారికీ రెంటికిని మందొకటే; చేతనైనంతవఱకును మౌనము వహించుట.

వేమన యిట్లు తీవ్రములైనభావములు, అడ్డులేనినాలుక కలవాఁడు కావుననే యతనిరచనలో భావము భాష యీ రెండును ఒకటితోనొకటి పందెము వేసికొని కుప్పించి యెగిరినట్లు, హృదయమునుండి పైకివచ్చుచున్నవి. ఈ వేగమును నిరోధించుటకు ఛందస్సు యతిప్రాసలు మొదలగు ఏనిర్బంధములకును చేతఁగాదు. ఇవి వానికిలొంగి సర్దుకొనవలసినవేకాని యవి వీనికి

లాంగి కుంటుచు నడవనేరవు. కావుననే యందఱికివలె నీనిర్బంధములు సంకెళ్ళవలెనుండక, ఇతని కవితకు కడియములుంగరాలవలె అలంకారములైనవి. మఱియు కొన్నిచోట్ల పైనిర్బంధములను విడిచి తెగించి వ్రాసినను, మఱికొన్నిచోట్ల లేనినిర్బంధములను కల్పించుకొని, యంతే ధారాళముగా వ్రాసి, వేమన విచిత్రములైన దొమ్మరి లఘువులను చూపుచున్నాఁడు. మనలో వృత్తిజాతులందలి యక్షరసంఖ్యా నియమమును ప్రాస నిర్బంధమును వదలి యతినిమాత్రముంచుకొన్న చిన్నసులభమైన పద్యము ఆటవెలఁదిగదా. దానిలోను ప్రాసమును చేర్చుకొని యితఁడు చేసినసరళమైన సాముచూడుఁడు.

"ఆ. చదువులందు పాడిమొదవులందును స్త్రీల
పెదవులందు రాజ్యపదవులందు
ఆశలుడిగినట్టి యయ్యలు ముక్తులు......" (౧౪౭౯)

"ఆ. ఆకులన్నిదిన్న మేక పోతులకేల
కాక పోయెనయ్య కాయసిద్ధి?
లోకులెల్ల వెఱ్ఱి పోకిళ్ళఁ బోదురు... .." (౨౨౩)

ఇతనియందలి యర్థముగాని కవితారహస్యములలో ఈ ఆటవెలఁది యొక్కటి. 'ఇంత చిన్నవృత్తములో, అంతగొప్ప భావములను, యతిస్థానములు వదలక, వెనుకముందు అతుకులు తిరుగుడులు లేక, కత్తిరించినట్లున్న శబ్దార్థములతో, ఎట్లితఁడు అచ్చువేసినాఁడురా ? యనుప్రశ్న పద్యములు వ్రాయుటకు చేయివేసిన వారికెల్ల తెగనిది. ఇతని పద్యములు చదివిన తరువాతఁగూడ ఆటవెలఁదిలో వ్రాసెదనని చేయివేయువాఁడు నాకుఁ జూడఁగా వెఱ్ఱివాఁడు. శ్రీనాథుఁడపురూపముగా నిదే పద్ధతిలో, ఒక యాటవెలఁది చాటుపద్యము వ్రాసెను.

"ఆ. చిన్నచిన్నరాళ్ళు చిల్లరదేవుళ్ళు
నాగులేటి నీళ్ళు నాపరాళ్ళు

సజ్జజొన్నకూళ్ళు సర్పంబులును దేళ్ళు
పల్లెనాటి సీమ పల్లెటూళ్ళు"

కాని యిట్టివి నాలుగైనను వ్రాయకమునుపే, యతనికి రెడ్డిరాజుల ముందు సభామందిరములలో చేయెత్తిపాడుటకు తగిన సీసపద్యపు గాంభీర్య ధైర్యములపై మనసుపోయినది. ఒక్కొక్కరి కొక్కొక్క జాతిపద్యముపై సహజముగు నభిమానముండును. కాళిదాసు మందాక్రాంత, భవభూతి శిఖరిణి, తిక్కనకందము సుప్రసిద్ధములే. తెలుఁగువారిలో తరువాత కవిచౌడప్ప, సుమతిశతకకర్త, మొదలగు శతకకవుల నేకులు కందమందభిమాన మెక్కువగాచూపి, చక్కని పద్యములను వ్రాసిరి. అట్లే వేమన్నకును ఆటవెలఁదిపై నభిమానము సహజభావములలో నొక్కటి. కాని కారణమును గలదు. తమ యభిప్రాయమును స్పష్టముగా చిక్కులేక చెప్పఁగోరు వారెవరుగాని పెద్దపెద్ద వృత్తములను వాడరు. వానికి చేయివేయుట యేనుఁగును గట్టినట్లు. కడుపునిండ దానికి తిండియొదగించుటయే పెద్దకష్టము. కాఁబట్టి యే ఆకలములనో తెచ్చి దానిపొట్టనింపవలసియుండును. అర్థభావములకు మితియున్నది గాని భావకులేదు. కావున ఏవోశబ్దముల చెత్తను జేర్చి పద్యములు నింపవచ్చును గాని యసలువస్తువు చెడకతప్పదు. వేమనయిట్లు మొదలు చెలుచు జేహారికాఁడు. కావుననే తెలుఁగుఛందస్సులలో నెల్ల చిన్నదియగు ఆటవెలఁది నితఁడు పరిగ్రహించె ననవచ్చును. కందములు, తేటగీతి మొదలగు పద్యములు గూడ నితఁడు వాడినాఁడు గాని వానిలో చాలవఱకు ఈనుడ్డు, ఈచెక్కిన చక్కఁదనము, ఈబిగువు, ఈలగువు లేదు.

దీనిలో ఇతఁడు యతికిచ్చిన మర్యాద, అందము, అద్భుతమైనది. ఆంధ్రవాఙ్మయములో యతిని పరస్పర విరుద్ధముగా విచిత్రముగా వాడిన వారిద్దఱు; మొదటివాఁడు తిక్కన సోమయాజి. యతికావలసిన వారు ప్రయత్నముగా నితనికవిత్వమందు వెదకి చూడవలసినదే కాని, యది తప్పక యందుండినను సామాన్యముగ చేతికిఁ జిక్కదు. లయానుసారముగా పాద

మధ్య మందొకచోట పదము నిలుచుట యతియని ప్రాచీననియమము. దానిని వదలుకొని తెలుఁగువారు, అట్టిచోట మొదటి యక్షరము మరల నావృత్తి కావలయునని యొక మొండిపట్టుపట్టుకొన్నారు. వారి పీడను వదలించుకో లేక తిక్కన, యది వచ్చినదనిపించి ముందుకు వెడలినాఁడు.

"గురుభీష్మాదులు సూచుచుండ సభమీఁకుఁ
గీడు నాఁడట్లు ముష్కరులై చేసిరి యంత చేసియును
పశ్చాత్తాపముంబొంద నోపర........."

(భారతము, ఉద్యోగపర్వము.)

అన్నప్పుడు అప్పకవీయము చేతలేని వారికిందలియతి కాన్పింపదు. ఈతప్పించుకొని తిరుగు కౌశల్యము తిక్కనకబ్బినట్లు మఱెవరికిని అబ్బలేదు. కాని యీమార్గ మేకాంతసులభమని తక్కినవారసలు నాత్రోవ నేత్రొక్కరి. నేనెఱిఁగినంతవఱకు వేమన్న యొక్కఁడే ఈవిషయమున తిక్కనకెదురు తిరిగిన వాఁడు. ఎక్కడికి యతియుండవలయునో యక్కడికి పదమేకాదు, అభిప్రాయమును తెగినిలుచును. వెంటనే ఆద్యక్షరావృత్తియు తడవుకోనక్కర లేక సిద్ధముగా దాఁపురించును. లేదా ప్రాసము సిద్ధము. చూడుఁడు.

"ఆ. కడుపు బోరగించి కన్నులు ముకుళించి
బిఱ్ఱబిగుసుకొన్న బీదయోగి
యముని బారిఁగొట్టి యతఁడేమి సేయును..." (౮-౬౩)

"ఆ. కోతిఁబట్టితెచ్చి క్రొత్తపుట్టము గట్టి
కొండముచ్చులెల్ల కొలిచినట్లు
నీతిహీను నొద్ద నిర్భాగ్యులుందురు..." (౧-౨౦౧)

ఇతని భాషము లెట్లు కృత్రిమములు కానివో యితని భావయునట్లే. ఇదే నిజమైన యచ్చతెనుఁగు. ప్రాచీనులకు సంస్కృతమువలె, ఆధునికులకు ఇంగ్లీషువలె, స్వభాషాస్వరూపమును జెఱుచునట్టి రెండవభాష యేదియు వేమన్న రాయుఁగఁడు. కావుననే, యోగరహస్యములను దెలుపుచు పారి

భాషికపదములతోనిండిన పద్యములు తప్ప, తక్కినయేమాటచెప్పినను, తెలుఁగుమాటలాడనేర్చినవానికెవ్వనికిని ఇతనిపద్యములర్థముకానివియుండవు. గొప్ప తత్త్వవిషయములు చెప్పునప్పుడును ఇతనిధారయిట్లే యుండును. 'ఈసౌలభ్యమందే అనన్యసాధారణమయిన యాతని కవితాశక్తి యడఁగి యున్నది.' తాను చెప్పు ప్రతిన్యాయమునకును ఒక యుపమానము తప్పకయుండును. ఆయుపమానములుగూడ ఊహాకల్పితములు గాక, యింటి చుట్టు ముట్టుఁగల వస్తువులగుటచే, వాని సొగసును బిగువును అందఱను భవించి యానందింతురు. ఇది ఇఱకే యెక్కువ యుదాహరించితిని, కాని మఱిరెండైనను ఉదాహరింపక యుండలేను.

"ఆ. పసుల వన్నెవేఱు పాలేక వర్ణమౌ;
పుష్పజాతివేఱు పూజయొకటి;
దర్శనములు వేఱు దైవంబదొక్కటి..." (౨౮౮౦)

"ఆ. తల్లి దండ్రిచావఁ దానాలితోఁ గూడి
యిల్లు పట్టియున్న యింపులెల్ల,
కోతితిమీఁది దొంగకూడడిగిన యట్లు..." (౧౮౪౧)

ఇట్లు వ్రాయఁగలవానియభిప్రాయములతో మనమేకీభవించిననేమి? ఏకీభవింపకున్ననేమి? ఒకమాఱు విన్నతరువాత పండితుఁడుగాని పామరుఁడుగాని వీనిని మఱవఁగలఁడా! సంపంగిపూవుల వాసన తలనొప్పి దేవచ్చును. కాని యేమిచేయఁ గలము? ముక్కుంతప్రొద్దు మూసికొనవచ్చును? కోపమువచ్చిన పెరటిలోనిచెట్టునుగొట్టివేయవచ్చును. కాని మైసూరుసీమలో నెక్కడికిఁ బోయినను పూచినసంపంగి వ్రాఁకులే! వేమన సిద్ధాంతముల నంగీకరింపని వారికతని తోడి బ్రతుకును అంతే.

ఇతని కవిత్వమునకు కొంత మఱుఁగుఁబెట్టి దానిని దుర్వారబలమును గల దానినిగాఁ జేసినది హాస్యము. మనలో నయముతోడి హాస్యములేదని మొదలే విన్నవించితిని. నవరసములలో హాస్యమునుగూడఁ జేర్చియున్నను, ప్రాచీ

నుల హాస్యము, అసహ్యములును అసభ్యములును వర్ణించుట యందు మాత్రము చరితార్థమైనది. కావుననే హాస్యరసప్రధానములగు ప్రాచీనప్రహసనములను చదువుట కిప్పటి నాగరకత గలవారేవగింతురు. ప్రాచీననాటకములలో కొంచెము నాగరకతగల హాస్యమును జూపుటకై యేర్పడినపాత్రము విదూషకుఁడు. కాని వాని హాస్యము గూడ, ఎద్దుమొద్దుతనము, తిండిపోతుతనము—వీనిచే నేర్పడు నట్టి అసహ్యపునవ్వే. కాళిదాసు మొదలు ఇట్టి పద్ధతిని కొంతవఱకు తప్పించి మాళవికాగ్నిమిత్రనాటకమున, కొంత జాణతనము, చురుకుఁదనము గల విదూషకపాత్రమును తయారుచేసెను గాని, సంప్రదాయజ్ఞులు దానిని ఖండించుటచేతఁ గాఁబోలు, తరువాతి నాటకములలో యథాప్రకారముగా తిండిపోతువిదూషకునినే యచ్చుగొట్టెను. తరువాతి వారు సరేసరి. తెలుఁగువారమగు మనము అన్నివిధముల సంస్కృతము వారినే యనుసరించిన వారము. ఆవిదూషక పాత్రమే యట్లే చెక్కుచెదరక కీర్తిశేషులగు శ్రీకోలాచల శ్రీనివాసరావుగారు మొదలగు ఇప్పటివారినాటకములలోఁగూడ అవతరించి వచ్చినది. చక్కని హాస్యమును సృజించుటకు సామర్థ్యముగాని, దానిని విని కడుపునిండ నవ్వుటకు శక్తిగాని మనలో లేకపోలేదు. ప్రాచీనసంస్కృతాంధ్రపండితులలో సభ్యముగా, చాతుర్యముతో, వినువారి కడుపులు చెక్కలగునట్లు నవ్వింపఁ గలవారిని నేనెఱుఁగుదును. కాని వాఙ్మయమును జీవితమును వేఱుచేసి కొన్నవారగుటచేత, పేనా పట్టుకొని వ్రాయనుపక్రమించిన వెంటనే యెక్కడలేని బొమముడులును అప్పుడు మనవారికి దాఁపురించును. మఱియు సంప్రదాయమునకు దాసులై యభిప్రాయములందును భావములందును స్వాతంత్ర్యములేనివారివద్ద హాస్యమునకు అవకాశమును చాల తక్కువ. హాస్యమునకు మూలప్రకృతి యితరులయందలితప్పులను బైలువెట్టుట. అందును తప్పుకలదనునభిప్రాయమే సామాన్యజనులకు లేనట్టిచోటులందలి తప్పును ఆకస్మికముగా బైటికిఁ దీసినపుడు హాస్యమునకు బల

మెక్కువ. ఇట్టి సూక్ష్మదృష్టి గలవాఁడు తనయందలితప్పులను గూడ గమనించి, చెప్పుకొనక, తనలోనే నవ్వుకొనును. అట్టిచోట తమవేషము, భాష, ఆచారము, విద్య ఇత్యాదులన్నియు నిష్కల్మషములని దృఢముగా నమ్మినవారికి, ఇతరులందలి తప్పులను గమనించుసామర్థ్యమో సంప్రదాయమో యున్నను, అందుచే వారియందసహ్యముజనించి తిట్టఁగలరు కాని నవ్వింపలేరు. కావుననే మొన్న మొన్న వీరేశలింగము పంతులుగారి వ్రాఁతలు బైలుపడుటకును తెలుఁగు భాషలో నయమైనహాస్యమపురూపమయ్యెను. వారిహాస్యమునందును సంఘసంస్కారదృష్టిప్రబలముగా ప్రవేశించి, స్వదోషదృష్టిని చాలవఱకు తప్పించుటచేత, తిట్లు ఎత్తిపొడుపులును ఎక్కువై రసము చెడినది. ఒకరితప్పులను బైటఁబెట్టినదెల్ల హాస్యముగానేరదు. బైటఁ బెట్టుటలోఁ గూడ మార్గమున్నది. హాస్యమును గల్పించుటయు నొకశిల్పము. ఇటుకగారలతో మాత్ర మిల్లుగాదో యట్లే తప్పులు పట్టిన మాత్రమున నితరులు నవ్వరు. ఆ రహస్యములు శిల్పిమాత్రమే యెఱుఁగును. హాస్యమువలనిఫలము జనులచిత్తసంస్కారమైనను అదేముఖ్యోద్దేశముగాఁ గలవాని వ్రాఁతలో హాస్యముండదు; నీతిని బోధింపవలయు ననియే పద్యములు వ్రాయువారి వ్రాఁతలో కవిత్వములేనట్లు. వారిదృష్టియంతయు ఫలముమీఁద నుండునుగాని శిల్పముమీఁదనుండదు. వీరేశలింగము పంతులుగారి హాస్యరస మిందువలననే చెడినది. వారిప్రహసనములను చదివి నవ్వుటకు సామాన్యముగా నాకు సాధ్యముగాదు. నిజముగా తెనుఁగుభాషకు మొట్టమొదట హాస్యరసము చవిచూపిన ధీరుఁడు గురుజాడ అప్పారావుగారే. వారి 'కన్యాశుల్క' మందున్నంత హాస్యరసనైర్మల్యము తక్కిన యెవరి గ్రంథములందును లేదనుట యతిశయోక్తి కాదు.

వేమన్నయు గొప్ప బోధకుఁడును సంస్కర్తయుఁ గావున అతని యందును హాస్యరసము కలుషితమై యున్నను, అందందు సహజముగా అసభ్యరచనలు చేసినను, తెగినగాలిపటమువంటి స్వతంత్రబుద్ధి కలవాఁడు

కావున, ఒక్కొక్కమాఱు తనపని తాను మఱచి, స్వచ్ఛమైన హాస్యముతో తృప్తి కలిగించు కొనును.—

" ఆ. పాలసాగరమున పవ్వళించినవాఁడు
గొల్ల యిండ్ల పాలు కోరనేల? "

యను ప్రశ్నవచ్చినది. తక్కిన సమయములందు ఇవన్నియు "బూటకపురాణ కథలు" (౨౭౫౨) అని చెప్పియుండును. కాని యిప్పుడా యుద్రేకములేదు. ఇప్పటి జవాబు వేఱు:—

"ఎదుటిపారి సొమ్ము లెల్లవారికి తీపు ..." (౨౫౦౯)

ఇది విన్నవాఁడెంత కృష్ణభక్తుఁడైనను నవ్వక యుండలేఁడు. 'గొప్ప గురువులు ఊళ్ళలోనుండరు గాని కొండ గుహలలోనుందురు. వారియాశ్రయములేనిది ముక్తిమార్గము దుర్లభము' అని యెవఁడో యన్నాఁడు. ఔను నిజమని వేమన్నయు నన్నాఁడు:—

"ఆ. గుహలలోనఁ జొచ్చి గురువుల వెదకంగ
క్రూరమృగ మొకండు తారసిలిన
ముక్తి మార్గ మదియె ముందుగాఁ జూపురా..." (౧౩౨౮)

సామాన్యముగా ఇతరుల లోపములనెత్తి ఖండింపఁ బూనుకొన్నప్పుడు గూడ, దాని కెంత గావలయునో యంతటితో తృప్తిఁబొందక, యితరులకు నవ్వు గలిగింపవలయుననునుద్దేశముచేతనే కొన్ని కొసరుమాటలుచేర్చి వ్రాయుట యితనిపద్ధతులలో నొకటి. లోభివానినడుగుట నిష్ఫలము; గొడ్డుటావును బితికినట్లు; మేకమెడ చన్ను గుడిచినట్లు—అని చెప్పినఁ జాలును గదా. ఇతని కంతటితో తృప్తిలేదు.

" ఆ. గొడ్డుటావుఁ బితుకఁ గుండ గొంపోయిన
పండ్లు రాలఁ దన్ను; పాలనీదు.
లోభివాని నడుగ లాభంబు లేదయా... " (౧౩౩౩)

"ఆ. మేక కుతికఁబట్టి మెడచన్ను గుడువఁగా
ఆఁకలేలమాను నాశ గాక,
లోభివాని నడుగ లాభఁబు గలుగునా? ..." (౩౭౨)

ఇందు కుండఁగొంపోవుట, కుతికఁబట్టుట మొదలగునవి పాలు ద్రాఁగఁ బోవువాని యాత్రమును స్పష్టముగాఁ జూపి, వాని యజ్ఞానమునకు మనల నవ్వించును.

ఈ హాస్యప్రియత్వమునకుఁ జేరినదే వేమ్రోకశక్తి యితనియందుఁ గలదు. అందఱికిని దెలిసిన సామాన్యన్యాయమునే గంభీరముఖముతో రెండు పాదములతోఁ జెప్పి, మూఁడవపాదములో దానిని తలఁపని తలంపుగా క్రొత్త త్రోవకు తటాలున త్రిప్పి చెప్పుట. ఉపవాసమున్న యెడల దేహమందు జీర్ణముగాని మలములన్నియు జీర్ణమగునని వైద్యశాస్త్రిము. వేమన్నయు నిట్లే తన పద్యము మొదలు పెట్టెను.

"ఆ. కూడుఁ బెట్టుకున్న కుక్షిలో జఠరాగ్ని
భక్షణంబు చేయుఁ గుక్షిమలము"

ఈ మాట విన్నవారు 'ఏమిరా! వేమన్న ఉపవాసద్వేషియే. ఇంతలో తనయభిప్రాయమును మార్చుకొన్నాఁడా? అట్లైన మనశాస్త్రిములు బ్రతికినవే!' యని సంతోషించునంతలోనే పిడుగువలె మూఁడవపాదము వెడలి పడి నిరాశ చేసినది.

"కూడు విడిచి మలము గుడుచురా యుపవాసి..." (౧౧౫౭)

దీనిని విని మనసు నొచ్చుకొను వారే యెక్కువయైనను నవ్వఁగలరసికులును కొందఱుందురు. కాని యీక్రింది పద్యమునువిని నవ్వనివారుండరు.

"ఆ. సకలతీర్థములను సకల యజ్ఞంబుల
తలలు గొరుగకున్న ఫలము లేదు.
మంత్రజలముకన్న మంగలిజల మెచ్చు! ..." (౩౭౭౨)

పైకవితాధార, హాస్యము—వీనికి తోఁడు ఇతని నామమునాంధ్రదేశమున నాచంద్రార్కస్థాయిగాఁ జేసినవి ఇతనినీతులు. ఇహలోకమున ఇతరులకునుతనకును సౌఖ్యమును గలిగించునవి నీతులని మొదలే విన్నవించితిని. కావున ఇతని నీతులును స్వార్థములని పరార్థములని రెండుతెగలగును. తత్త్వవాదములకువలె ఇతని నీతులకును అనుభవమే మూలముగాని పుస్తకములు కావు. కావుననే యవి యప్పుడును ఇప్పుడును అనేకులకున్నట్లు, ఇతనికి, పుస్తకములు వ్రాయుటకును ఇతరులకుపన్యసించుటకును మాత్రను కావు. మంచిచెడ్డలను రెంటిని తాను జేసి యందలితత్త్వమును చక్కఁగా నెఱిఁగి, యితరులకు బోధించినవాఁడగుటచే, సామాన్యనీతిగ్రంథములలో లేని తీవ్రత యితనిపద్యములలోఁ గలదు.

"ఆ. విన్నవానికన్న కన్నవాఁడధికుండు
కన్నవానికన్న కలియువాఁడు" (౩౫-౨-౨)

అనుమాట యితనినీతులందును అన్వయించును.

నీతులుపరార్థములని స్వార్థములని రెండుతెఱఁగులంటిని. కానియనేక ధర్మశాస్త్రకారులమతము పరీక్షించిన నన్నియు, స్వార్థములే యగును. పరోపకారమెందుకు చేయవలయును? అని యడిగిన నీకు పుణ్యము వచ్చునని వారందురు. పుణ్యమునకు ఫలము ఇహపరలోకములందు సుఖము. ఇట్లే పరులకపకారముచేసిన పాపమువచ్చును. ఫలము నరకాదులు. కావున ఇతరులకు సుఖము గలుగఁజేయుటకు తనకు దానివలన సుఖముగల్గునను నాశయు, దుఃఖముకలుగఁ జేయకుండుటకు తనకు దానివలన దుఃఖముగల్గుననుభయము నీతిసామాన్యమునకు మూలముగా మనలో నేర్పడినవి. కావున పరార్థనీతులును స్వార్థములే. 'తనవలన ఇతరులు సంతోషించిన తనకు సంతోషము కలుగవలయును, దుఃఖముగలిగిన తాను దుఃఖింపవలయును' అనునుదారభావమును ప్రజలలో వ్యాపింపఁజేసిన నీతిగ్రంథములు ప్రాచీనులలో నరుదు. ఇట్టి స్వార్థబుద్ధితోనే వారు ఘనమైన నీతికార్యములెన్నో చేసినా

కనుట సత్యమే. దానిచే సామాన్యముగా జనులలో నిప్పటికంటె నప్పుడు పరోపకారబుద్ధి యెక్కువగా నుండెననుటయు నేను మఱచి పోలేదు. కాని తనపనిచే ఇతరులకుఁగల్గు సుఖమునకంటె తనకు కలుగఁబోవు సుఖమునందే దృష్టియెక్కువగా నుండుటచే, ఇట్టిపనులు నిష్కల్మషముగా తృప్తికరముగా నుండవు. ఇప్పుడు సర్కారిదారిబిరుదుల నాశించి సత్రములు గట్టించు వానికి ఆబిరుదులభించిన తరువాత ఆసత్రముగోడలెప్పుడు పడిపోయినను చింత యక్కరలేదు గదా. ఇట్లే స్వర్గాది సుఖముల నాశించువారికి, ధర్మ శాస్త్రములందేపరోపకారము చేయవలెనని చెప్పఁబడినదో యదిమాత్రము చేసినఁ జాలును. తక్కిన వక్కరలేదు. అదికూడ ఎంతసులభము చేసికొను టకు సాధ్యమో యంతయుఁ చేయుదురు. గోదానముచేసిన పక్షమున, అదిపాలు పిండినను ఎండినను, మనస్వర్గలోకపుత్రోవకడ్డముగానుండు వైతరిణీనదిని దాఁటించుటకై మనకు అక్కడి దివ్యగోవు సిద్ధముగా నిలిచి యుండును. కాని గోవులేనప్పుడు దానికి బదులు సువర్ణదానముచేయవచ్చునని ధర్మ శాస్త్రములే కలవు. సువర్ణములేనప్పుడు వెండికావచ్చును. ఇంతేవెండి యీ యవలయునని నిర్ణయములేదు. ఇన్నాళ్ళవఱకును రెండణాలరూకయు వెండిదే. అదిలేనప్పుడు రెండణాలరాగినాణెములు. వానిలో ఒకటి రెండు తగ్గినను బాధలేదు. కట్టకడపటనది యొకబొట్టుబిల్ల క్రిందికిదిగును. కాఁబట్టి ఈపద్ధతి ప్రకారము ఒకగోవువెల ఒకబొట్టు! దానిని దానమిచ్చినను గోదా నము చేసినట్లే. కాని యీబొట్టునుగూడ మూఁడు దమ్మిడీలుగా పగులఁగొట్ట వచ్చును గదా. మితవ్యయము కులధర్మముగాఁ గల వైశ్యశిఖామణి యొకఁడు అది మఱచిపోలేదు. గనుక అతఁడు తాను గట్టించిన సత్రములో భోజనమైన తరువాత బ్రాహ్మణులకు తప్పక నిత్యమును తాంబూలములో ఒకదమ్మిడి పెట్టి 'సువర్ణపుష్పదక్షిణ' సమర్పించుచున్నాడనుట యెఱుఁ గుదును! కాఁబట్టి యిట్టి స్వార్థమైన పరోపకారములలో ఫలమెక్కువ యుండదని చెప్పఁబని లేదు.

వేమన పరార్థ నీతులందు ఈస్వార్థదృష్టి చాల తక్కువ. 'ఇంచు కంతబోనమీశ్వరార్పణమన్న పుణ్యలోకమునకుఁ బోవు నతఁడు' (౩౮౭) ఇత్యాదిగా నొకటిరెండుమాటలు చెప్పినను మొత్తముమీఁద లంచమాస పెట్టియో, భయపెట్టియో, పరోపకారము చేయించుట కతనికిష్టములేదు. పుణ్యము, పాపము అనుభావములు మనుష్యులు కల్పించుకొన్నవే కాని దేవుఁడు చేసినవి కావని యితనిమతము.

"ఆ. మేనమామబిడ్డ మెరసి పెండ్లామాయె
అరవలందు చెల్లెలాయెనదియు;
వలసిన పుణ్యంబు వలదన్న దోషంబు..." (ఓ.లై.౧౩-౮-౧౦)

మనుష్యులకు సహజముగా ఇతరుల దుఃఖమునకు దుఃఖించుట, సుఖమునకు సంతోషించుట, యనునుదారగుణములును గలవు. కావున అట్టి దుఃఖమును బోఁగొట్టి సంతోషమునుగలిగించుటచే తనకుఁగలుగు సంతోషమే పరోపకారమందలి పరమార్థము. ఇదిగూడ స్వార్థమేకదా యను సూక్ష్మతార్కికులవాదముతో మనకు పనిలేదు.

ఇట్టి పరార్థకార్యములలో వేమన్నకెక్కువ యభిమతమైనది ఔదార్యము. ఇతరులు తన్ను యాచించుటకు ముందే దానముచేసినవాఁడే దాత యని యితని యభిప్రాయము. ఈవిషయమందితఁడు అతివాదియని వెనుకనే విన్నవించితిని గదా. కావుననే యతనికి లోభివారిమీఁద చాల అసహ్యము పుట్టినది. సాధ్యమైనచో ప్రపంచమందలి లోభులనెల్ల పట్టిచంపినను పాపము లేదని యితఁడు తలఁచినట్లున్నది. వారిని చంపుట కితనిమందు.—

"ఆ. లోభివానిఁ జంప లోకంబు లోపల
మందువలదు, వేఱుమతము గలదు.
పైకమడిగినంత భగ్గునఁబడి చచ్చు..." (౩౮౦౦)

ఇంత యసహ్యమునందును హాస్యములేకపోలేదు. ఇంకను వినుఁడు.

"ఆ. పిసిని వాని యింటఁ బీనుఁగు వెడలిన
కట్టె కోలలకును కాసులిచ్చి
వెచ్చమాయెననుచు వెక్కి వెక్కి యేడ్చురా...... (౨౫౨)

ఇంతయుదారబుద్ధియున్నను వేమన్నకు పాత్రాపాత్రవివేకము లేక పోలేదు. దానమున కెవఁడు పాత్రము అని నిర్ణయించునప్పుడు ఇతనికి కులము, జాతి, మొదలగువానిమాట యట్లుండనిండు; గుణముకూడ నక్కరలేదు. ముఖ్యమైనది పేదఱికము. అదియున్న తక్కిన దేమున్నను లేకున్నను అతఁడు పాత్రమే.

" ఆ. దోసకారియైన దూసరికాఁడైన
పగతుఁడైన వేదబాహ్యుఁడైన
వట్టిలేని పేదవానికిఁ దగు నీవి
ధనికునకు నొసంగఁదగదు వేమ" (౨౦౫)

అన్నదానమును గూర్చి యితనిమతము మొదలే యెఱిఁగితిమి. వీనికి తరువాత కన్యాదానముపై నితని కభిమాన మెక్కువ. స్త్రీ ప్రజ యిప్పటి కంటె పూర్వకాలమందు తక్కువ యని కానవచ్చుచున్నది. మఱియు బలవంతులగు మనవారు పలువురు బహుపత్నీవ్రతము నాశ్రయించి యుండిరి. కావున నే యాకాలమందు మగవారు పెండ్లికై పడు కష్టముల కథలు పూర్వకాలపువారిప్పుడును వింతగా చెప్పుదురు. అప్పటి పెండ్లి కన్యాదానము. ఇప్పుడది వరదానముగా పరిణమించినది—అనఁగా వరదక్షిణలు మొదలగునవి యపేక్షింపక ధర్మబుద్ధితో పెండ్లిచేసికొన్నవారికి; లేనివారికి వరవిక్రయమే. ధర్మశాస్త్రిసులు వ్రాయుకాలము పోయినదిగాని లేకున్న, ఏమియు వరదక్షిణలాశింపక, పేదలయింటిపిల్లను పెండ్లి చేసికొన్నవారికి జన్మాంతరమందు త్రిలోకాధిపత్యము వచ్చుననియు, వరదక్షిణలీయలేదని తిరస్కరించువారికి ఆచంద్రార్కము అన్నినరకబాధలును ఏకకాలమునఁ గలుగుచుండుననియును నేనిప్పుడు శాస్త్రిసులు వ్రాసి పరాశరులపేరు పెట్టియుందును.

ఇప్పటి యాఁడబిడ్డల తండ్రులకష్టమును, కొడుకులుగన్నతండ్రుల క్రొవ్వును, దేవుఁడు చూచుచున్నాఁడేని నేను ధర్మశాస్త్రము వ్రాసినను వ్రాయకున్నను పైఫలములతఁడు తప్పక యియ్యవలసియున్నది. వేమనకాలమందీస్థితి విపరీతముగానుండెను. ఐశ్వర్యవంతు లెట్లో తమయిండ్లకు భార్యలను కొడంద్రను తెచ్చుకొనుచుండిరి. కాని పేదలకు పెండ్లియగుట కష్టముగానుండెను. కావుననేయీదానముగూడ ధనవంతులకు చేయరాదనియు పేదలకే చేయవలయుననియు వేమన శాసించెను. ఇట్లు చేయుట ధర్మమేకాదు, ఇందుచే సుఖమును గలదు.—

"ఆ. కలిమిఁ జూచి యియ్యఁగాయమిచ్చినయట్లు
సమునకిత్త్యనదియు సరసతనము
పేదకిచ్చుమనువు పెనవేసినట్లుండు..." (౯౮౮)

నిజముగా పరులకుపకరింపవలెనను జ్ఞానమున్నవానికి పరులను పీడింపరాదనుభావము వెంటనే యుండును. ఈయహింసావ్రతముపై వేమన్నకు చాల ప్రీతి.

"ఆ. జీవి జీవిఁజంప శివుని జంపుటెఱుగు
జీవుఁడరసి తెలియ శివుఁడెకాఁడె..." (౧౬౨౪)

కావుననే యితఁడు యజ్ఞకర్మములను చాలనిందించెను. స్పష్టముగా హింస కానవచ్చుచున్న ఈయజ్ఞములను జైనులు బౌద్ధులు మొదలుగా నందఱును మొదటినుండియు ఖండించిరి.

"యూపం కృత్వా పశూన్ హత్వా కృత్వారుధిర కర్దమమ్
యద్యేవం గమ్యతే స్వర్గే నరకే కేన గమ్యతే?" *
(తిలకమంజరి పీఠిక. పు: ౪.)

---

* యూపస్తంభము నాటి, పశువులనుజంపి, నెత్తుటిబురదను గలిగించి ఇందుచే స్వర్గమునకుఁ బోగలమేని నరకమునకేఁక పోవువాఁడెవఁడు? అని తా.

యని ధనపాలకవి యఱచెను. వైదికకర్మములందు శ్రద్ధాభక్తులు గల బ్రాహ్మణులలోనే మాధ్వులు, ప్రత్యక్షముగా పశువును జంపుటవదలి, పిండితో పశువునుజేసి కార్యము నెఱవేర్చుచు, అహింసాధర్మమున తక్కిన వారికంటె నొకమెట్టు ముందుపడిరి. శ్రీవైష్ణవులలో తెంగలవారు యజ్ఞములనావశ్యకములని త్రోసివైచిరి. తక్కినవారిలో యజ్ఞములు చేయువారే యపురూపమైనారు. కాని శాస్త్రమునకేమో యజ్ఞములలోని హింస హింస కాదని చెప్పుకొనుచున్నారు. వేమన్నకీహింసమాత్రమేకాదు; తనశత్రువునుగూడ హింసించుట కిష్టము లేదు.

"ఆ. చంపఁదగినయట్టి శత్రువు తనచేత
చిక్కెనేని కీడు చేయరాదు,
పొసఁగ మేలుచేసి పొమ్మనుటేచాలు..." (౧౪౯౪)

నిజమే. శత్రుత్వము చావవలయునేకాని శత్రువు చావవలయునని కోరుట యన్యాయముగదా. ప్రకృతము మనుష్యులింతదూరము అహింసావ్రతమును పాలింపఁజాలరుకాని, యెవఁడీట్లు చెప్పెనో యతనిపేర నేగొఱ్ఱెలు బఱ్ఱెలు బలియిచ్చుటనైనను నిలుపఁ బ్రయత్నించుట వేమనయందభియభిమానముగల వారికెల్ల ముఖ్యధర్మమనుటలో సందేహములేదు గదా.

ఇతని స్వార్థనీతులలో స్వానుభవము, వివేకము, ఇంకను ఎక్కువగాఁ గానవచ్చును. మనుష్యులకీలోకమందు నెమ్మదిగా బ్రదుకుటకావశ్యకములగు ఓర్పు, వివేకము మొదలగుగుణములనివి బోధించుచు నందఱికిని ప్రియములుగా నుండును. చూడుఁడు; శౌర్యము మంచిదే. కాని యిదిసమానుల విషయమందు మాత్రము పనికివచ్చును. తనకంటె దుర్బలులైన వారి యెడల శౌర్యమును జూపుట పేఁడితనమేయని యందఱంగీకరింతురు. తనకన్న బలవంతులయెడ ప్రయోగించి చెడినవానిని జూచి 'బళే' యనిమెచ్చుకొనువారు కొందఱున్నను అది యవివేకమనువారే యెక్కువ. వేమనయు నీ వివేకుల గుంపులో చేరినవాఁడే.

"ఆ. ఎదుటి తనబలంబు లెంచుకోనేరక
దీకొని చలమున నెదిర్చెనేని
ఎలుగు దివిటిసేవ కేర్పడు చందంబు..." (౬౪౬)

కావున,

"ఆ. అనువుగానిచోట నధికులమనరాదు,
కొంచెముండు టెల్ల కొదువగాదు,
కొండయద్దమందు కొంచమైయుండదా?..." (౧౨౫)

ఇట్లే యితరుఁడెవఁడైనను తన్నుదండించినయెడల సహింపక తిరుగఁబడుటయు శౌర్యముగానే తోఁపవచ్చునుగాని, అట్లు దండించుటవలన తనకు మేలేయగు పక్షమున సహించుకొనియుండుటయే వివేకమని వేమన్నమతము:

"ఆ. చాకి కోక లుదికి చీకాకుపడఁ జేసి
మైలఁ దీసి లెస్స మడిచినట్లు
బుద్ధిఁ జెప్పువాఁడు గ్రుద్దితే నేమయా?..." (౧౪౦౨)

పై రెండువిధముల నీతులను సాక్షాత్తుగాఁ జెప్పుట యొకతీఱు. వాని నాచరించుటచేతను విడుచుటచేతను గలుగు ప్రాపంచికస్థితులను ఉన్నదున్నట్లుగాఁ జెప్పి, ఆనూలముగా పైనీతులను వ్యంజింపఁజేయుట యంతకన్న బలవంతమైన కవితా మార్గము. వేమనకీమార్గమందాశ యెక్కువ. శక్తియు నెక్కువ. చూడుఁడు.—

"ఆ. ఆలిమాటలు విని అన్నదమ్ముల రోసి
వేఱె పోవువాఁడు వెఱ్ఱివాఁడు
కుక్కతోఁక బట్టి గోదావరీఁదునా?......" (౨౯౫)

అని స్పష్టముగాఁ జెప్పుట యొక విధము. ఈక్రిందిదంతకన్న బలవంతమైన ధ్వనిమార్గము.—

"ఆ. ఆలివంకవారు ఆప్తబంధువులైరి
తల్లివంకవారు తగినవారి,
తండ్రి వంకవారు దాయాది పగవారు..." (300)

ఇట్లే ప్రపంచమందు పలుకుబడి, మర్యాద సంపాదించుటకు తక్కిన యన్నిటికన్న ద్రవ్యము ముఖ్యము గావున దానిని సంపాదింపుఁడని స్పష్టముగాఁ జెప్పుటకన్న ఈ క్రిందిపద్యమునందలి వస్తుస్థితికథనము ఎక్కువ ఫలకారి.

" ఆ. కులము గలుగువారు గోత్రంబుగలవారు
విద్యచేత విఱ్ఱవీఁగువారు,
పసిఁడి గల్గువాని బానిసకొడుకులు..." (౧౧౩౮)

ఇట్టి మఱిరెండు పద్యములు.—

" ఆ. పనస తొనలకన్న పంచదారలకన్న
జుంటితేనె కన్న జున్నుకన్న
చెఱకురసముకన్న చెలిమాట తీపురా..." (౨౪౦౪)

" ఆ. జారపురుషునకును జాజిపూవులతోడ
పాన్పువేయునయ్య ప్రాఁతలంజ,
సొంతమగనిమీఁద చింతనిప్పులు చల్లు..." (౧౫౯౬)

మఱియు నట్టి యుపమానములనే చెప్పి, విషయము చెప్పక, వ్యంజింపఁజేయుట యితని యింకొక విచిత్రమార్గము.

" ఆ. తిరుమలకును బోవఁ దురక దాసరి గాఁడు;
కాశికేఁగఁ బంది గజము గాదు,
కుక్క సింగమగునె గోదావరికిఁబోవ..." (౧౯౪౪)

" ఆ. పొట్లకాయ రాయి పొదుగు త్రాటనుగట్ట
లీలతోడ వంకలేక పెరుగు,
కుక్కతోఁకఁగట్టఁ గుదురునా చక్కగా..." (౨౬౧౫)

ఇట్లు ధర్మము, తత్త్వము, నీతి, పరమత ఖండనము మొదలగు నేవిషయములు చెప్పినను ఇతని పద్యములందు అనన్యసాధారణమైన సారళ్యము, ధారాళత, చెక్కడపు పని, నిర్లక్ష్యము మొదలగుకవితాగుణములు నిండి

యుండును. ఇతని యేపద్యమును విన్నను నిలిచి తటాలున ఆప్రక్క తిరిగి యొకమాఱైన చూడకుండుటకు తెలుఁగుమాటలాడువానికెవ్వనికిని సాధ్యముగాదు. ఈయాకర్షణశక్తి యితనియందున్నంత తక్కినవారెవరియందును గానరాదు. తాను జెప్పుమాట యితరులహృదయమునందు పడి జారిపోక యుండే యంటుకొనునట్లు చేయుటయే కవికితరులయందులేని భగవద్దత్తమైన శక్తి. దానికి పరవశులై తక్కిన సహృదయులందఱును ఇట్టిదని చెప్పరాని యొకయానందమనుభవింపవలయుననుట సృష్టిసిద్ధమగు అనిర్వచనీయరహస్యములలో నొకటి. కాని యీసహృదయత్వముగూడ కొంతవఱకు సహజమైనశక్తి. స్వాభావికముగా కవిత్వము, సంగీతము మొదలగు కళలయందభిరుచిలేనివారెందఱో కలరు. అసహజమగు సహృదయత్వమును చదువు, వివేకము, అభ్యాసము వీనిచే తగినత్రోవలో వృద్ధిఁబొందించుకొని వాసనాపరిపక్వబుద్ధులమైతిమేని యెక్కువ యానందమనుభవింపఁగల్గుదుము. అట్లుగాక, నీతి, మతము, నాగరకత, ప్రాచీన సిద్ధాంతములు, మనకన్న బలవంతులగువారి రాద్ధాంతములు మొదలగు వానికి లోబడి తప్పుత్రోవలో దానిని బోనిచ్చితిమేని యనేకమహాకవులకవిత్వము మనపాలికున్నను లేనట్లే యగును.

ఇదివఱకును కవిత్వమేది యనుచర్చ వచ్చినప్పుడు మనము సంస్కృతపండితుల సులోచనములు వేసికొనియే చూచి నిర్ణయించుచుంటిమి. ఇప్పుడింగ్లీషువారి దుర్భినుతో చూచుచున్నాము. వారేది కవిత్వమనిరో మనము నదియే కవిత్వమనుచున్నాము; కాదన్నది కాదనుచున్నాము. ఇంతేకాని మనయనుభవములు మనము నమ్మి సిద్ధాంతము చేయుచుండలేదు. చదువుకొన్నవారిలో మొట్టమొదట వేమన్న పద్యముల గొప్పతనమును గుర్తించినవాఁడు బ్రౌను దొర. కాని యతఁడును, ఇవి క్రొత్తగా తెలుఁగు నేర్చుకొను దేశాంతరము వారికి పనికి వచ్చునే కాని, వీనిలో పురాణముల ప్రామాణ్యముగాని, ప్రబంధకవుల ప్రౌఢిమ గాని లేదనియే చెప్పెను. * తరువాతివాఁడు కాం

* (Br. Vemana, preface III)

...స్వమత ప్రచారమే పరమార్థముగాఁగల యితఁడు హిందు ...రములను దిట్టుటకే వేమనపద్యముల నుపయోగించు కొన్న ...న యతనికవిత్వమందంత యభిమానముఁ జూపలేదు. ఇఁక వేమన్న కవి యని మనవారనుకోలేదు. పాశ్చాత్త్యులు సిఫారసు చేయనులేదు. కావున తెలుఁగువారిలో . చదువుకొన్న పండితులనేకులింకను వేమనపద్యముల కవిత్వపువిలువను గమనింపకయేయున్నారు.

ఎట్లు గమనింపఁ గలరు ? వేమనపద్యము లెక్కిన పెద్ద సింహాసనము 'మార్ మిల్లర్' గారి మూఁడవ 'రీడరు'. కాలేజీలలోఁగాని హైస్కూళ్ళలోఁగాని తెలుఁగు విద్యార్థులు వాని మొగముఁ జూచుట కవకాశమిచ్చిన పాపమున నెవ్వరైనఁ బోయినారా? పాఠపుస్తకములను నిర్ణయించువారందఱును ఇంకను తెలుఁగు పండితుని నిఘంటుజ్ఞానమును పరీక్షింపఁ జూచుచున్నారే కాని, శిష్యుల మనోవికాసముపై దృష్టిగలవారపురూపము. కావ్యములను పాఠము చెప్పుట యనఁగా శిష్యునకు తెలియని పదముల కర్థము చెప్పుటయే యని యిప్పటికిని అనేకుల తలంపు. కాని కవియొక్క భావములు, అభిప్రాయములు, శైలి, మొదలగు వానిని గూర్చి చర్చించి తెలుపనక్కరలేదా?

ఇదిగాక యిప్పటి పాఠశాలలలో శుద్ధసంస్కృత పద్ధతిని ఇంగ్లీషు పద్ధతిని అవలంబించి వ్రాసిన పురాణములు, ప్రబంధములు, నాటకములు, నవలలు, మొదలగు వానిని నియమింతురుగదా; వానిలో ననేకములు వాతలే కాని వ్రాఁతలుకావు. ఈ రెండును ఎఱుఁగని శుద్ధమగు తెలుఁగుకవిత్వ మొకటి యున్నది గదా. దానిని తెలుఁగు విద్యార్థు లెఱుఁగవలదా? వేమన్నది ఇట్టి యచ్చతెనుఁగుకవిత్వమనుట తెలుఁగువారంద ఱెఱుఁగుదురు. దీనికి పై పురాణ ప్రబంధముల కిచ్చు గౌరవమీయలేకున్న మానెను గాని, తలతోఁకలేని నవలలు నాటకములు మొదలగు వానితో సమానముగా నైనను మన్నింపలేక పోయితిమేని మన తెలుఁగుగాని తెలివిగాని యెందుకు తరమైనది? ఇతనిలో అపశబ్దములు గలవు గావున పాఠశాలలకు తరముగాదని యందు

రేని, పూర్వకాలమువారి వ్రాఁతలన్నియు సుశబ్దములే య
డు, కాని ఆధునికులచే వ్రాయఁబడి పాఠ్యపుస్తకములుగా
గ్రంథములలో అపశబ్దములు లేనివి పదికొక్కటి చూపఁగలరా.
తెలుఁగువంటి బ్రదికి యుండుభాషలలో 'ఇవేయపశబ్దములు ఇవేసుశబ్దములు' అని నికరముగా శాశ్వతముగా నిర్ణయించుటకుఁ బూనుకొనుట వట్టి వెఱ్ఱియని యిన్నాళ్ళకును తెలిసికొనలేక పోవుట మన తప్పుగదా !

నిజము చూడఁబోయిన కారణమిదిగాదు. రహస్యమువేఱు. మనము సంప్రదాయమునకు దాసులము. దానిని మార్చుకొను శక్తి మనలో ననేకులకు లేదు. వేమన పద్యములు పెద్ద తరగతుల విద్యార్థులకు చదువ నియమించు సంప్రదాయము ఇదివఱకులేదు. 'అదిలేకయే ప్రపంచము జరుగుచున్నదే; పరీక్షలలో విద్యార్థులు 'ప్యాసు' అగుచున్నారే; ఈ క్రొత్త సంప్రదాయము లేల? ఉన్నట్లుండనిత్తము, అనుటయే మన యిప్పటి స్థితి. ఆంధ్ర విశ్వకళా పరిషత్తువారు ఈ విషయమున ముందంజవేసి యట్టి సంప్రదాయమును గల్పించిరేని శిష్యులకు హృదయోల్లాసము గల్గించిన వారగుదురు. తామును స్వధర్మమును నిర్వర్తించి ధన్యులగుదురు.

Printed at Ananda Press, Madras—1929.

మనసు ఫౌండేషన్ పుస్తకాల పరిశీలనాపట్టిక

పుస్తకం సంఖ్య	TPLA118B146
పుస్తకం పేరు	వేమన
తారీఖు	28/10/24
ముందు అట్ట	N/O
వెనుక అట్ట	N/O
మొత్తం పేజీలు	223
పెద్ద సైజు పేజీలు	N/O
ఖాళీ పేజీలు	, ii, iv
లేని పేజీలు	N/O
తయారు చేసినది	Triveni
పేజీలు విడదీసినది	Triveni
స్కాన్ చేసినది	thaslin
పరీక్ష చేసినది	RAMYA
పేజీలు సరిచూసినది	
బైండింగు చేసినది	
ప్యాకింగు చేసినది	
పరిస్థితి	good